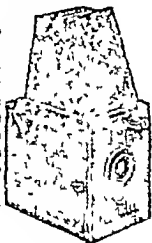

સારા અને સુંદર ફોટોગ્રાફોનો આધાર
વિશ્વાસુ કેમેરા પર હોય છે.

—અને તેવા કેમેરા—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

માની મળી શકે છે

આ સિવાય

ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતા

જગ્યામાં મળી શકે છે.

જગપ્રસિદ્ધ

“આઇસ”નાં દુરબીનો

વ્યાજબી ભાવે વેચાય છે.

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ,

રપઠ, હાર્નબી રોડ,

મુંબઈ

(પવનચક્રવાર ગુજરાતીમાં કરી શકાયે)

જો કોઈ જગ્યાએ આમને મદદ કરે તે નોંધે તેમને મદદ કરી

૧૧

કનૈયાની બંસરી

કાનો કાલિન્દીને તીર, બાળે બંસરી રે લોલ,
 જમુના બહેતો નીર ગલીર, ધુણી એ બસરી રે લોલ.
 સીધે નવજીવન જગભાષ, મુરીલી બસરી રે લોલ.
 દુનિયા ઝીસે ચત-આનંદ, મધુરી બસરી રે લોલ.
 ખોલે ક્ષમામના બેઠ, ગલીરી બંસરી રે લોલ,
 ચીરી આલ દખાડે દેવ, લલીલી બસરી રે લોલ.
 બહેતો ધંધી બાળ સમીર, ધુણી એ બસરી રે લોલ,
 વાદળ લાઠી રહે ઘડી પીર, અદ્ધા! બસરી રે લોલ.
 હિરણે આકાશે રસ પૂર, રસીલી બસરી રે લોલ,
 દેવે દેવે બાળે મુર, અજગેરી બંસરી રે લોલ.

"વેશ્વરવર્મપતાકા" માંથી રમણદાસ પી. સોની

ઓ માયું

ઓ માયું, ઓ માયું,
મજુલ ! ઓ માયું, ઓ માયું
ધન ના માયું, ખામ ન માયું,
હે માયું નહિ ધર,
એક જ તારી ફેમ નગર
આમપર રહે પરમેશ્વર ! ઓ માયું. ૧

દુખતણા દુગર ઠેકતા
મેં મલકે મુજ સદા,
મુખસિન્ધુમા વરતા
દુખડા ખાદિએ ન કદા ઓ માયું ૨

વાઘ-ચિંદની સાથે વમુ
ને દુન્યા સાથે હમુ,
જુલુમત સમે ગાન કરતા
હરણ સાથે મુ ઓ માયું ૩

વેરશી હુ જોર પચાવુ,
કોખામિથી ન બળુ,
અસિલાપાની પવનપાવટી-
થી હિંગતા ના પદુ ઓ માયું. ૪

અન્ય સ્વર્ગની કચ્છ ન વેર,
અવનિ સ્વર્ગ જ કર,
જગના જડ બધન ચૌાાલી,
મોલે કરોડો ગર. ઓ માયું ૫

જોડ બધે દુજમે હસવો હુ,
પણ અન્તરથી કુહુ;
નાર રાખ્ય બધું માફે ઘર
એ કદીએ ના ભુલુઃ ઓ માયું. ૬

મુજાતકર કે પદમ

— કુશલ —

રાતસડી રળીવામણી રળી થક ગમ્ય સ્થવાર,
 એકત નિકળ્યા બારણે બધ કરી ઘર બાર.
 બધ કરી ઘર બહાર દોર ઢાખર લઇ સાથે,
 બાલ્યા આ જોવાળ મુંડી ભાણ નિજ માથે.
 જલ એતરમા ખુમ પછી કરશે વાતવડી,
 ઉઠે એકતો રોજ જતા મિત્રી રાતસડી.
 એક વૃધ્ઠ ઉભો રહી હજી લઇને નિજ હાથ,
 એતર એડી નાંખશે જપતો મી જગનાથ.
 જપતો થી જગનાથ કામ કરશે બહુ ખતે,
 વળી પડતાં વરસાદ વાવણી કરશે ખતે,
 એકતની વહુ પછી નિર ભરશે લઇ એક,
 માતાં ખુમ બપોર ખાય ભાણ ત્યા એક,
 ઢોરો જે ઝાઝા હશે, એસ બળદ ને ગાય,
 એકતનાં બાળક બધાં તે લઇ નહીંએ જાય.
 તે લઇ નહીંએ જાય મળી જોવાળો ઝાઝા,
 ખાણ મઝાનું ઘાસ બને ઢોરો સદુ તાજ.
 ચરતાં દોર ચતુર હાડી લઇ નીરે ચારો,
 તેથી એ જોવાળ બપોરે રહે ઢોરો.
 વગરે ચરતા દોરની એમ લઇ સેસાળ,
 એ દો ભાણ ઇડતા સપીતા જોવાળ

ઠાંચીઠાએ આ વખત ફરીથી ઉચું નીચું ઠોકું હલાવ્યું. મિયા સમજ્યા કે ઠાંચીઠાને બળદ ખરીદવો છે. તેમણે કહ્યું, “જા હો આ રૂપિયા ઠળ દેગા? આવ દેતા હૈ?”

ઠાંચીઠાએ ઠોકું આડું હલાવ્યું મિયા સમજ્યા કે હાલ રૂપિયા નથી એમ કહે છે મિયા જોડ્યા, “અચ્છા કુછ હરકત નહી કલ દેગે?”

ઠાંચીઠાએ વળી આડું ઠોકું હલાવ્યું મિયાએ ફરી પુછ્યું, “અચ્છા આ સાઇ પરમુ તો દેલે ના?”

ઠાંચીઠાએ આ વખત ઉભું ઠોકું હલાવ્યું એટલે મિયા જોડ્યા “અચ્છા તમ પેસા તવાર રખના હૈ સલામ વાલેકુમાં મે જાતા હુ.”

મિયા તો જાડે બળદ બાંધીને ત્યાંથી પસાર થઇ ગયા. ઠાંચીઠા ફરવા જતો રહ્યો. ઠાંધક મવાલી આંચો તે બળદ લઇને રકુચકર થઇ ગયો. મીયાએ બીબીને કહ્યું કે રૂપિયા પરમ દિવસે મળવાના છે. તે દિવસે મીયા નીકળ્યા ને પેલા બાકતળે આંચા પેલો ઠાંચીઠા વળી બહાર નીકળ્યો. મીયા કહે, “ચાલ, વીસ રૂપિયા લાવ.”

ઠાંચીઠા રૂપિયા ક્યાંથી લાવે? તે તો ઠોકું હલાવતો બેઠો રહ્યો. મિયા સમજ્યા કે આ ઠમબકત હવે રૂપિયા આપવાની ના પાડે છે. મીયા લઇ લાકડી ને ઠાંચીઠાપર મુઘા. ઠાંચીઠા તો ચેતાના દરમા બરાઈ ગયો. મિયા જોડ્યા, “તેરેકુ અબ છોટ હુ તો મે મુસલમાન નહિ! અબી રૂખ લે બદાહા અપાટા.”

મીયા નજીકમાં આવે તેમ તપાસ કરી એક અણીયાળી લાકડાની ઠાળી મુકલી હતી તે ચોધી લાંબા. લાવીને સનુનમાં આવી તેમણે ઠાંચીઠાનું દર ખોદવા માઠમુ દર યુગ ઉડું હતું મિયાએ જ હમપર આવી બધી મટોડી બહાર ઠાલી નાખી ને ઉડું ને ઉડું લદવા માઠમુ છેવટે અદરથી સડપ લઇને ઠાંચીઠા નીકળી તેમના

બે પત્ર વચ્ચેથી પસાર થઈ ગયો. તેની પક્ષ મિયાલાઈને જાણ ન પડી તેમણે તો ખોદવા જ માંડ્યું. છેવટે કાકક કઠણ ચીજને તેમની લાકડી અથડાઈ મીચાએ જાગળ તપાસ કરી તો એક ઢાંકણવાળો ચર જણાયેલ ઢાંકણ દૂર કરી અદર મિયાએ નજર કરી તો આખો ચર સોનામ્હોરોથી ભરેલો હતો. મિયા સમસ્ત્યા કે કાચીકા ગમે તેમ પક્ષ ઇમાનદાર ખરો. મિયાએ ગળીને ત્રીસ સોનેયા લીધા ને પાકું ઢાંકણ ઢાંકી મટોડી પાછી પુરી દીધી ને ત્યાંથી ઘેર ગયા. બીબીને બધી વાત કરી બીબી મીયાની સાથે પેલા કાઠ આગળ બેઠા, ને સોના મ્હોરનો ચર કાઢ્યો. મિયાની મદદથી બીબીએ ગુપ્તગુપ્ત ચર ઘેર આણ્યો. મિયા લક્ષાધિપતિ થઈ ગયા.

પ્રભુને બાળકો પ્યારાં

કબાલી

પ્રભુને બાળકો પ્યારા, સદા આનંદના આરા,
રમત નિહોય રમનારા, પ્રભુને બાળકો પ્યારા.
ભીના સમભાવથી વડાલા, મધુર વચનો વડે કાલા,
હસાવી અવર હસનારા, પ્રભુને બાળકો પ્યારાં.
ભલાએ ભૂરીઆ સોળા નયનથી નેહ ઝરનારા,
રૂવે જન દેખી દુખિયારા, પ્રભુને બાળકો પ્યારા.
ન મર્વે ગાજતા બેઠકે, હમેશા વિનયથી મૂકે,
ગૂંઠે ઉઠાસ ઉછારાં, પ્રભુને બાળકો પ્યારા.
સદા જમર ગુણી છેવા, અમલ જેના અધિક હેવા,
છવિતને મિલ કરનારા, પ્રભુને બાળકો પ્યારાં.

ભાવના સુખ્ય શુક્રામંદિરનું મહેસાણા

આ સુખ્ય શુક્રામંદિરની વાચવ્ય દિશામાં બીજી ફેટલીક નાનકડી શુક્રામો તથા પાણીની ટાકીઓ છે એ જ. મુજબ તેથી બજાર બીજી સામેની બાજુએ પણ શુક્રામો તથા પાણીની સત્રવટ છે તેની આગળના ભાગ આગળ સરકાવે કહેરો કરી લીધે છે અને આગળ જવામાં લેખમ છે એવું પાટીયુ પ્રાર્થુ છે અને ઘોડાક આગળ વધ્યા પણ ચઢાણ આકર્ષ, સ્ત્રો ખરાબ, અને ગભરી પડીએ તેા ફુટખોલ જેવી કયા થાય એમ હતું એટલે આગળ વધવાનો વિચાર માઠી વાળ્યો.

આ સુકાવાળી જગ્યાની બીજી બાજુ ટેકરીઓ ઉપર પણ બીજી સુકાઓ છે દેવગઢ, સેલીતા, અને બીજી જગ્યાઓએ પણ સુકાઓ છે. વળી હોહગઢની નજીક બાબ ગામમાં પણ સુકાઓ છે.

અમે સુકાઓ એમાં વળી કઠડીને બુખ લાગેલી એટલે સાથે ખાવાનું આશુ હવે તે પર સારી રીતે મારો ચલાવ્યો. ત્યાંનું મીઠું કથનસરખુ પાણી એ લોખનને સારી રીતે પચાવી દે એવી શક્તિવાળું જણાયું નમતે પહોરે ટેકરી ઉતરી અમારા લોમિયાને ચાર આના આપી વિદાય કર્યો. થોડાક સ્ત્રીઓની પલટણ બર્મી હતી તેમને પણ જેમ તેમ કરી કાઢી આપી વિદાય કર્યા અને મોટરમાં બેસી સાજની ઠડી પુચનુમા હવામાં રહેલ કરતા કરતા અમે અમારા સુકામપર લાંબશવાડીમાં લોનાવલા અમે આવી પહોંચ્યા.

આમજ જણાવ્યું છે કે અહીં ઠડી સખત પડે છે તેની ખરી જુખી અમને તે રાતના સમયમાં એક સાધારણ જોશડીમાં અમે સાત જણ નજીક નજીક મજબુત જોડીને સુતા અને માત્ર હવા પુરતું અધું જ બારણું ખુલ્લું રાખ્યું. છતાં ઠડી હાડકા હલમચાવી મૂકતી હતી. અહીં ઠડી અતિશય સખત પડે છે એમ ખાસ કરીને મુબર્કમાં રહેનારને તો લાગ્યા વગર શે એમ નહોતું પણ સાથે સાથે ચંદ્રની ચીતળ ચાંદનીનો આનંદ પણ કાંઈ જોણો નહોતો. લોનાવલા ગામથી આશરે માઈલેક દૂર અમારો સુકામ હતો. ચારે બાજુ પહાડોની ઢલો અને બાડપાન રાતના ચાંત વખતે ચંદ્રના ચીતળ પ્રકાશનું બાંહે સ્નાન કરી રહ્યા હતા. દૂરથી પસાર થતી આમગાડીના કૂટોર અવાજ અને તેથીયે દૂર જ ગઢમાંના શિયાળવાના રૂંદનના અસ્પષ્ટ અવાજ સિવાય ચારે બાજુ પરમ શાંતિ છવાયેલી હતી. ઇશ્વર આવા રમણીય સ્થળે વળી પાછા ક્યારે આવશે એવો વિચાર કરતા કરતા આખા દિવસના થાક અને મહેનતને લીધે પથારીમાં પડતાની સાથે જ અમે તમામ ઘસઘસાટ ઉઠી ગયા. હોહગઢનો ઐતિહાસિક કિલ્લો, અને બાબની સુકાઓ, ખિસાપુરનો કિલ્લો અને માંડીવલી નજીકનું લીયાનું સુદસ્યલય એ સર્વોચ્ચ મહત્ત્વ ધારીને અમારા અંતરમાં સુધી યોગ્ય જાગે.

વજનારા ભાવ

કામમાં એક નાની સરખી ઝુપડીમાં એક ઠારી તેના એક પુત્ર એક સાથે રહેલી હતી. આ છોકરો જીવ તોફાની અને લજ્જવાજલ્જવામાં 'હ' હતો. તે પોતાનો આખો દિવસ કુદાકુદ કરવામાં ગાળતો હતો.

શિમાળાના દિવસ હતા અને ૨૧૬ ઘણી સખત હોવાથી ઠારીથી ઘરની બહાર નીકળાતું નહોતું. ઘરમાં ખાવાપીવાનું કાંઈ નહોતું. તેની પાસે માત્ર એક ગાય હતી તેથી તેણે તેના પુત્ર નેકને તે ગાય વેચી આવવાનું કહ્યું. નેક તેને લઈ બજારમાં વેચવા ગયો. રસ્તામાં તેને એક માણસ મળ્યો. તેના હાથમાં તુમઠા હતા. તેણે નેકને કહ્યું, “તું આ તુમઠા લઈ અને તારી ગાય ખાપીશ ?” જોઈ તે તુમઠા લઈ ગાય વેચી દીધી અને તુમઠા લઈ ઘેર આવ્યો.

તેની માએ બ્યારે આ વાત જાણી ત્યારે તે ઘણી દિલગીર થઈ. તેણે નેકને પૂછ્યો કપડો આવ્યો. તે તુમઠા ખાવાના કામમાં આવે તેવા હતાં જ નહિ એટલે ઠારીએ તુમઠા આગણમાં ફેંકી પાડ્યાં.

આ તુંમડાં યજ્ઞાં ચમત્કારી હતા. તે તે જ શત્રુ ઉગી નીકળ્યાં. તેનો વેલો એટલો તો ઉચો ચઢ્યો કે તેની ટોચ દેખાય જ નહિ.

જેઠને જાઠપર ચઢવાનું જહુ ગમતું હતું. એટલે તેને આ વેલા ઉપર પણ ચઢવાનું મન થયું તેણે ઉપર ચઢવા માંડ્યું પણ તેની ટોચ કેમે ઠરી આવે નહિ. આખરે તે ટોચ પહોંચ્યો.

આ વેલાની ટોચ એક મજબુત કીડવા આગળ આવેલી હતી. તે એવો આમનેમ એવો હતો સેવામાં તેની પાંચે એક દિવસ સુઠરી આવી. જેકે ધાર્યું કે આ સુઠરી કીડવાની માલીક હશે. તેણે તેને નીચા વગીને નમન કર્યું. પછી તેણે તેને પુછ્યું, “આર્પણાલેખા આ કિરોડો તમારો છે ?” તે સુઠરીએ જવાબ આપ્યો, “ના, તે એક જહાડુર ચોદાનો છે. એક દુષ્ટ શક્તિ તેનું બોર્ચાતું ખુન કર્યું. તેની સ્ત્રી પોતાના પુત્રને લઈ પર્વતની તળેટીમાં બધને

રહ્યા જેઠાં તે આ તે તારી મા. આ દીલ્લો તારા બાપનો છે
રાક્ષસ સાથે લડીને તું આ દીલ્લો પાછો મેળવ. તેની અંદર ધણી
નવાઈજેવી વસ્તુઓ છે કાંઈ ન બને તો છેવટે તેમાથી એક
સોનાનાં ઈંડાં સુકતી મરઘી અને બોલતી સારંગી, એ બે
વસ્તુઓ તો તારે મેળવવી જ જોઈએ ” આટલું ત્રાલવા જ તે સ્ત્રી
અદબ્ય થઈ ગઈ આ સ્ત્રી એક લાલી પરી હતી.

હવે જેઠે રાક્ષસ પાસેથી તે દિલ્લો મેળવવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેણે
એક રણશીશુ આણ્યું અને રાક્ષસની શુદ્ધ આજ્ઞા જઈને વગાડ્યું.
બેએક મિનિટમાં તો બારણું ઉઘાડ્યું અને રાક્ષસની સ્ત્રી બહાર આવી.
આ સ્ત્રી ધણી જ આગસ્ટ હતી તેથી તેણે જેઠને પોતાની શુદ્ધામા
આણ્યો અને તેને કહ્યું, “ તારે રાજ અને રાધવામાં મદદ કરવી જો
નહીં કરે તો તને બાઈ જઈશ ” જેઠે આ વાત કબુલ કરી, જેવામાં
કાંઈએ બહારથી બારણું ઠોક્યું, રાક્ષસીએ તરત જ જેઠને એક
ઝોરડીમાં સલાડી દીધી અને બારણું ઉઘાડ્યું. રાક્ષસ ઘરમાં આવ્યો.
પછી તેણે બાઈ કરીને તેની સોને કહ્યું, “ પેલી સોનાનાં ઈંડાં
સુકતી મરઘી લાવ જોઈએ ? ” રાક્ષસીએ તે આવી આપી.
રાક્ષસે તેને જેટલી વાર ઈંડાં મૂકવાનું કહ્યું તેટલી વાર તેણે સોનાનાં
ઈંડાં મૂક્યાં. તેની જોડે રમત કરતાં કરતાં તે ઈંડી ગયો. જોડે જેઠ
ઝોરડીમાંથી બહાર આવ્યો અને મરઘી લઈ ચાલ્યો થયો તે
વેલો ઉતરી તેની મા પાસે આવ્યો અને તેને મરઘી આપી.
તેની માએ તેને બીછ વાર ત્યાં ન જવાને કહ્યું પણ જેઠ
બીજે દિવસે વેશ બદલીને ત્યાં ગયો અને પહેલાની માફક જ રણશીશુ
વગાડ્યું. રાક્ષસીએ બારણું ઉઘાડ્યું અને બહાર આવી. આ
વખતે તે રાક્ષસીએ જેઠને ઓગળ્યો નહિ કારણ કે તેણે નવી
તવનો પોશાક પહેર્યો હતો. આ વખતે પણ રાધવાની શરતે તે
તને ઘરમાં લઈ ગઈ અને ત્યારે રાક્ષસ આવ્યો. ત્યારે તેને સલાડી
દેખી. રાક્ષસ મરઘી આવીને બિલ્લો, “ અને મરઘીનો પરચેવો

અંધાય છે ” રાક્ષસીએ કહ્યું, “ જો તો આખા દેહીઓની વાસ આવે છે ” રાક્ષસે આ વાત ખરી માની ત્યાર પછી ખાઇ કરાને રાક્ષસ બોલવી સાર ગી સાથે રમત કરવા બેઠા તેણે સાર ગીવડે માવા માઠયુ. પછી રાક્ષસે ત્યાં બેસીને પુષ્કળ દારૂ પીધા અને ઈંદ્રી ગયો. તેનાં નસકોરનાં અવાજ એટલે તો મોટો થતો હતો કે સાર ગીનો ઝર પલ્લુ સમજાય નહિ ! આ તકનો લાભ લઈ જેક બહાર આવ્યો અને તેને લેવા ગયો. આ વખતે પહેલાના જેવું કામ સહેલું કામ નહોતું જેવો તે ઉપાડીને દોડવા લાગ્યો છે તેવી જ સાર ગીએ ‘ શેઠ ! શેઠ ! ’ કરીને ચીસો પાડી. રાક્ષસ એકદમ બાગી ઉઠ્યો અને તેની પાછળ દોડ્યો. સારા નશીબે આ વખતે રાક્ષસે બહુ દારૂ પીધો હતો એટલે તે દોડતા દોડતા અરબડીઆં ખાવા લાગ્યો અને એક મોટા પચ્ચરસાથે તેનો પત્ર અથડાવાથી તે ઠાકર ખાઈ નીચ પડ્યો. જેક ઝટ લઈને વેલો ઉતરી ગયો, અને ધરમ્મથી એક કુદાડી લાગ્યો. રાક્ષસ ઈંચા થઈને વેલાની નીચે ઉતરતો હતો. જેક જોઈને વેલાના થકમાં કુદાડીના બા કચાં થાડી જ વારમાં વેલો છપાઈ ગયો. રાક્ષસ વેલા સાથે નીચે આવીને પડ્યો, અને મરણ પામ્યો.

રાક્ષસનું મૃત્યુ થયું કે તરત જ પેલી ચરી ત્યાં આવી અને જેકને તેની હોશીમારી માટે ધન્યવાદ આપ્યો. હવે તેને તે કીલ્લામાં જવાનો રસ્તો રહ્યો નહી, કારણ કે વેલો તો હવે કપાઈ ગયો. તેણે પરીને રક્ષા વિશે પુછ્યું. પરી તેને અને તેની માને એક લોખંડાને રસ્તો રાખસના કીલ્લામાં લઈ મૂક્યો અને ત્યાં પહેલું મોટું નગારું વગાડવાને કહ્યું. જેવું નગારું વગાડયું કે તરત તે જ રાક્ષસીએ બાળી લીધું કે તેનો ધણી મરી ગયો. તેણે એક વલવાર વડે પોતાનું માથું કાપી નાખી આત્મચાત કર્યો. જેકને હવે કાંઈનો લાય રહ્યો નહી. તેણે કિલ્લાનો કમરો લીધો અને પોતાના બાપના નોકરો, જેમને રાક્ષસે કેદ કર્યો હતા તેમને છોડાવ્યા. ત્યાર પછી તેણે પોતાના દિવસો આનંદમાં શુભાર્થ, ખાધું પીધું ને મજા કરી.

મોતીની માળા

આયુષ્ય, લુધ્ધિ, જગ, આરોગ્ય, સુખ, અને રૂમીને વધારનારા, તથા ઘીચાળા સ્વાદિષ્ટ, પોષક અને હૃદયને પ્રિય થાતે, એવા આદ્યાર સાન્નિધ્ય જોડાને ન્દાસા હોય છે

કાચ, ખાટા, આરા, અતિ ઉન્દા, કુખા, તથા દુઃખ, શોક અને ચેત્તે ઉપગતનારા આદ્યારો રાજર્તસ જોડાને નમતા હોય છે

એક પદેર વીતેલુ, સ્વાદ ઉડી ગયેલું, દુર્ગંધવાળું, ટાડું, એકું અને અપવિત્ર જોડાને તામસી મનુષ્યોને પ્રિય હોય છે

દેવ, બ્રાહ્મણ, ગુરુ અને ચારીત્ર પૂજન, તથા સરળતા, વ્રતચર્ચ, અને અદિસા, એ સરીરનું વપ કહેવાય છે

પોતાનું કર્તવ્ય માનીને દેશ કાળ તથા પાત્રો વિચાર કરીને અને પોતાના ઉપર ઉપકાર ન કરનાર તથા અદ્યારો ન વાળી રહે એવાને જો દાન અપાય તેને સાન્નિધ્ય દાન કહ્યું છે

ઉપકાર વળતાને, રજની હિંમતી કે દુઃખી જો દાન અપાય, તેને રાજસ દાન કહ્યું છે

અયોગ્ય રજો વગર, કિંવા અપાત્ર મનુષ્યને અને સન્કારરહિત તથા તિગ્રહારપૂર્વક જો દાન અપાય તેને તામસ દાન કહ્યું છે

હે પગ તપા, બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, અને શૂદ્ર, એમના કોઈ પણ તેઓના સ્વભાવ મુજબ જુદાં જુદાં હોય છે

મનોનિમદ, હિંમનિમદ વપ, પવિત્રતા, ક્રમા, સરળતા, શાન્ત યાન, અનુભવ યાન, અને અસ્તિત્વતા, એ બ્રાહ્મણના સ્વભાવજન્ય ગુણ છે

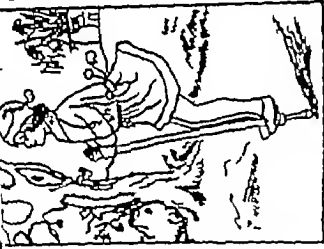
?? કસુનાં છેટાં— — — ગયાં ક્યાં ??

કમુ બાગમાં જઈને રમવા બેઠી ત્યારે તેની પાસે સાત
પેટા રમવા હતા. કમુ તેમને રમાડતાં રમાડતાં ઉઘી ગઈ હતી. હાથમાંથી
ઉડી અને આખા શાળાને ઘુએતો. બેકેકે પેદુ તેને ન દેખાતું. તેમા જ
તો કમુને મિલવાઈ ગયેલો જણાય છે. નહિ તો જો કમુ બહુજ ખુશ
મિલજી છે પણ સખુર ! જ્યે પેટા તો કમુની છે નહીંક છે તમો નોંધ
શ્યો છે ! બતાવો તો ?

મનુ પડી યથો. વીનુ ખટખટ દેવવા સામો.
મનુને એવી ચીઝ ચડી કે લો વીનુ નજર પડે
તા બેચાર લગાવી દે. પણ મનુને વીનુ વડે
નહી પડે તો ભોલ યો હો ને!

બરફવાળાં મુલકમાં

રહેતા મેરી ખૂબ ખુશ બિનગરની લાકડી
ના દેહ પર ઉભી થઈ ગઈ - દીકરે પણ ભય
નજર છે એક ઓઢ વિદરાજ રીડ
નજામાં સતાવેલું છે, મેરી તો દેખતી નથી,
પણ તમે તે કોમ શોધો દેખાવે!

મસદી માઈ 'દાચમાં' પડી સમ વગોડી
'વચાડી' તેવા નાનાં બચ્ચાંતે બોલાવે છે
બિચારી ને તેના સમવાતે માટે, માધો શોધ
પર છે ને સસકુ તો - ચોગથી દસે છે;
પ્રાંત ન્યોરે લેમ મોડે છે નહીં!

પત્તાની એક ફાંકડી રમત

જ્યનાર જાણ સત્યેન્દ્ર ચીમનલાલ મજારા

આ એક પાનાની રમત છે જે પાનામાં સારામાં સારી રમત હોય તો આ જ છે. આ રમતમાં મોટા માણસ તેમ જ નાના માણસને ઘુબ જ્ઞાનક પડે છે સરખે સરખામાં તો અતિશય જ્ઞાનક પડે છે. આ રમતમાં ચાર માણસ બેઠવા ચારથી વધારે માણસ પણ જામ લઈ શકે છે આ રમતમાં જેમ માણસો વધારે તેમ વધારે જ્ઞાનક પડે છે. જે કે આ રમત નાના બાળકોને જરા અધરી પડશે, પણ બાવલી અથવા પછી તેમને જે રમત શિવાય બીજી રમત રમવી પણ અમશે નહિ આ રમત કેમ રમાય છે તે જે તમારે જાણવું હોય તો નીચેનું લખાણ વાંચો.

જામા છુટા છુટા પાના અપાતા નથી, પણ સાત હાથની માફક એકઠમ સામટા જ પાના અપાય છે પાના સરખે બાજે વહે-લવામાં આવે છે. જે તેમ કરતા પાના વધે તો વહેવાનારની ઝુનસરી પર છોઢવામાં આવે છે હાખલા તરીકે પાચ માણસ રમવા બેઠા હોય તો હરેકને બાજે ૧૦ પાના આવે ને બીજા ૨ વધે તે વહે-લનારની ઝુનસરી પર છોઢવામાં આવે છે આ રમતમાં બેકર (વધારા તુ પાનું જેને પકડતુ પાનું ગણવામાં આવે છે) બીલકુલ વપરાતો નથી. જે કે આ રમત જરા અધરી છે પણ જ્ઞાનકદાયક છે. આ રમત નેપોલીયન બોનાપાર્ટના જીવનચરિત્રપરથી ચોખી કઢાઈ

હે જેમ નેપોલીઝન પોતાના કામો ધણી જ બુદ્ધિ વાપરીને કરતો હતો, ને આખા ફ્રાન્સમાં તો શુ પણ આખી દુનીયામાં બુદ્ધિમાન ગણાતો હતો તેમ આ મતમાં બુદ્ધિની તેમજ યાદશક્તિ શક્તિની ખાસ જરૂર છે ને તેથી જ આ મત બધી મતમાં સામાન્ય સારી ગણાય છે જે માણસની યાદશક્તિ શક્તિ વીર હોય તેને જીતવાનો હાથ રહે છે આમાં રમતારાઓ એકદમ પાસે ન બેસતા જરા આપે આપે બેસે છે કેટલાક તો પાના સ્વાર્થવાની ખાતર ખુણામાં જઈને બેસે છે ને એટલી બધી બુદ્ધિઓ વાપરે છે કે નહિ પૂછી વાત જેમ નેપોલીયનને પારકા પ્રદેશ પર ચઢાઈ કરીને તે પોતાને તાબે કરવાનું મન હતું ને આખી દુનિયાના રાજા ધનુ હતું, તેવી જ રીતે આ રમતમાં સામા આદમી પાસે માગી માગીને પરુ પાના આપણે એમાં કરવાના જે પરુ પાના એમાં કરે તે નેપોલીઝન થયો કહેવાય અર્થાત્ જીત્યો કહેવાય.

આમાં માગવામાં પણ નિયમો હોય છે, જે નીચે પ્રમાણે છે ૧ તમારે ઘાર રજની દરેક ચીજો સામા માણસ પાસે માગી માગીને લેગી કરવાની, જેને બેગી કહે છે ૨) જો તમારામાં જ બેગી હોય તો કોઈને ખબર પડે નહિ બેગી રીતે તે સત્તાગ્રી દેવાની ૩) જો તમારી પાસે ગમે તે રજની એક ચીજ (પાનું) હોય તો તમે બીજા પાસે બીજા પણ રજની તે ચીજ (પાનું) માગી શકો ૪) પણ જો તમારી પાસે કોઈ પણ રજની એ ચીજ (પાનું) નહિ હોય તો તમે એ ચીજ (પાનું) માગી શકો નહિ ૫) તમારી મરજી પડે તે માણસની પાસે તમે માગી શકો ૬) પણ જો તમારી માગેલી ચીજ (પાનું) સામા માણસ પાસે નહિ હોય તો તમારો માગવાનો હક બેની પાસે જતો રહે ૭) જે વખતે તે આદમી તમારી પાસેથી તમારો માગવાનો હક છીનવી લે તે વખતે તે તમને “સાહે મજી સલામ” અથવા “રામરામ” અથવા “આવજો” વગેરે મફતરીના શબ્દો કહી શકે તે ઉપરથી તમારે સમજવાનું કે તમારી માગેલી ચીજ (પાનું) બેની પાસે નથી. ૮) સામા આદમી પાસે કશું કશું બેગી હોય છે, તે જો તમારાથી બને તો તમારે ખ્યાનમાં રાખવાનું કે જેથી

તમને જોડી માગવી વખતે કામ આવે. ૬) તમારે આવી રીતે ચાર રગની બધી જોડીઓ કરવાની. ૧૦) તમારી પાસે કંઈ કંઈ જોડી થાય છે અથવા તો કે, ને સામા માણસને ખમર ન પડવી જોઈએ. ૧૧) આવી રીતે જ્યાં સગી તમારા હાથમા જુદા જુદા પાના હોય ત્યાં સગી તમારે જોડી કરવાની. ૧૨) જ્યારે તમે બધી જોડી કરી રહો કે પછી તમારે જ્યાં સગી બીજા બધા માગતા રહે ત્યાં સુધી સુપસુપ બેસવાનું. ૧૩) જ્યારે તમે જોકલા જોડીઓ કરી રહો ત્યારે તમે તમારો માગવાનો હક તમારી મરજી પડે તેને જોખી શકો. ૧૪) જ્યારે બધા જોડી કરી રહે ત્યાર પાછો બધાએ જોડીઓ માગવાની શરૂઆત કરવાની. ૧૫) જ્યાં તમે ગમે તેની પાસે ગમે તે જોડો માંગી શકો. ૧૬) આવી રીતે તમારે ૧૩) જોડી લેગી કરવાની અથવા તો ૫૨) પાના લેવા કરવાનાં જે તમે આટલું લેશુ કરો. તો તમે 'નેપોલીઝન' થયા કહેવાઓ; અથવા તો તમે છત્રા.

તમે બાલુવનમા નેપોલીઝન બોનાપાર્ટનું છવનચરિત્ર વાંચ્યું હશે તો તમને જોની મહત્વાકાંક્ષાઓ તથા પરાક્રમેની પુરેપુરી ખમર હશે જે તમે ઉપરની રમત જોના વિચારો જોડે ધર આવશે તો તે હમમમ મગતી આવશે. જે તમે ઉપરની રીત પ્રમાણે આ રમત રમ્યો તો તમને જરૂર આનંદ પડ્યાવગર રહેશે નહિ.

ઉદરડા

જુઓ જુઓને ઉકરોં કંઈરડા, એના લાગ્યા લાંબા પુછરડાં,
એ ચોરી કરવા જાયે છે, ગાતી ધાન્વ બહુ એ ખાયે છે
એ બીફલીધી બહુ ત્રાસે છે, દરોત ધાતાં તો નાસે છે,
એ ઘરમાં કાણાં પાડે છે, વળી કપડા પજુ બહુ ફાંડે છે
મુખે ઉંચ ન લેવા ર ધોડી, કરે રાત બધી રોડરોડી,
એની બૂટીક અમાને ના થોડી, બહુ નાખે છે તોડી દોડી.
અમે આંતે એવાથી ધાક્યા, બહુ કહ્યું છતાયે ના ભાગ્યા,
એ ઉદરમાગતી છત થક, ને પાંદી પાંદી ભીત થક,

જુઓજુઓ જુઓ જુઓ

ખાલજીજ્ઞાસા

ક્રીકેટની રમત રમ્યા પછી રમનારાઓ કૃળ ખાય છે અને ઘરફનાખેલા ઠંડા સોઠા લેમન વિગેરે પીએ છે તે શા માટે? -દરેક ચીજમા આપણને અંગ્રજોની વાદર નકલ કરવાની ટેવ પડેલી છે તે મટે જ હી પહેલાના વખતમા તો સવારે કસરત કરી આવી ઘેર બાવી છેકરો દૂધનો એક તાલો ખાસો જટજટાવી વ્હય અથવા સાહે ગામને પાદરે ખુશી હવામા ગેડી-કાની કે બીજી રમત રમી યાકયોયાકયો ઘેર આવે ત્યારે હાથ કે દૂધ સાથે વાગુ કરી લે. અત્યારે તા ક્રીકેટ રમી આવ્યા બોટલે રમનારા બધે ઇઠરીઓ ગઢ છુટ્યા એમ ખાની લે છે

અલખત રમતમા પુષ્કળ યાક લાગે છે એ વાત ખરી છે તે ઉતાવળને ત્યા તાત્કાલિક હાલના જમાનામાં મહેના દુધ ને હાથ તો કયાથી મળે? અને મળે તોય તે વાપરવાની છાંદ કોના જાપની લાવે? આ કારણથી જેમનું બોઈને આપણે આ રમત શીખ્યા તેમનું જ બોઈને તેમના જેવું ખાતાખીતા શીખ્યા રમત રમ્યા પછી લીલો કે સુકો મેવો ખાવો સારો છે પણ કોઈપણ વ્યતર્ક ઠડુ પાણી કે સોઠા લેમન વિગેરે પીણ પીવું એ શરિરને બહુ જ નુકશાનકારક છે તરસ લાગેલી હોય ત પર બો યોટાક કાણુ રાખ્યો હોય તો તો જે મેવો ખાવામા આવે તેમાં પાણી ને સેલાઈન (હાર) નો જે ભાગ રહેલો છે તે વધી તરસ જઘ્ન છીપશે ઠંડા પીણ પીનાર મે 1 કેટલાકને તાત્કાલિક નુકશાન નહિ હોખાતું હોય પણ બધી વાર પાછળથી તેથી ભારે નુકશાન યાય છે શરદી, કીધરસ, સળેખમ, અને પેટના નજ કુઝી જવાના રોગો એવાં માણસોને પાછળથી મુશ્કે

બાલકાવ્ય

શબ્દોની રમત

રિ વા જ	મ મ હા	ન ન ન	વિ વે કે
વા સ જી	મ વા લી	ન ર કે	વે વા જી
જ જી સ	હા લી ના	ન કે લં	કે જી કે
શ ન સ	કા લ સા	ક ના ટ	ર મ ત
ન મ ન	લ સ જી	ના વ ન	મ ન જ
સ ન મ	સા જી સી	ટ ન લ	ત જી જી
સા કે ર	ર ગી ત	દ ન વ	શી કે લ
ક વ ત	ગી ર ના	ન જ ર	કે લ મ
ર ત લ	ત ના જી	વ ર ખ	લ મ જી
ખ મિ સ	જ ન ત	ના જી સ	ને ત ર
મિ લ ન	ન મા ર	સુ ત ર	ત ગ ત
સ ન મ	ત ર સ	સ ર સ	ર ત ન
અ પ લ	છા કે રી	પા પ ટ	જ ખ મ
પ હા ડ	કે ર વા	પ લ ન	ખ મી સ
લ ડ વુ	રી વા જ	ટ ન ગ	મ સ જ

વૃક્ષસ્થાનના બેટીઆ પ્રાંતમાં (Dead Sea) મૃત સરોવરમાંના
૧૦૦ મણુ પાણીમાંથી ૪૫ મણુ મીઠું થાય છે

વિશાખતમાં એક જાતની નાળાપેરીની પાંદડાં ૩૦ ફુટ લાંબા હોય છે
અર્ધેરિકામાં એક મોટું પરીવાળ છે, તેનો કદાચ કદાચ ૩૦ ફુટ લાંબો
છે, અને મિનિટ કરી ૧૦ ફુટ લાંબો છે

વિશાખતમાં સુરજન તથા બેટાનો બાસુવ કાઠી તેનાથી એક વિમાન
કદાચના ૬૦ માઇલની ઝડપે ઉડાવવામાં આવ્યું છે

બેન વેરલી નામના એક પાદરીએ ૨૭૦૦૦ લાખવાનો કપો છે
દક્ષિણ પાસિફિક મહાસાગરમાં નિરિઓસીડીસ નામનો એક વેલો થાય
છે, તે પાણીમાં ૩૦૦ શીટ નેટલે છે એ વધે છે

એક ધનુષ પાણીમાંથી ૧૬૬૨ ઘનફુટ વરુણ દિવસન થઈ શકે છે.
મોટામાં મોટી વૃક્ષ માછલી નવારે પુરેપુરું મોં ઉપાડે છે ત્યારે તે
મોં ૧૨ ફુટ પહોળું અને ૧૮ ફુટ લાંબું થાય છે

જ્યાંની જમ રોડ ફુટ લાંબી હોય છે

૪ સ. ૧૧૮૦માં ઇંગ્લાંડમાં કાચની સોય થઈ

„ ૧૨૦૦માં ઇંગ્લાંડમાં કાચની ચીમની બનાવવામાં આવી.

„ ૧૪૪૫માં લંડનમાં સોવની મોડ થઈ

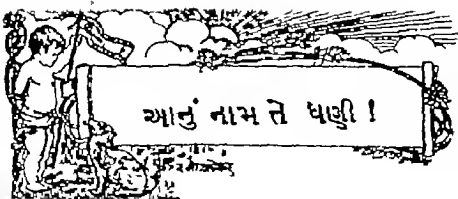
„ ૧૫૮૮માં લંડનમાં પહેલું વહેલું બેસેલ ડાય નીકળ્યું

જાતમાં સર્વથે રમરણ મોટું આપણા દિલમાં છે તે આપણો
વાનમદાય. તે અંધારા ૨૦,૦૦૦,૦૦૦ રૂપિયા ખર્ચ થયો હતો

જાતમાં મોટામાં મોટું મહાન મીસ્ટર દેશમાં છે અને તે ત્યાંના વિશેષ
પ્રોસમાં આવેલો મહાન પરિમિત

જાતનું ઉંચામાં ઉંચું મહાન સુરોપ અંજા કાન્સ દેશના પાટનગર
પાલિન્ડ્રોમ 'ધીસ દાવર' બહુાય છે તે આસરે એક દગર ફુટ ઉંચું છે.

ચંડાચંડ દગર દગર મહેલ

આનું નામ તે ધણી !

ભાવનર તાબાના વઠોઠ આમના ધણી અબલાઈ બેઠિલ હતા. તેમના વળતમા પટેલ જગા ગામને જુવાર ખાજરાના નીપજ સારી થઈ હતી. ઠાડીબાવાદમા થયે છેકાણે જીવો રિવાજ ચાલતો હતો, કે ખેડુત જે મોલ પકવે તે સર્વ આમની ભાગીએ ખજીમાં લેગો કરવામાં આવે અને આમ ધણીનો હિસ્સો અપાયા પછી બાકીનું બનાવ ખેડુતો ઘેર લઈ જાય. ખાજરો જીવો સારો પાક્યો હતો કે તેથી જગા પટેલની નજર બચ્ચી એટલે દરબારને ભાગ ન આપવો પડે જીવા મરાઠાથી તેણે તેમાનો એક ગાડુ ખાજરો છાનોમાનો રતોવાઈ ઘેર લઈ જવાની ગોઠવણ કરી. લોખના માર્યા તેણે ગાડામાં હઠ ઉપરાત ખાજરો ભેંચે, અને પાછલી રાતે ગાડુ હાંક્યું રસ્તે જતા ધણી ભારને લીધે, ગાડાની ધરી ગુડીઆમાંથી નીકળી ગઈ, અને ગાડાનું પૈડું ચાલતું અટકી પડ્યું તેણે, તેના બાઈએ તથા ગાડુ હાંકનારે ધણી મહેનત કરી પણ ગાડુ ઉંચું ન થયું.

દરબારની સારી એટલે આમમાં જઈ ઠાકને બોલાવી લાવતાં વાત બહેર થઈ જાય, તેમ ગાડું પાછું ખજીમાં લઈ જવાય તેમ પણ ન હોતુ ભારે વિમાસણ કરવા લાગ્યો, જીવામાં જેની સારી હતી તે જ અબલાઈ દળ્યાર તેમના હમેશના નિયમ પ્રમાણે દિશાએ જવા સાફ હાથમાં લોટો લઈ એ રસ્તે આવી લાગ્યા.

તેમણે બુઠાની બાવેલી હતી, તેથી પટેલની જાળખમા ન આઠ્યા તેણે કહ્યું, જો બુવાન ! આ ગાડુ સમુ કરાવતો બા. દરબારે પટેલને જાળખ્યો, પણ તેમને વિચાર થયો કે જો હું જાળખાઈ જઈશ તો જગા પટેલ જેવો માણસ લોકો પડશે. તેથી તેમણે નીચું જોઈ પેડાને ટેકો આપ્યો, એટલે પટેલ ધરી નાખી ગાડુ ચલાવ્યું. બધા દરબાર મનમા સમજ્યા કે હશે, હોય ! બિંધારા રાત દિવસ ટાઢ તકો વેઠી પેદા કરે, અને સારો દાણો જાળી મન જગાડે તો ભલે. એ પણ આપણી પ્રજા છે.

છ એક માસ વીત્યા પછી દરબારમા મેમાનો આવેલા તેમને સાફ ખાટલા ગોદા લેવા હવાલદાર જગા પટેલને ત્યાં ગયો. હા ના કરતાં હવાલદારે કડવું વચન કહ્યું, તેથી તે બોલ્યો કે મારે આવા દરબારના ગામમાં શું નથી. પટેલે શતની વખતે ઉચાળા ભર્યા, અને સવારમા તે ગાઠા ભરી બાજ બચ્ચા સાથે નીકળ્યો. ગામ લોકોએ તેને બહુ સમજાવ્યો, પણ તેણે પોતાની હઠ છોડી નહિ. દરબારને ખબર પડી એટલે તેમણે પણ જગાને બહુ સમજાવ્યો, હવાલદારને ધમકાવ્યો. ને તેની ભૂલ કબુલ કરી દિલગીરી બતાવી, પણ હઠ લરાયલા જગાએ માન્યું નહિ.

પછી દરબારે જગા પટેલને પકડે બોલાવી કાનમા કહ્યું, કે પટેલ, બાજો તો ભલે બાજો, પણ જે ધણી કેટનો ટેકો હજી બાજશનું ગાડુ ચલાવે, તેના ધણીના ગામમાં શું જો. ખાટલ કહી દરબાર ટેલીએ ચામ્પા ગયા. તેમની વાણી ચાલગીને પટેલના તો હાથ જ મડમડી ગયા. તેનાથી કંઈ બોલાવું નહિ ! પણ મનમા એક જ વાત હતી ગમ્મ કે “આનું નામ તે ધણી.”

[આ વાર્તા તથા પાન ૨૦૬-૧૦ ઉપરની વાર્તા “શુક્રી પાંચમી મેા વાનો” માંથી તેના ક્ષર્ણ રા. બ. દરનોવિદ્યામ દા. કાલ્યાણાની પરવાનગીથી સનિત્ર વ્યાપેલી કેન્દ્રી, બાલકવન]

જિ હે ધણી ઠહના રહે. રા બાજગાન ગાહુ થસાવે, તેવા
ધણીના ગામના રહેલો.

કડવા બડવા સોહિ ખાહિ !

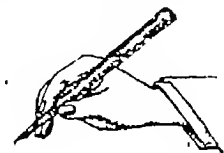

એક નગરમાં પૂનમચંદ્ર કરીને શેઠી બો રહેતો હતો, તે હરેકને પ્રિય લાગે જોયો, કંઈવાળુ, અને મુનિઓની સેવા કરવામાં હમેશા વત્પર રહેનારો હતો. તે નગરમાં કડવા ને બડવા નામના બે રાક્ષસ લાગ્યા હતા. તેમની સાથે સોહિ કરીને તેમની બહેન પણ હતી. તેઓ અદ્ય રીતે ઘેર થઈ લખતા, અને નવા નવા રાગ ઉપજાવીને માણસોનો શુભ લેતા; તેથી બધા માણસો મરણ પામતા જોઈ માલ પણ બહુ ઢુંગી થયો.

એક દિવસ રાજાએ સભામાં હુકમ કર્યો, કે જે કોઈ મારા નગરજનોના કયનું કારણ બાજીને તેનો યોગ્ય ઉપાય બતાવશે, તેને મોમાળ્યુ દ્રવ્ય આપવામાં આવશે. સર્વે શેઠ શાહુકાર ને અમીર હિમરાવ રાજાનું વચન સાંભળી રહ્યા. પછી પૂનમચંદ્ર ઘેર આવ્યો. તેણે આગલે દિવસે બાળકોને ખાવા માટે તલ આપ્યા હતા, તે તલ બાળકો ખાતા ને ધમાચકડી કર્યા કરતા હતા. આ સમયે પેલા બે રાક્ષસો પોતાની બહેન સહિત તે શેઠને ઘેર માણસ મારી તેનું સમજી કરવા માટે આવ્યા. પણ શેઠના પુરુષપ્રભાવથી તે એકાએક ધરમાં પ્રવેશ કરી ગઈ. તેઓ પ્રવેશ કરવાનો લાજ શોધતા હતા, તેવામાં એક બાળકે આસનીમાં બેઠેલા શેઠને કહ્યું, કે.વાપા, આ તલ તો કડવા છે ને તેમાં કાંકરીઓ છે તે

ચી રીતે ખાઇએ ? તે સાંભળીને શેઠ જરા કોપાયમાન થઇને બોલ્યો,
 “ કઠવા બઠવા સોહિ ખાહિ, ” મતલબ કે કઠવા બઠવા જેવા
 હોય તેવા ખાઇ બાંધો. આ પ્રમાણે ત્રણ ચાર વખત ઉંચે
 સ્વરે કહ્યું તે વચનો બહાર રહેલ ત્રણ રાક્ષસોએ સાંભળ્યાં, બેટલે
 તેઓ વિચાર કરવા લાગ્યા, કે આ શું આશ્ચર્ય ! આપણે અદૃશ્ય
 રીતે અહીં આવ્યા છીએ, છતાં આપણું આગમન ને નામ કુદાં
 શેઠ બાંધે છે, માટે તે કાં તો ત્રિકાળદર્શી હોય, અથવા તેમની પાસે
 કોઇ મત્તાદિકની શક્તિ હોય એમ લાગે છે તેથી તેઓ અભરાયા
 ને શેઠની પાસે આવી પ્રગટ થઇને બોલ્યા, અરે શેઠજી, તમે અમારું
 વાગોણું ચા માટે કરો છો ? અમે કઠવા બઠવા સોહિ નામ વાળા
 આક્ષસ વમાશ હાસ છીએ.

આ પ્રમાણે સાંભળી અઠક્કલવાન શેઠે કહ્યુંના કરી હસીને
 કહ્યું, હવે તમને છવતા જવા હર્ષય નહિ તેઓ વારવાર તેની ક્ષમા
 માગવા લાગ્યા, બેટલે શેઠ પ્રસન્ન થઇને કહ્યું, કે જોકે વખત હું
 તમને રાજા અને લઇ જઇ તેમને દેખાડીશ, અને પછીથી છાટી
 હર્ષય; મારીશ નહિ. એવું હું તમને અભયવચન આપુ છું એમ
 કહીને તેણે હાથ વડે કાલ આપ્યો. પછી તેમને રાજા પાસે લઇ
 જઇને દેખાડયા, અને આપેલા કાલ પ્રમાણે ઉવટે તેમને મુક્ત કર્યા.
 રાજા તથા સર્વ સમાજનો આ હકીકતથી આશ્ચર્ય પામ્યા. રાજાએ
 શેઠને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપ્યું અને લોકો નિશ્ચય થવાથી શેઠની બહુ
 વારીકી કરવા લાગ્યા. આખા રાજ્યમાં તેની ઉજવણી ક્ષતિ પ્રસરી
 રહી. પુરુષોદયથી ગમે તેવી વાણી વડે પણ અશ્વમુદય થાય છે, એવું
 આ બતાવી આપે છે

❀ નવરાશની વખતે ❀

સ્તોટ્ર પર લખવાની પેણ બનાવવાની રીત

પેણ બનાવવાને આપણને પાંચ વસ્તુની જરૂર પડશે.

(૧) ઠાળી ચીઠ્ઠી માટી	તોલા ૧૦
(૨) ઝોલ ઝુલર ખાવળનો	તોભા ૧
(૩) ખડી (ઝાંઠ)	તોલા ૫
(૪) રાખણ	તોલા ૫
(૫) પાણી	જરૂર પ્રમાણે

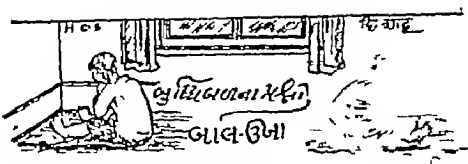
ઉપરની બધી વસ્તુઓ ચોક્કસી હોવીજોઈએ. માટી તેમ જ ઝુલરને પાણીમાં પલાળી મુગદા વડે ઝાળી લેવા. ખડી તેમ જ રાખણનો છોડા કરી તેને મુગદાથી ઝાળી લેવો. પછી તે બધાનું મિશ્રણ કરી પેણો બનાવવી. બનાવેલી પેણોને તરફે મુકવવી-પણ ચોક્કસી માટી વાદ તેને ફેરવતા રહેવું નહીતર વાંધો મુકી બનશે.

લોખડની કોઈ ચીજ પર નામ લખવું હોય તો સહેલામાં સહેલો માર્ગ એ છે કે તે ચીજ પર સાચું (પાણી વગર) ચોપડીને તેનાપરથી એક સીધ પેણ કે બીધાવડે કે પેનસી નવડે નામ લખવું. જેથી તેટલો સાચું નીકળી જાય અને નીચેનું લોખડ દેખાતા મળે. પછી એક કાચના આસમો મોકુ પાણી થઈ તેમાં ચપડી મોકુ અને ચપડી મોરચુચુ નાંખવું અને જોતજોતી જગ કે એ પાણી પેલા લખાણ પર ભરી દેવું. એટલે એ પાણી લોખડને બાંધીને તેટલો ભાગ ઠાનરી નાંખશે. પાંચ મીનીટમાં નામ ઠાનરાઈ રહેતાં સાચું થોડા કાલે સુધી અને મધ્ય કે અંતરના બનાવનારને માટે આ પ્રણું ઉપયોગી છે.

સળગી ગયેલી દોરીની રાખ પર વીંટી કેમ લટકાવશો ? જાડી લણની સુતળી અથવા સુતરની જાડી દોરી લઈને તેને મોકાના પાણીમાં બેળી પછી તેને મુકવી નાખવી. પછી એકાદ વીંટી, દાતણ, દીવાસળીની પેટીન બોણુ, કે એવી કોઈક હથેલી ચીજ એક છેડે બાંધી દોરીના બીજા છેડા એક ખીંટીએ લટકાવવો. પછી દીવાસળીવની દોરી સળગાવી દેવી. બાળી દોરી ધળગી જશે તો પછ પેલી લટકાવેલી ચીજ એ રાખને વળગેલી જ રહેશે.

- (૧) ધોળાડી નમરી, ગાર કરવાન્ત,
સોળા છે રાણી, સાત છે રાજા.
- (૨) છે પુત્રપ પલ્લુ કેવાય મા, એને નમે રાણાગે
અકબર બાદશાહ કરે સલામ, એને નમે શાવળ બાગ.
- (૩) અગ મગ દશ પગ ત્રણ મામા, બાથ નાંભ
રો નાડી રો ધાવણ છટકે નાડી છ
- (૪) અર્થ નાપુ આગ્રા, છ પગ ને બે વામા
- (૫) આઠ ઠાટ લાકડું વચમા બેહુ દાઉ,
એ અરથ ને ન કહે એની દાડી કરી પાઉ.
- (૬) આટલો હટો, મોતીએ જટગો, જઈ રાજાને ખોળે પડયો.
- (૭) આટલી છડી, મોતીએ જડી, જઈ રાજાને ખોળે પડી
- (૮) પડી પડી પલ્લુ શાગી નદિ, કટકા ઘચા બે ગાર,
વગર પાંખે ઉડી નહ, ચતુર કરે વિચાર
- (૯) વાંચા વચ્ચે આટલો ચતુર દો તો કહેા
- (૧૦) ઇનાગા મુનીરામ, ઇનાગા પુછ
રોડ બાથ મુનીરામ પકડ લાવે પુછ

બાળપૂરિ—સજા મધુસૂદન પરીજ-પૂરિનો જાણનાનો કવિ
દાસ, તે જગવના જાણનાનો નેત્રિનું જાણ વિમેરે જાણે ઉપરથી જાણ
જે માલિકિ આ માલિકા ૭

ઠવા અને પાણી—ઢેજઃ મુજબ વગવ પ્રેમસાગર જલથી છાંતીની
જા છે જરીવાતે તિથે વચ્ચેથી માલિતી જા માલિકમાં છે, પણ તેમાં પાણી થેજા
જલમાંથી રેજાનિઃ સન્ધો રેજેરે રેજાવ છે એ સિવાય જા માલિકની માલિતી
સારી રીતે વળુ થેજેથી જાણી સામય

ઠાણલાની ખાણ—રેખા, શ્રી. રતિલાલ ઇન્કાશમ રેસાઈ, રૂઝવ. રાવણ
ખાણના શેઠના વચસાણની યજ્ઞ ૭ વજુ આ મોવડમાં ને દીપ્ત ૭ તે ખાણના
રાવણની ૭. આ મોવડી વખામ રીતે ૭૫૫૦૨ી ખાણની ખાણનારી, અને જલુ ન
ખાણના રૂઝવમાં દખાઈ ૭ શ્રી સ્થાણના નેથીની મોવડોના નેથી ન સત
ને ખાણના રીતે ને દખાણની ૭

વિસ્મયવત્—તેનક સદુદાર સેવાકલ દને આપણા યશિમાં ને
મિત્રાક બલ છે, તેને તથાની આમ યશિના તુલા તુલા લાજમાં ન્યા નિરપેક્ષી
આમ બલ મૂલ નિરપેક્ષી બલ છે એ કિયોને વિસ્મયવત્તમાં સમાવેલ આમ છે
આ વિષયમાં તે સુખમનુ વર્ણન છે

જા જાળ જાળ માગના પુસ્તકો સંજીવી સામાન્ય સુખવાસો ને મરવાની
 કે વધામના બીજા હાથીય પૈકાથી તારાં ન દોર્તાં ભેદમે જાણ અને સન્દેહ સંગ
 ને જાણોઃ સ્વેદાદથી સમજે એવા દોષા ભેદમે (બધી ઘાણીમિર્મા જા બન્ને
 નિવધે જરાજર પગાવવા પછી) બીજી બનીયો ત્યાં સંવાદ, વાર્તા, કે પત્રના
 લખમાં અધ્યા વિવધે અર્થવા ભેદમે એથી જાણતી દ્વિવસા વૃત્તિ રેઠાં સુધી સત્તેજ
 રહી સો "કેવુરો" પ્રેમાસિકમાં એથી જન કે સંવાદની દલના બધાં લખાવો
 જાને કે એ રીથી બહુ અનુભવી (ખાસ કરીને જાણો માટે) થાવી યામવ

[illegible]

૧૯૨૫ પુસ્તક—જાન્યારી. અને માર્ચ મે દત્ત ક વિદ્યાર્થી માંથી-મુ
મિત્રાસા જી ૦-૧૨-૦ સ્થાપી શ્રી જ્યોત્સના મેમાનદ સાચીના મુખ મયને આ
જનુવાર ૭ આ મુદ્દા રેવાની છુદ્દ વચિત્ત પત્ર આપવામાં આવ્યું કે રવામી
સાચીને અને સ્થાપી વિદ્યાર્થીના પુસ્તકા ગુજરાતી આપમાં સરકાર સાચીને વચ્ચે
દી મુદ્દા રવા ૭ પત્ર તે જ સમયના આ મહામાના મુખ પુસ્તકા ગુજરાતીમાં આપ
નાર નથી રહેતો હોવાથી આ આચાર્ય તે મુદ્દા પત્ર ૭ પુસ્તકા ગુજરાતીમાં આપ

ઇનામ માંગા

અવસ્થાપા-મી. રવિચંદ્ર દ. શાહ બી એ
નવા સવાલો

(૧) મોઢી કાઢો જોઈએ ?

બી એ અને જો એ પાડોશીઓ હતા અને તેમના મગીલામાં
બે મોઢા આંખા હતા લગાતા ખાંખાની ફેરીઓ મોઢી કઢી અને જાના
ખાંખાનો નાની હતી.

એક દહાડે સવારમાં બેઠે જણા ત્રીસ ત્રીસ ફેરીઓ લાખે મળરમાં
વેચવા ગયા અને પૈસાની બે અને જો પૈસાની તથુ વેચી ને બેઠે જણે
પચીસ પૈસા ઉપજાયા.

મીતે દહાડે અને અને જો વિચાર કર્યો કે ફેરીઓ વેચવા માટે
બે જણાએ અવગવની જરૂર નથી. એક જણ જાત તો તથુ ફેરીઓ જલ્દી
થી વેચાઈ જશે. આમ વિચાર કરીને બેઠે જણે ત્રીસ ત્રીસ ફેરીઓ ઉતારી ને
ભાગ્યે વચવા જવાનું કલ્પક કર્યું.

અને મળરમાં જઈને બે જણા જુદા જુદા ભાગ પાડવા કરતાં બે પૈસાની
પાંચ બેઠે ફેરીઓ વેચવા માંડી કારણ કે એક પૈસાની બે અને મીતે પૈસાની
તથુ એટલે બે પૈસાની પાંચનો ભાગ એણે પાડ્યો.

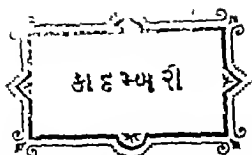
બધી ફેરીઓ વેચાઈ રહી ત્યારે તેને એલીસ પૈસા મળ્યા. તેણે
વિચાર કર્યો કે તથુ વખતે પચીસ પાંચના મળ્યા હતા, અને આ વખતે
આવીસ કેમ?

પાંચનાર ! શાઉ ! કહો તો ખરા તેનો પૈસા ક્યાં પડી ગયો હતો ? તમે
જોણા કાઢો જાણજે ! બિચારો બગે જાના શું જવાબ દેશે ?

(૨) બાસ ઈમાણા આ જાકમાં શાઉ મજબુલાલ કંટાવાળા
રજુ કરે છે. તે તમામના ખરા જવાબે લખી મોકલ્યો.

ઇનામ

પહેલુ ૩૬ ૨૭ ૩૦. મીતે. કચેર મુજબ.

લખનારા-શ્રી. રણછોડભાઈ રાઠોડ, બી. એ

તમા અંકોનો માર વિદ્યા નગરીના મુદ્રક રાજાની સભામાં ચમક
ક-વા વૈશંભાવન નામના સર્વ વિદ્યા જ્ઞાણનારા પોપટને કાવે છે આ પોપટ
રાજાને પોતાની પૂર્વ જન્મની વાત કહે છે પોપટ તેના રક્ષા બાપ સાથે એક
મોટા જાડમાં રહેતો હતો. શીશુ પીએ એ તેના બાપને મારી નાખ્યો. જાણી
મુનીના શિષ્યોએ વૈશંભાવને આશ્રમમાં આપ્યો. જાણી મુની પોપટનું પૂર્વ
જન્મનું વચાવ જણાવે છે કે કલ્પવૃક્ષની નજીક તારાપીઠ નામના રાજાને
વિશાસવતી નામની પત્ની હતી. તેમને ત્યાં રક્ષાવૃક્ષમાં ચંદ્રાપીઠનો જન્મ
થાય છે. શુક્રાસને ત્યાં પણ વૈશંભાવન નામના પુત્રનો જન્મ થાય છે આ
બન્ને મિત્રો સાથે અભ્યાસ કરે છે અભ્યાસ પૂર્ણ થતા પછી તારાપીઠ રાજા
ચંદ્રાપીઠનો રાજ્યાભિષેક કરે છે ત્યાં જાદુ ચંદ્રાપીઠ રાજાકુમાર વૈશંભાવન
તમા પત્રને આ નામની પાનદાની કાઢનારી સાથે ગ્રામી કૃષિ દિગ્વિજય કરતા
જાય છે અને મુરખપુર પાસે પહોંચી નાખે છે, દને આશ્રમ વાગ્યો

ગિકાર

બીજા દિવસે કુ તાર ચંદ્રાપીઠ મુગધા રમવા નીકળ્યો

જગતમાં એક કિન્નર જાનતા. સ્ત્રીકર્તુ એક તેણે જોયું અને તેમને
પકડવા પાછળ પડ્યો. એક નો મુખાઈ મર્યું પણ ચંદ્રાપીઠ પોતાના
ઉદ્ધામુખ મોટા સાથે ગળે દુ- નીકળી આવ્યો. હતો એટલામાં જ
એક અંકોદ નામનું મુદ્રક ગ્રીનના જળવાળું સંગેવર નજીક પહોંચી
તેમાં ચંદ્રાપીઠે આન કર્યું તથા જળપાન કર્યું, અને પોતાને
પણ પાણી પાયું મોટીક વાર આરામ લેવા તે આસન પાછડી

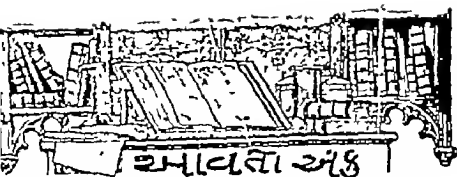
પડ્યો હતો. તેવામાં સુહરુ, કાનને પ્રિયલાગે એવું ગીત, તેણે સાંભળ્યું જે બાળુથી અવાજ આવતો હતો તે બાળુ અદ્રાપીઠ ગયો. એક મહાદેવના દેવળમાં એક દેવકન્યા જેવી સ્વરૂપવાન કન્યા મહાદેવજીનું એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાન કરતી બેઠેલી જોવામાં આવી. ધ્યાન છોડ્યા પછી તે કન્યાની નજર અદ્રાપીઠ ઉપર પડી. અદ્રાપીઠ તેને માંનની દ્રષ્ટીથી જોવા લાગ્યો, તથા તેને નમસ્કાર કર્યાં તે કન્યાએ અદ્રાપીઠને પોતાની મહેમાનગીરી સ્વીકારવા વિનંતી કરી અને અદ્રાપીઠ તે કબુલ કર્યું. તેની પાછળ પાછળ અદ્રાપીઠ તેની શુદ્ધ સુખી ગયો. બહાર ચોટલાપર અદ્રાપીઠને બેસાડી તે કન્યાએ ક્ષણક્ષણાદિથી અદ્રાપીઠની ભૂખ મટાડી તથા સ્વચ્છ જાળ પાતું અદ્રાપીઠે પોતાનો વૃત્તાંત દુકામાં કહી સંભળાવ્યો અને તે કન્યાની હકીકત બાલુવા વિનયથી ઇચ્છા બતાવી. તે કન્યાએ પોતાનો દુઃખદાયક ઇતિહાસ નીચે પ્રમાણે નિવેદન કર્યો.

મહાશ્વેતાનું વૃત્તાંત

દેવ લોકોમાં અપ્સરાનાં લોક કુળ છે તેમાંના એક કુળમાં હસનાંમનો મોટો અધર્વ હતો અને બીજા એક કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલી ગૌરી નામની કન્યાસાથે તેનું લગ્ન થયું હતું. તેમને એક કન્યા ઉત્પન્ન થઈ અને તેનું નામ મહાશ્વેતા પાડવામાં આવ્યું. તે કમનશીલ મહાશ્વેતા તે દુઃખ એક વખત દુઃખ મારી માતા સાથે અષ્ટોદ સરોવરમાં સ્નાન કરવા ગઈ હતી. ત્યાં ઘણું દુરથી સરસ સુંવાસ આવવા લાગી અને તે તરફ દુઃખ મોઠે દૂર એક તપસ્વી કુમાર તથા તેનો મિત્ર હરતા હતા. તે તપસ્વી કુમારના કાને એક સુદુર કુલ મજરી હતી. તેમાંથી પેલી શું કરવાસ આવવી હતી. મે પેલા તરણુ તપસ્વીના મિત્રને તેમનું વૃત્તાંત પૂછ્યું અને મારો ભારે આશ્ચર્ય દેખી તેણે તે કહેવા માંડ્યું.

પુઠરીક

શ્વેતકેતુ નામના મહામુનિનો કમળમાથી ઉત્પન્ન થયેલો આ પુત્ર છે પુઠરીક એટલે કમળ અને તેમાંથી પેલા થયેલો હોવાથી તેનું નામ પુઠરીક રાખવામાં આવ્યું હતું. તેનો મિત્ર છ અને માર

આવતા અંક

રામાવતારની તૈયારી-આ વખત આપેલા "કન્યાની બંસરી" ને પણ આંટી દે એવા અતિશય સુદર રચીત ચિત્રમાલેની આ સંદેશી ને મુરજ બનાવી રસીક કવિતા દરેક બાલક મોહીને કરશે.

મારો કોડી (સચિત) શ્રી રમણલાલ પી. સોનીની આ સુદર કવિતા મોકલ્યા થયા વગર રહે જ નહિ.

કોડીવાર-આ સગા દેવાઈ ઉઠ્યોનો મોટે વગી એક જાનુ મોકલ્યો તબુ કરે છે.

મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી-એ મહાપ્રણામી જન્મ જ્યોતિ આ મંદિરે જ ઉગ્યાનો એમના છાવનની જાણવાળેની અનેક જાનતો જાદુ આકર્ષક સ્વરૂપમાં જાણ મળે છે (સચિત).

લોહગાંધો પ્રવાસ-મદારાજના એ મળજાના કિશ્કાના પ્રવાસની ગમગમ વિગત જાણ લીધેલી બીજા સદિન આ અંકમાં જાણ થાય છે.

વરસાની વહેણ-એક દુકાને દમ બતાવી મીઠી મધ જેવી ગમમતી વાર્તા.

આપો બાલક ચીતરીએ! -પણ શું અત્યારે સત્રાં જલુ સરતાં મળે છે મત્રામાંથી નિહાડે અને ઉગમાંથી જલકેમ સંદેશાળી ચીતરામ તેનાં પ્રવૃત્તિ ચિત્રો સાથેનો આ સેખ રમણ નિવડશે.

અક્ષયપાત્ર-જાણીની સાંખા વખતની માગજીને માન આપી તેમને મારે આમ ગમમતી સાંખી ગમમતી આ વાર્તા આ જાણમાં જાણ જાણ કરી છે અને તે ખુબ ઉમમતી વચાગે એની ખાત્રિ આપીએ છીએ.

દેવગી આવી પોદાચી છે આ અંકમાં દેવગીના તદેવગી મળી જાણવાળેની વિગતો વાર્તાપે મીઠી દરિયા દર શારતો રજુ કરે છે.

કાદખમી-એ માનુવાનાં આન આપીકે જાણ તે દલુ દવે જ કરે જાય છે આ અંકમાં જ તમે તેની મજા જોશો અને એ ઉપરાંત ખીણ કવિતાઓ સમાવ્યા ચિત્રો વગેરે આપશે.

આ માસિક દા. માળોદાદ જાણરામ રોડરે રાવપુરા, વરોડવામાં શ્રી સ્વામીવિજય જાણવામાં જાણુ; અને રમણલાલ નાનાલાલ સાહે, જાણજન કાલોદય, જાણવામાં, પોલીસ વરોડવામાં પ્રમ. કઈ. વા. 1-2-1935.

ગોદરેજના સાધુ

શુદ્ધ તેલના—જરાચ ચરખી વિનાના

સુગંધી રસાયણની સરટીફિકેટ, તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪

ગોદરેજનો નાદવાનો સાધુ મે બારીકીથી તપાસી જોયા છે અને મારા મત મુજબ એ સાધુ ઉચ્ચ ગુણનો છે અને સારા માણસો જે જે શુદ્ધ તેલને તે બધા એમાં છે એ સાધુ ફક્ત શુદ્ધ તેલનો બનેલો છે, શીશુ બહુ વળે છે, ટકવામાં ધણો સારો છે અને નાણુક મામલીમારે પુરતો લાયક છે.

લી. મેજર ડીકીન્સન, આઇ એમ. એસ., ગવર્નમેન્ટ એનેલાઇઝર ઉપલી સર્ટીફિકેટની તારીખ જોતાં વાંચનાર સમજી શકશે કે ફક્ત સાધુ કેવવાની ગોદરેજની મતલબ હોત તો ૧૨ વરસ ઉપર વચ્ચા માંડત. મુજબમાં જાનરેને ખબર છે કે ગોદરેજ પોતાનો સાધુ સંપૂર્ણ બનાવવા મરેપણી વરસથી મહેનત કરે છે રસાયણની ઉચ્ચ સરટીફિકેટ છતાં પોતાનો સાધુ સઠિમાં ઉત્તમ હાવાનો ગોદરેજની પાસે ખાતરા નહીં થયેલી હેવાથી ઉતાવળે બજારમાં નહીં મેલતાં માત્ર સાત વરસ મોટે ખર્ચે ગોદરેજ મહેનત સાધુ રાખી અને પછી જ વચ્ચા માંડ્યે છે તે એવી ખાતરી યત્નાથી કે એટલા ઉત્તમ પરદેશી માણુ કિંદુસ્થાન-માં જીવ જ આવે છે, અને ત્રણ મેટ્રીના બાકમ ત્રણથી ચાર રૂપીએ વેચાય છે.

કારખાનું—સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયખલા, મુબઇ નં. ૮૬

બાલકો માટેનાં નવાં પુસ્તકો

આનંદધારા ભાગ ૧	...	...	કિંમત ૬ આના
આનંદધારા ભાગ ૨	...	...	" ૮ "
અમ્હારી ધાર્તિકો	...	...	" ૮ "
અમ્હારી બીજી વાર્તિકો	...	...	" ૮ "
મીમદ્ ભગવદ્ ગીતા (સમ્પ્રદાય)	...	...	" ૮ "

ઉપરના તમામ બાલોપયોગી પુસ્તકો સચિત્ર છે અને આરી જાવના

કામગીર આકર્ષક રીતે છાપેલા છે વિદ્વાનોએ સારા

અભિપ્રાયો આપ્યા છે

હજો—અવસ્થાપક—માસ્ટર જન—બાજવાડા—વંડોદરા

મુબાર્કના તમામ જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાંથી અમારા પુસ્તકો

ફુટક તથા જવાબદાર હમણાં મળી રહે છે

જાહેર ખબરવાળા અમને મદદ કરે છે તમે તેમને મદદ કરો

દાનનો મહિમા

દાન આપવું તેનો અર્થ શું ? તમે ધારો છો તેમ દાન દેવાનો અર્થ આપી દેવું તેવો નથી.

મદદમાર્ગો કદે છે કે, દાન આપવું તેનો અર્થ આપી દેવું તેવો નથી, પણ દાન દેવું તેનો અર્થ હૃદયને ત્યાં થાપવું મુકવી તેવો છે. દાનરૂપી હૃદયરને ત્યાં મુકેલી થાપણ અણીને વખતે આપણને બાજુ સાથે કામ આવે છે. જ્યારે જુલો અણલે ઘટ્ટ ગરેલાં છુટાં કોઈથી પેદા થયેલા પાપરૂપ દુરમનો આપણી ઉપર દુરમનો કરે છે, અને તેથી આપણે અદિતમાં આવી પડીએ છીએ ત્યારે આપણા જમાવ માટે હૃદયરને ત્યાં અનામત મુકેલી દાનરૂપી મુડી બાજુ સાથે કામ લાગે છે.

આપણે નજરે જોઈએ છીએ કે, કોઈ પણ સારો માણસ બીજાની થાપણ ખાઈ જતો નથી ત્યારે મૈથી આગમાં સારો હૃદય આપણી, થાપણ કેમ દુનિાવશે ?

મારે ભાઈઓ ! દાન કરો, દાન કરો ! દાન કરવું તે આપી દેવું એમ નથી, પણ આપણા જ જમાવ માટે અનામત મુકવું એ છે એ અનામત રકમ, એ રીઝર્વ ફંડ, એ સોવરન બેંકમાં મુકેલું નાણું, જેમ વધારે ડોલ તેમ વધારે લાભ છે-વધારે જમાવ છે, માટે આપણાં જગત જાણ નદેનેને માદ કરતાં દાણ પાછો ખેંચી નાંદ, ખેંચી નાંદ. " ૨૫૦ પરિવાર રૂત " સ્વર્ગીય વિમાન " માંથી

આવતા આવ્યા વિકટ સમયમાં અનેક રખાતાં રક્ષણતાં નિરૂપાર અનાધિને આશ્રય આપનાર સંસ્થા...

હિંદુ અનાથાશ્રમ, નડિયાદ

છે એને હરકોઈ પ્રકારના દાન દેવા એ ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઉત્તમ દાન ગણાય છે. શ્રીમંત હો કે ગરીબ, -જમે તે હો, -જેના હૃદયમાં દયા હોય તેણે આ સંસ્થાને જમે તે પ્રસંગે જમે તે પ્રકારનું દાન કરવું હોય ત્યાં માદ કરવું.

વાર્ષિક રિપોર્ટ અને વિશેષ વિગત
માટે મંત્રિને નડિયાદ લખો.

आलक्ष्यन कार्यालय, कावेर, गायवाडी, मुम्बई न. २
 कलकत्ता ब्याना ६, वरिष्ठ पुस्तकालय, ३ ३, परदेस भारे ३ ४ (२ अ सावे)

મનગમના બાતબાતના આખે ઉઠી વગગે એવા

શુદ્ધ સોનાના બરોસાદાર અણ કામે

શ્રીઓ, માળો, ને પુષ્પો મારે, જીનદેશતે ખરીદવાનું બરોસાદાર
મુખઈની પ્રબલનું માનીતું ને બાળીતું ધામ

એમ. જોધાભાઈની કું, ઝવેરોઓ

સોના, ચાદી ને ઝવેરાતના ફાગીનાના મશહૂર વેપારીઓ

મુજલ્લો બેઠા માફકીદ, મુખઈ, ન ૩

ટેલીફોન નં.-૨૧૮

એક જ વાર અમારી દુકાનપર પધારો, અને તમે અમારા કામને
બાહક થવાના, જોમ અમને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે

તમારે મારે, તમારા કુટુંબ મારે, તમારા માળખોપાળ મારે !

રક્ષણ, શોખા, અને સૌંદર્યનું વિશ્વમાન્ય સારન

સોના ચાદી અને ઝવેરાતના ફાગીના ને

તે ખરીદવાનું મુખઈનું પકાયલું લોકપ્રિય મથક

ચોક્કસી દેવચ દ મુજલ્લો

સોના ચાદી અને ઝવેરાતના ફાગીનાના બાળીતા વેપારી

સેખમેમજી મ્હોર, મુખઈ

બાતબાતના તરીન ફાગીના,
કલા અને સૌંદર્યની અપૂર રમત
ઉત્સાહમાં ઉત્સાહી દુનની ફાગીચીરી

વિશ્વાસપાત્ર દેવચો ને બેળમેળ
વચરને કુશળ ફારીગીગીવાજો, બ
જમી મજુરીએ તેજાર યતો માજ

“બાહકોને સતોપ એજ અમારી મુઠી” એ અમારો મુદ્દાલેખ
આજે જ આવો ને-કામ પાલી ખાત્રિ કરો.

સુસિદુર. અગ્રક. કેસર કસુરી બને ખીન રીપન શાબત વચ પાદિત

આપ મેત્રી લીલા, રસદાર, અચુત સરખા, આમળમાયી બનાવેલું

અંડુ કેસરી છવન રંગે જુ રહિશ
 જ લા લા જ પ ર ર

મદારસાયન

મદારસાયન નરજીવન આપે છે
 કેસરી છવન. મદારસાયન છે
 કેસરી છવન નેરજીવન આપે છે

નવજીવન આપનાર

સર્વે કસુમાં

માલ સાળ
 તમળાં સળગાં
 નાનાં મિદાં
 ગ્રી પુરા
 સોમે

વાપરવા લાયક

કેસરી છવન અસલ અંડુ જ

મિળવવાનો આમદ રાખો

અંડુ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ લી.

—શરખાન—

—મુખ્ય દુકાન—

મોટી-ગાન ડોલ, મેમાપ ૧૩

હુની માટિયા અવાજનનારી,
 કામદારી

સ્વમ એકના ૩ ૫, રતલ અધાના ૨૬ પોળા વસ, સ્વમ ગનો ૨ ડોલ

કેસરી છવન વિવેન ખામ માદિનીવેન તથા
 આયર્વેદિક દવાઓન મુચીપત્ર લાદીએ મારે

નિર્દોષ ને વિશામજાજ હતકે ૨ અમદાવાદ બંને બાજુ ખોલે

બાળકોને દુઃખમાંથી બચાવનાર કોણુ ૧ અધ્યાત્મનું બાલક ૨૯૨૮૬

વિશ્વન રાકેશ બાલકને અધ્યાત્મો મોટો

નિર્ભયતાથી વાપરવાની ભલામણ કરો

બાળકોની દરેક જોડાઈ, માથું નાચ, બાળનું જાગ, સ્વપ્ન, દરેક, ભોમોરુરેની મુશ-પ્રમી વગેરે, દરેકના નાચ રી રાખવા તવામણ બાળ કાર્ત કોડીયા બરી, નાચેલી, અસરોસા જેવા અને બાળની મનાવે છે. બાલક નુખતો બન્યાને બાર પાંચ, અને તેની મુખી અતરશેની આશીર્વા મેળવે. બાલકે તેમ જોઈતી વાળાઓમાં બેઠે છે. ઉત્તી માત્ર હી ૧ ૧) દરે જવાબાલ્ય ખાતે રવી રાખી, ભાગવારી પામે, -મુખ્ય

દ્વે બાલુ જ મૂલી નકકા બાકી છે આજે જ ગગારી લો

બાલજીવન પુસ્તક ૪

૧. બાલજીવનના કુળ ૫૦૦ કાગલ પાના, ૨૫૦ ઉપરોત ચિત્રો, ૫૦ આ કાગલ પર ૩૫૦૦ બાલકોની મનાવર ખુબસુરત રમીત ન સાસો ચિત્રો, મગલુત કાપરી પુખ્ત પાકે પુસ્તક

(મિશન શા પ)

જો જમલી નાંદ મુખા તો પગે નાંદ અને બાલજીવનના પાઠમાં બાલકોની મેકે ૫૫૫ નમન મેલિ શમે ૫૫૫ આજ ગોપી જડતી જ નથી બોલવાઈલેનો બાલો બપુરે સમય અપન નથી જ મળી શકેનો તમારે નાવકના માનમકે નિઠામતા કરના આ રકમ ખીમરુપ વધરે નથી,

બાલજીવન કાર્યાલય—મનાઃ બચા
બાલજીવન કાર્યાલય—ગાયવારી, મુખ્ય ૧

જગત્ આમળ ધસે છે તમે શુ કરો છો ?

?

આ પ્રશ્નો
જવાબ
ઉગતી પ્રજાએ
આપવાનો
છે

મોટી ઉમરનાં
છોકરા
છોકરીઓ
તથા

કુટુંબનાં બધાં માણસો સચે મળીને વધે
જ્ઞાન અને સરકાર તથા ઉત્સાહ અને પ્રેરણા પામે
એવું આ માસિક તમે એકવાર જરૂર મળતી જુઓ.
કોઈ રસવારી વર્તમાન, સાદસ અને પગલમળી વાંચે,
પુસ્તકોની કથાઓ ને સોદ વાંચે, ઉત્તિશાસ્ત્રના પ્રસંગ,
ભૂગોળ ખગોળની વાંચે, બહુ જાતનાં ફલોરો, હાથે કરી
ચીરીઓ અને તુલનાઓ પ્રેરણા આપનાર સેન્ટિ, વિદ્યાન
પુણ્યોની જીવન કથાઓ, વિદ્યાનની જાણવતીઓ અને નવી
લેખો, ફોનીઆના રેસ રેસની જાણવા જેવી દલીલો, જનનજ
રિવિષ જ્ઞાન, સપુરા નીતિ અને કાવ્યો, સુલુ હુંમલો
આ બધું સુદર જાણુશો તમે ને રોચિતક કાઢે

‘કુમાર’ યુ પાનેપાનુ આ વસ્તુઓથી ભરેલું છે. એની
ખાતરી ને ઉપયોગિતા તો એ નજરે લેતાથી જ સમજાય.

પ્રસંગ ૧ ૨૫૦ પાના, ૭ મહાપાના, ૩ મ પાસેના ૭૫ મુદ્રણ દર બોલ

કુમાર કાર્યાલય ૪૪૮૦ રાયપુર અમદાવાદ

માસિક રોક માફાને ‘કુમાર’ મળાવવાની બધામજૂ કરીએ છીએ.

બાલકો માટે પુસ્તકો

બાળ અને માલિકાસ (સચિત્ર)	...	રૂ ૪-૦-૦
ઇસપટ્ટ કલ્પિત વાતો બાગ ૧, ૨, (સચિત્ર)	,,	૨-૮-૦
હોર્સ ચેસ્ટર ફીલ્ડનો પોતાના પુત્ર-પ્રતિ ઉપદેશ	,,	૧-૮-૦
બાલસદગ્રાધ વાર્તાશતક	..	,, ૧-૮-૦
કાઉન્ટ ડેલરટોય ધ વાતો	,,	૦-૮-૦
નવર મી બાળકો	...	,, ૦-૮-૦
મુકલી સો વાનો બાગ ૧, ૨, ૩, ૪, ...	,,	૫-૦-૦
હીમોયુધી ચી રીતે સવાય	,,	૨-૦-૦
શિશુમદગ્રાધમાલ્ય બાગ ૧, ૨, ૩, ..	,,	૧-૪-૦
નાટ્ય ધ્યાન્ય ભાગ ૧, ૨,	.	,, ૨-૮-૦
મધુમિન્દુ (સચિત્ર)	---	,, ૧-૦-૦
બાલકાવ્ય	..	,, ૦-૪-૦
કુહી કહાળીએ ભાગ ૧, ૨,	---	,, ૧-૪-૦
રત્નચંદ્રો	---	,, ૦-૧૦-૦
નવી છન્દમી	---	,, ૩-૦-૦
ચેરહોઢ હોમસત નવું પરાક્રમ	,,	૧-૦-૦
સ્વદેશ (સિ. રવીન્દ્રનાથ ટાગોર કૃત)	,,	૧-૦-૦
બાલકોનો જ્ઞાનદા ભાગ ૧, ૨,	,,	૧-૮-૦
મૂંઝો	---	,, ૦-૧૦-૦
ચતુરસિંગ	..	,, ૦-૮-૦

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની,

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, —મુંબઈ, ૨

—કાલિદાસ મહાવલી ખાતે ઉમે આ જી. એ. આ માલિકાના વાંચી
—મ જરૂર જણાવે તમારો સાબની ચાલ

નમ્રતા, પ્રમાણીકપણ, અને બહુમત એ સર્વોત્તમ નીતિ હોય
અમારો સુદાસેખ છે

અત્યાર સુધીમાં બળવવામાં આવેલ સગીત કામકાજ અને
સમાસદોની ચાલુ ધમાલ એ અમારૂં પ્રમાણપત્ર છે.

જાનની શક્તિ મર્યાદા નોડવા અને નોડાવા ચાલુ દિલ્હીમાં
જાન અને જીવનની નોડવામાં મારે સાદુકારીના સંકલ્પમાંથી
નિવારનાર સર્વોત્તમ સાધન

પાયોનીયર લીમીટેડ કન્સર્ન ઓફ મેરેજ સોસાયટી ઇન ઇન્ડિયા

ધી ઇન્ડિયન મેરેજ સોસાયટી કું. લીમીટેડ

(નામદાર વડોદરા સરકારના કાયદા મુજબ સ્થપાયેલી)
લેડ ઓફીસ—નવસારી—ધાંચ—ધારડોલી—

જો તમે તમારું અને તમારી બધી પ્રતિષ્ઠા-રક્ત સંભાળી સાદુકાર-
દાતા સમતાની સંકલ્પમાંથી પોતાની કીમતી મીઠી નિવાસી સેવા-ચાલના
વે, કાલની નાણામીડ અને કુલ શિષ્ટિમાં આર્થિક મત્ત મેળવવા
ચાલો, તો જરૂર જ આ મર્યાદા નોડવા સુખતા નહિ. અત્યાર સુધીમાં
જુદીજુદી કામ અને જુદાજુદા પરિનાર પણ સમાસદો દ્વારા સુધીન
મદદ આ મર્યાદા મર્યાદા મેળવી સુખતા પ. રાખવે શી તથા મર્યાદા
સમાસદોના જાન વળતે માત્ર શાં જો જરૂરનાર સમાસદ પોતાના
જાન અને તે પછી આખી જીવન સુધી પણ સંમીન મદદ મેળવી શકે છે.
મોટે તમારી પહેલી દાન છે કે કોઈપણ કામ કરતાં પહેલાં-મારે જ
સમાસદોના અને જીવનને બનાવે.

ધી ઇન્ડિયન મેરેજ સોસાયટી કું. લીમીટેડ—નવસારી

નંદો અવરજાઓ અને મારે છે તમે તેમને મદદ કરો

આદર્શ અને સસ્તું ખાંસ સાહિત્ય

ખાળકે માટે ઉમદા સચિત્ર દ્વિમાસિક

ખાળક

વાર્ષિક લવાજમ-દોઢ રૂપિયો (પો સાથે) પરદેશ-ત્રણ શિલીંગ
નમુના માટે પાંચ ખાતાની પ્રિન્ટ બીડવી

‘ગુજરાતનાં લખાણ પત્રોના મારા અભિપ્રાય પ્રાપ્ત કરી ચુકે
સમગ્ર લેખકોનાં લગભગ દેખાવ સુખ લેખો, કવિતાઓ આપણ
આ એક જ પત્ર પ્રેમે વર્ષથી સખત ખેડમાં કામ કરે છે
આ પત્ર કોઈપણ પત્ર સાથે જોડાયેલું નથી.

ખાંસલવનના ગ્રાહકો, ખાળકને હોસ્ત કરે.

આદર્શ ખાંસપુસ્તકો:

ખાંસક પુસ્તક ૧ [ભાગ્યની ગદ્યેશ વર્ણની પાઠી સાથે]	રૂપિયા ૨.
ખાંસક પુસ્તક ૨ [બીબ વર્ણની દિવાળી આદ સાથે સુદૃઢ]	રૂપિયા ૨.
૧૯૮૦ નો દિવાળી આદ [ખાંસને]	ખાંસ ૭ના
મુદ્ર [સુચરમ ખાતાએ પ્રકાશ કરેલું]	રૂપિયા ૨.
ખાંસ વિદ્યાર [વિદ્યાનની મુદ્રા વાતો]	ખાંસ ૭ના

ટચુકલી સો વાતો-ચાર ભાગ [૧૦ જા કાંટાવાળા કૃત]
સવાચાર શ્રી એકાદી ત્રણ ભાગ, દરેકનો રૂ. એક, ચોથા
ભાગનો સવા રૂ.

લેખો:—લખાણાઈ પુ. વ્યાસ

સંપાદક ખાળક, ગોધરા (પચમહાલ)

સંપર્કના એજન્ટ:—ચાર વનમાળીદાસ છુકસેતર,
ઉદ્ધ, કાલમદેવી, મુબઈ, ૨

ખાંસ નોંધ સાહિત્યને સા કોષએ ખાંસ કરે ૫૨.

!! બાલ-ફોટોગ્રાફર !!

અમારા સુદર

“ઈલાગી રીફલેક્ષ કંમેરા

વતી એક બાલ પત્ર

સુદર ફોટોગ્રાફ પાડી શકે છે

બાલકોને અક્ષિસ

આપવા લાયક ચીજ છે”

ફેલ્ડીંગ, પ્રીન્ટીંગ,

—એન્સાઈમ—

વિગ્ર

સતોષકારક રીતે

કરી આપીયુ

કિંમત રૂ. ૧૬, ૨૧, ૩૨, ૩૭, ૪૨ થી પા

—: સર્વ જાતનો ફોટોગ્રાફીને લગતો સામોન વેચનાર:—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૨૫૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

પત્ર વ્યવહાર યુગ્મગતી આવામાં પણ થઈ શકશે

પંડિત કથરસ્યદ્ર વિદ્યાસાગર.

આપણા દેશમાં ઘણા ગણેશા એ મદાન જમીવ વિદ્યાન અને સાધુ
પુરુષ છવનચરિત્ર દવે પછી જાણજ્ઞાનમાં અપાર
તેમની એક વાતો આ અકાશ છે તે દુઃખો.

૧૫૧ પ. આ ૬ ૬] જાન્યુઆરી-૧૯૮૧ દિન [અગ્રિમ. ૧૨૨૫

ભૂર અને ભૂકરું

સંવેષ

(૧)

સોરઠ દેશ રૂપે જાવેલી, ભાદર નામ નદી નિરખાર,
વિશાળ પટથી જોતો જાહે, પાણી મીઠું અમૃત સાર,
દિવસ જોકે રતો અરમીનો, સંજરતીતી જ મહામાય,
જમીન તરફે વપતી જાલી, પછી ઝાકમઢી લપટાવ,

(૨)

જ'મલના જીવે શી પ્રાણી, પીવા માટે મૂકે કોટ,
હુ કોળીને તે અમ રાહે, નિષ્કળ જામે તેના કોઠા
નહકતું પાણી છોડીને, મૃતજળનુ કરવાને પાન,
જોતા જળનો લોભ કરીને નિષે ધાવે બહુ દેસન

(૩)

ચોટે દૂર નદીથી છાંયે, બેઠું હતું બકરાનું વાવ,
ત્યાંથી બચ્ચું જોકે બહુ, પાણી પીવા જાણું ઘાટા

(ચિત્ર ૧૬)

ઠાક રૂપાળી નીચી કરીને, પાણી પીવું નીચે જાય,
એવે એક વરૂએ લીકું, ઉધું હવું જે ઉપરવાસ.

(૪)

શિશુ મળાનુ આ જાજનું છે, વિચાર એવો એને યામ,
(ચિત્ર ૨૯૭)

ગમે તેન કરી ચેટ મહીં હું પધરાવુ એ મુંદર બાળ;
ધુરકી બેઠ્યો ઠાળા કાઠી “ઉભો રહે તું બકરા નીચ,
તારે છે’બેલ આ પાણી, યાજનું આવે પીવું શીદ ?”

(૫)

બકરે બેઠ્યું, “બાપા મારા, જુઓ કંઈ ઉઠાડી જામ,
ઉપરવાસ તો આપ પીએ છો, હાં કાઢો છો મારા વાંકાં
જમ ખાઈને વરૂ બેલિયું, “તારું હઠાપણ પાસે રાખ,
ગયા વરસમાં ગાગ લીધી’વી બેલ જ કારણ તું નાપાક !”
(ચિત્ર ૨૯૮)

(૬)

બકરે બીજુ ઉત્તર જાયે, “હા પાડે છો નાહક ઠાક;
પાંચ માસનુ બાળક હું છું, રજે હરો તે બીજુ ઠા’ક”
જીભ કચીને હાથું બાણી, કોષે વરસાવે જાંજર,
“હરો બાપ તારો ત્યારે તો, એમાં શું સંદેહ લગાર ?”

(૭)

જપજાપીનું બાળક તું છે, કદે તને શિક્ષા તત્કાળ,”
એમ કહીને તરાપ મારી, બઠપી લઈને ખાધુ ન બાળ
ખાઉપણ જે દુર્જન હોઠો, ન્યાય તણો રાખીને ઠાળ,
(ચિત્ર ૨૯૯)

નિર્જાન સાચા ઉપર ઠોપે, વરતાવે છે મોટી ‘શીળ;

(૮)

ન્યાય જ નામનુ કારણ કરતાં, કદે કાપણ કાળા બેથ,
જાનવ ખોટી હેયે ધારી, સ્વાચ્છ સાધનની હ મેથ;
નમસ્કાર નવ ગજના કરવા, થાવ તણને એવા પાસ,
દુર્જનથી સી દૂર જ નાસો, કામ ન પાડે એવા સાધ.

મજનસાચ બજવાનક બેરી

સીધા જઈ
ઉપર

રમી

બાજુ,
પાંખી
પર,
સાથે
રમી

પર,
પાંખી
પર,
સાથે
રમી

૧૩ અને ૧૪

૧૩ અને ૧૪

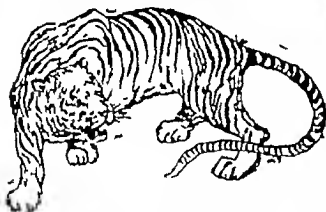
૩

બ્રાહ્મણ અને વાઘ

[જનનાર — શ્રી તાત્રસાસ ધ પટેલ]

એક હતો બ્રાહ્મણ વટેમાર્ગે એક ગામની બાજોળે તેણે
વાઘને પાંચસર્પ પુરેલો ભેયો વાઘ કહે — “ મહારાજ ! મ્હને

લોકો ભૂજે તરસે
મારી નાખે છે
મને જરાક કાઢો,
હું પાણી પીને
પાછો પુરાઈશ.”
બ્રાહ્મણ કહે,
‘ ના રે ભાઈ,
તું મ્હને ખાઈ
જાય ’ વાઘ
કહે ‘ નહિ ખાઈ,

દયાનીધિ. ’ બ્રાહ્મણે વાઘને બહાર કાઢ્યો વાઘ કહે
‘ હવે તો તને ખાઈ જાઉં ને પછી પાણી પીઉં ! ’ બ્રાહ્મણ કહે,
‘ રાખ બ્રાહ્મણે પાંચ જણને પૂછીએ. પાંચ ત્યાં પરમેશ્વર એ
બધા કહે તો મ્હને ખાઈ જાઉં ’ વાઘ કહે. ‘ ભલે ’

પછી તેમણે વડને પૂછ્યું ‘ વટ રે ! વટ ! ન્યાય કર ’ વટ
પૂછે, ‘ શાનો ન્યાય ? ’ બ્રાહ્મણે બધી વાત કહી, જોટલે ‘ વટ
કહે, ‘ માણસ ઘણું ખરાબ ગ્રાણી છે મ્હારી નીથે બેસી મ્હ-
નેજ કાપના હૈ છે માટે વાઘ ભલે માણસને ખાઈ જાય ! ’ વાઘ
કહે ‘ ખાઈ ’ બ્રાહ્મણ કહે ‘ રાખ, હજી બીજા ચારને પૂછીએ ’

પછી મળ્યો થોડો થોડો વાત કહી જોટલે તે કહે ‘ માણસ
ઘણું ઘાવહી ગ્રાણી છે મ્હને ચાણક મારીને ખુબ દોહાવે છે. માટે
વાઘ ભલે માણસને ખાઈ જાય ! ’ વાઘ જમીશ થયો પણ બ્રાહ્મણે વાચ્યો.

હાથો હાથે

[વનનાર—શ્રી. કસનજી મહીભાઈ દેસાઈ]

શિવપુરના પંડિત સોમદત્રિ પાઠી સસ્કૃતના મહા વિદ્વાન હતા. રાત્રિનિ પૂજાપાઠમાં તે હાગી રહેતા હોઠો એમને બહુ માન આપતા. પંડિતજી ભાગવતની કથા બહુ સારી કરતા કથા વાચવી એ એમની જીવિકા હતી એમને કોઈ પણ વાતનું દુઃખ નહોતું કેવળ એટલું જ કે, એમનો પુત્ર બિલકુલ ઠોઠ નિકળ્યો હતો.

પંડિતજીના પુત્રનું નામ વિદ્યાધર હતું. સોળ વરસ યથા છતાં પણ હજી સુધી લઘુકોમોડીનાં સજા પ્રકરણ પણ તેણે પુરાં કીધા નહોતા. પંડિતજી સર્વ ઉપાયો કરી હારી ગયા છતાં, વિદ્યાધરને એકે અક્ષર ન જ આવડ્યો. અતે હાચાર યત્ન એમણે ભણાવવાનું છોડી દીધું.

એક દિવસ પંડિતજી પોતાના એટલાપર બેસી વિદ્યાધરને શીખવી રહ્યા હતા ધણે ઉપદેશ કર્યો પણ તેમણે કશું —એટલું જ આવડ્યું ને વાત કહ્યું છું, તે સુખળ તુ વર્તીય તે, તારી જીભી સુખચેનથી જશે ખુદા બાપનો ઉપદેશ આજે બહા દિકરાના ધ્યાનમાં જટ આવી ગયો. વિદ્યાધરે એ વાત પોતાની નોંધપોથીમાં લખી લીધી. ઉપદેશ નીચે સુખમ હતો —

(૧) મનુષ્યે પુરુષાય કરવો એકએ.

(૨) મુક્તિ ત્રો રાત્ર મગાન છે

(૩) શત્રુનો નાશ જીવશ્ય કરવો જોઈએ.

(૪) જીવિત્યા કરતાં મોટું પાપ દોષ નથી

(૫) મનુષ્યના મુખની ચોક્કા નાક છે

(૬) સજ્જન પુરુષોની સાથે ઘોડે દૂર આસવાધી પણ મિત્રતા થઈ જાય છે

(૭) જોજન વહેંચીને ખાવું જોઈએ

(૮) રાજા, દેવતા ને શુરુત દર્શનખાલી હાથે ન કરવું જોઈએ.

વિદ્યાધરે બીજા જ દિવસથી આ નિયમોનું પાલન શરૂ કર્યું. સવાર થતાં જ પાવડો લઈને ઘરની જાદર તે આસથા ગયો. ને એક દિવાલ જોઈવા માગી આ તમાસો જોઈ ઘરમાં હસી મચ્યા; પણ એ કોઈનું સાજાજતો નહોતો ઘર જોઈવામાં એ એકની માફક મચ્યો હતો. પાડોશમાંથી બે સાર માણસો જ્યારે આવ્યાં ને જોને જાદુ સમજાવ્યો, ત્યારે જ ઘર જોઈવાનું તેણે જાણ કરી પહેલા નિયમનું પાલન (પુરુષાર્થ કરવાનું !) વિદ્યાધરે ઘર જોઈને કર્યું.

થોડા વખત પછી વિદ્યાધરનો વિવાદ ચલ્યો. ભાગ્ય યા જમાનથી સ્ત્રી જાત્યત રૂપવતી ગળી પોતાની સ્ત્રીની મુદરતા જોઈ વિદ્યાધરને બીજો નિયમ સાદ જાવ્યો. એણે વિચાર્યું કે મુદર જો શત્રુ સમાન છે માટે ત્રીજા નિયમ જનુસાર એને મારી નાંખવી જોઈએ.

પરંતુ ધોયા નિયમનુસાર જીવિત્યા આથી મોટું પાપ છે ત્યારે શું કરવું જોઈએ ? તરત વાત ધ્યાનમાં આવી ગઈ પાપ્યો નિયમ પાદ આવવાથી સઘળી ઠઠણાઈ દૂર થઈ ગઈ એણે વિચાર્યું કે, એનું નાક કાપી લેવાથી જીવશ્ય એની મુદરતા નાશ પામશે; ને સાથે સાથે બીજા નિયમનું પાલન પણ થશે હવે શું વાર હતી ? એક તેજદાર ચપ્પુ લઈ એણે એની નવ-વિવાહિત્રાનું નાક કાપી લીધું ! બિચારી બાળા એકદમ જોસથી

ચીસ મારી બેઠોય થઈ બઈ પોતાના ઓઠરાનાં આ કુત્યેયો પંડિતજી બહુ ખીજવાયા. વિદ્યાધરને પોતાના ઘરમાથી કાઢી મૂક્યો.

રાજ રાજની ધમકીથી વિદ્યાધર કટાળી ગયો હતો, તેથી આ વખતે એ પણ ખીજવાઈને ઘર છોડી ગયો. રસ્તામાં એના ગમના કેટલાક લોકો સાથે એને મેળાપ થયો. તેઓ એક લાચ લઈ સમયાને જતા હતા એ લોકોને એક વિદ્યાધરને છૂટો નિયમ ખ્યાનમાં આવી ગયો. તેપણ એમની સાથે સાથે જવા લાગ્યો. સમયાનમાં બહુ વખત રહેવાથી એને ભૂખ લાગી, ત્યારે પોતાની પોટસી ખોલીને ચોકેલા ચણા કાઢ્યા. સાતમા નિયમ મનુસાર તે એક એક મુઠી ચણા પેલા લોકોને વહેચવા લાગ્યો. આ સર્વ લોકો તેનાપર ખીજવાઈ ઉઠ્યા. એકે કહ્યું “તું કેવો મૂર્ખ છે ? તને એ પણ નથી સુઝતું કે, આ ખાવા પીવાનું સ્થાન નથી ?” આથી વિદ્યાધરે પોતાનો આવેગો નિયમ કહ્યો. એટલામાં એકે નેશી બે આર તમાચા તેને લગાવી દીધા.

વિદ્યાધર એ લોકો ઉપર કામ ચલાવવા માટે રાજદરબાર વરફેરવાના થયો. રસ્તામાં આઠમો નિયમ ચાલુ આગ્યો. પોણે તો કંઈ હતું નહિ; તેથી દરબારમાં પહોંચ્યા પછી પોતાનું ધીતીયું કાઢી પોતાના હાથમાં તેણે લઈ લીધું. દરબારના સિપાઈઓ એને પાગલ સમજ્યા, ને હમ બતાવી ધીતીયું પાછું પહેરાવ્યું. રાજાએ એની કસ્ટિયાદ સામળી. રાજાએ વિદ્યાધરના શરૂથી આખર સુધીના સારા-હાલ સામળ્યા પછી તે બોલ્યા, તમારા પિતાએ તમને બહુ સારી શિખામણ આપી હતી. એ તમે તમારી કુબુદ્ધિથી એનો દુરુપયોગ ન કરત તો આ કદ તમારે સહેવું પડત નહિ તમારી જીજી અવસ્ય સુખમાં બાત. રાજા સાહેબની પણ વિદ્યાધરને રૂચતી આવી નહિ. તે એમના પરનારાજ થઈ બહાજતો બહાજતો દરબારમાંથી ચાલ્યો ગયો.

જલે જાલજે કાઈ પુણ્ય યથું હોય તો તે ફાકટ બાથ
 છે ? દેશાવ-માં ને ચાર બેળખીતાની મદદથી બહુમશા શેઠ
 શાપ-પુરેપુરી મેળની ઘર તરફ વળ્યા આમમાં પેશતાં જ
 ને ચા-સમાઓએ જાણ્યોજાત માટે શેઠને ધન્યવાદ બાખ્યો.
 મનમાં શુભવાતા શેઠ ઘેર પહોંચ્યા. શેઠાણીને પુછ્યું કે,
 “તમે જોખાધજને શુ અપાળ્યું હતું ?” શેઠાણીએ જવાબ
 બોલ્યો કે—“તમારા કહેવાથી તેની માંઝણી મુજબ બરાબર
 મો માણસોતુ સીધું અપાળ્યું હતું; તથા પેસો મેસો દક્ષણ
 લીધી હતી એકઠર અર્ચનો આકલે રૂા ૧૦૦) નો થયો છે

શેઠ સમજ્યા કે, માતાજીએ માનવાના રૂપીઆ સો અમ
 યુક્તિથી લઈ લીધા હતા

નિશાળ

જુન્યો ૭૬

મજે પાઠ 'નિશાળ' બધાં અપદ્ધ,
 દ જાપતા ન કરે જ્ઞાની જોડ;

૧ ના જાળ જીવિતણી અપના ૧

૨ મહી અજ નિશાળ સારી ૧

નિશાળે રૂા રીસકો બાપ અપે,

નવા દાડને થાપીને ફેપ અધાપે,

શદ્દ બાગની બાગ છે વાડી સારી,

અ-ની બહી એ જ નિશાળ સારી. ૨

ગદ્દ બાગ તો ઘાડ છે વાડી ફાં

ગર મળી છે તેમને પાપતાનં;

રુદ્ધ બાગને જ્ઞાનની અર્ધનારી,

અમારી બહી એ જ નિશાળ સારી. ૩

અરે બાગ નિશાળ ગુણે તૈપાવે

લઈ જ્ઞાન ને રૂા ખ્યાતિ વધારે;

મુનાં પંગે જ્ઞાન વિનતિ મારી

અમારી વધી એ જ નિશાળ સારી. ૪

ઉંઢરોની ઉભણી

જનનારા—શ્રી કમલાકાન્ત

મેનુના ઘરમાં જનાજ વગેરે રાખવામાટે એક જુનો
ઝોરડો રાખવામા આવ્યો. હતો તેના ખુણામા એક દર હતું.
તેમાં ટીપ, ટોપ અને ટેપ નામના ત્રણ ઉંઢરો રહેતા હતા તેઓ
શોજ શને બધાં ઉંઢી જતા ત્યારે તે ઝોરડામા ફરવા નીકળતા,
અને જે કાંઈ ઉઘાડું રહી ગયું હોય અથવા નીચે વેરાએલું હોય
તે સમજી ખાઈ જતા. એક દિવસે તેમણે ઉભણી કરવાનો વિચાર
કર્યો, અને લાગ મળે ત્યારે કોઈ સારો પદાર્થ ઉઘાડે રહી જાય
તો તે સમજાએ મળીને ખાઈ જવો એમ નક્કી કર્યું. આજેથી
તેઓ હંમેશાં કોઈ બધા પદાર્થની શોધમા રહેતા હતા.

એટલામાં મનુનો જન્મદિવસ આવી પહોંચ્યો. તે દિવસે
તેને ત્યાં સાફ સાફ જમવાનું હતું. હતું, અને ગીત સંગ
વહાતાં તથા લાઈબ્રેરી ડોસ્ટરોને પણ જમવા માટે બોલાવવામાં
આવ્યા હતા. મોટી રાત સુધી જમવાનું કામકાજ ચાલવાથી
ઘરનાં બધાં માણસો થાક્યાં પાક્યા બેઠપટ સુઈ ગયા. કામની
ધમાલમા ઝોરડામા રાખેલી એક મુરબાની ખરબીનું મોં ઉઘાડું
રહી ગયું હતું. હંમેશાની માફક આને પણ ઉંઢરો ઝોરડામા
ખાવાનું શોધવા માટે ફળહતા હતા. એટલામાં પેલી ખરબીનેમના
બેવામાં આવી અને તેમાં શું છે તેની તપાસ કરવા માટે ત્યાં
આગળ ત્રણે જણા આવીને લેગા યયા. ખરબીમાંનો મુરબો
લગભગ ખાઈ ગયો હતો, પણ ઉપરની તાડી મધ્યે જેવાં
આસપાસથી તેનો લગભગ બધો ભાગ પડેલો હતો. ખરબીમા શું

છે તે જોવા માટે ટીપ જોઈશ્વર ખરણીઉપર ચઢ્યો, અને
ખાકીના બે જણા નીચે બેસી રહ્યા

ટીપે ઉપર ચઢી ખરણીની જાંઠર જોયું તો ખાવાનું ઘણું
હોયું જણાયું તેનો સ્વાદ બાજવાને તેનું મન ઘણુંજ તલ-
પાપક થઈ રહ્યું હતું પણ શું કરે ? બાજરે તેણે જાંઠર ઉત-
રવાનો વિચાર કયો, અને પકડેલી ઠેાર છોડી દઈ જોયો તે અંદર
ઉતરવા બંધ છે કે, તરત જ ધબકાઈ જાંઠર પડ્યો; અને
આખું શરીર ચાસણીથી લદાઈ ગયું ગયું તેણે ઘણાં જ હાંફા
માર્ગો, પણ કાચ લીઝો ડોચાથી તેનાથી ઉપર ચઢી શકાયું નહિ.

ખહાર રહેલો ટીપ અને ટેપ તો તેની સાથે જોઈને બેસી
રહ્યા હતા. ઘણી વાર થઈ, પણ ટીપ તપાચ કરી શક્યો આવ્યો
નહિ. તેમણે હોયું જોયું તો, ટીપને ખરણીની જાંઠર પડેલો
દીઠો. જાણી તેણે ગભરાવા, અને ઘણા જ દીલગીર થયા હવે
ટીપને કેવી રીતે બહાર કાઢવો તેનો તેણે વિચાર કરવા
લાગ્યા. યોગિકનારમાં ટીપને એક સુદ્ધિ સુઝી જાવી તેણે ટેપને
કહ્યું કે, હું પડેલો ખરણી ઉપર ચઢી તેની ઠેાર પકડીને ગારી
પૂંછડી ખરણીની જાંઠર લટકવી શકું; ચોટલે પછી હું પણ

ઉપર આવીને ગારી પૂછડી તાસ ચોવડે મજબૂત પકડી રાખજે,
કે જેથી, ટીપના ભારવડે હું અદર પડી ન જાઉં

પછી ટીપ મારી પૂછડી પકડી ઉપર ચઢી આવશે. તેમણે ઉપર
મુજબ ગોઠવણ કરી ટીપને પૂછડી પકડી ઉપર આવવા ઇશ્વાર
કરી. થોડીવારમાં ટીપ પૂછડી પકડી ગરણીના મો મુઘી ઉપર
ચઢી આવ્યો હવે ટોપ અને ટેપે નીચે જમીનપર આવવા
માટે જોરથી ફૂંકે માથો. એટલે ટીપ, ટેપ, અને ટેપ ત્રણે
જણ એકદમ નીચે જમીન ઉપર આવી પડ્યા ટીપનું આપું
શરીર આસણીથી ખરડાએક હવે, તે ટોપ અને ટેપે ઘાટી
ખાધને ચોક્કસ બટ કરી હીધું પછી ત્રણે જણ ઉભાથી પૂરી
જવાબી જ્ઞાનથી દોઢવા દોઢવા પેતાના ઇરમા પેસી ગયા.

શ્રીમંતુ બાળકને

તેમજીવ

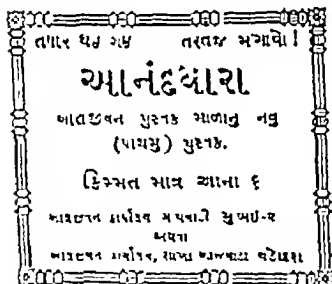
ફૂલના મરખુ ફૂલ બાળક એ, ખીસતુ હસતુ જ મુગાંધ દીએ,
સહુ પાઠ લાગે શીખવે જગો, બસ એક જ નિર્મળ વાળ કથા. ૧
સહતા જગને હસરી હસતુ, વધુ નિકટ હસા કને ફિસતુ;
જમની સહુ જાગ ચકો દર તુ, વળી એકલકું જગમા મુગતુ. ૨
પગચાર નિગમો જતાં દુઃખદા, હસતા નિરખા શિશુનાં મુખદા;
સહુ હુમ રાખી જા શાંત થતી મુદ્દા આદુન બાળકની ફિસતા. ૩
જગની બધો ધાધસમાંવ કરી, ન અશાંતિ દીડી તુચ દીડી મલિ;
ફૂલદા! જગવેલ વસાં ભક્ષણો, સહુ તુ હસલે ચિર તુ ખોસલે ૪
મધુનો પયગાગ એ સુચવતુ, 'મમલાવ ગારી સમ દુની બધે'
ફિસથી ઉપકાર સમરી શિશુના, સુધ્ય અતરવો નમું બાળકને. ૫

ફૂલના જવાબીશંકર એપી.

દર્શના — ૯૮ મોહનચાંદ્ર જનનાથ પાઠક

એક રાત્રને એક છાકરો હતો તે નાનપણથીજ વણે

હોધીયાર
અને આ-
છાક હતો,
તેણે વિદ્યા-
ભ્યાસ પુરો
કયો પછી
જુદા જુદા
દેશો બેવા
માટે વિ-
ચાર કર્યો.
તે પો
તાના બા-

પી રતા ગમ્મી નાજવાદે તેના યુરને સાથે લખને તેને જવાની
શક્તિ આપી

આવડતન આવડતન તેણે એક દિવસ એક હુંમરના મધાળે
આવી પહોંચ્યા. તે પર ઉભા રહી આલસપાત્ર નજર ફેરવતાં
પાસેના યહેરના નિલશ પુ ગુલ્લા પ્રકાશ લેખણે બેથો. તે પ્રકાશ
વિષે રાજપુત તેના યુર સાથે અનેક વર્ત કરતો હતો. એવામાં

તમણે એક ઘરઠે ઠાસો ભેયો તેને બોલવી રાજપુત્રે પુઝ્યું

“આ શાનો પ્રકાશ છે, શાશ ?” તેણે જતા મ
આપ્યો, “પાસેના શહેરમા જે ગત્ત રહે છે
તેને એક કુવરી છે તે કે દુનિા બહાર છે
મોગરાની કળી જેવી તેની સુદુમાર કાયા છે.
આ પ્રકાશ તેના ગાલના શુક્લની રંગને
પ્રકાશ્યો છે હજી તેના લગ્ન થયાં નથી.
તે કાંઈની પણ સાથે બોલતી નથી. તેને જે
બોલવી શકશે તેની નાથે જ તેનાં લગ્ન
કરવા એવો સમ્મનો નિશ્ચય છે

આ સામળી રાજપુત્રે જાને તો તે શહે-
રમા જઈ રાજકન્યા બેવડો વિચાર કયો
તેણે પોતાના શુક્ર સાથે શહે ગા આવી એક
ધર્મશાળામાં મુકામ કયો ત્યાં તેના સામ-
ળવામાં આગ્ય કે રાજાનો એવો દુકમ છે
કે જે રાજકન્યાને બોલવા આવશે તે

સાથે જો રાજકન્યા બોલશે નહિ તે તના ચિત્તને કંટાળા
આવશે. છતાં પણ રાજપુત્રે પોતાનો વિચાર ફેરવ્યો નહિ.
તેના શુક્રને પણ કહ્યું છતાં પણ તેણે માન્યુ નહિ
બીજે દિવસે રાજકુવરે બાળમાં એક બીમારી પાડેથી
એક મુંદર મેના ખરીદ કરી મેના પી તે બંને જ સમજ
લેવા સાગ્યો એક દિવસ તેણે મેનાને મહજ જ પુઝ્યું કે,
“કે મેના, તે મારી સાથે બોલશે ?” મેનાએ તરત જ એક
ચુકિત કહી સંબળાવી; અને કહ્યું કે જો તું આ પ્રમણે વર્તીશ
તો જરૂર રાજકન્યા તારી સાથે બોલશે તેને તે ચુકિત પછદ પરી
તરત જ તેણે રાજા પાસે રાજકન્યાને મહેલ જવાની પરવા-
નગી મંગાવી. બીજે દિવસે મેનાને લઈને તે રાજકન્યાના મહે-
લમાં ગયો.

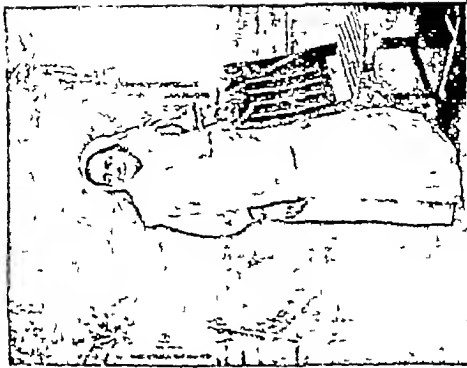
તેણે રાજકન્યાને છુટી છુટી બાલના અનેક પ્રશ્નો પુચ્યા;
પણ તે બોલી નહિ. છેવટે તેણે મેનાને પુઝ્યું કે, “તું તો

મારી સાથે બોલ મેના ! કરે, તારી પ્રકૃતિ કેમ છે ? ” તરત જ મેનાએ જવાબ આપ્યો, ‘ હે રાજપુત ! તું મારા જેવા પક્ષિ આથે બોલ્યો, તેવો મને થયો જ આનંદ થાય છે મારી સાથે આજ મુઘી દોઢપણ નહોતું બોલ્યું મારી પ્રકૃતિ ઘણી જ મારી છે હવે હું તને એક વાતો કહું છું, તે સાંભળ ”

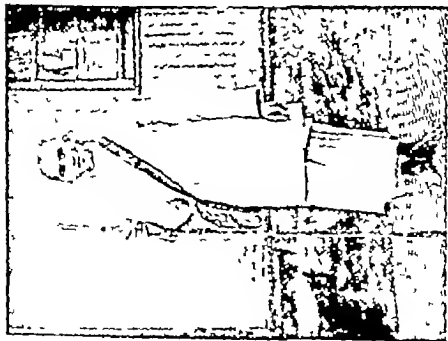
“ એક વખત નવ મિત્રો મારે પ્રવાસ કરતા હતા તેમાં એક સુધાર, બીજો દરજી અને ત્રીજો બહુગર હતો. રસ્તામાં એક સાંજે તેમણે એક ઝાડ નીચે મુકામ કર્યો ત્રણે સુધાર બાંધ્યો, અને ઉઘ ન આવવાની એક લાકડાનો કટકો લાવી તેણે તેની પુતળી બનાવી તેના મુખ પછી દરજી બાંધ્યો તેણે પેતાની પાસે સ્વસ્થ પુતળી જોઈ તને માટે ઉત્તમ કપડાં તૈયાર કરી પહે-શાવ્યા. પછીથી તે પણ ઉઘી ગયો હવે બહુગર બાંધ્યો તેણે આ મુકામ પોષાક પહેરેલી પુતળી ને જોઈ તેમણે જીવ મૂકવાનો વિચાર કર્યો તેણે પુતળીની છાતરી બનાવી સવારે તેમનામાં સાંજ-જઠ પડી કે એ છાતરીનો ખરો માલિક કોણ ? તો હવે રાજપુત ! તું જ કહે કે, તે છાતરી કોણે લેવી ? ”

હવે રાજપુત અને મેના વચ્ચે વાદનિવાહ ચરૂ થયેલ મેનાએ દરજીની પણ લીધી, અને રાજપુત વરે સુધારનો પણ લીધો થયો વખત તકરાર આવી, પણ બહુગરનું તો બેમાંથી એકે નામ જ ન લે હવે મારા મનાથી રહેવાયું નહિ તે બોલી “ જો તું તમે મારની મક્કર તકરાર કરો છો ? તમે બહુ-ગરને કેમ ભૂલી ગયા ? મને તો લાગે છે કે, તે ઝાકની બહુ-ગરને જ મળવી જોઈએ કાન કે ને તેણે મેમા જીવન મૂક્યો હત, તો તે પુતળી, પુતળી જ દેત ! સુધારે પુતળી પડી, માટે તે તેના જન્મસાથ ગણાય દરજીને પણ પહેલાવ્યાં, તેથી કાંઈ નહીં હકક ન પડે. બહુગરે તેને જીવન આપ્યું માટે તે તેના ખરો પતિ ગણાય આજુએ ખજર નથી ? ”

આ પ્રમાણે રાજકન્યા બેલી ‘ આ સાંનજો રાજ થયો જ પુત્રી થયો તેણે તે રાજપુત તમે રાજકન્યાના લગ્ન ઘણી ધામ-ધુમથી કર્યો, અને પોતાનું તાજવ પણ તેને પહેર મૂકીના આપ્યું.

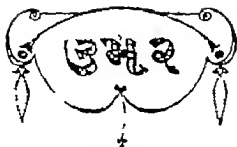
ਸੁਖਮੁ ਨਿਯੰਤਰਿ ਕਰਮੀਂ ਚ ਫੁਲੇ

५ ४ ३ २ १ ० ९ ८ ७ ६ ५

વળતાર.—શ્રી. સ્વપ્રેરણ વ. શાસ્ત્ર, બી. એ.

મીસર દેશમાં મસુર નામે જોક સોઢાજર રહેતો હતો. તેને ઉમર નામે જોક છોકરો હતો. જોક દિવસ મસુર તેના પુત્ર ઉમરને લઈ ન્યાયમંદિરમાં ગયો હતો.

ન્યાયમંદિરની કચેરીમાં કાજ સાહેબ તેમના આસનપર બેઠા હતા તેમના અદેશપરથી તેઓ બહુ સલા અને ન્યાયી તમા પૂર્ણ અનુભવી લાગતા હતા. કાજના આસનની આગળ કેટલાક મોટા સોઢાજર ચોડીયાઓ ઉભા હતા. કેટલાક ફરીયાદીઓ અને તે ઉપરાંત બેવા આવેલા પણ કેટલાક માણસો ત્યાં હતા મસુર પણ ઉમરની સામે ત્યાં બેઠેને ઉભો રહ્યો.

પહેલો મુકદ્દમા જોક જુવાન વેપારીનો નીકળ્યો. તે વેપારી ભરતખંડનો રહેવાસી હતો. તેણે ઉભા થઈને કહેવા માંડ્યું:—

“કાજ સાહેબ! મારા પિતાના મરણ પછી મને વાસ્તમાં જોક હીરાથી ભરેલી પેટી મળી તે પેટીમાંના હીરા કેમ કેમલે વેચી પૈસા પેઠા કરવાના વિચારથી હું આ (મીસર) દેશ તરફ સવાના થયો. પણ મોસમ ખરાબ હોવાથી મારે વચ્ચે જ શકાઈ જવું પડ્યું. ત્યાં મને પૈસાની જરૂર પડવાથી હીરાને ત્યાં જ વેચી નાખવાનો મેં નિશ્ચય કર્યો. તે શહેરમાં જતી નામે જોક મોટો કવેરી રહેતો હતો તેની પાસે હું ગયો અને તેને મારા હીરા બતાવ્યા તેણે મોઢીવાર વિચાર કરી મને કહ્યું કે આ તમારા હીરા બહુ જ હલકા છે આવા હીરા તો અમારા નોકર લોકો પહેરી શકે છે આ વાતની ખાતરી કરી આપવા તેણે પિતાની પાસેથી મારા હીરાઓ કરતા જોક મોટો હીરા કાઢી મારી સાથે આવેલા મારા નોકરને આપી દીધા. આ જોઈ હું બહુ જ નિરાશ થયેલ જતીએ મને કહ્યું, તમે બહુશયો નહિ; આ પેટી મારી પાસે રાખી જાવ અને જે કલાકની જરૂર તેને

બહલે આ શહેરમાં મળી શકતી માર્ગપણ સ્ત્રીજ માત્રી જાતે. હું ત્યારપછી મારા મુખમાં ગયો ત્યાં મયા પછી મને માલમ પડ્યું કે મારા નોકરને આપેના હીરા બનાવટી હતો તરત જ હું અહીંની પાસે ગયો અને તારી પેટી પાછા મારી તેણે પેટી આપવા ના પાડી આ મારા હીરા છે તે આપ સાહેબ હવે ચોખ્ખા ન્યાય કરો."

હવે અહીંને હલો કરવામાં આવ્યો. તેણે જણાવ્યું કે, જમારી વચ્ચે સોદા થયો હતો એ વાત સાચી છે પણ, તેની પેટી મારી પાસે રાખવાનું કાંઈ એ તેને કહ્યું ન હતું એણે એની પુશીધી તે મારી પાસે રાખી છે ત્યારપછી ત્યાં કુળનનુ પવિત્ર પુસ્તક મળાવવામાં આવ્યું; તેનાપર કાંઈ મૂકી અહીંએ જઈ ગયું કે આ વ્યાપારીને મેં જોયો હોયો નથી શવ પ્રમાણે પેટીના બહારમાં કોઈપણ વીજ આપવા હું તેવાર છું

આ સાંભળી ન્યાયાધિશે પેલા હીરાવાળા વ્યાપારીને કહ્યું 'એ બાઈ ! આ મુદ્દામાં તારી વિદ્વદ્ જાય છે તાર તારા બચાવમાં કાંઈ કહેવું છે ?' વ્યાપારી કાંઈપણ બોલ્યો નહિ

'અત્યાર સુધી બાલક હમર તેના બાપની મારે હલો હલો આ બધું સાંભળ્યા કરતો હતો. ધીમેથી તે પેલા વ્યાપારીની પાસે ગયો, અને તેને કહ્યું "મારાપર વિદ્વાન રાખી, તારા બહલે મને દશ મીનટ બોલવા દે તારા હીરાન બાદ હું એક સ્ત્રીજ મગવા હવું છું" વ્યાપારીએ તેને બે હવ ॥

રહ્યો આખી. તે આગળ આવી શાળને સલામ કરી હલો.

પછી તેણે જાણીને પુછ્યું, “જોલો ભાઈ ! આ વ્યાપારીએ તમને જે પેટી આપી છે તેનું વજન કેટલું છે ?” જાણીએ જવાબ આપ્યો કે દશ ચેર છે.

ઉમરે જોરથી કહ્યું, “ઠીક, તો કૃપા કરી આપની શરત પ્રમાણે આ પેટીના જહાજમાં દશ ચેર મરઘીના પીછા જે કલાકમાં મને લાવી આપો.” જાણી આ વાત સાંભળી ખુબ ચીંટાયો. તે જોડ્યો, આ વાત તદ્દત અશક્ય છે. જે કલાકમાં દશ ચેર પીછા મળે ખર્સ કે ?” કાજીએ વચ્ચે જ ચલાવ કયો—આ પ્રદેશમાં મરઘીનાં પીછા મળી શકે છે ખર્સ ?” ત્યાં દાબર રહેલા સમળા જોડી ઉઠ્યા—“હાજી જાણી મરઘી કંદેક જણુ પોતાને ઘેર સખે છે.” આ સાંભળી કાજીએ મુકાદો આપ્યો કે:—

“હાં તો, જાણીએ શરત પ્રમાણે મરઘીનાં દશ ચેર પીછા જે કલાકમાં લાવી આપવાં; જાનર, તેણે વ્યાપારીને તેની પેટી જે કલાકમાં પાછી સોંપવી.

બધા જોડી ઉઠ્યા:—“જરાજર ન્યાય થયો, બરાજર ન્યાય થયો.”

જાણીએ ઉતરેલા બહેરે પેટી વ્યાપારીને પાછી સોંપી દીધી. વ્યાપારીએ પેટીમાંથી ત્રણ મોટામાં મોટા હીસ કાઢી તેનો બથાવ કરનાર છાકરાને ગણિસ આપ્યા. આમ તેની ચાલાકીનો ચેત્ત જાહેરો તેને મળ્યો.

અનવાળી પુણુ રાત

ભાધી શુપ રાસીખડો, આખર લીધની જાત,
જન ભાડીપણુ સાથરો, અનવાળી પણુ રાત.
સહયો પણુ હાડીઓ અંતે જાત કુખત,
બહેલ તોયે ભાભિની, અનવાળી પણુ રાત.
બહી ગણી રહાપણુ બરી, આખર સીની જાત,
રાત પુનમની શોભાવિ, અનવાળી પણુ રાત.

સુ સુ સુ સુ સુ સુ સુ સુ

ચતુર રીજકન્યા

લેખક—શ્રી હનુમંતીજી કે કૃપાલેખ

પ્રાચીન કાળમાં કોઈ બળવંત અને દ્રબ્યથી પુર એવા એક રાજાને એક રૂપાળી અને બહુ સ્વપુર પુત્રી હતી. સત્તા તે પુત્રી ઉપર મહુ વહાલ રાખતો અને તેને ઠીઠી અતિ પ્રસન્ન થતો. એક વાર રાજા પરીવાર સંગ બેઠો બેઠો જમવ કરે છે. તે દરમિયાન પોતાની આ બહાલી ફોકરી સાથે પ્રસોત્તર કરતાં બહુ હરખમા આવી તે ફોકરીને કહેવા લાગ્યો. “બહેા લાઠકી, આજ હું તારાથી બહુ પ્રસન્ન છું. માગ, હમણાં જે માગે તે લાવું”

કુવરી બોલી,—

“બાપા બેઠી લાઠકી,
રેશ્વલ માગું ચાર,
હાથે હાથે યોગણા
સોલ હાથે અઘાર.”

(આ કવિતાની સમજ એ કે, લાઠકી પુત્રીને બાપા ખાસેથી ચાર યોગણી એવી રીતે માગી કે, સોળ હાથ સુધી તે બાપને

ફરેક વખતે ચોરી કરી જીનવી એટલે કે પહેલાં ચાર, પછી ચાર, એક સોલ અને સોલ ચોઠ ચોસઠ એ રીતે જે રકમ જે રીતે આવે તેને સોલ વખતે મુખી ચાદે સુલુકાર કરતાં જે સરવાળો થાય તેટલી સોપારી બાવે.)

આ સામળી રાજા મોહું મલકાવી બોલ્યો, “વહાલી બેટી, આ તારૂં માગણુ બહુ અચ્છો પમાડે છે, મેં તે પાકું હતું કે તું દ્રવ્યની કિંવા બાજીર કે ગામની માગણી કરશે; પણ તેં એ તો તારી બાલાક બુદ્ધિને લાંછન લાગવા સરીખી તુજી માગણી કરી” પુત્રી બોલી, “બાપા, મારી એ માગણી ઉપર જ હું રાજ છું. તમે વચન ખરું કરતા હોય તો બસ, એટલું જ અપાવો.”

રાજાએ કહ્યું, “તારે તો જા બેટા, તારી માગણી મારા વચન સાથે તને પુરી કરી દેવી.” પછી કીલીદરને બોલાવી હુકમ કીધો કે આ પુત્રી જેટલી સોપારો મંજિ છે, એટલી જોને દેવી. કીલીદાર નમીને જયો, અને હિસ્ત્રાજ જણી જોય છે તે તે અરે ગજારાયો. ગણતા કાંઈ યાગ લાગતો નયો, એટલી સોપારી થાય છે તે તે કપાયો લાવે. અને કેમ કરી પુરી કરી આપે? તે પાછો ફરી રાજા પાસે આવ્યો; અને બલજ કરી કે, “મહારાજા! અમા દામ સરમ છે, જે, મારાથી ઉઠેલાતો નથી.”

રાજાએ પ્રધાન તરફ જોયું, અને બોલ્યો, “આ મૂખીને સમજ પાડ, અને એમંતી સોપારી અપાવ.” પ્રધાને કીલીદારની વલ્લુતિ તપાસી જોઈ, અને હેબદી જઈ તે બોલ્યો—“મહારાજા! એટલી સોપારી ‘આપણી’ ‘આખી’ ‘રાજધાનીમાં’ તો શું! પણ દેશદેશમાંથી પણ મળનાર નથી.” રાજાએ ‘સર્વાં સંઘવ્યાં’ અને શુસ્તાયો બોલ્યો, “અરે પ્રધાન! તારામાં એટલી પણ અવક નથી? માગેલી સોપારી ન મળે તો; જે દામ થાય તે સુકાવી દે!”

પ્રધાન ત્યાંથી ગયો; અને સેપારીની ગણતરી કરી તેની કિંમત કરાવી તો તે ગણરાટનાં પડયો બીજે દિને તે રાજાની હજુરમાં ચોકાણુર થઈ, હાથ ભેટી ઠહો.

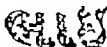
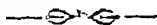
રાજા પૂછે છે, “હે પ્રધાન! આજ તું ચિંતામાં કેમ છે?”

“મહારાજ! આ તો કઈ અવગુન માગણી છે રાજપુત્રીએ માગેલી સેપાર તું દમ ના લેા બાર ખાત્રી કરીને મળુ પુરી થનારી નથી!” એમ પ્રતાપ ગાફેરે

રાજા ના સાબળા વચકયે; અને વિશૂમૂક ગઈ પ્રધાનનું મોઢું ભેંધ દેહા.

ઉપલી માગણીનો ખુત સો

રાજપુત્રીના માગવા પ્રમાણે ૧૬ હાથ સુત્રો સેપારી ગણતાં કુલે ૧૭૧૭૯૮,૬૬૧૮૪ તા. ૧૧ થય છે અને ૧ મનુ સેપારી તેણી હાથ તા ૨૦૦૦ નરે. થા બનશે એ પ્રમાણે ગણતરી કરતાં કુલે સે. ૧૧ ૮૫,૮૬૯૩૧૧ (પચાપી લખ નેથી- આસી હજાર નવસો ને અડીચાત્ર ન ગણુ થનાની હવે દર મણુ બેઠના રૂ. ૫) નો ભાવ મળતા કુ. રૂ. ૪૨૯,૪૮૬૭૨ બેટલે (ચાર કરોડ બોગવત્રીનલખ, બાવત્રીચાસ હજાર છસો ને છાહોતેર) રૂપિયા રાજપુત્રીને આપવા ભેંધને આટલા બધા રૂપિયાં કર્યાંથી લખવા?

કડવી હોય લીંબડી, ગીઠી હોય બધ,
બંધવ હોય અબોલણ પછુ પોતાની બાધ,
ધનથી નારી સંપડે પુત્ર નસીબે હોય,
માઠી બાધો નવ મળે લાખે ખરશે તોય.

શ્રી શંકર પંડિતનું જીવન શ્રી રાકમ

વર્ણન—શ્રી. સ્વરૂપોક્તિ દલિવસ્થા શાસ્ત્ર, ખી. એ.

શ્રી શંકર પંડિત પેસેટકે સુખી હતા તેમના કુટુંબમાં તેમની સ્ત્રી તેમના દીકરા કૃષ્ણરામ, અને દીકરી લલિતા એટલી હતા.

મૂળ બ્રાહ્મણ વાઈ એટલે શકરના ઉપાસક અને શકરના ઉપાસક હોવા સાથે વિજયા-ભાગ-ના પલ્લુ વણા જ શોષીત હતા જ્યારે પંડિતજી ભાગ પીને ભેસે, ત્યારે એવા ગપાટા હાકે, કે સાંભળનારો ઠીંગ જ થઈ જાય. તેમને ગામથી ચાર બાઉ દૂર આવેલા શ્રીદલજન મહાદેવ દર્શન કરવા જવાને શબ્દનો નિયમ હતો ત્યાં જઈ દર્શન કરવાં, અને ભાગ છણી બે છાંટા મહાદેવજીને ચઢાવી બે હોટા પોતે ઠોકી જતા અને પછી પાછા ઘેર ફરતા ચાર બાઉનો રસ્તો તેમના હિસાબે ફક્ત તેમના ઘરથી તે ગામની બાજે જ એટલો નહીં લેખાતો.

જ્યાં મુજબ એક દિવસ શ્રી શંકર પંડિત તેમના કુટુંબ સાથે શ્રીદલજન મહાદેવ દર્શન કરવા માટે જયા હતા તેમની સ્ત્રી અને દીકરીને કોઈને સઘાય શોધી આગળથી ઘેર રવાના કરી દીધા રહ્યા ફક્ત પોતે, અને કૃષ્ણ. આજ પંડિતજીએ ભાગને પુરેપુરો ઇન્કાર બાપી દીધો. થોડી વારે તેઓ ઘેર જવા નીકળ્યા. રસ્તામાં કૃષ્ણને પુછ્યું, 'કેમ જલ્યા' તને એળીમાં ઘાલીને ઉપાડુ કે ખાધે બેસાડુ ?' કૃષ્ણે કહે, બાપા, મને તમારા ખભે બેસાડો. તરત જ પંડિતજીએ કૃષ્ણને ખાધે બેસાડી ગામ તરફ જવા માંડ્યું ભાગનો અમલ પુરેપુરો લખ્યો હતો. એટલે વિચાર પર વિચાર ઉભરાઈ જતા હતા. એમ કરતાં કરતાં ગામના નજીક બાવી પહોંચ્યા અને પોતાની પોળમાં પેસવાની તૈયારી તેમણે કરી. તરત જ તેમને એક વિચાર આવ્યો કે જલ્યા મારો કૃષ્ણે કયાં ગયો ? આગળ પાછળ એવા માંડ્યું પણ દયાંય પણ કૃષ્ણનો પત્તા લાગ્યો નહિ ! કૃષ્ણો તો નિરાતે આંધ્ર પર સ્વાર થઈને બેઠો હતો. તે જ્યારે શું બલે કે તેના આપાના મનમાં તેના વિશે જ વિચારો આવે છે ?

પંડિતજી હવે તો ગજારત્યા તેમણે ધાણ કે નક્કી કૃષ્ણને મહાદેવમાં જ બૂલીને હું ચાલ્યો આવ્યો તરત જ પંડિત પાછા ફર્યા અને મહાદેવ આવ્યા. ત્યાં જાવી બધે વપાસ કર્યો પણ

કુખ્યાનો પતો ન મળે ! પછી માટેથી બે વાર ભૂમી પાડી કુખ્યાને
બોલવ્યો. કુખ્યો ઉપર ઝટા બેઠો જો... કહીને જવાબ આપે ત્યારે
પડિત સમજ્યા કે આ તો વુંમટમાં પડેલા પડે છે, કુખ્યો તો
જેની મા સાથે જ ઘેર ગયો હશે, માટે વાલ પાછા મેર, જેમ
વિચારી ફરી પાછા તેમણે ત્રણ તરફ વાલવા માંડ્યું. ઉપરે ઘરપાસે
આવી પહોંચ્યા એટલે તેમના એક પડેલીએ તેમને બોલાવ્યા કે
આવો પ્રાણશ કર પડિત, પડિત કહે ના ભાઈ, હમણાં મને ઘેર,
જવાહો, મારો છવ ફર્યા છે. પડેલી કહે, જવાબ કે હવે જરા
પાન, તંબાકુ તો ખાતા જાવ ! બહુ જાગ્રત થયો એટલે પડિત છ
જો... એકી પડેલીના બારણામા પેલવા લાખ્યા કે ઉપરથી કુખ્યાએ
ભૂમશી કરી મૂક્યું, જો જાવા, મારા માથામાં વાગશે, જરા
નીચા તો નમો નીકર મને નીચે ઉતારો. આ શબ્દોએ પડિતની
કેફ ઉશ્કેરી દીધી. તરતજ તેમણે કુખ્યા તે નીચે ઉતાર્યો અને આ
ભાંજગઠનું મૂળ જા, જ છે જેમ સમજી બે વાર લગાવી વાળી.

કુખ્યો તો
બીવાશ
ભૂમી ત્યા-
હવા લા-
ખ્યો અને
પડેલી
પણ ન-
વાઈ મા-
મી! બધા
કે આ શું
એકાએક
જ ન્યું ?
તેમણે પ-
ડિતને પુ-

છયું કેમ પ્રાણશ કરનાઈ બીવાશ એકથને નાહકનો શું કામ મારે છે.
પડિતે ભેરથી જવાબ આપ્યો, શું કહું ત્યારે ? માણં નહિ તો સા-
ની પૂલ કહું ? મને વગર ફાગટનું આઠ બાઉનું ચક્કર ખવડાવ્યું
અને પોતે જતા ઉપર બેઠી ભેંસા કર્યું ! આ સંભળી ત્યાં એકઠા
થયેલા બધા પડિતની અછલપર પેટ પકડીને હેસવા લાખ્યા.
બિવાશ પડિત પણ ચરમિંદા પડી બધા અને છાંકરાનું કીડું
પકડી ઘરમાં પેસી ગયા. ભેંસા ભાંજના પ્રતાપ !

:: પુણ્ય માણિક ઉપદેશ ::

લગના - બેન સરસા વેદુઠશય દેસાઈ

સાંજ પઠરા આવી હતી અને એ બાઈ જોઈને પચના હ વાળ
બાળના બાંદલાં એનામાં એક ન્હાનો સા રા અમરી પામે આ થો.
તેણે અમને દીવામળીની પેટી લેવા ખૂબ આગ્રહ કયો. અમારે પેટનો
અપ દતો નં જવાનો વિચાર ન તે, પણ એનામ એણે ૫ છું
વેલ. માથું " હ તથા અદે ન્હાનો બાઈ ભૂખ્યા પીગ ;
તેથી હું તરતે પડે પડે આવા તેના છું " એક પેટી
હાથી; ન પાળી પ મુખ ન લેવા રી એને એક ફાળી ના નોર
આપી એ દેહનો રોતે વડાવા અથો હું જુદુ વા મુખી
ત્યા જ રબી રી પવ કાન ન આપ્યું તે છતાં પણ એને
એમ લગતુ કે, એ હોઠે પેના લઈને નાસી નહિ, અપ
પણ તે દેહને તે એ ન જ આપ્યો.

બંને દિવસે પેલા મેકશના જેવો જ એક છોકરો મદાગી
પાસે આવ્યો અને કાઢ્યો. " જોઈને મ્હારો બાઈ જિયારો
પડી ગયો, અને બાઈનું એક પેટુ એના ખમ ઉપરથી એલી
જવાથી પગ ભાગી ગયો છે. તેથી એ ન આવી શકે એ હમાન
પેલા લખને જ આપતો હતો. તમારા પેશમાંથી ૭ જાના
મ્હને જડ્યા એ એને વિશે બહુ જ ચિતા કરે છે એ કહે
છે કે તમે એને વિશે શુ પાવશો ? " અરિષ બાલક ઠેટલી
હદ મુખી પ્રમલિત હતો. આ વિચારે અમારું જતર આનંદથી
ઉભાયું એ એને પેન રહેવા દેવા મ્હુ અને અમે એની માથે ગયાં.

એ હોઠોનું ઘર એક ન્હાતું અંધારું કુંડું હતું ને બહુ
જ નજીક હતું અંદર પેના જ મે' એમું કે, અંદર
એક છોકરો પચાની ઉપર સુતો હતો. એને બહુ જ વાગ્યું હતું.
તથા એનો ખમ ભાગી ગયો હતો, તે મરવાની અણી ઉર
જ હતો. પોતાના ન્હાના કાઈને એઈને એ તેને બાંધી પડ્યો,
અને કાઢ્યો. " હવે મ્હારા કાઈની ફરજાર કાણ લેશે ? " એ
કહ્યું. " ત્હારે એની ચિતા ન કરવી. અમે એની પુરવી સંભળ
લઈશું. " આ સંભળી તે બાણે બહુ જ ખુશ થયો હોય એન
લગાર હસ્યો અને અમારી તરફ એતાં એતાં તે મરણ પામ્યો
અમે એ નાના બાલકની સંભળ લીધી. એ કે સર્વની સંભળ
લેનાર તો સર્વ શક્તિમાન પરમાત્મા જ છે; પરંતુ એ બાલ-
કની અમે યોગ્ય સંભળ જરૂર લીધી.

શુદ્ધ !

-જનનાર-શ્રી. પાપુપ.

પૂતનાં આઠ વાગ્યા હતા. બર્ડવાન સ્ટેશન ઉપર ગાડી આવી પહોંચી. સર્વ માણસોએ પોતપોતાનો સામાન લઈ નીચે ઉતરના માંડપું એવામાં જોઈ જોવાકમા સજ્જ થઈને એક ગૃહસ્થે “મચ્છૂર મચ્છૂર !” કરી ખૂમ ખાડી.

પોલીસ પછી એક માણસ આવ્યો. અને કહ્યું “શો હુકમ !” વાર થવાથી તે ગૃહસ્થ ખીડાયે હતો તેથી તેણે કહ્યું કે તમે ક્યાં જતા રહો છો ? ગાડી ઉપર વળતસર, હાજર રહેતા નથી ! ચાલ, આ પોટલી લઈ લે બહાર ગાડીમાં મૂકવા પી રો.”

તે માણસે કંઈપણ બિઘ્યાવગર પોટલી લઈ આગળ ચાલવા માંડ્યું, અને સ્ટેશન બહાર જઈ પોટલી ગાડીમાં મૂકી.

તે ગૃહસ્થે આનો કાઢી તે માણસને આપવા માંડ્યો; પણ તેણે તે લેવા ના પાડી. ગૃહસ્થે કહ્યું કે “એક આનો જોઈ પડે છે ?”

તે માણસે કહ્યું કે, “મેં પૈસા લેવા માટે આપની પોટલી ઉપાડી નથી; પણ આજ એક દેશજયુધી પોતાની પોટલી ઉપાડી શકાવી નહોતી તેથી મેં મદદ કરી હતી જે આપને હવેથી પોતાની પોટલી લેવામાં શરમ નહિ લાગે તો હું મારી મજૂરી વસુલ કરેલી માનીશ !

જનનાર સુધી તે ગૃહસ્થે તે માણસને બગાળર બોલ્યો ન હતો. તેના તરફ તે ગૃહસ્થે ધ્યાનથી જોયું તો તે માણસ મચ્છૂર જેવો લાગ્યો નહિ. પણ કોઈ બહો માણસ લાગ્યો. તે માણસને જોળાઈને તે ગૃહસ્થ તેમના પગમાં પડવા આનંદ લેના મગી

જે માણસનાં દર્શન કરવા તે ગૃહસ્થ આવ્યા હતા તે જ માણસ આ પોટલી ઉપકરી લાવનાર શ્રીમદ્ધર્મચન્દ્ર વિદ્યાસાગર હતા. ધર્મચન્દ્ર વિદ્યાસાગરની વાત હવે પછી કહીશું.

ભુંગર ફોગટની બુંદવાડ

લખનાર—બાઈ વેલ્લશ અકબરખાતી અમદાવાદીન પટેલ

એક વખતે એ મીઠાં સાધણોએ એવો વિચાર કર્યો કે
આપણે આપણા ફૂંપીઆમાથી ચોરડીનો વાડ કદીએ બંને પાસે
મળીને પચાસેક ફૂંપીઆ હતા.

એવો મીઠાં—આપણે ચોરડીની એરી સભાજ રાખશું—આવશ
પુરશું ને પછી પાશું—કે ચોરડી જેમ જેમ ખાશું તેમ તેમ
વધારે ખાવાનું મન થશે.

બીજો મીઠાં—જરે, હું તો એક છદો મુકોશ ને તો હથ
સાંઠા સહ્ય હથને કાપી નાખીશ. પછી તો રચની નહીં પહેરો.

એવો મીઠાં—તું હથ કાપીશ તો મને છદો ને મારી તાકાત
ક્યાં બચી ગયા છે? બાવડે એક ધારે વીગ કાચો? બોલ,

બીજો મીઠાં—હવે એઈ તારી ચોખી. તારા જેવા બામલા
તે શું વીસ કાપતા? તા? આ બહો પચાસ કાપશે બોલ બેટમણ;
હવે છે તાકાત?

એવો મીઠાં—એસ નામદ? પચાસ કાપવામાં તે હજુ શું? બાવડના
બાકાકા તે હજી નહિ એવા હોય હજી કાલે જ એક
છોટા વાથને (બીલાડી) તો બહુસમ ભોગે કર્યો છે અને વળી
તું શું બાવડ મારે છે? સો સાંઠા કાપવા તે પણ અધિ તે
પોકસાની સમત જેવું છે બોલ છે સત્તા?

બીજો મીઠાં—અય દરામી! બસ અજાન બંધ કર. હું બસો
કાપીશ.

ખેલો મીમાં—હું ચારસો કાપીશ. લે છે સત્તા ?

બીજો મીમાં—હું પાંચસો કાપીશ ચાલ બેલ કે “હું હાથે છું.” નહિ તો (જમીયો કાઢીને) વાલ જમીયો તેવાર કર નાપાક !

ખેલો મીમાં—તું બેલને કે “હું હાથે છું” નહિ તો તું ચાલી બ

બન્ને મીમાં ભાઈજી સામસામા જમીયો લઈને લડે છે અને ખુબ ઘાવલ થાય છે, ત્યાં એક મહેમુલ ખાતાનો સરકારી જમલદાર ઘોડે બેઠીને જાવી પહોંચે છે તેની વાંસે એક પટાવાળો પણ ઘોડે બેસીને જાવે છે. જમલદારે ખુલ્લું—જરે મીમાં—સા’બ, શા માટે લડો છો ?

બીજો મીમાં—આ બાલ્લો જુઓ. એ કશમી કહે છે કે હું ચારસો સાંઠા કાપીશ અને હું હું છું કે હું એક ઘાયે પાંચસો કાપીશ એ નીચ તે માનતો નથી

ખેલો મીમાં—જરે સા’બ એ બકમાશ માનતો નથી ને કહે છે કે હું તારા કરતા વધારે કાપીશ.

જમલદાર—પણ તમે શેરડીના વાદનો કર કેમ નથી બચો ? જમ પટાવાળા ! લઈ લે જાના વાંસેથી જેટલા હોય એટલા રૂપીયા.

પટાવાળો ઘોડેથી ઉતરીને મીમાંસાધના ખીસાં ખાલી કરે છે, અને સાહેબને સોંપે છે.

પટાવાળો અને જમલદાર ઘોડે સઠીને પોતાને રસ્તે પડે છે.

પેલા મીમાં સાહેબો પણ વીલે માટે પચાવાપ કરવા પાછા ફરે છે.

સીધું એટલે ? ::

લખનાર-શ્રી. જ્યેન લલિતા રોવતણર દેસાઈ

રૂપુ નામે એક છોકરો હતો. નાનપણથી જ તે તોફાની હતો. તેના માન પિતાએ તોફાન કરતો મટે એમ ધારી તેને નિશાળે મૂક્યો હતો. આ વાતને આજ એકેક વરસ થયા હતા. હમણાં તે બીજી શોપડીમા હતો તેની બુદ્ધિ અશ્વજ હતી તે સમતાઆળ ધર્યા હતા. વર્તમા તરી વર્તિ 'બીખ મર' પેઠા પછો આપ પેસે 'મા હતી હમેગા તે મેહો પાટલી કપર બેસી રહેતો. વર્તમા તુ રૂપુ માન્યે જ રહેતુ તેનુ ચિત્ત બીજી બાજનોમા ગૂંચાયલુ જ રહેલું.

એક દિવસ વર્ત આજુ હતા શિક્ષક વાચન લેતા હતા. રૂપુ હમેશ પ્રમાણે આવ્યો નિ. ૧૧ ઉદા. બંદે ફાટી જરાની બીકે ખીમીથી એ પડી ઉપડી તેને ગજવામાયો પેસો કાઢી સિસાપેન વતી ધની રવાની છત્રી પડી. તેને નિરખવા તે મચ્યો હતો. શિક્ષકનુ દેવાન તેના તરફ ગયું તમણે પૂછ્યું, "રૂપુ શું કરે છે ?"

"સાહેબ, રાસુ વાચે છે તે ઉપર દેવાન આવું છું."

"એમ ! બોલ ત્યાં, રાસુને શું વાચ્યું ?"

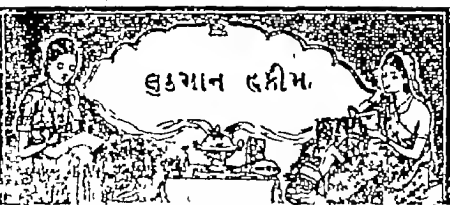
"ગણેડે થલું સીધું પ્રાણી છે."

"તું સીધુનો અર્થ જાણે છે ? સીધું એટલે શું ?"

સવારે જ રૂપુની માતાએ ગજવન સુકધ મટે સીધુ કહ્યું હતું રૂપુએ તે આપું હતું શું શું બીજે હતી તે તણે એક દલીલ ત સકાયતિના ત્રાસ્યા.

"સાહેબ, યોદ્ધા કાખા, મેડી ઘાગ, યોડુ ધો, મેડા ટોટ જન એક પસો મૂરો મુકલને આપનાનાં આપ છે, તેને સીધું કહે છે."

આ દાહ હમી પઠવા રૂપુ નિવારો અંજારાણો પડ્યો.

૯૫ ૧૧—શ્રી હરીમ જલમ્મદ મારત, એમ એ એલએલ. બી.

અહીં, જમમરદુર હરીમ અને વિશ્વમુદ પહેલાં ગુલામ હતો,
એક વખત તેના શેઠે તેને ખેતરમાં ધઉ વાવવા મોકલ-
વ્યો, તેણે જઈ થડા વાવ્યા થોડા દિવસ પછી શેઠ ખેતર
જોવા આવ્યો ત્યારે અડા જોઈ પૂચુ 'આ શુ વાવ્યુ છે ?'
હુ માને 'હુ, 'અડા' શેઠે ચીકણ ન કહ્યું, 'એવક, મે તો તને
ધઉ વાવવાનું 'હુ હવું' હુ માને આજીજીની જવાબ આપ્યો,
'પણ આમાંથી ધઉ જ શે' 'ઠે હું 'તારે કાળ; અડા
વાવી બળે ધઉ થત કશે કે' હુ માને ધીરથી કહ્યું 'કેમ
સાહેબ, દુનિયા બન્ધા થય છે, અને આ ખેતરમાં નહિ થાય !'
શેઠે કાંઈ કહ્યું 'એવક !' હુ માને ગાદુ જ નમનતાઈથી
કહ્યું 'જુરે', સાહેબ દુનિયામાં માનસો કેટલા પાપ કરે છે,
અને ધણ પસે મુનિની અગ્રા જામે છે; તેથી હું સમજ્યો કે
કે અડા વાવી ધઉ થતા હશે' શેઠે માગ લીધો, અને હુકમાનને
વરત જ ગુલામ નામાં છુટા કર્યો કે

નિ રૂઢિ

આસ અનત્યની મુચના—જાતજનના વાપરો, યાદો, લેખો, બદો
અપરાધો તથા ઇનામ આગ્રામાં આવે સેનાર સર્વ જાણોતુ આ અની
તેવરે ઇતેના નવા નિર્માણ તરફ આવે લક્ષ્ય બેચમાં આવે છે અમીને બાકામાં
મના તત્ત્વનપરો આપનીઆ, વિમરેના પ્રાણોને વિનલી કરવામાં કે દનથી
ન હરી વધામ થીજ અમીના વરોદના નવા રીતનામે મોકલાવની. આ પ્રયત્ને
અમ મુચના મનામાં કે અ ૧૨ વરોદનાથી મો મહાદાર લાગુનાર્ બહુ તરફથી
પ્રેરણા થતા આપણીઆ માનિક (જે લાલ કેટલાક વર્ષોથી બોલે 'રુઢિ' છે) સામે
મોધી : આપણે સુખ વા લખને નથી જાણતવની વ્યવસ્થામાં તેમજ
તેની અભિપ્રાયની કે હીમા આ નવી નવવખના પરિણામે શાંતિજી અત્યંત ઉત્સુક
આપે નદિ તેની આવી જાણામાં આવે છે તેમજ નદિ વા બલજનને
વહે સુનીન પાયા કેપર પ્રી તેની ખીજાની હજી પણ વધારે સુનીન
તથા તેના પ્રવલ્લે આ નવી આગળથી અમે કરવાના હોઈ. શાંતિજી
તરફ અમારા વરોદના મીરનામે પવનવદાર કરી વખતે જાણતવને
જાણ મિત્ર અમે બેલો ન દે બેલો આમ વિનિ કરવામાં આવે છે આ
નાનાનું જાણ મારુ બે છે કે વર્ષોથી જાણસિદ્ધ બધા પરી જ્યાં જ્યાં તેના
વિદાન અને આપણી માર્ગે બાજિસાની સરવાર મેરી બદોઅવરોડે પેલાના
પરના અ અમીના આપણે રહે છે વાપરોન માર્ગે અભિપ્રાય હાજી ન રહે
તેમજ જાણતવના વિનિ માર્ગે અત્યંત દરમત ન પડે. ને કુરોમી ન
આપણે જાણસિદ્ધ કરવામાં આ બે છે

રહે પરીથી નવા યાદો પતી વખતે, લેખો આપણી વખતે અને આપણે
ન અમીને હોંઆ લગી વખતે હજી દોઢ પ્રાણને પવનવદાર કરી વખતે,
નદિ : અમારો મીરનાનું મારવાને જા મેનિ વિનિ કરવામાં આવે છે

જાણતવન સાર્વજનિક શાખા
આજનાં પોસ્ટાફિસ, વરોદના—BARODA

કવિતા

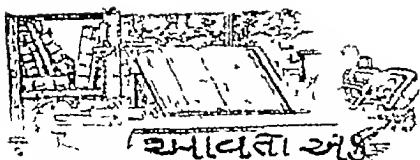
પર જાને જાડ	૨૫૬
નિશાળ	૨૭૭
નમુ જાણકો	૨૭૭
જાનવાળી પલુ રાત	૨૭૮
જાણ	૨૭૯

વાર્તા

જાણસુ જાન વાપ	શ્રી. નાનરણસ ધ. પીલ	૨૬૧
હાલ સંદિલનો ન્યામ	શ્રી માધવરાવ ભા. કર્મિક	૨૬૩
યક્ષો વિલે	શ્રી. હસનરા મ. દેસાઈ	૨૬૫
જાણકમણ રોડની નવી માતલ	શ્રી. હરિભાઈ પ્ર. જવા	૨૬૬
વહેરોની જાણી	શ્રી. જાણકાન્ત	૨૭૧
જાણીશ શાળાજા	શ્રી. મોહનલાલ જ. ખર્ક	૨૭૪
જામર	શ્રી. રત્નજીવણ હ. સાહ	૨૭૭
જાણ રાજકાન્ત	શ્રી. જાણકાન્ત કે. રાણેશ	૨૮૦
જો, તો હમેરી જુલીક પ્રતાપ	જાણકાન્ત મ. મહેતા	૨૮૩
જાણકાન્ત પહિલનુ નવ પ્રજાકમ	શ્રી. રત્નજીવણ હ. સાહ	૨૮૪
પ્રમાણિક જાણ	જીવેન સરના રો. રાણ દેસાઈ	૨૮૬
ચારમ	શ્રી. પીણ	૨૮૭
વપર ફેમગી વહવાડ	મોહન જાણકાન્ત જા. પટેલ	૨૮૮
સીધુ જોડે	શ્રી. જીવેન કવિતા દો. દેસાઈ	૨૯૦
જા માન હીમ	શ્રી. હીમ મદમદ માસુર	૨૯૧
જાણકો જાણકાન્ત	શ્રી. હસનરા મણીશાઈ દેસાઈ	૨૯૨

મઠીજી

દેવામ માણ	૨૯૩
નિવેદન	૨૯૪

આવૃત્તિ અંક

કોવલડી—(સચિવ) શ્રી બલરામદાસ દ. મોહીનુ એક વર્તન

બેઠી ઉભાણી કરશુ—(સચિવ) (શ્રી ભગ્યેશ્વર મુનશી) બા. ભ. ૧
યેમ્મ બ્લેન આલો બૂબ મેલથી વામ એવુ એક વર્તન હાથ આ બાકમ
રત્ન કરે છે

બ્લેની જધારે!—એ વર્તન દ. રામની લાલિત્યએનં લાલની એક
સાસ કવિયા

લોકોનાં ઉભાણુ—જાતનને મટે નવાં નવાં ઉભાણુ

મદાગીરે સ્વામી—(રહ. ઘાક) ભેન ખમીશ્વરના આ મદાગીરે સ્વામીની
પ્રકાશ્ય કવનકા

કરી અપાલ કરે! (બ. અર્ધવાલ રાધ) એક લાલમોપક સચિવ વાલ

અપાણુ આંતર આંતર આંતર ચિત્રોસદિત્યે આ વપરોશ્રી લેખ
લાલોને બહુ બાંધિયાલલ છે

અક્ષર વિલાપીઠ—પ્રાચીન યોગના મુખસિદ્ધ ધર્મમ રાધિ નિવેનનુ
સચિવ રત્નમ વર્તન

પાસપુરીનાં મુકામ-દિશા—પુલક નજીના આ મુખસિદ્ધ પ્રાં મહિ-
શેને સચિવ રત્નમ વેચા

૧ બ્લેશ. રોમ્મ—એ “બેસમ”ની બૂબ રમુજ વર્તો

એ વર્તોન બીલ લેખી કવિયાને નિવે ઉમિસ મુખમ

ફેલ-ફોટોગ્રાફર!!

અમારા મુદ્ર

“ઈલાગી રીફ્લેક્ષ કંમેરા

વતી એક બાલક પણ

સુદર ફોટોગ્રાફ પાડી શકે છે

બાલકોને બક્ષિસ

આપવા લાયક ચીજ છે !

ડેવલપમેન્ટ, પ્રીન્ટિંગ —

— એન્સાઇઝ મ —

વિતર

મતોપાકારક રીતે

હી આપીશું

કિંમત રૂ. ૧૬, ૨૧, ૩૦ ૩૭ ૪૨ અને ૫૮

—: સર્વ જાતનો ફોટોગ્રાફીને લગતો સામાન વેચનાર:—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૨૫૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

૨૨૫ પત્ર બજાર મુશ્કેલી બાબતો પણ થઈ શકે છે

શ્રીકૃષ્ણ અને અરુણ

બાલકવન

વર્ષ ૧૯૨૬ ૯ ૧૧ વૃત્તિકાંડ ૧૮૨૫ ૧૧ અપાડ ૧૯૮૦

જોડાઈ, ભગવત, જાનન, સચ્ચી, વિદેશી રાજ્યોની માયમિક સાળા
આમાં મજુર થઈ જરીકાવ, મુજા, કમળી વિ ની સહેર સુધારાઈની માયમિક
સાળાઓ માટે મળાવાવ, જોડાઈ રાજ્યના પુસ્તકલેખ જાવાએ પોતાના નાનાનાં
પુસ્તકલેખો માટે મજુર કરેલું, અને મહાત્મા ગાંધીજી સરનાપિત મુજરાવ
વિદ્યાપીઠના વાળાનાં તમામ કુમાર મદિરો વધા વિનય મદિરો માટે મજુર
થયેલ, ગુજરાતી બાણત સાધી પહેલ સરનામા સરત માસિક
પ્રકાશન ૧૯૨૬ ૯ ૧૧ વૃત્તિકાંડ ૧૮૨૫ ૧૧ અપાડ ૧૯૮૦

* મોતીની માળા *

—ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના વચનામૃતો—

ભગવાન સર્વ ભર્મના ઉત્તમ થયો પૈછીને એક થય તે શ્રીમદ્
ભગવદ ગીતા. હિંદુ ધર્મમાં પુરાણ, શાસ્ત્રો, યુતિ સ્મૃતિ. ઉપનિષદો,
વેદો એ સર્વંતુ રોકન કરી ને ઉંઘામાં ઉંઘો નામાકિત થય જનેસો તે
ભગવદગીતા. હજારો વર્ષો પીતી થયા તે પીતરી પણ ગીતાછતા ઉપદેશની
કિંમત ઘટવાની નથી. આર્ય પ્રજાને માટે ગીતાજ્ઞતા થય જેવો
ઉત્તમ વારસો આપણા પૂર્વજોએ જીએ એક પણ આપેસો નથી
ભગવાન બાલકૃષ્ણ વચનાને કિનારે બેઠાજી આમની ભાગોળે વૃદ્ધાવનની
કુંજમાં બધાઈ તેમની જાંસરી જ વપત્ય ત્યાં જોડાજની બેપકન્યાઓ
પેલી જની ત્યાં રોડી આવતી પણ પસિઓનાં હેયા જાન હથી ટોલી
ઉઠતાં, વચનાના પાણી ધડીભર થ જી જવા, અને મોટા મોટા ધોગી-
ઓની સમાધિ છુટી જઈ તેઓ જાન હથી તરબોળ જની જતા એ
શ્રી કૃષ્ણની જાંસરીને નાહ તો જાન આપણે નથી સાલણી શકતા
પરંતુ જાતના સર્વજ્ઞે એ મહાપુરુષ ને મુજે વાંસળી વખાડતા તે જ
મુજે તેમજે અર્જુનને જે ઉપદેશ કર્યો એ ઉપદેશ રૂપી અમૃત તો જાએ
પણ આપણી આજળ દાનર છે એ ઉપદેશનો સંમત તે શ્રીમદ્ ભગવદ
ગીતા. તે પરમ પવિત્ર પુસ્તકના કેટલાક અત્યંતના ભાગનો સમઠ આ
સાધેના પાન્યામાં આપ્યા છે તે જાણીને મનન કરવા જાલોકોને અમારી
ચિનવિ છે એ જ મુજબ ગીતાછતો પાઠ ધોડો ધોડો દરેકજ દરેક
જાહક માસ કરે એવો અમે તેમને જાણ્યે કરીએ છીએ

આ આત્માને જે માગનારો જાણે છે અને જે એને મરી જો
માને છે તે બંને ખોટા છે તે કદી મરે નથી અને મારતો પણ નથી.

વળી આત્મા કદી જન્મતો પણ નથી કે મરતો પણ નથી, તેમ જ તે પુરું
નહોતો અને ભવિષ્યમાં નહિ હોય, એમ પણ નથી. તે તો જન્મે નહિ એવો,
સદાય હયાત, મરે નહિ એવો અને પુરાતન છે શરીર મરી જતાં આત્મા કદી
મરી જતો નથી.

એ આત્માને હથીમારના મા નથી યતા, દેવતાથી તે જાણી શકતો નથી,
પાણીથી તે ભીંજતો નથી અને પવન તેને શોષી શકતો નથી.

x

x

x

હે અર્જુન ! સુખ અને દુઃખ, દાહ અને ગુહ્યાન, તથા શૂન અને દાર,
એ સર્વને સમાન અણીને ગુદમાં ભેડા. એથી તને પાપ લાગશે નહિ.

x

x

x

કર્મ કરવાં એ જ તને યોગ્ય છે કૃષ્ણની ઈચ્છા રાખવી એ તને યોગ્ય નથી.
માટે કર્મનાં કૃષ્ણ ભોજવવાની ઈચ્છા તું ન રાખ. વળી કર્મો ન કરવાની
ઈચ્છા પણ તું રાખતો નહિ.

x

x

x

મેટા માણસો જે જે વર્તન કરે છે તેનું સામાન્ય માણસો અનુકરણ કરે
છે, અને જે વાતને તે પ્રમાણે રહે છે તે જ પ્રમાણે લોકો વર્તે છે.

x

x

x

પોતાનો ધર્મ આજ સુજવાજો દાહ તો પણ તે પાગરો ધર્મ આચરવા
કર્તા સુખકારક છે સ્વધર્મ મરવામાં લક્ષ્યાણ છે, પરંતુ પાગરો ધર્મ ના
લેપકારક જ છે.

x

x

x

ત્યારે ત્યારે ધર્મ નજાણો પડે છે, ને અધર્મનું જ્ઞાન જામે છે, ત્યારે ત્યારે
ધર્મનો ઉદ્ધાર કરવાને દુઃખવતાર લાગે છે.

મતિનું મરણ પણ તથા દુર્જનનો મંદાર કરવા, તથા ધર્મની સરચાપના
કરવા માટે યુગે યુગે દુઃખ પ્રકટ થાય છે.

અતઃપ્રાણી, અમલકાણ તથા સંસ્કૃતી અનુષ્ઠા તો વિનાશ જ પામે છે બેઝી અને
અમલકાણ માટે તો આ સ્થાન યથી, પરસ્થાન પણ નથી, અને સુખ શાંતિ
પણ નથી.

માણસ પોતે જ પોતાનો મિત્ર અને પોતે જ પોતાનો શત્રુ છે, માટે તેણે પોતાનાથી જ પોતાનો નાશ ન કરતા પોતાનો ઉદ્ધાર કરવો.

મનને જીતનારા મહાત્મા પુરુષનો આત્મા ટાઢ, તમો, સુખ, દુઃખ તથા માન અને અપમાનમાં સરખે જ રહે છે. અમત સંગે, મિત્ર, શત્રુ, વદસ્થ, મધસ્થ, દોષપાત્ર, અધુ, સાધુ તેમ જ પાપીયા પણ જેની સમજુદિ છે, તેણે પુરુષ મેધ યોગી છે.

x x x

હે મોટા હાથવાળા ! મન ચચળ અને કબજે રહેતું કાણુ છે, એમાં સ સખ નથી, પરંતુ હે અર્જુન ! અબ્માસ અને વૈરાગ્યવટે તે પશુ જરૂર વશ થાય છે.

x x x

હે તાત ! સારાં કામો કરનારો કોઈપણ માણસ દુર્જિતિને નથી જ પામતો.

x x x

જે જે મનુષ્ય જે જે દેવતા સ્વરૂપને ધ્યાયી પૂજ્યા છએ છે, તેની તેની મદદ તે તે દેવપર કુ અમળ કરે છ.

અંતઃકામે જે માર્ગ જ સ્મરણ કરતો સગિર છેડી જાય છે, તે મારા જ સ્વરૂપને પામે છે, એમાં શંકા નથી.

માટે સર્વ કાળમા તુ માર્ગ સ્મરણ કરતો રહે અને સુદ કર. મારામા મન શુદ્ધિ અર્પણ કરવાથી નહીં તું મને જ પામીશ.

x x x

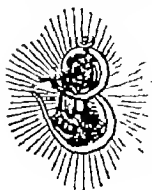
દેવોને ઉપાસનારા દેવોને, પિતૃઓને પૂજનારા પિતૃઓને, જૂતોને પુજનારા જૂતોને અને અને મને પૂજનારા મને પામે છે.

જો કોઈ નિર્મળ ચિત્તવાળો મનુષ્ય મને પુષ્પ, પત્ર, ફળ કે જળ પણ ભક્તિ-સહિત અર્પણ કરે છે, તે ભક્તિ વરબોળ ભેટ કુ આનંદથી સ્વીકાર છ.

તું પણ જે કોઈ કરે, જે જામે, જે હોમે, જે આપે અને જે તપ કરે, તે સર્વ હે કૃતીપુત્ર, મને જ અર્પણ કર્યા કર.

x x x

અતિ દુરાચારી મનુષ્ય પણ જો મને અનન્ય ભક્તિથી વળે તો તેને સાધુ માનવો, કારણ કે તે હવે ઉત્તમ રસ્તે ચડ્યો છે.

(બાલગીત)

આ બુઝાને મારલો છે ઢાડે,
 ક્વો બેમી ઉપર બૂઝા પાડે,
 તે રડૂક રડૂક બોલે છે,
 તેની ડાક તો કેવી ડાલે છે !
 એને માથે તે કુમળ ફરકે છે,
 કુ રૂપ કપાળુ ચળકે છે,
 પચરંગી છે ખીછા અંગે,
 ડીસ રખો તો વાઢળી રંગે,
 કેવા કળા કરી તે નાચે છે !
 રખીંડ રખીંડ દિલકુ રાચે છે.

“ શાંતિનાથ ”

મેઘરાજની મૂલર

ગમત

જગતની સર્વ જનતાએ,
અહા ! આકાશથી ત્યારે,
જગતના સહ્યો હરવા,
દુખો દુઃખાળા દુર કરવા,
ઉન્નયો ઉચ્છ્વ દુઃખાળાના,
સિતમ સાખ્યા ગિયાળાના,
ત્રિતાપી નષ્ટ કરવાને,
વિમળ વિશ્વે વિહરવાને,
ઉપાનો મુક્તમ સાળુ,
મયુ જગ માંત ઉજમાળુ,
ખરી પ્રભુની યદ્ય દૃષ્ટિ,
કરી નિષ્પાપ સદ્ધ સુદૃષ્ટિ,
વરસતા વાદળી કાળી,
સત્ય કુંગી પલ્લવોત્રાળી,
જીવન ઉદ્યોગ સદ્ધ જાળ્યા,
વિજયના વાણ જો વાળ્યાં,
ભર્યાં ધન ધાન્યથી ખેતર,
મયો આનંદ બદ્ધ ઘરઘર,

કીધી વિનતિ વિનીત સાહે,
કીધી દૃષ્ટિ જ વરસાદિ !
પ્રસાંતિ પૃથ્વિમા ભરવા,
લીધું વૃત આજ વરસાદિ !
ઉપદ્રવ રોગચાળાના;
હણાયા આજ વરસાદિ !
પ્રજામા પ્રાણ ભરવાને,
કીધો અભિલાષ વરસાદિ !
ચિરી નક્ક ત્યા ભયુ કાળુ,
કધો જમ નાદ વરસાદિ !
ઝરી તેથી જ આ જુદિ;
વદ્યા પરિબ્રજ વરસાદિ !
ભુમિ થક ભદ્ર હરિયાળી,
બુઝા પળમા જ વરસાદિ !
કૃપિક નિજ કર્મમા લાભ્યા;
જીવાડયુ વિધે વરસાદિ !
ભુમિ સતિસે થક જી તર,
કીધો જન્યદાર વરસાદિ !

x

x

ખજા વર્ષા ધનુ ડહા થતા જે ધાપ આકાશો,
શુ સહને ખડગ વિષ્ણુતના, પ્રકાશુ મુદ્ધ વરસાદિ !

x

x

વિશ્વ ગીત વિશ્વ વર્ષાના, ઉચ્ચારે જો ! વિપુલ નાદે;
ખમિત આનંદની વર્ષા, કીધી 'કર્ણિક' વરસાદિ !

માધવરાવ ભાસ્કરરાવ કર્ણિક

સંતાપી નર સદા સુખી

કુશીના મહારાજ કનકકોન્તના મરણપછી તેના સેના-પતિએ લશ્કરને કાબુમાં લઈ પોતાની સત્તા જમાવી અને ત્રણ રાજકુમારોને હેરાપાર કર્યા.

ત્રણે રાજકુમારો, સત્તાવિહીન થઈ ફર દેશાવર ચાલી નીકળ્યા.

એમના નામ, દિલીપ, દિલદાર અને દિલાવર

ચાલ્યા પાક્યા એક વખત એક જ ગલ પસાર કરી મેદાન વાળા પ્રદેશમાં તેઓ આવી પહોંચ્યા અને ત્યાં રસ્તાની બાબુપર આવેલી એક ધર્મશાળામાં ગત માગી તેઓ આગળ આસ્યા. આગળ ચાલતા તેઓ યાક દેવા બેઠા અને યોગે વિચાર કરવા માડ્યો કે 'શુભાવેલું' રાજ્ય દેવાને શા ઉપાયો યોજવા.

દિલીપે પુછ્યું “કુનિયામાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ ચીજ કયું ?”
 “હું નથી જાણતો,” દિલાવરે કહ્યું

શક્તિ " દિલ્લહાર બોલ્યો.

" ના, તું જુલુ કરે છે-પૈસો. " દિલીપ બોલ્યો.

દિલીપે અને દિલ્લહારે કયા સુધી એ શક્તિ અને પૈસાની ઉપયોગિતા વિષે વાલ્લવિવાદ કર્યો.

છેવટે નક્કી થયું કે ત્રણે ભાઈઓએ છુટા પડવું અને સૌએ દુનિયાની ઉત્તમતા ઉત્તમ ચીજ લઈ દસ વરસ પછી વિજ્યા દશમીને દહાડે પેલી ધર્મશાળામાં મળવું.

એક મોટા વણજારાની પેઠા સાથે દિલીપ સિધાવ્યો અને પોતાનો થોડો ખેલાવતો દિલ્લહાર દૂગના ડુંગરાઓમાં અદ્રશ્ય થઈ ગયો. દિલાવર ઉભો ઉભો વિચાર કરવા લાગ્યો કે શું કરવું ?

તેણે ધર્મશાળામાં ધર્મશાળાના રખેવાળની એક સુદર કન્નકા બેઠી હતી. તેનું હૃદય તેના તરફ આકર્ષાયું ને તે ત્યાં ગયો.

દસ વરસને વહી જતા વાર ન લાગી. દસ વરસમાં દિલાવર બે છોકરાનો બાપ થયો હતો. તેને જે લાખું હતું તે બીજાને લાખું હોય કે કેમ તે શકા હતી.

વિજ્યા દશમીની મગળ પ્રસાને એક તરફથી અનર્જન દ્રવ્યથી ભરપૂર વેપારી દાક્તરો અને તેને મોખરે દિલીપ, અને બીજી બાજુથી સેકડો થોડા દોડાવતા રણધીરો અને તેનો નાયક દિલ્લહાર ધર્મશાળાતરફ ધમ્મ્યા આવતા હતા.

દસ દસ વર્ષની જહોમત એ સંપત્તિ અને માધનો મેળવવા પાછળ ગાળી હતી.

એક એક બીજાને ભેટ્યા.

" ત્હારી પાને બળ છે, પણ પૈસો ક્યા ? ત્હારા બધાએ માણુમેને પૈસાની લાલચ હઈ દુ રોદી શકુ એમ ખું " દિલીપ દિલ્લહાર પછીને કહ્યું.

" અને ઘડીના છૂટા બાગમાં તારો તમામ અસબાબ દુ લપાવી મારો કરી શકુ એમ ખું " દિલ્લહારે એ જ રીતે દિલ્લહારે એવો જવાબ વાળ્યો.

“ પણ દિવાવર કયા ? ”

એવામાં સત્તામડપ નીચે દિવાવર ફેંખાયેલ બેઠ ત્યા
ગયા. “ ત્હે શુ કર્યું ? ” તેમજો પૂછ્યું

“ અદર ચાલો ” તેજો જવાબ આપ્યો.

“ હું આ કમાયેલ ” એમ ઠહી દિવાવરે પોનાનું સતોપી
કુટુંબ બતાવ્યું. તેના બાજુમાં પોનાના ઠાકાઓને વજગી પડ્યા
તેમના દિલ પીગળ્યા.

“ પણ એથી કાંઈ બચ્ય પાછું ગેજવાય ? ”

દમીને દિવાવર આપ્યો, ‘ એ આપને જ મુજારક હો !
સેનાપતિ આપજો છુટા પડ્યા પછી બીજા જ વર્ષે મરણ પામ્યો છે,
અને ત્યાર પછી પ્રજાના અનેક કહેણ મને રાજમાઠી મુજાણી
સેવાને આવ્યા. પણ હું મારી આ સ્થિતિમાં એટલો સતોપી છું કે તે
હપ્પાધિ બ્હોરી હું મના પડવા દિલ સ્વસ્થાત્તુ નથી ”

“ હમ હમ વાંની જલ્દમત ! અને અતઃ અગે એક પીતના
મગા કાપવા તૈયાર થયા હતા ’ હું દિલકારનું બજના સોવે. ”

“ અને હું ધનના લો ? ’ ધનના અણાવે હું મદારા સૈનિકોને
શુ દઉં એ મવસ હતા.

‘ પણ ત્રીજી ચીજ સિવાય એ બેઠ નહામાં છે ”

“ ખરુંખરું ! ફુનિઆમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ ચીજ તો ત્હે જ
ચોધી છે ” એમ ઠહી દિલોપ અને દિલદાર દિવાવરને બેટ્યા.

ધોડા વખતમાં દિલીપને ઠાણીનું ગળ્યાઅન પ્રાપ્ત થયું
અને દિલદારને દિવાનપદ મળ્યું.

દિવાવર પોનાની નિયનિમ્મ સતોપ માની રહ્યા હતા એ
કહેવાની કાંઈ જરૂર છે ?

“ અમારી વાર્તાઓ ” નાથી

અંબરનાથનું પુરાતન શિવમંદિર

લખનાર. રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

ત્યાણ્ણથી દિલ્લી બાણુજતા ઇગતપુરી દેવલાલી
ને ત્યાથી પુરમશેત્ર નાશિક તથા અંબક, તેમ
જ ત્યાના ગિરિરાજ બ્રહ્મગિરિના પ્રવાસની વાત
બાલભવનના વર્ષ ૧૯૧૧ના છઠ્ઠા અઠમા આવી
અધ છે એટલે આપણે તો પૂનાની બાણુ જ પ્રવાસે જવાનું છે
પણ કત્યાણ્ણની નજીકના પરમ પવિત્ર પ્રાચીન અંબરનાથ મહા-
દેવના દેવાલયે આપણે હાલ તો જઈશું

અંબરનાથ

ગાઠા, ખટારા, ટાંગા, જે બેઠાંજી તે કત્યાણ્ણ સ્ટેશનથી
વાહન મળી શકે છે અને ૪-૫ માણસ હોય તો જવા આવવાનો
ખર્ચ ૧૨ આનાથી ૧ રૂપિયા સુધી માણસ દીઠ હોય છે આપણા
સુજરાતમા ક્યારે માસચારાની તગી હોય છે અને ઢોરને ચરવાને
પણ ઉંઢાળામા સાધન નથી હોતા ત્યારે આ બાણુ ૧થી ૧૧૧ હાય
ઉંચા ધાસને કોઈ લણ્ણુએ નથી ! તમે આ બાણુ મુસાફરી કરશે
ત્યારે તમને તેની ખાત્રિ થશે. કુદરતની ને પાણીની લીલા દેહર
હોવાથી અહીં આમ થાય છે ઉંઢાળામા આવી મુસાફરીએ
જવાને બહલ શિયાળામા વ્હેલા સવારના જુવુ વધારે ઠીક પડે છે
૧૧૧થી ૨ ઠલાકમા અંબરનાથ ગાડીમા પહોંચી શકાય છે આવવા-
નો શોખ હોય તે આલીને બાય તો પણ હરકત નથી રસ્તો બહુ
સારો તો નથી, પણ ખાસ કાઠે ખરાબ પણ ન કહેવાય,

હિંદી સ્થાપત્ય કળાનો સુંદર નમુનો

અબરનાથનું દહેડ એ પ્રાચીન હિંદી સ્થાપત્ય કળાનો એક સુપૂર્વ નમુનો છે. કાળા કઠણ પથરાનું તે શિવાલય બંધાયેલું છે. નજીક એક પાણીનો બેઠો છે અને તેનું પાણી શીતળ, મીઠું અને અનાજને પચાવનારૂં તથા કઠડીને જીખ લગાડનારૂં છે. દેવાલયના એક ભાગપરના શિલા લેખપરથી જણાય છે કે તે મંદિર સન ૧૦૬૦ (સવત ૧૦૦૩) માં બંધાયેલું છે. મંદિરનું મુખ્ય દ્વાર પશ્ચિમ દિશાએ છે, પણ ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશાએ પણ બારણા છે. દરેક દ્વાર આગળ કમાનદાર ધુમટ છે અને પાયા છ પગથીઆ ક્ષિપર ચડીને ત્યાં જવાય છે. દરેક એવી કમાન ચાર સ્થંભપર ટેકવેલી છે. પ્રવેશદ્વારથી અંદર જતા મુખ્ય દિવાનખાનું ૨૨ ફૂટ ધીરજ છે. ધુમટ વિશાળ છે અને તે દિવાલોપર તે ટેકવેલા છે. તે દિવાલોપર ઉત્તમ પ્રકારનું નકશીકામ કરેલું છે. આખા દેવગની ચારે બાજુએ દિવાલો, સ્થંભો, કમાનો અને બીજા તમામ ભાગપર સુંદર કાતરકામ કરેલું છે, અને તેમાં મહા દેવજી, પાર્વતી, કાલીકા વગેરેના પ્રસંગો કાતરેલા નજરે પડે છે. હિંદના પ્રવાસ કરનારા વિદ્વાનો કહે છે કે આવું સુંદર કાતરકામ હિંદના બીજા દેવળોમાંના યોગ્ય જ દેવળોમાં હોય છે. અગ્રજી મુસાફરો પણ આ સુંદર હિંદી સ્થાપત્ય કળાના નમુનાથી ખુબ ખુશ થાય છે.

તે કાળની ઉચ્ચ ભાવના

આ ઉપરથી આપણને ધણી શીખવાનું મળે. એમ છે પ્રાચીન વખતમાં આપણા દેશના લોકોની ધર્મને નામે દેવાલયો અને સાર્વજનિક ઉપયોગના મ્યાનો બંધાવી અને તે કાળને માટે પોતાનું હિત આધવાની ઉચ્ચ ભાવના કેટલી ખીલેલી હતી. તે આપણે જોઈ શકીએ છીએ. અદ્યતન આજ તો તમાનું કંઈ જ નથી. આ વીસમી સદીના જડ યત્રવત મુમત્તા તો પૈસો એ જ

મંદિર અને દ્રવ્યપ્રાપ્તિ એ જ ધર્મભાવના એવો વખત આજ્યો છે અત્મારના મકાનો અને આરામગૃહોની પાછળ એ ઊંડી ધર્મભાવના પણ નથી અને મકાનોની જૂની સ્થાપત્ય કળા પણ નથી. આજના મકાનોમા કલાતું ખુન છે, સ્થાપત્યની મરકરી છે અને ટકવામા તે મોટે ભાગે ખડખડ પાવમ જેવા જ છે.

અ બરનાથ મહાદેવમા અમારી સાથેના એક બ્રાહ્મણ ગૃહસ્થે પત્ર, પુષ્પ, ફળ ને જળથી શિવલિંગની પૂજા કરી; એ રમ્ય અને એકાદ રથજે સંસ્કૃત સ્ત્રીકો દેહેજવથી લલકાર્યા અને પછી અમે તમામે સાથે આણેલુ ભોજન આરોગી લીધુ. આવા રમ્ય નિર્જન સ્થાને ભૂખ પણ વધારે લાગે અને મુસાફરીના મમને લઇને ખાવાનુ પણ ઝટ પચી જાય છે.

અંબરનાથથી નેરળ

અ બરનાથથી હવે આપણે પાછા ફરવાનુ છે. જુઓ. હવે કથ્યાણથી આપણી ગાડી સપાટાબધ ઉપડી અને એ જ અંબરનાથનુ રેલ્વે સ્ટેશન વગવી સપાટાબધ બાદલાપુર અને વાનગાની સ્ટેશનો પણ છોડ્યા અને આપણે નેરળ જ ક્ષન આગળ આવી પહોંચ્યા. નેરળ સ્ટેશન મુબઇથી ૫૪ માઇલ દૂર છે અહીં મુખીનો પ્રદેશ જરાકે ડુંગરાળ ને ખાડાખબચાવાળો, પણ મોટેભાગે સપાટ છે. જમીન પથરાળ ને કઠણ છે એટલે અત્રે ચોખાનો પાક જ બહુ સારો થાય છે. આપણા ગુજરાતની રસાળ ભૂમિ જેવું જ્યત જ્યતનું અનાજ અહીં થતુ નથી.

નેરળથી બે અગત્યને ઠેકાણે જવાય છે; એક માથેરાન અને બીજુ લીમાસ કર. આપણે પહેલા લીમાસ કરની મુસાફરી કરી આવીશુ ને પછી માથેરાન જાણુએ જઇશુ.

वज्रार धी अविद्याव सवराभलाय देसाई

मो. गङ्ग नाम विलोपनदास कृष्णदास गङ्ग
 एतु अयो जातिमे पत्य गुणार एता अने अरतना पतनी दत्ता

એમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૬૩ના ઓગસ્ટ માસમાં થયો હતો. તેઓ ભણવામાં ઘણા હોશિયાર હોવાથી અને નાનપણથી જ રસાયણ વિદ્યાનો તેમને શોખ હોવાથી બી. એ. થવાનું બધે રાખીને રસાયણ શાસ્ત્રના તેઓ પ્રોફેસર થયા.

નાયબ મુખા ન થયા

વડોદરા રાજ્યના તે વખતના દિવાને એમને નાયબમુખાની નોકરી આપવા માંડેલી ત્યારે એમણે એવું કહેલું કે “ નાયબ મુખા તો ઘણાંયે થશે. પણ કળા અને શાસ્ત્રને ઉત્તેજન મળવું જોઈએ.” ત્યાર પછી તેઓએ વડોદરામાં જ પોતાના વિષયની નોકરી લીધી ત્યાં એમણે એક નાની પ્રયોગશાળા કાઢી અને જર્મનીના રત્નનાં કારખાના જોડે સળધે બાંધ્યે પોતાની પ્રયોગશાળામાં તે રજરેજ ભાવસાર વિગેરેને તેઓના ધધાનું ભણાવતા પછી પોતાને ઘેર એક નાનું સરસુ કારખાનું કાઢ્યું અને તેમાં ખુરશી, ટેબલ, વિગેરે બનાવવા માડ્યું ત્યારપછી વડોદરાના ના. મહારાજાએ તેમને કલા ભવન કાઢવાનો હુકમ આપ્યો.

વડોદરામાં કલાભવનની સ્થાપના

કલાભવનને સારૂ પ્રો. ગર્જરે રાતદિવસ બહુ મહેનત કરી કેટલાયે ખરીબ વિદ્યાર્થીઓને તેઓ પોતાને ઘેર જમાવતા કેટલાકને પોતાની જાગી પૈસાની મદદ કરતા કલાભવનમાં પ્રો. ગર્જરે વિદ્યાર્થીઓને એવું સરસ શિક્ષણ આપ્યું કે કલાભવનના વિદ્યાર્થીઓની માગણી આખા હિંદુસ્થાનમાં થવા લાગી અને વિદ્યાર્થીઓને સારો પગાર મળવા લાગ્યો. ઇ. સ. ૧૮૮૬માં પ્રો. ગર્જરે કલાભવન સાથેનો સળધે ઉઠાડ્યો. કલાભવન માટે એમણે પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કર્યું હતું એમનો એવો સ્વભાવ હતો કે જે કામ માથે લે તે પુષ્કળ મહેનતનું હોય તો પણ ધાર્યા પ્રમાણે તેઓ પાર પાડતા ત્યારે જ ઠગીને બેસતા અને તે કામમાં પોતાનું સર્વસ્વ જતું રહે તેની જરા પણ ચિંતા કરતા નહિ.

ખેગની નવી દવા

કલાબવનનો સળધ છોડી તેઓ વટોદરેથી મુબાઇ આવ્યા તે વખતે મુબાઇમા ખેગ ચાલતો હોવાથી ખેમને માટે તેમણે નવીન દવા બનાવી.

રાણીના પૂતળાને સાફ કર્યું

સન ૧૮૬૮મા મુબાઇમા એમ્પ્લેનેડરોઉપર ગોઠવેલું મહારાણી વિઠોરિયાનું આરસનું પૂતળું કાઢકાળું કરી ગયું તેના ઠાપા કાઢવા માટે મોટા મોટા અગ્રેજ રસાયણ શાસ્ત્રીઓએ મહેનત કરી પણ તેને તેઓ સાફ બનાવી શક્યા નહીં તે પૂતળાનો ઠાપ ગ્રેડ ગલ્લરે રસાયણના પ્રયોગથી સાફ કરી આપ્યો જે કામ અગ્રેજો ન કરી શક્યા તે આપણા હિન્દુસ્થાનના સ્વદેશી ગ્રેડ ગલ્લરે કર્યું પૂતળા નો ઠાપ કાઢવાથી આખા હિન્દુસ્થાનમા એમની કીર્તિ વધી ગઈ

રસાયણ શાસ્ત્રની પ્રયોગશાળા

તેઓ જે પૈસા કમાતા તે રસાયણના કામમા જ વાપરતા મુબાઇમા તેમણે એક રસાયણની નાની પ્રયોગશાળા કાઢી તે વખતે પ્રો૦ ગર્જર પાસે પુરતા સાધનો નહોતા તો પણ પોતાના કામપર તેમને વિશ્વાસ હોવાથી અને પોતાની શક્તિ ઉપર મધ્ધા હોવાથી તેમણે એ કામ શરૂ કર્યું મુબાઇમા રસાયણ શીખવાની શાળા ન હોવાથી પ્રો૦ ગર્જરની પ્રયોગશાળામાં પણ વિદ્યાર્થીઓ રસાયણશાસ્ત્ર શીખવા આવતા ત્યાં શીખી તે વિદ્યાર્થીઓ ધધે કરતા ત્યારે સારા પૈસા કમાતા એ બધા પ્રો૦ ગર્જરના શિક્ષણનો પ્રતાપ હતો.

મોતી સુધારવાનો પ્રયોગ

રાણીનું પૂતળું સાફ કર્યા બાદી પોતે મોતી સુધારવાનો પ્રયોગ કરવા લાગ્યા તેની પાછળ સહી મહેનત કરી અને પાયા

વર્ષની મહેનત પડી એ પ્રયોગમાં તેઓ સફળ થયા હુનિયામાં
કોઈ પણ રસાયણ શાસ્ત્રીએ મોલી મુધારવાનો પ્રયોગ કયો નહોતો
તે આપણા પ્રો. ગર્જરે કર્યો અને તેમાં ફતેહમદ પણ થયા.

પોતે નવી નવી હવાઓ બનાવતા તે ઘણે ખર્ચે ભાગે
જરીબોને મક્કત જ આપતા.

ગરિબના બેલી ગર્જર

મોલી મુધારવામાંથી ઘણા પૈસા તેમણે મેળવ્યા જે પૈસા તેઓ
મેળવતા તે પ્રયોગશાળા વધારવામાં, વિદ્યાર્થીઓને મદદ કરવામાં,
નવા નવા દુકાને શોધવામાં, અને રસાયણ ઉદ્યોગને મદદ કરવામાં
જ વપરાતે. સુરતમાં એમણે એક સારા ટાકટર મિ. વિશ્વકરને
રાખી કેટલોક વખત ધર્મીયા હવાખાનુ પણ ચલાવ્યું હતું.

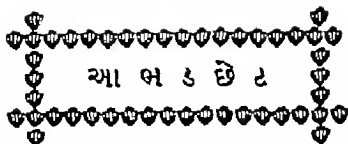
૧૬૧૭ માં જ્યારે મુબાઈમાં ઇન્દુસ્ત્રીએન્ડા રોમ ચાલ્યો
ત્યારે તે રોજને માટે પણ નવી હવાની શોધ કરી આખા મુબાઈમાં
અને બીજા બહારના ગામડાઓમાં તે મક્કત બેઠો હતો.

૧૬૧૮ માં જ્યારે સુરતમાં મુબાઈનો તે વખતનો ગવર્નર
લોર્ડ વિલિંગ્ડન આવ્યો હતો ત્યારે રસાયણનો એક પ્રયોગ ગવર્નર
ને બતાવવા તેઓ કેલેકટરને બોલે ગયા હતા. ત્યાંથી આવતી વખતે
આ લખનારસાથે તેમની છેલ્લી મુલાકાત થઈ હતી. પણ તે વખતે
તેમના મનજની તેમ જ શરિરની સ્થિતિ કાંઈક બગડી હતી
તે બરાબર ન જ મુધરી એમનું મરણ ૧૬ મી જુલાઈ ૧૬૨૦ને
દિવસે એટલે એમની ૫૭ વર્ષની ઉંમરે થયું.

પ્રો. ગર્જર મિત્રોને માટે પ્રાણ અપવા પણ પાછા
હકતા નહીં દેશનું બધું કરવાનું તેમને બહુ મન હતું તેઓ પરોપ-
કરી, દયાળુ, મહેનતુ અને આત્માશક્તિવાળા હતા.

ઉપર સિવાયના બીજા ઘણા કામો એમણે કરેલા છે.

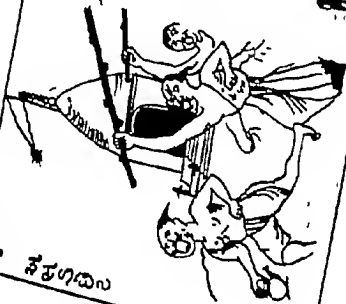
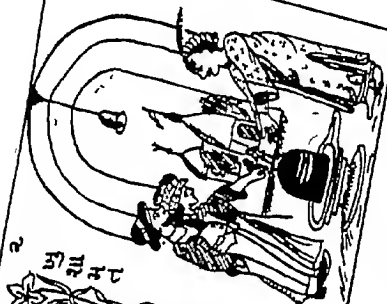

હિંદુ ધર્મનું મુખ્ય તે અસ્તવનુ અન મર્તિપણ છે આપણે પરમેશ્વરને
જાનીએ છીએ અને જીમને પામવા મારે, મેઘ મેળવવા મારે, અને આપણું
કર્મણુ મારે આપણે તેમની પ્રતિમા જતાવી તેનું પૂજન અર્ચન કરીએ
છીએ આ પ્રતિમાઓ અને તેને જે સ્થાનમાં પમગણી હોય છે તે મંદિરો
આપણને આપણા પ્રાણુથી પણ વધારે કિંમતી હોય છે જમતની સૌથી
પવિત્ર વસ્તુ તરિકે આપણે તેને જણીએ છીએ

આવા આપણા પરમ પવિત્ર મંદિરોમાં માત્ર ઉચ્ચ વર્ણને જ પ્રવેશ
કરવાનો અધિકાર છે દસમી વણો, જેમ કે અત્યંતે અને પંચમીઓ તેમાં
પેલી શકતાં નથી અત્યંતે એ હિંદુ ધર્મનું જ એક અસ્તવનુ અન છે આપ
ણે તેમને જે મંદિરોથી જુના દૂર ગયા એટલે તેનું પરિણામ એ આપણ
કે તેઓ વધારે ને વધારે ધર્મબ્રહ્મ થતા મના પવિત્રતાની ભાવના તેમનામાં
જોડી જવા લાગી અને તેઓ મહિન કામમાં જ મહાયુક્ત રહેવા લાગ્યા

આપણે તેમને આપણા જે મંદિરોમાં જવા ન દઈએ તો તેમને મારે
આપણે જુદાં મંદિરો બનાવી આપવાં જોઈએ પણ આપણાથી તેમને મારે
પાણીની, સ્વચ્છ વસ્ત્રોની, સિંદુરની, કે એવી જ એકવચ્ચ લઈ નથી શકતી ત્યા
મંદિરોની તો વાન જ શી જવાની તેમનાં તરફની આપણી સહત મેદરકરી
નાં હજ શું આવે છે 'કે અમેરિકા, ઇંગ્લેન્ડ, જર્મની, અને બીજા દેશના
ખ્રીસ્તી ઉપદેશકા અહીં આવી તેમને પોતાના ધર્મમાં એવી લે છે ! મુમઢ
માનો તેમને પોતાના ધર્મમાં લે છે બોળાઓ પોતાના બણી એમે છે આમ
લાખે અત્યંત પંચમી અને છે મના વાનુ ખ્રીસ્તી ધર્મ પ્રચારકોનું નિવંદન
વાચતાં જણાય છે કે માત્ર એક જ વર્ણમાં તેઓ જપ લાખ દિંડુઓને ખ્રીસ્તી
જતાવી શક્યા છે આમ દિંડુ સમાજનું 'અન નમણુ' હતું જાય છે
જ્યાં આપણી ધર્મની ભાવના એટલી જડી જડ અને અધર્મભાણુ બની ગય
છે કે તેની આપણને કશી પણ અમર થતી નથી

જાણુના પાતાપરતા ચિત્રમાં એક મર્મભેદી દેખાવ રહ્યો થાય છે એક
મંદિરની નજીક એક અત્યંત મૂંઝવે જમ મારો છે અદ્ય તો પોતા નથી

ಸಹಗಾಯ

હિરગ

ધોડો

લેંસ

હાથી

ગાય

ગિર

છતાં મંદિરનો કર્મચારી કુર્વાસા ઋષિની મારફત મોઢથી કુદાડ મારતો દુકા
વતી તે બિચારા અત્મજની વિના વાંકે બળર લઈ નાખે છે

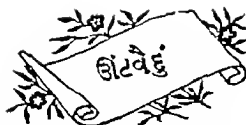
પણ એ જ પૂજારી, સાહેબ લોકો આજળ શું કરે છે તે જુઓ. કેઈક
ઝેરો સાહેબ પોતાની મડમને લઈને મંદિર જોવા આવેલો છે તેને બદ
મોળ સામે બહાર તે આવવા દે છે. કેડ મંદિરની પ્રતિમાને તે હાથ કે પગની
આંગળી ચીંધી શકે છે. પ્રતિમાને અડધી પણ સંકે છે. છતાં પૂજારી તેની
આજળ હાથ જોડીને ઉભો રહે છે. ઝેરો સાહેબ પરધર્મી છે ત્રાસુ માંસ ને
દાર તેને ખપે છે તેણે અપવિત્ર જોડા પહેર્મી છે, છતાં તે મંદિરમાં બેઠક
આવી શકે છે. કારણ તમે જાણો છો! પૈસાના બોલી એ પૂજારીને સાહેબ
પાસેથી બહુ મળવાની આશા છે. પૈસો બિચારો અત્મજ તેને શું આપી
શકે એમ છે. હસદાર રૂપિયાના ગણદારે પૂજારીનું જ્ઞાન ચરવા બધું છે તે ધર્મ
બધું ને કર્મબધું જાણે છે.

અલગત યજ્ઞસ્થાનમાં આટલી હદે મંદિરોમાં હાથ બનાવો નથી બનતા
પરંતુ બધે તેમ નથી. ઉપરના ચિત્રમાં જણાય છે તેવા બનાવો નથી બનતા
એમ રજો માનતા હમણાં જ છેલ્લા બે માસ ઉપર છાપામાં સમાચાર પ્રગટ
થયા હતા કે દિડુઓના પરમ પવિત્ર તીર્થસ્થેત્ર થી જન્મનાથપુરીના મહત્તે તે
ભાગનો ઝેરો કર્મચાર તે જામમાં આવ્યો ત્યારે તેને માટે મંદિરને પૈસે જામનું
માંસ બને દાર તેને, મઆવી નૈવેદ્ય ધર્મ હતું. મહત્તના આ કુષ્ટ કૃત્ય સામે
જામમાં હસ્તાલ પણ પડી હતી.

જેમ જેમ આપણે રૂઢીચૂંપી રાક્ષસીની સખત બુધ્ધામત્રીમાંથી છુટા થતા
જઈશું તેમ તેમ આપણે આવા અત્યાચારો બટકાવી શકીશું. જો હજુ પણ
આપણે નહિ સમજીએ અને દેશ કાળનો વિચાર ન કરતાં આપણા અત્મજ
બાઈઓનો તિરસ્કાર કરવાનું આશુ જ રાખીશું તો દુર્પરિણામ વિપરીત છે એ
નકકી વાત છે.

— : જનવરોનું બાલજીવન :—

પાછળના પાના ઉપર 'જનવરોનું બાલજીવન' ને લગતાં ૬ ચિત્રો
આપેલાં છે એ ૭ જો ચિત્રો ઉપરથી નવાં ચિત્રો દ્રેસ પાડીને ચીતરી તેમાં
૨૩ પુરીને મોક્ષવાનાં છે તમને હવે તો એના એ કામળને હાડી લઈ તેને
એક જાગ્ર કામળ પર ચોંટાડી ૨૩ પુરીને મોક્ષવા તો પણ વાંધો નથી.
[વમેય હકીકત માટે ઇનામ માળા જુઓ.

હજમાન યી હરિલાલ પ્રભુલાલ ડાયા, બી. એ. એલ એલ બી

“ વાટયું જોમ્મડ અને મુંડયો જોગી. ”

“ આકસ બાકસ કણુ મૂળ, અચ્છેર છાલા ને પાશેર ખુળ !
કાક કરવાની કરવી ગોળી, હરો ને મહેને દેવા રોળી ! ”

“ વૈદાનો વૈદ ધન્વન્તર વૈદ ! ”

“ સાબને માદો કરે; માદાને મસાણે પહોચાડે ! ! ”

“ એક આપે ગોળી તે ન દેખે દિવાળી કે હોળી ! ! ! ”

“ ઉત્તમ ખેલી, મધ્યમ વેમાર, કનિષ્ઠ ચાકરી, આખર સીખ,
અને એ પણ ન આવડે તો વૈદ્ય ગીખ ! ! ! ”

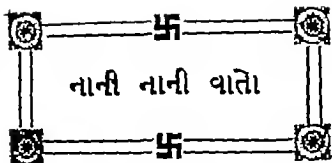
“ વૈદ્યરાજ નમસ્કૃત્ય ચમરાજવહોદર ।

યમઃ સંહરતે માનાન્ વૈદ્યો માણ ધમામિ ચ ॥

બાવાર્થ—હે ચમરાજના મહોદર—મુગા બાઈ વૈદ્યરાજ,
તમને નમસ્કાર હો ! કેમકે યમ તો માત્ર પ્રાણ હરે છે, બ્યાપે
વૈદ્ય પ્રાણનો સાથે ધનનું પણ દરજી કરી જાય છે !

કે એક ફકીરનો ઉંટ હમિશા વગડામા માડ
પાન વેલ વગેરેનો સારો કરતો હતો. તે એક
વેળા કોડના પાકડા બાવના આખુ કોકુ ગળી
ખેલ કમઝાએ કોકુ પેટમા ઉતરી જવાને
બદલે ગળામા જ કસાઈ રહેવાથી ખાવા પીવાનું
અટકી પડ્યું. તે દહાડામા તો અણુ મુજને ટેટા
જેવું થઈ ગયું, અને ઉંટ મરવા પડ્યો.

લેખ અને હિંદર

એક વખતે એક લેણે બાલતા બાલતા રસ્તા ઉપર બેઠેલા એક ઉંઠરની પુંછડી ઉપર બૂલચી પગ કંઈ દીધેલા આવી ઉંઠરને ઘણે જ સુસ્સો આવ્યો, ને તે લેસના પગ આજળ જઈ લેસના પગની ખરી ઉપર બચકા ઉપર બચકા ભરવા લાગ્યો. ત્યારે આખરે ઉંઠર ઠરડીને યાકચો ત્યારે લેસના ઠાન આજળ જઈ તેણે કહ્યું, કેમ ? કેવા બચકા ભર્યા છે ! મારી પુંછડી પર પગ મુકતા શરમ ન આવી ? લેસને તો કંઈ ખબર જ ન હતી એટલે કંઈ કહેને જવાબ આપ્યો, ઉંઠર ભાઈ, મે તમારી પુંછડી પર પગ મુક્યો તેની પશ્ચ મનોખબર પડી નહિ અને આપ મારા પગે ઠરડી ઠરડી યાકી ગયા તેની પશ્ચ ખબર પડી નહિ ! આ સાલળી ઉંઠર છપાચ ગણી ગયેલા બીજી શુ કરે બિચારો !

—૨. હ. શાહ, બી. એ.

બાપાનો ઘોઠો

જો જિવલે એક શેઠ પોતાનો ઘોઠો, તબેલામાં લઈ ગયા તે વખતે ગાંધીવાન બહાર ગયો હતો પણ તેની નાની છાકરી ત્યા રમતી હતી. શેઠે તેને પૂછ્યું, તારા બાપા ક્યા ગયા છે, છાકરી ? છાકરીએ જવાબ આપ્યો, મારા બાપા બબરમા ગયા છે, હમણા આવશે, બેસેલા શેઠે કહ્યું, બે, તારા બાપા ઘેર આવે એટલે એને કહેને કે મને મળી જામ, સમજી ! મને જાણજે છે ને ? છાકરીએ બેધકક જવાબ આપ્યો, હા જ તો ! તમે મારા બાપની ગાંધીમાં અને મોઢા ઉપર રાજ બેસો છો તે જ ને !

શુ લઈ ગયો ?

હિંદની પશ્ચિમે અફઘાનિસ્તાન નામનો એક નાનો દેશ છે નવસો વર્ષ પહેલાં ત્યાં મહમૂદ ગઝનવી નામનો એક પઠાણ રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે ધણે ગળવાન અને લાલચુ હતો. ધન એકઠું કરવાના ઉપાય તે શોધ્યા કરતો તેને તે મળી પણ રહ્યું

હિંદ ઉપર તેણે આક્રમણ શરૂ કર્યા હિંદ ત્યારે તો સપત્તિવાન લેખાતુ અમેરિકા, ઈંગ્લેન્ડ અને જાપાનની આજ ને સ્થિતિ છે તેવી જ તેની હતી તેને કુદી કુદીને મહમૂદે પોતાનો ખજાનો રેલ-છેલ કરી નાખ્યો.

કેટલાક વર્ષે મહમૂદ માંદો પડ્યો. મૃત્યુ તેને નજીક લાગ્યું તેણે પોતાના મંત્રિને બોલાવ્યો. તે ગંભીર લાગ્યો, “ભાઈઓ, મારી લટેલી સમગી સપત્તિ મારી સાથે લાવે. તેને જોયા પછી હું મરીશ.” મંત્રિએ લટેલા ધનનો હજ કરાવ્યો. મહમૂદ કેટલીક વાર તેની સાથે ટીકી ટીકીને જોઈ રહ્યો. એકાએક તે બેઠો થયો. તે બોલ્યો. “ભાઈઓ, આ પૃથ્વી ઉપર મનુષ્ય જન્મ લઈ મેં શું કર્યું ? હજારો આત્માઓને મેં રેત્રી નાંખ્યા. નિરપરાધીઓની મેં હત્યા કરી. તે સમગ્રાનું ધન લૂંટી એકઠું કર્યું. લાખો આત્માને મેં દુસાવ્યા. પરંતુ હાલ ! આ ધન-આ લટેલી સપત્તિ આજ મારી સાથે આવવા તૈયાર નથી. જરૂર ! આજ હું એકલો જ બહાર છું. લેઈશો ! મારા આ ચરિત્ર ઉપરથી ઘટો લેજો. મારું આચરણ અનુકરણીય નથી.”

આ તેના છેલ્લા શબ્દો હતા. તેની આજ તે પછી મીચાઇ

પૃથ્વીના પડ ઉપર ઘણા રાજાઓ યદ્ય ગયા ને યશે પણ માલમિશ્કત કદી કાઢીની સાથે ગઈ પણ નથી અને જવાની પણ નથી

લાલો અમથો લોટે કે ?

સાંજના પહેર નિશાળેથી છુટીને છોકરાઓ ઘેર જતા હતાં રસ્તામાં છોકરાઓના ટોળામાંથી એક છોકરો ચોપડીઓ જમીન પર ફેંકીને પોતાની હાથે જ એક ઉકરડો હતો ત્યાં આળોટવા લાગ્યો. તેના હોસ્તકારોએ ઘણું જો સમજાવ્યો કે મૂર્ખા ! આ શું કરે છે ? ચાલ ઉઠ ! પણ તેણે માન્યું નહિ ને પડી જ રહ્યો.

બધા છોકરાઓ બેઠા બેઠા પેલા છોકરાની માતાને ત્યાં દોડ્યા અને તેને સમાચાર આપ્યા કે તમારો લાલો (છોકરાનું નામ લાલચંદ હું) ઉકરડા પર આળોટે છે અને ઉઠાડીએ તો પણ નથી ઉઠતો. બાલો જલ્દી ત્યાં ! માએ છોકરાઓને ટાઢા પાડ્યા અને વિદાય કર્યા તે બરબડવા લાગી કે મારો લાલો લાલ વગર લોટે નહિ બેઠું જો શું થાય છે.

એટલામાં જ ધૂળથી ખરડાયેલો લાલો ઘેર આવ્યો અને અંદર જઈ માના હાથમાં એક કિમતી હીરાની વીંટી મૂકી ઉકરડામાં જો વીંટી પડી હતી એ બધા છોકરાના દેખતા વીંટી ઉપાટે તો દરેકને ભાગ આપવો પડે. આથી લાલો ત્યાં લોટી પડ્યો અને સુખિથી બધા છોકરાને દૂર કરી વીંટી લઈ તે ઘેર આવ્યો હતો. લાલોની ચાલાકી જોઈને તેની માએ કહ્યું, સાબાગ દિકરા મેં તો તે જ વખતે મનમાં વિચાર કરેલો કે લાલો ગતમાં જ લોટતો હોયો બેઠું જો લાલો લાલ લગર ન જ લોટે.

કહે; લાલો કેવો હોશીયાર !

—જુમંતર !

અદેખાઈની આગ

એક જમીનદારને ત્યાં એક ઘોડો અને કુતરો એમ બે પાળેલાં પ્રાણી હતા. જમીનદાર કુતરાને દરરોજ આહતો અને નાના પ્રકારના લાડ લડાવતો. દરવા જતી વખતે પણ કુતરો સાથે, અને ઘરમાં પણ કુતરો સાથે ને સાથે જ રહેતો. કુતરો પાછલા પગે ઉભો રહી આજલા પગે શેઠના પગે ટેકાવીને બેસ કરતો અને શેઠ પણ તેને

પપાળતો તથા રીઝવતો. કુતરાનું મુખ પેલા અદબા ઘોડાથી દેખી શકાયું નહિ. તેણે વિચાર કર્યો કે જો હું પણ મારા શેઠની પાસે જઈ કુતરાની માફક ગેલ કરૂં તો મને પણ શેઠ લાઈ કરે. કુતરાને દરરોજ રમાડે અને મને શા માટે નહિ ! આમ વિચાર કરી એક દિવસ ત્યારે શેઠ બહાર જવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યારે ઘોડાં તેની સામે આવી કુતરાની માફક આગલા પગ શેઠના પગ પર ટેકાવી પાછલા પગે ઊભો થયો. આનું પરિણામ એ આવ્યું કે ઘોડાના ધક્કાથી શેઠ ધૂળ ચાટતા થઈ ગયા. ઘોડાને આ બહલ પુષ્કળ આનુકૂળો માર ઇનામમા મળ્યો.

—૨ હ. શાહ, બી. એ

મહેનતનો બદલો

એક ગામની બાગોળ પાસે રસ્તાની વચ્ચે આવેલ એક મોટો પત્થર દટાઈને પડ્યો હતો. હબારે માણસો ત્યાં ઘૂમી જ આવ કરતા પણ કોઈ તે પત્થર ત્યાંથી કાઢવા તત્ત્વી લેતું નહિ. રાતના વખતે ધણી માણસોને તેથી તુકશાન પણ થતું હતું. ખુદ ગામના પટેલનું ગાડું એક દિવસ આ પત્થર સાથે અથડાવાથી ઉંધું પડ્યું હતું. એક વાણીયો પત્થરની અડફટા આવવાથી ઘોડા પરથી પડી ગયો હતો. વળી એક બીજો માણસ માથે વજન ઉંચકી જતો હતો તે પણ આ પત્થરની ઠાક વાજવાથી ઉંધા થઈ પડી ગયો. આમ છતાં કોઈને તે પત્થર ઉપડાવવા મુશ્કેલ ન હતું. છેવટે એક ગરીબ ખેડૂત ત્યાં થઈ જતો હતો. તેણે આ પત્થર તુકશાનકર્તા છે એમ ધારી ખોદીને બહાર કાઢ્યો. પત્થરની નીચેની જમીનમા એક બધ પેટી માલમ પડી અને તે ખોલતા તેમાંથી સોનું નીકળ્યું. પેટી ઉપર લખ્યું હતું કે પત્થર ખસેડનારને આ પેટી ઇનામ ! મહેનત કરે તેને બદલો પણ મળે.

—મુદર્શન

બાલયોગીઓની ચલણ

અમે સત્કર્મીતણા સોગી, બન્યા સદ્ગતિનથી થોગી. ધ્રુવ
 સદ્ગતિન, સત્કર્મ, અમારા જીવનનો છે મત્ર;
 સત્કર્મી સ્નેહી જનગ્રાપે, ચલાવે છે તત્ર અમે
 વિષ્ણુતણી આ વિશ્વવાડીયે, વસે પરમ સોગમ;
 જમરે જમ્મ ભૂમિપર ભમશું, મહુવા એ મહરદ. અમે
 જગન્નાથ જયોતિમાં લળવા, આદરશુ કીર્તન;
 માનદેડપે બેસી સિંહુ, તરશુ હે જગવદ. અમે
 મહીપતશમ હિમવદશમ નોરી

ઈટલીનો રજુચર.—અનુવાદ મેત્રેશ. પ્રાસંગિક વર્ધમાન બેન્ડ સન્ધ, મુજબ નં. ૩, બેન્ડીઃ કાગળ પાન ૨૬૪, મળ્યુવ સોનેરી બીજવાળુ પાકુ કાપડી પુકુ બાઈઃ કાગળના છાપેલા ૧૬ મુદ્રા વિજોસદિત કીમત રૂ. બીજી વર્ધમાન સદિત્વ કથમાળાનું આ બીજું પુસ્તક છે અને તેના આદ્યોને ૨૫ કાઠા બોલી કીમતે મળે છે. પ્રાચીન કાગળમાં રોમ બહોલવાળીના કૌથી કથા રિખરે ચઢેલું હતું રૈભવથી તે છઠી થયું વિદ્યાર્ણને તેણે વધારી મુખ્ય અને પશુભવની તેણે પૂનઃ ફરી પરિણામે રોમનુ કામ કુપ્પુ અને તે પછી કૌશલ્યો મુખી તે મોરદી અનેની મુલાબી વળે રડુ. રાજીએ પછ તેની સેવાય તેથી બળર થીધી. બાળ રે તેનામાં સમર્થ વીર પુરો. પાપા અને તેમણે કાઠીની સ્વતંત્રતા પાળી મેળ વી એ દબુ મર્દ સરીની નવાન છે આ સ્વતંત્રતાના કુપ્પુનુ રસમયું વર્ણન આ પુસ્તકમાં છે મદાન સત્તામદી મેડની યુગ્મીર થીવાઈસમે વીર સોનાપલી મેરી નાઈડ અને વિદ્યાર્ણને કુસળ રાજપુરુષ મનુર વિમેરેનાં વર્ણનો વત્તમ રીતે આ પુરવામાં રજુ થાય છે કુલરાવના રાજદારી સાહિત્યમાં આ પુસ્તક અમ ત્વનો ઉમેરો કરે છે બાલના સંલેખમાં આપુ સાહિત્ય લેકરું વધારે ફેલાય તેરડું થયું કમ્પબાએન છે

બારાનુ કુપ્પ પાને કમ્પની રીચકથા.—મુજબના “સ્વૈય” વળતા આદ્યોને આપુ સાદની સેર તરીકે આપવાને આ પુસ્તક બહાર પડ્યું છે દબી પાટનુ કુપ્પ અને વમોપીથીના કુપ્પની સરખામણી કરે બેરું કમ્પના ઉનિદાસમાં અમર અનેડુ, આ કુપ્પ ફરે કમ્પી બેરું છે તેનું આ વિચારપર રસમય વાર્તારે વર્ણન થી. સામલ દરીરામ વગીરે આખું રીતે કમ્પુ છે અને તેને કાંઈકે કાગ, આકર્ષક કાપામ, બડા બેન્ડીઃ કાગળ, અને અંતિદાસીઃ મુદીભિત વિમેરે વિમેરે માટે પ્રાસંગિકે પત્ની સરસ કાગલ રાખી છે

ગૈય મહિસાર્ણ—સુપાદક શ્રી પદ્મિના ચદાનાઈ, બારા પ્રાસંગિક શ્રી મુજબ કીશનદાસ મપદીઆ, મુદ્રક વર્ધીઃ વવાનમ રૂ. ૧-૨-૦-૦ દિન્ડી બજારી નૈન બહેને માટે આ મહિસાર્ણ પત્રુ સાર છે બેમાના સંલેખ વત્તમ થીનીના રૂ. પ્રસંગિક વિમેરે વળુ અપાય છે

સીતા. (પૂર્વાધ) - શ્રીમદ્ શ્રી. શ્રીજાજીનાં પ્રુ બાસ, ત્રોધસ મૂલ્ય
 ૩૧ ૧ એન્ડ્રિઝ કામળ, ડબલ કાઉન ૧૬ પત્રી મના ૫૫ ૧૧૦ આ પુસ્તકમાં ૫૨મ
 મંત્રિ સીતાદેવીનું સ્થાન ચરિત્ર આપ્યું છે મૂળ હૃદયરસદ્ર વિદ્યાસાગરના દિ હી
 મંત્રપરથી આ અનુવાદ છે નાની મિત્રી વમામ બ્લેનોને માટે આ વપસાથી
 પુસ્તકની સલામત્વ થઈ શકે પુસ્તકનું ખાસ આકર્ષણ તેનાં સુંદર સાદાં ને રંગીન
 ચિત્રોમાં છે એ કે જાણમાં પહેરનેસની ખામી છે બીજા 'પૈમ બ્લેક' ને બદલે સર્વે
 પૈમ હોત તો વધુ ઠીક થાત એ શ્રી. શ્રીજાજીનાં ભાષાપર પુરવો મહત્ત્વ ન થવાથી
 સમજા હોય તો આર્થ પુસ્તકો લખાવ્યાં છે તેને કોઈ સારા વિદ્વાનપાસે સુધારાથીને
 ખરી ન હવાને બેવી આ વહે સૂચના કરવાની અમે જરૂર બેઠાં છીએ.

સુજ્ઞાતી ત્રીજી એ. જી. - વિદ્યાપીઠ વાચનમાળા, (સુજ્ઞાત વિદ્યાપીઠ
 પુસ્તક ૨૮ મુ) પ્રમુખ સુજ્ઞાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ ક્રિમિત આના ૧૧
 ડબલ કાઉન ૧૬ પત્રી મના પાન ૧૮૬ રવચ્છ મુખ્ય કપાઈ, સરમરી કુમાર મર્થ
 લખના મસતોચિત સુંદર ચિત્રો સહિત, આ ચોપડીને અમે સદૃષ્ટિ આપનાર આપોંચી
 બીજે તેના વિદ્વાન સંપાદક શ્રી પુરાણીજી અચાર્યાનાં આ વાચનમાળાના પુસ્તકો
 મર્થ આ પુસ્તકમાં વિશેષ મમ્ બીધેલો ૨૫૫૨ અક્ષર છે અચાર્યાના મર્થ ચિત્રો વેદ્ય
 પણ મુખ્ય અને સારાં છે પુસ્તકમાં મિત્ર ૭૮ પાક છે પસંદની રચના અને
 અસરકારક રીતે લખે છે અને બાહ્યને તે સ્થરી રીતે રચાયે એમ નિ યક કહી
 શકાય ક્રિમિત આ વખત વરાજર છે જરાક (૧૧ આના બેટી) ક્રિમિત વખતે
 થઈને એ જરીરી શકે તેમને મદિ કરવાની જામણીવાળી ચોપડીએ તૈયાર કરી હોત
 તો ધણુ સાર થાત કરિવાનાં બીજાં કરવૈયા બ્લેકમાં હોત તો અસરકારક થાત.

સુપ્રિયક નીતિકલા. સેખા સ્વ ખ. જ. રામશંજ પ્રમુખ સ સા. ન
 મર્થલય, અમદાવાદ પાન ૧૬૬ ક્રિમિત આના ૧ "સુજ્ઞાતી" ૫૨ના બીજલકથી
 કોણ અલગ થઈ હોય છે વિદ્વાન પારસી સેખા બાહ્યો માટે સન ૧૯૦૧ ની સાલમાં
 પ્રસિદ્ધ કરેલી એ ચોપડીની આ ત્રીજી આવૃત્તિ છે તેમાં કુલ ૧૫૨ વાંતો છે બાહ્યો
 વિદ્યાર્થીઓ, સુજ્ઞાતી ક્ષીવર્ષ એ વમામ હોયે હોયે વાંચી શકે બેવી તે વાંતો
 છે શાય માલુમને ધણુ તેમાંથી ધણુ અલગવાનું મળી શકે એમ છે

બંદિત નિબંધમાળા. અનુવાદક, જલજ્ઞન મહીદાસ પાક,
 પ્રમુખ સ સા. ના મર્થલય, અમદાવાદ. પાન ૪૮ ના કાંઈ ૫૫૫ પક્ષ મલ્લુત
 પાક પુરુ બદા મલ્લ, કી' ૧ ૧૧૧ જ ગીચ સહિતજના સહેનચાક અને દિ હીની
 ત્રીસ કરોડની મલ્લને પોતાના જુદામાલકમના રાજ્યીનવકે સદા મળ આનંદ અર્થ
 નાર બાજુ બંજીમલદ્ર સદ્ગોપાધ્યાયના ઉત્તમ પ્રમરના લેખો, નિબંધો વિચારનેધો
 સામાજિક વિષય પરના લેખો, આકૃષ્ટ લેખો, વિત્તેર આ પુસ્તકમાં આપેલા
 હોવા વર્ષાવ, કમલાકાન્તની જુલાની એ નામનું હાસ્યરસથી લરપુર નાનકડું નાટક
 ધણુ તેમાં છે પાકજના પાનામાં ધર્મ વલ્લ એ વિષય પરનો ૨૭ પ્રકરણનો અતિ
 સવ વિદ્વાપૂર્ણ લેખ આપવામાં આવેલો છે

જાનિમ બાબુ નિહર, ઉત્સાહી, મજર વિદ્વાન, પ્રતિષ્ઠાસાગી, અને સમર્થ સાહિત્ય સેવક હતા અને તેમણે લખેલા નવલકથાના ક્રમમાં એવા તો વર્તમાન છે, કે હિંદી પ્રજાપ્રી આપણોમાં તેનાં સત્તાન્તરે થઈ છે એમ નવલકથામાં તેમ જ પ્રાર્થિક વર્ગમાં જાણીત બાલુએ પોતાની વધી જાપ ખાટેલી છે અને તેથી સુખચાલી પ્રભ આ પુસ્તકોને સારો આવકાર આપશે એમ ઇચ્છીશું.

વીણાવિદ્યારી-ભાગ ૧ અને બીજા ૨ ભાગ સીતારામ એ લખે, પ્રમુખ લખનવાલ જમરણી મહેતા, પીરમણા રસ્તો, જમણવાડ રોપલ ૧૨૫૨ની કદનાં આ બે પુસ્તકો પૈકી ભાગ ૧ થી (પૃષ્ઠ ૧૭૦, કિંમત રૂ. ૨) "શ્રીમદ્ધ" માસિકની વધા વર્ષની ભેટ તરીકે આપવામાં આવેલા હતા. બીજા ભાગ ૨ ને (પૃષ્ઠ ૧૧૨ થી મત ૧ ૧) થાણ વર્ષની ભેટ તરીકે આપવામાં આવેલા છે. વાંદાં મૂળ મરાઠી બહીત્ત સેજ નામમાધવની ભેટ આપર્થક કાવ્યરીને આધારે લખાયેલી છે. આપા સરખ, બાવવાળી, અને રોપલ છે. સેજના સામાજિક વિચારો સામે કદાચ આપણ ને વધી દોષ છે પણ વલુ તેમણે પુસ્તક બેચી આપર્થક રીતે લખ્યું છે તે રસ બધું અને ભાષા દામ વાચન પુરખાટે છે. એમાં યક નથી વાંદાંનું વલુ નિરોપ દોવાથી કુલના સર્વ બલુ તેને નિ સરોવ વાળી છે એવું તે છે "શ્રીમદ્ધ" માસિકને લખાણી ન બહીત્ત સેજની સુદર સચિત્ર વાંદાંને પોતાના માલકોને ભેટ આપવા માટે થી. લખનવાલ મહેતાને અભિનંદન થઈ છે. બિરો બજા સારા કામન પર સભાળથી સારી સાહીવલી બાખાં દોવ તે પુસ્તકોને કદાચ નમાશે છે તે મંજી બીચી નીચી સારા

સ્વર્ગને બહાનો—૨૫ અમુલવાલ શુ કાલ પદીધારની રચેલી ચોપડીની આ કલ આરતિ સ. સા. વ. કારોલમ વરદથી કદાચ પકી છે. રોપલ ૧૨ પત્રી કદનાં ૩૦૪ પાનાની પાઠી આપણીની આ ચોપડીની કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૬-૦ રાખવામાં આવેલી છે, એ બહુ ન સસ્તી કદી યાગ. આ પુસ્તક કમદા વિચારો અને કાલકા કદીવેથી સરખુર છે. જ મિલ આપણા કલ, દોઈ એવજરી, માઈન અને બીજા સમર્થ વિદ્વાનોનાં એ પ્રેરણાત્મક પુસ્તકો છે તેથી વલુ વધારે કમદા વિચારો સ્વ પદીધારનાં 'સ્વર્ગ' ના પુસ્તકોમાં છે. આપા પુસ્તકોનાં કાલેજના વાચન ને ખનનથી બહુ ન માલુસો સ્વર્ગને મેવરી છે. આપા અવિચલ સરખ અને મધુર દોઈ આ ચોપડી શ્રીમેદ, બાવરો, અને બિલુ બહીત્તના વચ્ચે પણ મેમણી વચાથી બીજાં પણ મોટી બનાવી છે.

સ્વર્ગની કુંચી-વજાના ન બેખાની બેચી ને કપરની ન સરવાલે વપ રની ન સૈલીને કપરની ન કિંમતે પ્રાક કહેલી આ ચોપડી (આરતિ ૪ થી) ૩૫૦ પાનાની છે અને તે પણ તેની કપરની બેન બેચી વપરેલી છે. કિ. ૧ ૧ ૬-૦ છે.

સ્વર્ગનું વિમાન-૨૫૨ સુખચાલી ન આ પણ ચીલ "સ્વર્ગ" ને લખી ચોપડી (આરતિ ૪ થી) છે. ૫૫ ૩૫૦ છે ને કિંમત પણ વપર બેચી ન છે. કપરની ચોપડી સુખચાલી ન આ પણ અવિચલ વપરેલી દોઈ આ ત્રણે ચોપડીઓ સુખચાલી મલમાં વમચી સત્તાચી

ઇનામ મેળા

અવસ્થાપક - શ્રી. રણુભાઈ હરિજીવ શાહ, બી. એ.

જાણજીવન માર્ગદર્શક, માનવવાદ, યાજ્ઞાચ, વડોદરા

મે અમ કની હરિકામતું પરિણામ

મે અમ કની હરિકામતું સમય ૧૫૦ ઉપરાંત જાળજીએ જાત લીધી
છે પરિણામ નીચે મુજબ છે,-

(૧) પુરોહિત કેશવલાલ ઉગરેશ્વર (ભ. વ. ૧૨) મુ. મોદેરા
તા. ચાણુરમા ને ૨ ૨ ૦૦ નુ ઇનામ મળે છે, જે કુલ સમયમાં અમારા ખ-
ર્ચે મોકલી આપીશુ (૨) બીપીનચંદ્ર જીવજીવંદ્ર ઝવેરી (૮) મુ. બા (૩)
મોતીયદ જીવજીવંદ્ર ઝવેરી (૧૦) મુ. બા (૪) ભટ્ટ હમજીભાઈ હર મળીદાસ (૧૨)
સીધાદરા (૫) ચંદનગવરી સાકમ્બદ દોરડી ભ. વ. (૧૦) કલકત્તા (૬)
જળેન્દ્રરાય મનસાલ મહેતા (૧૫) રાજકોટ (૬) ચાહ મંત્રીલાલ નાથલાલ
(૧૪) અમદાવાદ (૧૦) મુ. રીલા ચીમનલાલ થોડ (૮) મુ. બા (૧૧) નેચીચ-
લાલ મળીદાસ (૧૫) અમદાવાદ (૧૨) લક્ષ્મીલા જીવજીવંદ્ર મોદી (૧૪) મુ.
જીવજીવંદ્ર (૧૩) જીવનલાલ ચીવજીવંદ્ર (૧૫) મુ. બા (૧૪) મુ. મત ધીરજીલાલ
દકિર (૧૦) મુ. બા (૧૫) કુખતરાય વિનાયકરાય મળમુંદાર (૧૪) વડોદરા (૧૬)
મ. પત વ. દેસાઈ (૧૩) બીલીમોરા (૧૭) વીકસદાસ ચંદુલાલ પરીખ (૧૦) મહા-
(૧૮) ત્રીબી બીખાલાલ મુનીલાલ (૧૫) મોડાસા (૧૯) જમજીવન ભીમજી
ચાહ (૧૩) મુ. બા (૨૦) હીરાલાલ કુમેરદાસ (૧૫) મુ. યોગદા (૨૧) ચીનુંભાઈ
બીરધરાલાલ (૬) (૨૨) પ્રફુલ્લચંદ્ર ચીમનલાલ મપારા (૬) મુ. બા (૨૩) પટેલ
બીરધરાલાલ પરમુદાસ (૧૨) ચુકતીર્ય (૨૪) મણીલાલ છોટાલાલ પટેલ (૧૨)
નાર (૨૫) રમણીલાલ ચીમનલાલ (૧૧) પાટણ (૨૬) જયતીલાલ માધવજી
કાન્દાકર (૧૧) ઉજ્જવ (૨૭) જયેન્દ્ર મણીલાલ દકિર (૧૦) મુ. બા (૨૮) જ્યેન્દ્ર
નિર્મળા પેલાલાલ પ્રેમાનંદ (૧૦) ચીખલી (૨૯) ચંદ્રમાળ ચોખનલાલ ઝવેરી
(૧૦) મુ. બા (૩૦) વીરમતી જી ઝવેરી મુ. બા (૩૧) નસીનીલાલ અમલતાલ
મહેતા (૧૦) મુ. કોર (૩૨) જયતીલાલ ચીમનલાલ (૧૦) મુ. મુ. બા (૪૩)

શારદા ૩૫૨૧ કરે વોરા (૧૦) અમદાવાદ (૫) ગીરધરમાલ યાત્રિકાલ
 ધુનાવાગા (૧૦) મુબઈ (૩૫) ધાલસુધા ૨મણુધાલ ઉબનધાલ (૧૦) ભરૂચ
 (૩૬) કમુઆ પાનાચદ (૬) મુ. લુનાચદ

ઉપરના પૃષ્ઠી ન ૨ થી ૫ મુધીનાને ૦-૬-૦, ન ૬ થી ૧૦ મુધી
 નાને ૦-૪-૦, ન ૧૧ થી ૩૦ મુધીનાને ૦-૨-૦ નુ અને બાકીનાને ૦-૧-૦
 નુ ધનામ મળે છે બહેનોને અમારા ખર્ચે તેમજ ધનામ મોક્ષીશુ. તમામ
 ઉદારગણે અરધા આનાની દીકરી બીટી ધનામો મનાવી લેવા.

એ અ ઠના પ્રજનોના જવાબ

(૧) પ્રથમ તે માણસ જકરીને સામી પાર લઈ જશે. પછી પાછો આવી
 પાનશે. હઠીઓ સામી જાણુ મુઠી, જકરીને પાછી લઈ જશે. જકરીને મુઠી
 વાપને સામી પાર મુઠી આવશે અને પાછો આવી ઉવરે વાપને લઈ જશે.

(૨) સવાલ ખીલનો જવાબ લેખરૂપે આવતા અઠમા આવશે.

નવી ધનામી હરિકાઈ

આ અઠના ૫૪ ૩૮૭ની સામે “ધ્યાનવરોનુ બાલકવન” ને સમતા
 ૬ ચિત્રો આપેલા છે એ ચિત્રાઉપરથી પાતળે કાગળ મુઠી (ટ્રેસીંગ પેપર વળી)
 ટ્રેસ પાડી નવાં ચિત્રા તૈયાર કરી, તેમા તેને લાપલ્લા રંગે પુરી તે ચિત્રો
 અમને મોકલી આપો.

એ જ મુજબ આ અઠનાં પાન ૩૬૨ ની સામે ચિત્રોના અમલકારને સમતા
 જે ચિત્રો આપ્યા છે તે ચિત્રો તમે જરાજર તપાસો. પહેલી નજરે તો તમને
 તે જલાવરનાં ચિત્રો જોવા જ દેખાશે. પરંતુ જરાક નજીકથી તેને ઉઘટાવી
 ઉઘટાવીને જુઓ. અહીં તમને કંઈ નવિનતા દેખાશે. જે સાચાં નવિનતા
 આપી હોય તે સાચી અહીં તમને નીકળે તેવા રંગે પુરી તે ચિત્રો અમ-
 ને મોકલી આપો. ધ્યાનમા રાખજો કે જે સાગમા તમને નવિનતા
 લાગે તેટલા જ સાગમા - ગા પુરવાનો છે તે સિવાયના સાગમાં રંગ
 નાનો નથી. ઠનામ-પહેલું ઠનામ, મી. દરિયાલ પ્રમુખાલ હાથ,
 ચમકાવ તરફથી રૂ. ૦૦ નુ આપવામાં આવશે. બીજું ઠનામ દમેશ
 મુજબ બાલકવન તરફથી રૂ. ૦૦ નુ આપવામાં આવશે. ત્રીજું, ચામુ,
 પાંચમું તે હાં ઠનામ રૂ. ૦ ૮૦ નુ આપવામાં આવશે.

જવાબો મેળામાં મેળા તા. ૩૧ મી જુલાઈ મુધીમાં વડોદરાના શીંગામે
 મળે જતા જ લેખરૂપે.

“ હું માગું ફેશને માટે ૪/૬૨ પડ તો કાસીને માટે મડવા પણ તૈયાર છું. ”
 જન્મ ૧૮૭૦] દેશબંધુ દાસ [સ્વર્ગવાસ ૧૬૨૫

: : નિવેદન : : :

જગાળાના સીંદનો સ્વર્ગવાસ

તા. ૧૬મી જુનના રોજ જગાળાના સીંદ દેશજી હાસ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે અને અવર્તરે આવે ને જાય, પરંતુ પ્રભુના હૃદયના સ્વામી તો દેશજીએ જ દતા અસદશરની મદાન સહતર્મા મદનમાજીની સાથે ઊભા રહી તેમજે દેશની પારાવાર સેવા જાળવી છે સાખો રૂપિયાની આવકવાળી સરકારી અદાલતોની વકીલાતને તેમજે ક્ષાત મારી રૂનારી લીધી હતી અને પોતાની જલ્લવર મિલન જગાળી પ્રભુને હેઠલા થોડક માસ અગાઉ આપી દઈ તેમજે મુરુમુરી રૂકીરી લીધી હતી. જાહેર પ્રગ્ન ઉપર જો કાઢજે પણ પોતાનો જરાબર પ્રભાવ પાડ્યો દોષ તો ને મરુદૂમ મોહમાન્ય તિલક, મદદ મા મીધીજી, અને હામ જાણ દતા જગાળા આ સીંદના આવા અદાજ સ્વર્ગવાસથી દેશજી જે જગાળક આરત વગસી છે તેનો આજ નીકળે એમ નથી. એમના આમાને પરમ રૂપાળુ પરમાત્મા સ્વર્ગમાં અનતકાળની શાંતિ આપે એજ પ્રાર્થના । પ્રભુ દિ દત્ત જાગરોમા દેશજી હાસ જેવો આદર્શ ત્યાજ ને સદશપ્રેમ બને । અસ્તુ ।

મુખાલે-આજી અહલા પાન ૧૮૪ ના પેરા ત્રજીની લીગી નવમાં "માન એક જ વર્ષમાં તેઓ ૪૫ સાખ દોડુઓને ખીરની બનાવી શક્યા છે" તેમ જાણુ છે તેને બગે 'આજ મુધીમાં તેઓ ૪૫ સાખ દોડુઓને ખીરની બનાવી શક્યા છે' તેમ જાણુ.

આબાજ-આ અકરી જાપજીવન વડાદગમાં જપાય છે હેઠા સત્રજમ ૫ વર્ષથી જાપજીવન મુગનમાં નીમ તિજવ જાપજાનામાં જપાળુ હતું જાપજીવનથી અનેક મુશીબતો ને જાળજો વચ્ચે, ને નિવમિત ગદી સહ્યુ છે તેનો જસ મેરે આજે ઉપરના જાપજાનાને જ પટે છે તેમની ખત, ઉત્સાદ ને લીગે જાપજીવન તે પ્રેમના માસિક મો મજમદભાજ, તેમના મરદનીસ શી. 'વરમાજ, તથા જાપજાનાના નાના મોગ તમામ હામદાગેનું અન્યત પાખારી જાણુ છે, અમુક સજીવોને અગી "જાપજીવન" જે ૩ જાપજાનુ નાજ જાસ ૭, ૫૨ । નીન વિજના મા । હામ મા' તેનો આખાર માને છે

આ અંકનાં લખાણો

કવિતા

મેર	દ્યોતિનાય	૩૭૨
મેઘરાજ્જી મહેર	માધવરાવ ભાસ્કરરાવ કર્ણિક	૩૭૩
માધવોગીઓની ગદ્ય	મહિપતરામ દ્વિ મતરામ ગેશી	૩૬૯

હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

વિનોદની વાવો	૩૬૦
જનારૈનું બાલજીવન	૩૮૭
વિવેના અમરકાર	૩૬૨

પ્રવાસ

અબરનાથનું પુરાતન શિવમંદિર	રમણલાલ નાનાલાલ સાલ	૩૭૭
---------------------------	--------------------	-----

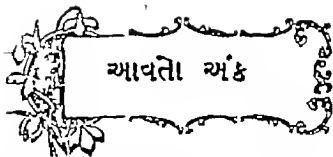
સાહિત્ય

મેઘીની માળા	ભગવાન શ્રી કૃષ્ણચંદ્રનાં વચનાપતો	૩૬૯
સ્વ. ટ્રો. અર્જુન	શ્રી જાગેશભાઈ સ. ત્રિપાઠ	૩૮૦
સાહિત્ય સંદર્ભ		૪૦૦

વાર્તા

સંતોષી નર સદા સુખી		૩૭૪
છેલ વૈદુ	શ્રી હરિભાઈ અમુલાલ ખવા	૩૮૮
પંખીની સ્વતંત્રતા		૩૬૨
મેસ અને છદ્મ	રણછોડાજી હ. યાદવ	૩૬૫
માપાનો ઘોડો		૩૬૫
યુ સદા અયો ?	સૈ. જ્ઞેન કવિતા	૩૬૬
લાલો અમરો ઘોરે ?	કુમતર	૩૬૭
ઝોઝાઝાઝી આગ	ડ. કે. યાદવ	૩૬૮
મહેનતનો મહેલો	મુર્ચન	૩૬૮
	મઝીલુ	

આમણદ		૩૮૪
પંચાંગમાળા		૪૦૩
વિવેક...		૪૦૫

મા મારા વારણીયા — જાણોને પસંદ પડે તેનું મિલકત મીલ
દાયશના કુટુંબ — સમિત સરમ કવિતા

ધસ્તારી કોળી મીલત:—જાણોના માનીતા કૈષક મી. કરીમ મદમદ માસ્તરે
તૈયાર કોટ મુસ્લીમ જાણોને માટેનું એક સરસ ઓળ મુદ્રા રમીન વિત્રો સાથે

પરિત ઇશ્વરશ્રદ્ધ વિદ્યાસામર્ય—એ નામાન્તિ પુરુષને ફોટો જાણોજન
મા જાણી ગયા છે અને એનું જીવનચરિત્ર જાણવા જાણોને વચન આપેલું તે
મદાપુરુષની જીવનશૈલી તમારી જાણી રહી ગયા છે.

દીપ્ત જલદાદાબાધનુ જીવનચરિત્ર — સમજાવે વિત્રોસાથે જાણવા
જાણના જાણમાં વપરાય જાણવા માનીતા જાણ સજામી જાણવા એવી દમીત

કોઈકોઈકોઈ — એ જાણ વસ્તુ કે એ સુખવાથી મોક્ષ માણસ મેલાન
વારુ જાણોને માટે જાણ જાણવા કૈષ.

કોઈ પરીણે—જાણોના માનીતા કૈષક મી. જાણ જા જામાં એ
એવી પરીણની જાણ રહી કૈષ

એ મૂખીજાણી વાતે—પેર પાડેને હસાવે તેવી વધુલ વાતે.

જોવાળીજાણી જાણતા.—જાણોજાણી માણવાને એનું માન મજબુ તેમજ
જ માન જા વાતેને મજબુ

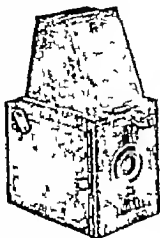
મરણીની એક દાવ.—જાણોજાણી દોષીજાણી જાણવાળી એક મિલકત
કૈષ વાતે.

જાણ — જાણ વિશે જાણોને જાણ જાણવાળી માણી જા જામાં એ
જાણમાં જાણી છે

તે ઉપરાંત વિદેશની વાતો, નાની નાની વાતો, જાણમાળ, વિવેકન અને
નીચ ઉપરાંત કૈષ અને વિત્રો.

જા માણસ કો માણેજાણ જાણામ ઝાણે રાવપુરા, વોડામાં, મી
જાણોજાણી જાણવામાં જાણું અને રમજાણ નાનાજાણ સાથે, જાણોજન
જાણોજાણ, પોલીસ, વોડામાંથી જાણ કૈષ વા. ૧-૭-૧૯૧૫

આમારા મુદ્ર

ઘડાગી રીફ્લેક્ષ કેમેરા

વતી એક બાસિક પજ

મુદ્ર ફોટોગ્રાફ પાડી શકે છે.

બાલ કેને બક્ષિસ

આપવા લાયક ચીજ છે !

કલ્પર્ષીન, પ્રીન્ડીંગ, —

—એ-ધાન્ડા ન—

વિચેર

મતોપદ્ધતિ રીતે

કરી આપીશુ

કિંમત રૂ. ૧૯, ૨૧, ૩૭, ૩૭, ૬૨ અને ૫૮

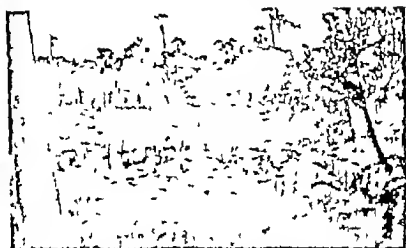
—સર્વ જાતનો ફોટોગ્રાફીને લગતો સામાન વેચનારા—

કોન્ડીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૨૫૧, હાર્નબી રોડ, મુંબઈ

પત્ર-વ્યવહાર ગુજરાતી ભાષામાં પણ થઈ શકશે

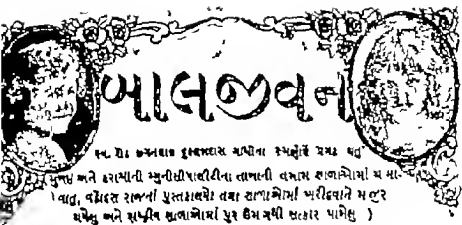
મુંબઈનાં પરાંનાં બે દેખાવો

ભોંયરીની ગ્રાફનટકનું એક સુંદર તળાવ

વસાનનો કિશ્કેરો

સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫] શાહરવો [પટેરી અ ક] ૧૯૯૧ [વર્ષ ૫ અ ક ૧૧

પારસી બાળકોને

બહાસા બાલકો,

અમારી મુલ્ય માફુ વર્ષના આ અ ક ભાગ પટેરીના તહેવાર પર તમને આનંદ આપવા પટેરી અ ક તરિકે કાલ્યો છે તમને મને તેવી જાતની વાનો, કવિતા ચિત્રો ને બીજા લેખો અર એકા ક્યા છે પારસીઓની અસહની જન્મભૂમિ ધરાત દેશની એક કચ્છર રસિક કથા—પેરાળ ને ફક્તમની વાતો—આ અ કમાં સમિત આપી છે તે તરફ તમારુ લ્યુ ખેચવામાં આવે છે

આ અ ક તમને મને છે કે તમે તેમાંનાં ચિત્રો, વાનો, વિગેરેથી ખુશી મ્યાં છો કે ! તો તમે એક કામ કરો ? તમને પણ દેસ્તો કે બ્લેનપશ્ચીઓ દેશે. જે જન્મત તમે 'આસજીવન' મારફત શાન મહિને ચાર આનામા મેળવો છો તે તમારા દેસ્તો કે સહીયરે મેળવે એ તમને મને કે ! વળા એથી 'આસજીવન' ને પણ લાભ થાય. તમારી મહેરબાની ને મદદની તો તેને હમેશની જરૂર છે જ તો તમારુ જનતુ હરી આજને રૂંદે કિને તેમને માફક થવા આગ્રહ કરતો.

તમા બહાસાઓનો આ તહેવાર ખુશી આનંદમાં પસાર થાય અને તમારું નવુ વર્ષ આનંદી ને આગાહીભર્યું નિવડે એવી અતઃકરણની કુવા છે

ત ત્રી—આસજીવન

નહી કેમકે એ તો સારા લાકડાનો કટકો છે " પણ પેલી સ્ત્રી
 ઘણા જ ઠાઠાવાલાથી કહ્યું. "એટલો લાકડાનો કટકો બે તમે આપ
 તો ગરીબ માણસોને બળતણના સ્થળે બાળવા ને વાપણ કર
 કામ લાગશે ને તે તમને ઘણી દુઆ દેશે "

ઠોનાદડે તેણીના પ્રતિ કરડી ઢપ્ટીથી બેથુ અને મનમ
 ધાયું કે તેણીના હાથમાંથી આ દુકડો પણ લેઈ લે
 કટાળી જઈ જોડ્યો, " ચાલ વાર આ લઈને જલ્દી
 ઠોનાદડની અહગીમા આ પહેલી જ બક્ષિસ હતી ।

નામેં હી આ તે લાકડાનો કટકો લઈ જતી રહી. પરંતુ
 તો, ધણેજ પહીંચ્યો. તેણે ગભરાયેલા ચહેરે બારણ
 મુખે તેમ જ અકળાયેલો પોતાના બીછાના ઉપર
 કંઈ અને લયબી આ હતી કે ત્યારે પણ તે પેલી સ્ત્રીને

ગામાનાં તો ત્યારે વાર વાર બોલતો કે ખરેખર તે ।
 નય નાના બાપ ઉઠાર ચુકે એ ઘણી સારી વાત છે પણ
 નય નય પતા નેનાનો અદેખાઈ કરે તેમ મારી પણ કરે ।

નિશા એક મહીનો પસાર થઈ ગયો અને એક
 કુલડા હી પાસે અવાજ તેના કાને સંભળાયો એ
 સમય ચંદ્રોદય સતાડી દીધી

નય નય જરી બારતા હું છું જરા બારણ ઉઘાડીને મને
 નય નય જાકડાનું

નય નય વક્ત્રુ ઢપ્ટીઆર્યો, " વળી છું શા માટે અહીં જ
 પીઆ અગ્રીજા ગરીબને આપી રહી ? "

કુલડા સુધી બહાર કાઢું મુશ્કેલી સ્ત્રી અંદર હાજર
 તે રાતે નય મને આજે તમે શું આપશો ? "

નય નય વાદ લાગા તેણે માતાની આસપાસ અને ઉપર નીચે
 નય નય વાદ માલ પુરકેલા દોરડાનો કટકો તે સ્ત્રીના હા
 એક પુરકેલા દોરડાનો કટકો ધણે મીઠો ને સારો

દેખત ઉપડાનો કટકો ધણે મીઠો ને સારો
 હઉં છું " એક પણ શબ્દ વધુ ને

તે ખરી ડોનાફ્ટ ઉઘી ગયો અને તેને સ્વપ્ન આવ્યું કે તેણે સારી સખાવત કરી હતી. કોઈ વેળા તે એકલો જ પોતાના સાથબળડતો કે, “લોકો કહે છે તેમ હું કંઈ એટલો બધો કન્યુસ કેમકે હું હમેશા ગરિબ માણસોને માટે દોરડા ને લાકડાનાં ઉઘાર વિલથી આપી દઉં છું !”

એક દિવસે એવો બનાવ બન્યો કે કન્યુસ ડોનાફ્ટ ઘ-જ મંદો પડ્યો અને બિછાના પરથી તેનાથી ઉઠી શકાયું નહિ. પાટોરીઓએ તેને વૈદને બોલાવવા કહેતાં પૈસા જતાં એ બીકથી તે વૈદને બોલાવવા અખાડા જ કરતો. હવે બન્યું કે એક સવારે જ્યારે તે ઉઘમાંથી બગી ઉઠ્યો ત્યારે પેલી જ પોતાના બીછાના આગળ ઉભેલી જોઈ તેણીએ કહ્યું, “મને પણ મદદ કર ”

ડોનાફ્ટે કહ્યું, “તું જુએ છેની કે હું બિમાર છું તેથી વધારે બંધ થઈ ગયો છું પણ તું કોઈ દિવસે મારા હાથે ખાલી નથી માટે જા મારા આગલા બારણા આગળ કુચી પઢેલી છે તે લઈ વળી સરસ છે અને તાળાં કુચીવાળો બેના ચાર પેન્સ તને આપશે.”

“આલ, ત્યારે હવે હું બહી છું” એટલું બોલી તેની ર આગળથી ગુમ થઈ ગઈ

રાત પડી અને તે સર ઉઘમાં પડ્યો. ઉઘમાં તેણે નીવણું બંધું

એક કાળી પણ ભેરથી વહેતી નદી નજીક ડોનાફ્ટે પોતાને લો જોયો, અને તેની નજીક તેણે એક લઘુ મકાન જોયું એક ફિરસ્તો ઉભેલો હતો. તેણે ડોનાફ્ટને કહ્યું “આ મકાન છે એ તું બાંધે છે ?”

ડોનાફ્ટે મૂંઝતા મૂંઝતા જવાબ આપ્યો, “નહિ ”

પેલા ફિરસ્તાએ કહ્યું, “આ સ્વર્ગનો દરવાજો છે ”

ડોનાફ્ટે બોલ્યો “મને અંદર દાખલ કરશો ?”

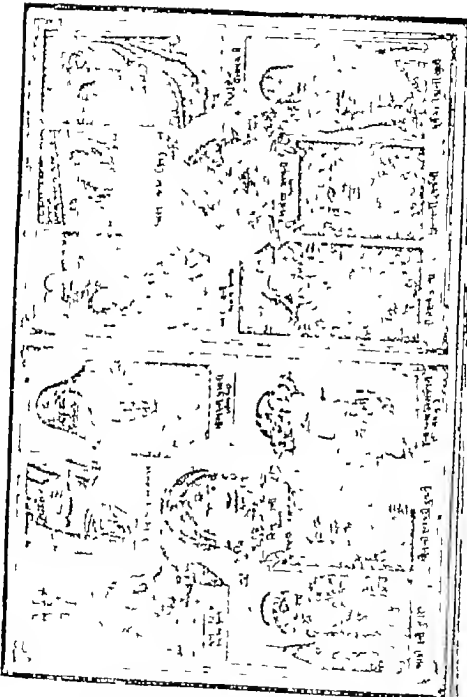
ફિરસ્તાએ ઉત્તર દીધો, “જો તું આ નદી પસાર કરી ઉઘાડ પર જઈ ત્યાનો દરવાજો ઉઘાડે અને ત્યાં ઉભેલો ફિરસ્તો તને ૧૧ રૂપિયા આપે છે !”

ટોનાલ્ડ, ત્યાં શી રીતે જઈ શકે તેના વિચારમાં હતો. તેટલામાં પેલી જ શ્રી ત્યાં જણાઈ તુરત તે, તેણીની આગળ દોડી ગયો. પેલી શ્રી બોલી, “ ટોનાલ્ડ, હું તને તારી બક્ષિય પાછી આપુ છું તે મને જે લાગડાનો કટકો આપ્યો હતો તે હું તને પુલ ના રૂપમાં આપુ છું ”

શ્રી બોલી રહી કે નહીં પર એક પુલ થઈ ગયો. કબુલ તે ઉપર થઈ સામે કિનારે જતો રહ્યો. પણ હવે પહાડ પર તે કેમ થકે ? તેટલામાં પેલી શ્રીએ એક દોરડું તે પહાડ પર ટાંચી આપ્યું અને કહ્યું, “ લે આ તારું દોરડું પાછું લઈ લે. ” આ દોરડાની મદદથી ટોનાલ્ડ પેલા ભવ્ય મકાન આગળ આવી ઉભો. પણ તે મકાન તો બંધ હતું અને તેથી તે નિરાશ થઈ બોલ્યો, “ઓ પ્રભુ ! આ દરવાજો તો બંધ છે ! હું અહર શી રીતે પ્રવેશ થઈ શકું ? ” તેવામાં પેલી જ શ્રી પાછી આવી અને કહ્યું, “ ટોનાલ્ડ ! તું બહારનો નહિ લે, આ તારી કુચી હું તને પાછી આપી દઉં છું ” અને તે કુચીવતી તેણે તે ભવ્ય મકાન ઉઘાટ્યું. પરંતુ ફિરસ્તાએ તેને અહર પેસવા દીધો નહીં. તે કહ્યું કે, “ હજી તે તારી સખાવ તને સારો ઉપયોગ કર્યો નથી. માટે તારાથી અહર અવાજો નહીં. ”

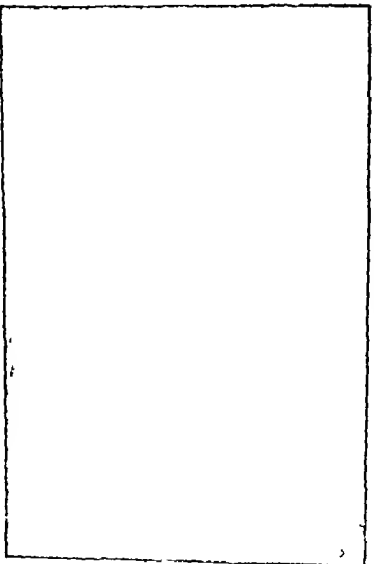
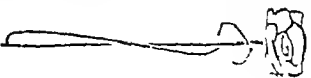
ઉપરુ સ્વપ્ન જોયા પછી તેની આંખો ઉપર ગાંઠ તેણે પ્રભુની પ્રાર્થના કરી કે, જો મારી આ માહગીમાંથી આટલી વાળ ઉડે તો મારી કદાચોની દોષનમાંથી ગરીબોને મલ્લ હાન કરીશ. પ્રભુ ઇચ્છાથી મોઠા દિવસ પછી તે સાંજે થયો અને પોતાના વચન અનુજાળી શીબ શુરબાઓને પાળવા પોષવામાં અને દુઃખીઓના દુઃખ નિવારણ કરવામાં પોતાની દોષન વાપરવા લાગ્યો. મોઠા દિવસ પછી તેને પેલું જ સ્વપ્ન પાછું આવ્યું. આ દરમિયાન તેને પેલા દેવતાએ ભવ્ય મકાનમાં પ્રવેશ કરવા દીધો. તે તે ખુશ ખુશ થઈ ગયો.

આ રીતે જે બાગકો હાન કરશે તેઓ ટોનાલ્ડની પેઠે સ્વર્ગમાં જશે. પ્રત્યેક બાગકો પોતાના બીજા બાગક બધુઓને તગીના સમયે ઉદાર દિલથી મદદ આપવી જોઈએ.

4 the work
1900-1910

સોરઠા અને રૂસ્તમ

૫૫]

સોરઠા અને રૂસ્તમની મિલન ૪ મઝા પડેલો ને ઉજાલો

૫૫

સોરાળ અને રૂસ્તમ

પ્રાચીન ઇરાનની એક શાહમાર વાર્તા

લખનાર શ્રી હરિલાલ મ ખાવા,
બી. એ., એલ. એલ. બી.

રૂસ્તમની સમગ્ર જાનની શાહનાદી સાથે શાહી

શાહનામાનો 'રઘુનાર કવિ શ્રીદોશી જણાવે છે કે ઇ સ પૂર્વે
આશરે ૬૦૦ વરસ પહેલાં અરબ સરોવર અને ઇરાનના અખાત વચ્ચે
ઇરાન (પર્શીયા) અને તુરાન (તાર્તરી કે તુર્કસ્તાન) નામના બે મોટા
રાજ્યો આવેલા હતા. તેઓની સરહદ છુદુન નદી (અમુદરીઆ) થી
જુદી પડતી હતી. એ નદીનો વિશાળ પટ બન્ને રાજ્યોના અરસપરસ
જમણા અળસાવવાને પુરતો ન હોતો.

ઇરાનના રાજ્યમાં રૂસ્તમ નામે એક વીર ચોદો હતો. તેણે
તુરાનના શહેનશાહ અફ્રાસિયાબ સામે ઘણી વાર જીત મેળવી હતી.
ઉપરની મોટી ક્ષતેહથી બન્ને રાજ્યો વચ્ચે મોટો સમય મયાસમાધાની
ચાલતી હતી. પરંતુ ઇરાનનો શાહ ઠાણઠાણ નબળો અને
મોળો હોવાથી ઝાઝી વાર સુલેહ ટકી રહે એવો રૂસ્તમને ભરોસો
નહોતો. તન તોડ મહેનતનું પરિણામ કાયમ ટકશે નહીં એવા અભાસથી
તેને અફ્રોસિય સામે હતો.

ઉઠાસી મટાડવા રૂસ્તમ એક વેળા હમેશ કરતા વધારે દૂર શિકાર
પાછળ નીકળી પડ્યો, અને છુદુન નદીને પેલે પાર તુરાનના જ ગલો
મા દાખલ થયો. એકલો જ હોવાથી તેણે શિકારના તેમ જ બચાવ સજ્જત
થયો સજ્જત હતા. સાજ પડતા તે એક મોટા માડ તળે આફ્રાસિયાને તુરાનનો
ઉત્તરો પોતાના બંતવાન ઘોડા "રુકુશ" ને, તેના છત્ર

રૂસ્તમનો કદો વેરી છે તેથી જો તારી વાત તેના બાણવામા આવશે તો બાપના વેર બદલ તે ફીકરાનો શુભ લેશે”

આવા વહેમોને હસી કાઢીને સોરાબે બાપનું નામ દીવાલવાનો ઇરાદો જણાવ્યો. તુરં લોકોની ફોજ એકઠી કરીને કામકાઈસને પદબ્રજ કરી પોતાના બાપને ઇરાનના તખ્ત ઉપર બેસાડી બન્ને મળીને અફઘાનીયાબને જેટ કરી પિતા પુત્રને ઇરાન તથા ઇરાનનું રાજ્ય સલાહ સંપત્તી અલાવવાની ધારણા કહી સમજાવી. થોડી સુદતમાં જ સાડુ લગકર જમાવી તેની સરહારી સોરાબે લીધી. થોડા દરતા રકુશના તોખમનો એક ઘોડા મળી ગયે. બમારે લગકરી પોશાક પહેરીને એના પર તે સ્વાર મતો ત્યારે સોરાબને લાગતું કે બસ, આવા ઘોડા પર પલાણ માલ્યા પછી હું બેઘકક ફુગમનોને હાલી ચકીચ કામકાઈસ હવે ઇરાનની ગાદીપર મોઠો વખત જ રહેશે”

જંગલ-ઇરાન

લોકોને સોરાબની તરફદારી કરવા બેઠેને સમજાનના અશરિ તેની કિલચાલને ટેકા આપ્યો. સોરાબ રૂસ્તમનો બેટો થાય છે એ હકીકત ધીમે ધીમે અફઘાનિયાબના કાન પર આવી હતી. રૂસ્તમ સાથે બાય બીડી શકે એવો કોઇપણ મર્દ હોય તો તે ફક્ત સોરાબ હતો અને દ્રઢ શુદ્ધતા તેને હાથે રૂસ્તમ માર્યો બાય તો રાજનો મોટો શત્રુ નાશ પામે એમ હતું. આવી આશાથી અફઘાનીયાબે માન અને બર્માનની સરહારી હેઠળ બાર હજાર યુનદા સીપાઇઓ ઇરાબની મહદે મેલકમા, તેન જ દીમતી ચીજો લાવેલા હથેલ, હથ ઘોડા, તથા જપાહીર મહેલુ તખ્ત બક્ષીસ કર્યા પોતાનો મનમુબો પાર પાડવામા સોરાબ અને રૂસ્તમ એક બીજાને ન જોળખે એ જરૂર હોવાથી અફઘાનીયાબે પેલા સરહારીને એ બાબતની તાકીદ આપી હતી.

સુદરીના છટકામાં સોરાબ

હોડીના પુલવતી છટુન નદી ઉતરીને સોરાબ વમામ લગકર સાથે ઇરાનમા પેઠા માર્ગમા પહેલો કિલ્લો આવ્યો. તે સફેદ કિલ્લાતરીકે

જોગખાતો હતો તેના મગફર મુખા હુંજરને સોરાબે દ્વ દ્વ મુદ્દમાં હરાવીને તેના ઠાલાવાલા પરથી મારી ન નાખતા છવતો કેદ પકડયો. હુંજર પકડાયા પછી ગુર્જાદ્દા નામની એક શુસ્વીર છોકરીએ લશ્કરી પોશાકમાં કિસ્વામાંથી નીકળી આવીને સોરાબ સાથે દ્વ દ્વ મુદ્દની માગણી કરી. 'જપાજપીમાં સોરાબના શસ્ત્રથી માથાનો ટોપ ઉડી જતા તેના ઠાળા લાભાવાળ ખભાપર છવાઈ જયા અને સ્ત્રી જાતિ જોગખાઈ ગઈ. સોરાબે તેનું ઠાડું પકડીને કહ્યું, "પરીચહેર હવે તું ક્યા જયો? મર્દોની સાથે તું લડવા શા માટે આવી? હવે તો તારે કેલી તરફકે મારી છાવણીમાં આવવું પડ્યો." ગુર્જ બોલી, "એક જોરતને હરાવીને શુ મલકાય છે? ખરે લાભ ભેજતો હોય તો ત્યાહ મારી સાથે કિસ્વામાં હુંજર પકડાયા પછી મારે શુક્રો બાપ ગુસ્તહમ તેનો બચાવ કરે છે જો હું લલામણુ કરીશ તો તે આજો કિસ્વો તારે હવાલે કરી દેશે. કતોહ મેળવનારને બીજું શુ ભેષ્ય છે ? "

તેના હાવભાવ અને નખરાથી રોગવાઈને સોરાબ તેની સાથે ગયો. ગુર્જાદ્દા ઘોડો જરા આગળ કરીને કિસ્વામાં જઈ દસ્વાલ્લે બંધ કરાવી દીધા અને દિવાલની ટોચ પર ચડીને સોરાબનો હુરીઓ કર્યો ! ઠાકાઈ ને નાસીપાસીથી ગુસ્સે થઈને સોરાબે કિસ્વો સર કરવાના કસમ ખાધા. ગુર્જાદ્દાના પિતાએ શાહ કાઇકાઉસ ઉપર બનેલી બીનાનો સંદેશો મોકલ્યો અને પોતે રાતોરાત તમામ માણસો સાથે છુપે હરવાજેથી કિસ્વો ખાલી કરી ગયો. ખેડા કાટતાં હરવાળ તોઠાવી સોરાબ અંદર ધુસ્યો તો કિસ્વો તદ્દન ઉલ્લંઘિત હતો. ગુર્જનો પત્તો નહી મળવાથી તે ઘણો નાઉમેદ થઈ ગયો. અફાસિયાળ વાળી ફાજનો સરહાર હુમાન તેની સ્થિતિ પામી જઈ બોલ્યો, ઠાકપણુ જ્યા મર્દ બે ઘડીની જમ્મત સિવામ જોરતોમાં લોભાતો નથી. નામીથી કારકીર્દિને બહલે શું તું શરમાવનારા હવસને આલે છે? તું અમારો આળેવાન થઈને આમ કરશે તો કેમ આલશે? જ્યારે ધરાનું રાજ્ય તાબે થશે ત્યારે એવી તો મોજ મળ ઘણીએ મળી આવશે. આવા વચનોથી સોરાબનો છવ કેકાણે આંચ્યો.

રૂસ્તમની તૈયારી

સફેદ કિલ્લો પડવાના ખજાર મળતા ઠાઠકાઉંસે રૂસ્તમને તેના વતન જાણુલથી તેડાવ્યો. રૂસ્તમે હાજર થવામાં ત્રણચાર રોજની દીલ કરી તેથી શાહે ગુસ્સે થઈને તેને ગળદન મારવાનો દુકમ કર્યો. એ ફરમાન બજાવવાની કોઈની હિંમત ગાલી નહીં આજ સુધીમાં પોતે ધરાવનારા રાજ્ય માટે જેહુમ્મ 'ઠાવી તેનું બ્યાન કરીને રૂસ્તમે કેકાઉસને ફિટકાર આપ્યો અને 'ગદી જવા તૈયારી કરી. પણ એવામાં ગુદર્જ નામના એક 'એ શાહ તથા રૂસ્તમને સમજાવીને ટાઢા પાઠ્યા તે રોજ 'રૂસ્ત ઉડી અને બીજે દિવસે તમામ ફોજ રૂસ્તમની સરદારી તળ 'ગામા આવી.

હજી સુધી સોરાબે સરહદને 'વા છોડ્યો ન હતો, સાબને વખતે હુમાનની સાથે બુરજ ઉ 'ગેને સોરાબ બોમેર ભેતો હતો, એવામાં ઇંગનીઓની ફોજ ત આવવી કેખાઈ પાયદળ સ્વાર અને હાથીની કેગળદી ભેઈને તમામ ચઢકી ગયા. પણ સોરાબ નિહર રહ્યો કિલ્લામાં ગોધાઈ રહેવાને બઢલે તેણે બહાર નીકળી પડીને દિવાલની તળેટીમાં પડાવ નાખ્યો. છાવળીના મધ્ય ભાગમાં ચહેનચાહી તણુ કોઈને તેમાં અફાસિયાબવાળુ તખ્ત ગોઠવ્યું જ્યારે પશ્ચિમસર કામ કરવાનું હોય ત્યારે સોરાબ એ તખ્ત ઉપર બેઝીને રાજ્યપદ ધારણ કરતો હતો. ધરાની ફોજે, ત્યાંથી કેટલેક ફર મુકામ કર્યો. આખી રાત બન્ને બાણુ લડાઈની તૈયારી કરવામાં પત્રાર થઈ.

બાપ-દિકરો મેદાને જામ્યા

સવાર પડતા જ સોરાબે શાહ ઠાઉસના તણુ તરફ પોતાનો પોઠા મઢાવ્યો. તે દિવસે રૂસ્તમનો વિચાર લડાઈમાં ઉતરવાનો ન હતો અને ત્યાર ખડી પણ એ જમાનાની રસમ મુજબ છુપે નામે લઢવાનો તેનો ધરિદો હતો કે ઠકાચ હાર થાય તો પોતાના નામને બટ્ટો લાગે નહિ. સોરાબ હુમ્મનોને ચેલુ અવઠાવતો શાહના તણુ સુધી પહોંચી ગયો અને પોકાર કરી ઠાઉસને હાથો હાથની લડાઈમાં ઉતરવા બોલાવ્યો. જવાબ નહિ મળવાથી તેને નામર્ફ હિલ્લકારો.

વગેરે જાણીને ત જુના દોરડા તરફ સોરાએ એવા ભેરથી બાલો ફેંક્યો કે કેટલીક મેખો ઉખડી જવાથી ત જુનો કેટલોક ભાગ ઉઘાડો થઈ ગયો.

શાહે જમરાઈને રૂસ્તમને તેડાવ્યો. શાહની નામઠાઈ પર સ્થાનત વસાવતો રૂસ્તમ ઝટપટ બખતર-સૂણ રકુશ પર સ્વાર થઈ આવી પહોંચ્યો. સોરાએ ખાસ કારણસર એક બાળુ આવવા ઈશારત કરી.

આજ પહેલી જ વાર કંઈ એકબીબને ઓળખ્યા વિના સામસામા આવ્યા. રૂસ્તમે સામાવાળા તરફ એકી ટસે ભેઠ રહ્યા બાદ જણાવ્યું “જુન તને મારી નાખવા માફ દિલ કહેતું નથી. તું હજી બચ્યું.” શાહે હું લડી લડીને ઘડાઈ ચુક્યો છું. આજ સુધીમા કોઈ મને એવી શક્ય નથી મળે નાઈ કશું માનીને તું બીજી જગોએ તોડે.” બ અજમાવ.”

આવા માયાળુ શબ્દોથી શાખ ગળગળે થઈ ગયો. તેણે કહ્યું, “મને એક જ સલાહ પૂછવા દે, સુલકમશહુર નીરમના વંશનો મહાન રૂસ્તમ શું તું જ છે?”

રૂસ્તમ બનાવટી નામથી લઢવાનો હોવાથી બોલ્યો, “હું રૂસ્તમ નથી તેમ નીરમના વંશનો પણ નથી, મારે રાજ્ય નથી તેમ ઉંચું કુળ પણ નથી.”

જે હેતુથી રૂસ્તમને બાળુએ ભાલાવ્યો હતો તે ફેલટ જવાથી સોરાબની સઘળી આગ્રાઓ નાશ પામી જે તેણે પોતાને રૂસ્તમનો દિકરો જણાવીને સાળીલીમા પેલી મહોર દેખાડી હોત તો બાપ દિકરાનો મેળાપ કેવો ખુશહારક થાત ! પણ રૂસ્તમનો ચોક્કોચટ જવાબ સામળીને એણે વધારે પૂછવાનું માડી વાળ્યું. કીસ્મતની જાતિ ઉલટી હતી.

પછી બાપ-દિકરા વચ્ચે જળખર લડાઈ બંને પ્રથમ બાલાથી બંને વીરો લડ્યા. બાલા ભાગી જવાથી તલવારો હાથ મરી આખરે ગદાઓ લીધી. લડાઈ એવી ભેરભેર ચાલતી હતી કે તેઓના બખતરો સુધાઈ ગયા; લોહાઓ ઘાટીને લોથ થઈ ગયા.

હોહી અને પરસેવાથી બન્ને વીરો લલગદ થઇ ગયા, અને જરા
સ્વાસ્થ્ય ખાવા યોગ્ય.

જરા વાર રહીને બન્નેએ તીરકામઠાં લીધાં એક બીજાના સા
ચાલાકીથી હાથ પર ઢીલાતા હોઇને કોઇની હારજીત થઈ નહી.
આખરે તેઓએ એક બીજાને ક્રમશઃ પકડીને ઘાઠા ઉપરથી
ઉઘડાવી નાખવાનો હાવપેચ રમવા માંડ્યો. ફરીફાઇ એવી સખત
ચાલી કે બન્ને જલ્દી ફરીને ઘાઠ ખાવા યોગ્ય. પછી સોરાબે પોતાની
વજનદાર ગદા ઉપરથી રસ્તમના માથા પર ઘોચી તો ઘેવો ભેરથી
ફટકો લગાવ્યો. કે ઘણી વાર સુધી તેને કળ વળી નહી. રાત પડવા
આવેલી હોવાથી બીજે દહાડે મલ્લકુસ્તી ખેલવાનું નક્કી થયું.

પુનઃખાર લડાઇનો બીજો દિવસ

રાતે ખાણ ખાતી વેળા સોરાબે હુમાનને કહ્યું,
“જો ચોખ્ખાની સાથે હું આજે લડયો તેનાં બળ અને છટા
રસ્તમના જેવા જ લાગે છે. કદાચ મારે હાથે માર્યો ગયા પછી તે
મારો ખાપ ઠરે એવું ખુદા ન કરે.” હુમાન પોતાનો પાઠ અક્ષરસિ
યાબ પાસેથી ભર્યો હતો. તેણે જણાવ્યું, “મેં રસ્તમને ઘણી વાર
લડેલો છે તેથી ઠહી ચકુ છું કે જો ચોદ્રો ગમે તેલો. રસ્તમને
મળતો આવે તો પણ એ રસ્તમ તો નથી જ.”

બીજે દહાડે મેદાનમાં લેટો ચતાં સોરાબનું દિલ ફરીથી
પીગળ્યું. તે ઘોષ્યો, “અધઝુલરી લુલી જઈને ઘાસ આપણે લડવું
જ થઈ શકે. કોઈ છુપી સત્તા મને તારા પક્ષમાં ખેંચે છે તારું નામ
છુપાવ નહિ તારા જેવા બહાદુરનું નામ જગજગરે હોવું જ જોઈએ.
મોટે ઠરું, હું રસ્તમ છે. આ ખુદાનું તારો હોસ્ત થવા માગુ છું.”

અંધ કાલના માધી રસ્તમ હળુ સુખી મ્હેં ચ ચવાળતો હતો.
તેથી તેણે પોતાનું ખર્ નામ બતાવ્યું નહિ. તેદમીનાએ ભૂટી અવ
તર્યાના ખબર આપેલા હોવાથી એ પોતાનો ભેટો હથે ઘેવો તેને
બિલકુલ ખ્યાલ આવ્યો નહિ.

બાપની ગર્દન કાપવા બેઠાની તૈયારી !

મહાકુસ્તી શરૂ થઈ ઘણીવાર મુખી હાવપેચ બેઠાયા બાદ રૂસ્તમ જમીનપત્ર ગળાયેલ સોરાબે સિંહની માફક ગર્જના કરી તેની છાતીપર કુદીને તેનું ગળુ કાપવા તલવાર ઉઘામી.

રૂસ્તમ એકદમ બોલી ઉઠ્યો, “ રહે રહે ! તારી તલવાર હઠાવ. તું આ દેશનો કાયદો બાબતો નથી કે કુસ્તીમાં બીજી વાર હરીફ નીચે પડે તો જ તેને મારી નાખવામાં આવે છે ” આવો નિયમ હતો જ નહિ તો પણ સોરાબે બરોસો રાખીને રૂસ્તમને છુટો કર્યો. ત્રીજે દહાડે ફરી દાવ બેઠીને પરિણામ લાવવાનું હતું.

રાત્રે હુમાને સોરાબને ઠક્કું કે કુસ્તીના કાયદાની બાબતમાં તેના હરીફે તેને ઈલા બણાવ્યા હતા.

ત્રીજે દહાડે આખર નિકાલ માટે બન્ને યોદ્ધાઓ ભેગા થયા. સોરાબે જણાવ્યું, “ તારી સરખાઈ કેટલી છે તે હું પામી ગયો છું. હજી પણ કાંઈ પેચ રમવાની તારી ધારણા છે કે શું ? યાદ રાખ, મેં જો વખત તને જતો કર્યો. પણ આ ફેરે એમ થશે નહિ ”

કસાપલા યોદ્ધાએ જવાબ દીધો, “ જીવાન લોકો હકથી બંદે મગર અને સાહસિક હોય છે. સાવધાન માણસ કદિ બડાઈ હાકતો નથી. કેવું બળે છે કે મારો હાથ તારું શુભાન ઉતારશે નહિ ? ”

બાપબેઠાની અરસપરસ પહેલી ને છેલ્લી પીછાન.

અગાઉની માફક તેઓ બચબચા આવ્યા, અને આ વખત રૂસ્તમની ક્તેહ થઈ તેણે સોરાબને પટકી પાડ્યો, પણ કદાચ તે છટકીને પાછો ઉભો થઈ જ્યે એવી ધાસ્તીથી પોતાની કટાર તેના પાસળામાં લોપ્તી દીધી હવે થઈ ચુક્યું એમ જાણીને સોરાબ બોલી ઉઠ્યો, “ અફસોસ ! હું મારા બાપની યોધમાં અહીં આવ્યો પણ તેનો મેળાપ થવાને બદલે મારો જીવ શુમાવુ છું ! જો મારો બાપ બળે તો આનો બદલો લીધા વિના રહે નહિ ! ”

ઇરાનના યોદ્ધાએ પૂછ્યું, “ તારા બાપનું નામ શું છે ? ”

મોતને કિનારે પહોંચેલો સોરાબ બોલ્યો, “ મારો બાપ રૂસ્તમ છે, અને મારી મા સમગ્રાનની શાહબાદી તેહમીના છે ! ”

આ સાલગતા જ રસ્તમનું લોહી ઢી ઝડી ગયું, “કમનસીબ જવાન ! તારી પાસે એ વાતની કંઈ સાબિતી છે કે ખાલી મને પચ્ચવવા ખાતર એમ બોલે છે ? બલુ કે હું પોતે જ રસ્તમ છું !”

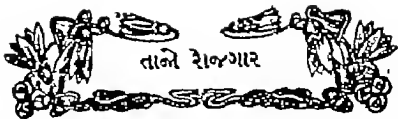
સોશબ બોલ્યો, “હાથ ! માઈં દિલ પહેલેથી જ કહેતું હતું કે તું મારો બાપ છે ! મેં ફરીફરીને તારી ઝોળખાણ માગી તો પણ તને સામી લાગણી થઈ નહિ ! હવે બે સાબિતી બેઠવી હાથ તો માઈં બખ્તર અસેડીને મારે હાથે તારી મઠોર બાંધેલી છે તે જો. મને અગાઉથી જ કેમ કહ્યું નહિ કે હું રસ્તમ છું ?”

આપનો સ્વતાપ

નામવાળી વીંટી જોતા જ રસ્તમ હું ખી થઈને પશ્તાવો કરવા લાગ્યો. હવે શું વળે ! એવાના તેને ઘાઠ આબ્યુ કે કાઈકાઉસ પાસે ગમે એવો જામ રૂઝાવ એવો મલમ હતો. એ મલમ લાવવા તેણે હબ્બુરીઆ સુદ્દાને મોકલ્યો. કાઉસ પોતાને ઘમેલ અપમાન ભુલી ગયો નહોતો. તેથી તેણે મલમ આપવાની ચોક્ખી ના પાડી આ ઉપરથી રસ્તમ પોતે મલમ માગવા ચાલ્યો, પણ હજી ચોઠેક ગયો એટલામા સોશબ ગુજર્ગાના ખબર ફરી વળ્યા.

તુરાનીઓનો સરહાર મરાયાથી લઠાઈ આપોઆપ બધે પડી સોશબની લાસ રસ્તમના રહેઠાણ આબુલિસ્તાનમા માન સાથે રહનાવવામાં આવી જ્યારે આ ખબર સમગાન પહોંચ્યા ત્યારે શોકથી તેહમીનનો પ્રાણ પરસોઠમા ચાલ્યો ગયો.

૧ ધરાનના આ મહારાજનો અત ઇ સ પૂર્વે ૩૩૩માં આવ્યો. મદાન મીઠદરે ધરાનના સાદ રાખમન રગવી ઇગન છતી લીધું તેના પછી પાર્શ્વિન વસના રાજાઓના કબજામા ધરાન આવ્યું. દ્વિતી પછી આરબોએ ધરાન છતી લીધું અને ધરાનમાં મુસલમાની ધર્મ ફેલાયો. હરથાહ ધર્મમુસ્ત ધરાનીઓ ધમાધ મુસલમાનોના તાસથી કટાણી પોતાનો પવિત્ર આતસ કાઢી દીની જમિમાં સળાણ આગળ આવ્યા જ્યાં ઉદાર મનવાળા દિ. દુઓએ તેમને આવહાર આપ્યો. હાથ પણ ધરાન મુસલમાનોના હાથમાં છે તે તેમને રાજ 'શાહ' કહેવાય છે ધરાન આજે ખીજા મુખરમાં રાજ્યો કરતાં પર્વ જ પહાત છે ધરાનની વિશેષ દમીસ્ત દવે પછી

એક રાજ હતો તે એક વાર હરબારમા પોતાના દિવાનને કહેવા લાગ્યો કે આજ તો મેં વેગણનું શાક ખાધું તેથી મારા પેટમાં સખત શૂળ લોકાય છે

તેના પ્રધાન ખુશામલીયો ને આપણો હતો. તે બોલ્યો,— મહારાજ ! ખરી વાત છે એ નાપાક, કમ્બખ્ત, નાલાયક વેગણની ભત જ એવી છે ! જુઓને મહારાજ, બીજા કોઈ પણ શાકને એ શાક જેવા ઠાંટા ઠી હોય છે કે ? વેગણના જ ડીટાને ઠાટા હોય છે

ઉપરની વાતને યોદ્ધા દિવસ વહી ગયા. એક દિવસ રાજા પ્રધાનને કહે,—પ્રધાનજી ! આજે મેં વેગણનું શાક ખાધેલું એવું સરસ બનેલું અને તેમા એવો તો અમૃત જેવો સવાદ આવે કે, બસ, વાત નહિ કરવાની

પ્રધાન બોલ્યો,—બરાબર છે મહારાજ વેગણનું શાક જ એવું ખુબીદાર છે એના જેવું સ્વાદિષ્ટ શાક બીજે છે જ ક્યા ? આપ પુશ્પીપરના મહારાજ અને વેગણ શાકનો મહારાજ ! મહારાજ ! આપને માથે પણ તાજ છે અને વેગણને માથે પણ ડીટા રૂપી તાજ છે !

રાજા કહે—પણ દિવાનજી ! તે દિવસે મેં વેગણને ખુબ વખોડ્યા ત્યારે તો તમે વેગણની બહુ વખોવણી કરી હતી. આજે આમ કેમ ?

નીચ અધમ પ્રધાને જવાબ આપ્યો—ખુદાવિદ ! હું આપનો નોકર છું કાંઈ વેગણનો નોકર છું ? મારે તો આપ કહેા તેમ કરવાનું ને આપની હાજો-હા બસવાની !

卐 જાદુગરના જાદુ 卐

એક જાદુગર હતો તેને જાદુના ને છુમતરના ખેલો બહુ સરસ આવડે. એક વાર તેણે દુરથી એક હાથીને આવતો દીઠો તે સમજ્યો કે આ હાથી પર મારો જાદુ ચલાવુ ત્યારે જ મારું નામ જાદુગર ને ત્યારે જ હું પ્રેક્ષક આસ્વાદો કે ઝીમનનો પીતરાઈ ગણાઉં (જુઓ ચિત્ર ૧)

તેણે તો ધતરમતર કરવા માડ્યા ને હાથીની આખમા ઘેન બરાવા માડ્યું (જુઓ ચિત્ર ૨) હાથી ઈંધવાની ચેતરણ કરવા લાગ્યો ને જાદુગર જોરથી મતર મારવા લાગ્યો.

પણ બાપરે ! આ શુ યશુ ? હાથીને ઈલાલિમા એવી ઉધ આવી કે અવગુ પાસુ ફેરવીને તે ધખલ લા ને જાદુગર ઉપર જ બેઠી ગયો ! ગરિજ બિચારો જાદુગર ! હાથીના પગ તળે હવાઈ ગયો. તેને દો હાથના કપા ડેચે વાગ્યા (જુઓ ચિત્ર ૩)

છુમતર !

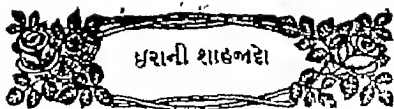
ખૂબ મગ્ન ચિત્ર,
મગ્ન વાચન, સુદ વાતો,
કવિનાઓ ને બીજા લેખો સાથે

ખાસલવનનો દીવાળી અંક

નવેમ્બર ૧૯૨૫ અંક તરિકે દીવાળીના તહેવારો ઉપર બહાર પડે. આજના કાષ્ઠપણ અંકને વિચારો એવો તે આકર્ષક ને સુદ મનવાનો ઉત્તમ અને જુના માહકોને કિમતી ઇનામો મળશે નવા માહકોને ઉતાવળ કરવી

છટકે રૂ. ૦૧૧-વાર્ષિક માત્ર રૂ. ૩-પરદેશ રૂ. ૪)

ખાસલવન કાર્યાલય નાનપાડા વડોદરા

ધરાની શાહજહો

લખ ૧ મી રજાવાલો ૬ શાહ, બી ને

રાન દેશમા નવરોજ નામનો તહેવાર બહુ
ઠાઠથી ઉજવાય છે તે દિવસે દેશપરદેશથી
કારીગર લોકો ત્યાં આવી પોતાની કારીગીરીની
ચીજોનું એક મોટું પ્રદર્શન ત્યાં ભરી
દે છે આવા એક તહેવારના દિવસે

ધરાનનો બાહ્યાલ શાયર પોતાનો કરબાર ભરીને બેઠો
હતો. તે કળા કૌશલ્યને ધણે જ ચોખ્ખીન હતો અનેક કારીગર
લોકોની કારીગીરી બોલને તેમને ઇનામો અપાયા. તે પછી છેવટે ત્રણ
બુદ્ધિશાળી કારીગરો ત્યાં હાજર થયા. પ્રથમ એક હિંદી કારીગર
આગળ આવી એક સુંદર હીરામાણેકથી જડેલું સોનાનું પૂતળું રાખને
નખરકર્તું આ પુતળાના હાથમા એક સોનાનું રજુશીંગડું હતું તેણે
રાખને જણાવ્યું કે મહારાજ, આ પૂતળામા એવો શુભ છે કે જો
તમે તે તમારા નગરના કરવાને ઉભુ રાખો તો દુશ્મનોને આવતા
અટકાવે, રજુશીંગડું વગાડી તમોને ખબર આપે અને શત્રુઓના
પ્રાણ લે.

ચમત્કારી ઘોડો

પછી યુનાની કારીગરે આગળ આવી આદીની રક્ષાખીમા
જડેલો સોનાના ચોવીસ આઠલાવાળો એક મોર બેટ ધર્યો. તેણે
જણાવ્યું કે, આ મોરમા એવી ખૂબી છે કે જો કલાકે તેનો એક
આંકલો વારાફરતી ખરશે, તેમાથી એક નાનો મોર નીકળી પાંખો
ફફકાવશે અને કલાક થશે એમ દેખાડશે. વળી જો કલાકે આઠરાતે આ
મોર મ્હો ખેલશે એટલે તેના મ્હોમા બીજનો ચક્ર દેખાશે. ત્યાર
પછી ત્રીજો ધરાન દેશનો કારીગર આગળ આવ્યો અને એક સુંદર
સાજવાળો બનાવટી ઘોડો રાખ આગળ ધર્યો.

શાહજાદો પસાર !

ઘોડાના ગુણના વખાણ કરતા તે બોલ્યો કે, આ ઘોડાપર સ્વારી કર્યાથી જ્યાં જવું હોય ત્યાં જઈ શકાય છે અને શત્રુઓને હારવી શકાય છે બાહ્યાહને ઘોડાની પરીક્ષા કરવાની ઇચ્છા થઈ તેણે કારીગરને ફરમાવ્યું કે અહીંથી પાંચ ગાઉ દૂર એક પર્વત છે ત્યાં આ ઘોડા પર બેઝીને બા અને નિશાની તરીકે ત્યાં ઉગેલા તાડના ઝાડની એક ડાખળી હેતો આવજો આખા મીચીને ઉઘાડતા પહેલાં તો કારીગર ઘોડાપર સ્વાર થઈ તની ડોક આગળની એક કળ દબાવી ઉઠ્યો. ફક્ત પંદર મીનીટમાં બતાવેલા સ્થળે જઈ તં નિશાની સામે પાછો ફર્યો. બાહ્યાહ અને સંઘના આદ્યર્થમાં ગરકાવ બની ગયા. કારી ગરને ઘોડાનું મુઠ્ઠા પુછતા તેણે જણાવ્યું કે આ ઘોડો બનાવતાં મેં ભારી એકની એક દીકરીનો લોગ આપ્યો છે તો તેના બદલામાં આપ નામદાર આપની શાહજાદીનું ભારી સામે લગ્ન કરો એટલે બસાં આ સામળી સંઘજાને ગુચ્છો. આવ્યો. શાહજાદા કમર-અલ-અકમારને ગુસ્સો સોમી વધારે જણાતો હતો. બાહ્યાહ તેને શાત પાડી પ્રથમ ઘોડાનો બંદો અનુભવ કરી જોવા કહ્યું. રાજપુત્રે ઘોડો ચલાવવાની કળ જોઈ લીધી હતી એટલે તરત જ તે ઘોડાપર સ્વાર થયો અને કળ દબાવી આઠાશ માર્ગે ઉઠ્યો. કારીગર તેને કાંઈ કહેવા બાંધ ત્યાર પહેલાં તો તે અદસ્ય થઈ ગયો. હવે તે ઘોડો પાછો કેવી રીતે ફરશે તની સંઘજાને શીકર થવા લાગી. પલા કારીગરને આવો પ્રસન્ન લાવવા માટે કેદ કરવામાં આવ્યો.

બગાળની શાહજાદીના જનનખાનામાં

આ તરફ રાજપુત્ર આપો દિવસ ઘોડાપર ઉઠતો રહ્યો. તેને જૂખ અને તરશ લાગ્યા હતા પણ હવે ઠેવી રીતે પાછા જઈ તે તેને સુઝમું નહિ. હિમત રાખી તપાસ કરતા ઘોડાના ઝન પાછળ એક બીછા કળ તેને દેખાઈ તે દબાવતા જ ધીમે ધીમે ઘોડો નીચે ઉતરવા લાગ્યો. હવે આ ઘોડો કઈ જગાએ ઉતરશે તે નક્કી ન હોવાથી રાજપુત્ર નિરાશ બની ઘોડાપર પડી રહ્યો. રાત્રિ પડી ગઈ હતી. સર્વત્ર અંધકાર ફેલાઈ ગયો હતો. તે વખતે રાજપુત્રના પગને જમીનનો સ્પર્શ થયો. તરત જ તે સાવચેત થયો.

અને ઘોઠાપરથી નીચે ઉતર્યો. તેને માણસ પડ્યું કે તે એક રાજમ-
હેલની અગાસીમાં આવ્યો છે. ધીમેધી તે ઢાઢર ઉતરી નીચે આવ્યો.
ત્યાં ફેટલાક પહેરેગીરો ઈંધતા હતા. બહુ જ સાવચેતીથી તે એક
બીજા ખોરડામાં ગયો. ત્યાં ફેટલીક ઢાઢીઓ જમીનપર આમતેમ
ઘોરવી પડી હતી અને એક સુદર પલંગપર એક સ્વરૂપવાન
રાજકુમારી સુતેલી હતી.

પરણવાનો દેાલ

ગભરાયા વગર રાજપુત્ર પલંગ પાસે ગયો અને તે કુમારીને
યુક્તિથી જગાડી તે બાગી એટલે અતિશય નમ્રતાથી અમાનક
ત્યાં આવી તેને તકલીફ આપી તે બહુ તેણે ક્ષમા માગી તથા
પોતાને આશય આપવા મળે તેની પ્રાર્થના કરી. રાજકુમારી આજ્ઞા
વળતે એક સ્વરૂપવાન રાજકુવરને પોતાના સામે બેઠું આશ્ચર્ય
સાથે આનંદમાં મગ્ન થઈ તેણે રાજકુમારને આશ્વાસન આપ્યું
અને ઢાસીઓને જગાડી તેની યોગ્ય મહેમાનગીરી કરી.

બીજે દિવસે સવારે રાજકુમારીએ તેનું સુષુપ્ત વૃત્તાત બાણી લીધું
અને બન્નેએ અરસપરસ પરણવાનું વચન આપ્યું. ઘોઠાક દિવસ પછી
રાજપુત્રને તેનો બાપ સાક્ષર્યો એટલે તેણે ત્યાંથી જવાની રજા માગી.

તોપણ ઘોડા દિવસ તેને રાજકન્યાએ ત્યાં રાખ્યો. આટલા વખત દરમિયાન આ વાત રાજકુમારીના પિતા બગાળ દેશના રાજા કને પહોંચી. તે જાતે તપાસ કરવા કુવરીના મહેલમાં આવ્યો અને યુવરા અને ત્યાંજોઈ તેણે તેને ભારે તિરસ્કાર કર્યો. રાજકુવરે લલવાની ઇચ્છા જણાવતાં રાજાએ પોતાનું લશ્કર તૈયાર કર્યું. કુમારે પોતાના કરામતી ઘોડાપર સ્વાર થઈ બધાની આજમા ધૂળ નાખી ઇરાનની દિશા પકડી.

શાહબાદીનું હરણુ

ઘણા દિવસ પછી રાજપુત્ર પાછો આવવાથી ઇરાન દેશમાં સર્વને આનંદ થયેલ. રાજાએ ફરીથી આવું સાહસ ન કરવા તેને સખત તાકીદ કરી ઘોડા દિવસ વીત્યા બાદ રાજકુમારને બગાળ દેશની કુમારીની યાદ આવી. કોઈને પણ ખબર ન પડે એમ પરોડીયે ઊડીને તે જ કરામતી ઘોડાપર સ્વાર થઈ રાજકુમાર બગાળ દેશ તરફ રવાના થયેલ. મધ્ય રાત્રિના કુમારે તે રાજકન્યાને મળ્યો અને તેને પોતાની સાથે આવવા સમજાવી. રાજકન્યા તો તેની વાટ જોઈને જ બેઠી હતી. બીજે દિવસે મળસકામાં જ રાજપુત્ર તે રાજકન્યાને લઈને ઇરાન તરફ આસતો થયો. શહેર બહારના બાગના મહેલમાં રાજકન્યાને રાખી તેને ઘોડા વખતમાં જ બેઠાવી દેવાનું વચન આપી કુમાર તેના પિતાને મળવા ગયેલ. ફરીથી કુવરને સહીસલામત આ વેલો જોઈ રાજા અને સમળા ખુશ થયા. રાજપુત્રે પોતાની અમળી હકીકત રાજાના આગળ નિવેદન કરી અને રાજકન્યાને માન સાથે તેડી લાવવા વિનંતિ કરી.

હારીગરની કપટકળા

હવે પેલો ઘોડાનો હારીગર ને અત્યાર સુધી કેદમાં હતો તેને છૂટો કરવામાં આવ્યેલ. જ્યારે તેણે સાંભળ્યું કે રાજપુત્ર તેના ઘોડાની મદદથી એક સુદર રાજકન્યાને ઉપાડી લાગ્યો છે ત્યારે તે અદેખાઈથી બળી જવા લાગ્યો. તરત જ તે રાજકન્યાને ઉતારી આપ્યો હતો. તે બાગમાં ગયો અને અદર જવાની પરવાનગી મેળવી રાજકન્યાને જણાવ્યું કે તમને તેડી લઈ જવા માટે રાજાએ મને મોકલ્યો છે તો દૂપા કરી પધારેલ. કોઈને પણ આની વાતમાં

શકા આવી નહિ અને તે દગલખાજ ઠારીગર તેના ઘોડાપર રાજ-
કન્યાને બેસાડી આકાશ માર્ગે ચાલતો થયેલ. આ વાત વ્યારે
રાજપુત્રે બાણી ત્યારે તે ધણે હીલગીર થયેલ. તેણે તરત જ પ્રતિજ્ઞા
કરી કે રાજકન્યાને ચોખી લાંબા શીવાય આ નગરમા કુ કદી આ-
વીશ નહિ. ત્યાર પછી તે ખાનગી રીતે એક ફકીરનો પોશાક
મગાવી તે પહેરી રાજકન્યાની શોધમા નીકળી પડ્યો.

ઓલામાંથી સુલામાં !

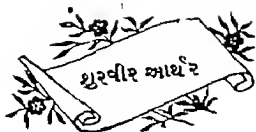
આ તરફ પેલા ઠારીગરે કેટલાક વખત પછી એક જગલમા
ઘોડાને ઉતાર્યો ઠારીગરે તેને ખાવા પીવાની વ્યવસ્થા કરી
આપી અને પછી તેને પોતાની સાથે લઇ કરવા માટે સમજાવવા
લાગ્યો. ખરાબર આ જ સમયે મુનાન દેશનો રાજા શિકાર
કરી વર તરફ રવાના થતો હતો તેણે આ બન્નેની રક્ષક થતી
એક તે તેમની પાસે આંચેલ. ખરી હકીકત બાણી લીધા બાદ
તે વિશ્વાસપાતી ઠારીગરને ત્યા જ મારી નાખવામા આંચેલ.
ત્યાર પછી મુનાનનો રાજા તે કન્યા તથા ઘોડાને સાથે લઇને પોતાના
મહેલમા આંચેલ. રાજકન્યા અત્યારે એક સંકટમાથી છુટી હતી
પણ બીજી સંકટ તેને માટે તૈયાર જ હતું. રાજધાનીમા આંચા
પછી બીજે જ દિવસે મુનાનના રાજાએ તે રાજકન્યાને પોતાની સાથે
લઇ કરવા સમજાવવા માડી. પણ રાજકન્યાએ તો મનથી જ નિશ્ચય
કર્યો હતો કે કા તો પોતાના ઇરાની શાહબાદને દોષપણ યુક્તિથી મળવું
અજર પ્રાણ આપવો. તેણે ધૈર્ય રાખી ગાડા હોવાનો ટોચ કરવા માડ્યો.
વ્યા ત્યા તે દોડવા લાગી. જે હાયમા આવે તે ફેંકી દેવા લાગી અને
ગમે તેમ બંધવા લાગી રાજાએ પોતાની ઉતાવળ માટે પસ્તાવો કરી
કુશળ હકીમેને તેની ચારવાશ કરવા બોલાવ્યા. આથી સહુ
દોષ તેના ચાળાથી ડરવા લાગ્યા. દોષપણ તેની પાસે જઈ
શકતું નહિ મુનાનનો રાજા પણ આખરે નિરાશ થયો.

શાહબાદીનો ફકીરથી મેળાપ

આ તરફ રાજપુત્ર હતો ફરતો મુનાનના દેશમા આવી
લાંચેલ. ત્યાં તેણે મુનાનના રાજાનો તમા તેણે જગલમાથી
ઘોડાની આણેલી બાળ દેશની કન્યાનો હેવાલ સાંભળ્યો. વળી વ.

ધારામ્ય તેણે સાબાળ્યુ કે તે શાહજાદી પાગલ બની ગઇ છે અને તે મટાડનારને રાજા બારે ઇનામ આપનાર છે હવે રાજપુત્રને ખાત્રિ થઇ કે તે રાજકન્યા પોતાની સ્ત્રી જ છે તેણે પોતાનો કુદીરનો વેશ ઉતારી હકીમનો વેશ ધારણ કર્યો. ચોખ્ખ પરવાનગી મેળવી તે રાજા પાસે હાજર થયો અને જણાવ્યું કે મારા મત્રના પ્રયોગથી જરૂર હું રાજકન્યાને આરામ કરી શકીશ રાજાને આથી આનંદ થયો. તરત જ તેને રાજકન્યા પાસે લઇ ગયે. પ્રથમ તો આ રાજકન્યા બનાવટી હકીમને જોઇને હંમેશાની માફક જુઓ પાઠવા માઠી પણ રાજપુત્રે પાસે જઇ ધીમેથી પોતાની ઝાળખાણ આપી એટલે તે શાત થઇ રાજા તો આ અમત્કાર જોઇ હકીમના મનમાં ને મનમાં વખાણ કરવા લાગ્યો. બીજે દીવસે રાજપુત્રે તે રાજા પાસે ઘોડા સબંધી વાત કહાવી અને જણાવ્યું કે તે ઘોડાપર બેસીને રાજકન્યા જરા કશું અને હું તેનાપર મારા મત્રનો પ્રયોગ કરીશ એટલે જરૂર તેને આરામ થઇ જશે. રાજાએ તેના કહેવા પ્રમાણે ઘોડો લાવી મેઢાનમાં ઉતારાવ્યો. રાજકન્યાને પુષ્કળ શલુગાર પંદરાવી શલુગારી ઘોડાપર સ્વાર થઇ દરવા કહ્યું રાજકન્યા તો હવે ઠાહી બનીને બધું કહ્યું કરવા લાગી મણા માણસો આ હકીમની કુશળતા જોવા ત્યાં એકઠા થયા હતા. તેણે પ્રથમ તો અમિ સળગાવી અદર સુવાસિત લોખાન નાખી કૂપ કરવા માંડ્યો. ત્યારે મુમાઠો મારે બાલુ કેલઇ ગયો. ત્યારે રાજકુમાર લાગ જોઇ ઘોડા પર સ્વાર થઇ કળ હળાવી રાજકન્યા સાથે આકાશમાં ઉડ્યો. આ જોઇ સમગ્રા હિન્મુદ બની ગયા અને રાજા પોતાના વાઅને દોષ આપવા લાગ્યો.

હવે કહેવાતું એટલું જ રહે છે કે રાજપુત્ર ઇરાનમાં પોતાના મહેલમાં આંગ્યો. ત્યાં સમગ્રા તેમને આથે આવેલા જોઇ આનંદ આનંદ પામ્યા. રાજકન્યાના બાપને માન આથે ત્યાં જોલાવવામાં આંગ્યો અને આનંદની રેલડેલ વચ્ચે તેમની લગ્નવિધિ પૂર્ણ કરવામાં આવી.

વળનાર બાનુ

ઈન્હાન્ડમા વીર આર્થર નામે એક જળરો શુરવીર પુરુષ થઈ ગયેલ એ કોણ હતો અને ક્યાથી આવ્યો તે વાત માટે મોટા મતભેદ છે તેનું ખરૂં જીવનચરિત્ર કોઈ જાણીએથી મળી આવતું નથી. આપણે યુરોપના નકશા બાણી નજર કરીએ અને ફ્રાન્સના વાયવ્ય ખુણામાં એકજો તે ત્યાં પ્રીટની નામનું એક સસ્થાન આવેલું છે ત્યાંના માછીઓ તે દેશની એટલે ફ્રાન્સની બાધા સમજી શકતા નથી પણ વેલ્સના દરીઆકીનારે તેમ જ ઈન્હાન્ડના નૈરૂત્ય ખુણામાં વસતા માછીઓની બાધા કાંઈક સમજી શકે છે તે ઉપરથી તેઓ એક જ દેશના રહેવાસી હોવાનો બાસ થાય છે આ લેડિનો રાજા એક વખત મરી ગયેલ હવે નવો રાજા કોણ થાય તેનો મોટો સવાલ ઉઠ્યો થયેલ એટલામાં એક પત્થર જડી આવ્યો તેની અંદર એક તલવાર ખોસેલી હતી. “જે માણસ આ પત્થર ખસેડી તલવાર કાઢી હો તે રાજા થાય” એમ તે ઉપર લખેલું હતું આ તલવાર ખેંચવાને ઘણા જવામદો આવ્યા પણ કોઈથી તે કામ ન થઈ શક્યું છેવટે વીર આર્થર બહાર આવ્યો અને તેણે રમતમાં તલવાર ખેંચી કાઢી તેનું પરાક્રમ જોઈ લોકો ઘણા જ આશ્ચર્ય પામ્યા અને તરત જ બ્રામધૂમ સાથે તેનો રાજ્યપ્રતિષ્ઠ કરવામાં આવ્યો આ તલવાર વડે તેણે ખૂબ જય જમાવ્યો અને બારેબારે લડાઈઓમાં જીત મેળવી નામ કાઢ્યું.

વીર આર્થરના ઘડપણના દિવસો ઘણા દુઃખમાં ગયા તેના સૈનિકો માંહોમાઢી લડી મરતા અને છેવટે તે લડાઈએ એવું ક્ષય કર સ્વરૂપ પકડ્યું કે માત્ર આર્થર અને તેના એક જીવાન સરદાર સિવાય બધા કપાઈ મુલા આર્થર ઘણો ઘવાયો હતો અને તેનું મોત તેને પામે દેખાતું હતું.

શ્રીટ ઉચ્ચ છે નેરલથી માથેરાન ૧૭ માઈલ દૂર રેલ્વેને રસ્તે છે આબુ બાબુનો બબ્બ અને મનોહર દેખાવ સુષ્ટિદેવી બાણે તેના પુર બહારમા તાઠવ નૃત્ય કરી રહી હોય એવો રમણીય લાગે છે. હવાપાણી પણ ગમે તેવા નબળાને તાજગી આપે એવા છે

માથેરાનમા જીમખાતા, હોટલો, બજારો એ તમામ બતબતના માડપાન અને બાનબગીચાની મંથમા આવેલા છે અને તેથી તે બહુ જ રમણીય લાગે છે માથેરાન મામ વાળો જમીનો દુકડો પહાડની ટોચે ૮ માઈલ બેટલો સપાટ છે એ સિવાય એ જ રથળની આરે બાબુએ પહાડની ગળવર ખીણો દોષ પ્રચલ રાક્ષસ કાચા ફાડીને ખડો હોય એવી લાગે છે માથેરાનની આબુ બાબુનો રમ્તો સાકડો બની ઉઠી ઉઠી ખીણોની તરફ લબાયલો હોય છે આવા રસ્તાને “ પોઇન્ટ ” (Point) કહે છે પનોરમા, છુઇસા, પોંકયુપોઇન, હર્ત, ચેક, ગાર્નટ વિગેરે એવા વખણામણ પોઇન્ટો છે તેવી જગ્યાએ માથેરાનના શોખીન સ્કેલાળી એની હાસી હાર ઉતરી ખડે છે સારી આખવાળા માણસો દુર્ગોનની મહદથી અહીંથી ૪૦ માઈલ દૂર આવેલા સુબઈના મનનમા ગાજતા મકાને, ટાવરો, મિનારાઓ વિગેરે સૂર્યના આયમતા પ્રકાશમા બ્યારે જુએ છે ત્યારે તે એવા તો રળીયામણુ લાગે છે કે બાણે બીજા બધા દેખાવો એની આગળ રહ છે !

માથેરાનથી ૧૩ માઈલ દૂર પ્રવાળ પોઇન્ટ આવેલું છે રસ્તો પહાડી અને ઠંઠલું છે આઠેઠાણે વિશાળ દીલ્લો છે. છુઇસા પોઇન્ટ ઉપરથી લોમાલામા ૧૦૦૦ શ્રીટ ઉચ્ચથી પાળીનો ૧૦૦ શ્રીટ મોટો ધોધ પડે છે તે દેખાવ પણ બહુ જ એવાલાયક થાય છે

માથેરાનની આબુ બાબુના પહાડોમા આર્યો હિંદમા આવ્યા તે અગાઉની જગતી બાતિઓ, જેવી કે ધાગરા, ઠાકરડા, કાયકરી વિગેરે રહે છે તેઓ માથેરાનપર વારવાર મજ્જુરી કરવા આવે છે આપણે હવે માથેરાનની સુસાદરી પુરી કરી રહ્યા છીએ. સોનાવડા, લોહગડ, કાર્લા વિગેરેની સુસાદરીને માટે તમે તૈયાર થઈ રહેજો.

મા થે રા ન

લખનાર રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

હવે આપણે માથેરાન તરફ આપણી મુસાફરી લખાવવાની છે નેરલ સ્ટેશનથી માથેરાન સ્ટીમ રેલ્વેમા બેસી માથેરાન જવાય છે રસ્તો વાંકાચુકો અને પહાડની ઠહણોમા ઘડને જાય છે

માથેરાન એ મુળદંતી પ્રજાનુ હંવા ખાવાનુ માનીતું મધકું છે ઉન્હાળામા તથા ચોમાસા પછી જોડકોઠાબર નવેમ્બરમા જેની પાસે પૈસાની સારી જેવી સવડ હોય અથવા જેઓને તબીબત મુધારવાની ખાસ જરૂર પડી હોય તેવાઓ અહીં આવી આરામ લે છે અહીં વીજળી, સારા રસ્તા, ફ્રિજીટ, હોટી, ઈંઠમિન્ટન, બાજ બગીચા વિગેરે રમતગમત અને આરામગાહની જોલબાલો છે યૂરોપીઅન, યૂરેઝીયન, રેશી ખ્રીસ્તી, પારસી, ભાટીયા, ખોબ, હિંદુ વિગેરે તમામ પસરગી પ્રજાના અહીં હર્ષન યાચ છે મુળક વાળા બાળીતાચેક જોવિંદલ વસનજીનુ અત્રે એક વિસાળ લોજન-મુઠ છે અને લક્ષ્મી નામનુ બીજુ પલુ છે મોસમ (સીઝન) માં તેનો લોકો ખુબ લાભ લે છે તેનો ખર્ચ રાજનો પાંચ રૂપિયા છે માથેરાનમા પાણીની હાડમારી ભારે છે અને ઘણીક વાર તો બીસ્તી ની પખાલનું પાણી પલુ ખાવાપીવાના કામમા આપણે લેવું પડે છે

ઉંચા પહાડપર આવેલું હોવાથી માથેરાન આરોગ્યબૂવન (સનટેરિયમ) તરિકે ગણાય છે સમુદ્રની સપાટીથી ત ૨૪૬૦

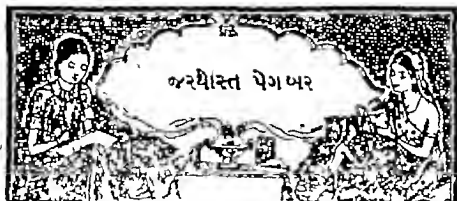
શીટ ઉચુ છે નેરલથી માથેરાન ૧૩ માઈલ દૂર રેલ્વેને રસ્તે છે આબુ બાબુનો બબ્બ અને મનોહર દેખાવ સુષ્ટિદેવી બાબુ તેના પુર બહારમાં તાડવ નૃત્ય કરી રહી હોય એવો રમણીય લાગે છે હવાપાણી પણ ગમે તેવા નબળાને તાજગી આપે એવા છે

માથેરાનમાં જીમખાના, હોટલો, બજારોનો એ તમામ બતબતના ઝાઝપાન અને બાજબગીચાની મધ્યમાં આવેલા છે અને તેથી તે બહુ જ રમણીય લાગે છે માથેરાન ગામ વાળોજીની નનો ટુકડો પહાડની ટોચે ૮ માઈલ જેટલો સપાટ છે એ સિવાય એ જ સ્થળની ચારે બાબુએ પહાડની ગબ્બર ખીણો ટોચ પ્રથમ રાક્ષસ ઠાચા ફાટીને ખટો હોય એવી લાગે છે માથેરાનની આબુ બાબુનો રસ્તો સાઠડો બની ઉડી ઉડી ખીણોની તરફ લગાયલો હોય છે આવા રસ્તાને “ પોઇન્ટ ” (Point) કહે છે પનોરમાં, છુઇસા, પોકરુપાકન, હર્ત, ચૈક, ગાર્ગટ વિગેરે એવા વખણાયલા પોઇન્ટો છે તેવી જગ્યાએ માથેરાનના શોખીન સ્ટેલાણીઓની હારની હાર ઉતરી પડે છે સારી આખવાળા માણસો દુર્બીનની મદદથી અહીંથી ૪૦ માઈલ દૂર આવેલા મુબઇનાં બજારમાં ગાજતા મકાનો, ટાવરો, મિનારાઓ વિગેરે સૂર્યના આયમતા પ્રકાશમાં ન્યારે બુએ છે ત્યારે તે એવા તો રળીયામણાં લાગે છે કે બાબુ બીજા બધા દેખાવો એની આગળ રહ છે !

માથેરાનથી ૧૩ માઈલ દૂર અવાળ પોઇન્ટ આવેલું છે રસ્તો પહાડી અને ઠંડો છે આઠેકાણે વિશાળ કીલ્લો છે. છુઇસા પોઇન્ટ ઉપરથી આમાસામાં ૧૦૦૦ શીટ ઉચી પાણીનો ૧૦૦ શીટ મોટો ધોધ પડે છે તે દેખાવ પણ બહુ જ એવાલાયક થાય છે

માથેરાનની આબુ બાબુના પહાડોમાં આર્યો હિન્દુ આબ્યા તે અગાઉની જમલી બતિઓ, જેવી કે ધાબરા, કાકરડા, કાયકરી વિગેરે રહે છે. તેઓ માથેરાનપર વારવાર મંજુરી કરવા આવે છે આપણે હવે માથેરાનની મુસાફરી પુરી કરી રહ્યા છીએ. હોનાવલા, હોહમડ, કાર્લા વિગેરેની મુસાફરીને માટે તમે તૈયાર થઈ રહેજો.

લખનાર ડૉ. મીહનલાલ લખનાથ પાઠક

રાત્રી બાઈઓના પેગબર સંસ્થાપક જરથોસ્ત સાહેબની જન્મ તારીખ વિષે ઘણા મત ભેદો છે તોપણ ઇ. સ. પૂર્વે ૬૬૦ના સાલમા તેમનો જન્મ અને પટ્ટમા મૃત્યુ માનવામા આવે છે ને આ વાત ખરી હોય તો આ સંસ્થાપક

એક મોટા મહા પર્વના કાળમા જ ઉત્પન્ન થયો હતો કારણ ઇ. સ. પૂર્વે પાંચમા કે છઠ્ઠા શતકમા હિંદુસ્તાનમા બુદ્ધ, ચિનમા કૉન્ફ્યુ-શીયસ અને સીસમા સોફેસ્ટીસ વિગેરે મહાત્માઓએ પોતાની સત્તા જમાવી હતી.

ઇરાનમા અદરબાઈજાન નામના ગામમા જરથોસ્તનો જન્મ થયો અને બચપણુ ત્યા જ પુરૂ થયુ એમના બાપનુ નામ “ પૈડ-પમ્પ. ” તેમને ‘મિપતમ્’ એટલે અવતમ્ ની પદવી મળેલી હતી.

જરથોસ્ત સાહેબની પત્નિ ‘હવેબી’ રાખ ‘વિસ્તામ્પ’ ના હરબારીની છોકરી હતી આ હરબારી ગૃહસ્થના વંશમાના ‘કૃશ્ણો પત્ન’ અને ‘જામઃસ્પ’ એ નામના બે સાધ્વો જરથોસ્તના એલા થયા હતા. તેમણે જરથોસ્તના ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં યોગી મહેનત

હવે જરથોસ્ત સાહેબને ' ઇસિતબાસ્ત ' ' ઉર્બતાત્-નર ' ' બારે ચિશ્ત ' એ નામના ત્રણ પુત્ર અને ' ફેની, ' ' મિતિ ' અને ' પોરુચિશતિ ' નામની ત્રણ પુત્રીઓ હતા.

જરથોસ્ત ધર્મનો પ્રચાર કરવા માટે જરથોસ્ત ઇરાનમાં ગયા ત્યાં અનેક વખત નિરાશા અને અઠણો વેળી તેમણે ત્યાં ના ' ચિસ્તામ્પ ' નામના રાજાને પોતાના ધર્મની દિક્ષા આપી. ત્યાર પછી તેમણે ધર્મનો પ્રચાર અપાટણધ કરવા માંડ્યો. આને આપી પારસી ઠોમ જરથોસ્ત સાહેબના ધર્મને માને છે. ચિસ્તી ધર્મના ઇતિહાસમાં રોમન સમ્રાટ ' કોન્સ્ટન્ટાઇન ' ને જેટલું ઉચ્ચ સ્થાન આપવામાં આવે છે તેટલું જ ઉચ્ચ સ્થાન પારસી ધર્મમાં રાજા ' ચિસ્તામ્પ ' ને થયે છે.

જરથોસ્ત સાહેબના મરણ પછી તેમના સગાંધર્મી અનેક વાતો ખુદ્દાર આવી છે પણ તે સર્વનો જગ્યાના અભાવને લીધે અત્રે ઉલ્લેખ થઈ શકે એમ નથી. કહેવાય છે કે જરથોસ્ત જન્મ્યા ત્યારે તેમના મુખપર રડવાના ચિન્હ જ નહોતાં, પણ હાથ છવાયેલું હતું.

હવે જરથોસ્તના ધર્મ વિશે દુઠ્ઠા ઠટ્ટી આ લેખ પુરો કરીશું તેમના ધર્મમાં " અહ અવસ્તા " એ મુખ્ય ધાર્મિક ક્રિતાળ છે. ઉત્તમ આત્માને ' અદૂર મજ્દ ' કહે છે ' અદૂર મજ્દ ' નો આખો અર્થ " અનંત જીવનનો આપનાર " એવો થાય છે તેમની અને અદૂરિમન, એટલે કે સેતાન (નીચ વાસના) વચ્ચેના મુદ્દમાં અતે અદૂરમજ્દનો જય થાય છે.

ખૂબ ઉદ્યમ વેપાર કરે, ખીજને દુસ્તાવશે નહિ અને ખોટું જાણ્યો નહિ અને " અદૂરમજ્દ " ના પેદા કરેલા જીવો ઉપર દયા કરે એ જરથોસ્ત સાહેબના ધર્મનો મુખ્ય સંદેશ છે.

निवेदन

જિજ્ઞાસુ જિજ્ઞાસુ—જા જાના પુરાણપર જે જીવનમુરત જીવાંઓની
જીવી જાપી છે જાદર જીવપૃષ્ઠપર મુજાહના પરાના જે જેવાંઓની જે જીવી
જો જાપેલી છે મુજાહના પરાઓત્ત વલ્લેન જાદરજનનમા જાવળ જાની મજુ છે
હાલ જામાસુ જાસે છે જોડે જા જાસે જામાસુ જીવીજીવ પાસ પરાજીવી છે મુજાહ
ની જીવ, મધાલી હવામાં સીનેમા જે નાદો જોવાને જલે જાગે જાની જામાસુ
જોવા જીવી તેા તેમના શરિરને કાશદો મજવા વપર્શત મજુ જલવાત ને જોવાત
મજુ જીવ જલ જલ જલ રેશ રેશની રેશજીવીની જીવી જો જાપેલી છે જાદર જાદર
રેશની જીવીજીવ પાસાને રેશજીવી જીવીને તે જીવથી નીક જાવળ જાની જાદર
તેની જાજી સોરાળ જાને જલમજુ જિવ છે જેને જલથી નિવ્રત તેની જાદરની
જાદરમાં જાપેલી છે

અવતા તારા—પુનરાત્મી શાહિત્યના અગ્રણીઓની મિત્રી શ્રીમતી જી. આર. ત્રિપાઠી

જમનજી નવરોજી કાળરાજી તેમના એક છે "સુખરાત્રી" ના ખીરજલા
મરજી પણ પારસી યોગમાં એ કાઢી સીધી વિશેષ નાનાંકિત રોજી સુખરો દોષ
તો તે રોજી કાળરાજી જ છે તેમના મારફત કાઢી રોજી જેમણે કાળરાજી વધા રોજી
જમનજી જમને વિદ્વાન ને બહુવા લખનારાએ હતા. "સુખરાત્રી" ની ઉચ્ચતિ
મોટે ભાગે રોજીરાને જાણારી હતી એક જમનજીના મરજી તેમના બહુવા
મસિક "કુરુક્ષેત્ર" ના વાચનારાઓએ જાણ કરીને જમને એક દરે જાણી સુખરાત્રી
મંજી એક બહુવા વાર્તા લખનાર સુખરાત્રી છે એક જમનજી એક વારસી જ
નહિ" પણ સુખરાત્રી મંજીમાં પણ પેવાની વાર્તાઓ જાણ માનીવા વધેલા હતા

કવિ-વિભાકર એ બીજા વિદ્વાન સ્વત્વ ધામ્યા ૭ તેમજ પ્રજાગી સામાન્ય
જો સમર્થ જોના, વિદ્વાન, સાધુ કારવાર, રાષ્ટ્રીય ચળવળમાં જાત સેવા,
નાશકાર અને બેરીરકર હતા તેમના “મધુ બંસરી,” “સ્નેહ-સર્વિતા,”
“અધ્યાત્મ” વિગેરે નાટ્યોએ તેમની જ્ઞાતિ સારી વધારી હતી ૩૮ વર્ષની બર

જુવાન વયે તે સ્વર્ગે સીધાં જાય છે એ દિલ્લીરી બરેલ છે તેમની ભાષા મીઠી, મીઠક અને આપણને દેખાતા ઉઠા જસર હરે કોની હતી સચિત્ર સાક્ષિ “શ્રીમદ્ભૂમિ” એ કમનસિધે તેમનું નિષ્કળ સ્વદસ નિવડ્યું “જાણીવત” પ્રત્યે પણ તેમને આદર પ્રેમ હતો.

૩૧. જા. કમળાશંકર પ્રા. ત્રિવેદી—એમને તો ફોલ્ડ નહિ ભાવજીવ દેખે ! સાવોપશીખી પ્રણી શાપદ્ધિએ તેમણે રચી છે “Techoer” “સુજ્જાતી” આપણે મિટ્ટું “ચારણ” ને જીલ્લો તો અનેક શાપદ્ધિઓ વધી આપણે એ વૈશાલ્ય સ્વસ્થને જોળખીએ બને. તેમની સૌથી મોટી સેવા તો તેમણે પોતાના વિદ્વાન યુવ સાથે મળીને ‘ત્રિવેદી વાચન માળા’ નહાર પાઠી તે છે. દીક્ષાભેર તથા નિદા કરવાનો સ્વભાવવાળા વધે એટલે માત્ર ઉઠાડે જતા નહીં તેમની એ સેવા આશ્ચર્ય રચી જાય. જુની દોષ વાચનમાળા પછી અનેક ખામીઓથી ભરેલી સરકારી વાચનમાળા થઈ એ વળે જાને નિષ્કાલ ને ખામીઓથી ભરપૂર છે તેને વખતે “ત્રિવેદી વાચન માળા” એટલે દરેક જણને પાડી તેમણે સુજ્જાતની કિમતી સેવા કરી છે ખામી તો તેમાં કહી શકાય છે ને દરેક તે સુખારથી ભોળા પછી તેથી કાંઈ તેમને એ જીવન મનાસ નિર્વાણને તથા કરતો ખરમ કૃષ્ણ પદમાત્મા અમારા એ જરૂર વાચનને સ્વર્ગમાં સદાગતી સાથે આપે અને અમારી હાલની પ્રત્યક્ષા કિમત લેવા તથા સાહિત્યસેવા પેદા કરે એ પ્રાર્થના છે.

જા. આળાના જુના વાંધા અવસ્થાન—જાણના મુખસિદ્ધિ તો આપણે દેશમધુ દાસના સ્વર્ગવાસને લીધે આપણે માવાને વધેથી ખોટો તો હતો આપણે વિશ્વાસ કરી રહ્યા છીએ એટલામાં જાણના એક વખતના પ્રયત્ન દેશમધુ, સા મુરેન્દ્રનાથ બિનજાણી સ્વર્ગવાસના સમાચાર કરી વળ્યા છે મરતુમ એક મહાન જાણી હતા એટલું જ નહિ પરંતુ ૧૯૦૮માં જાણના સામજીકી વાદ્યાર અળવવા પ્રયત્ને તેમણે કરેલી દેશસેવાથી સરકાર પણ કાવચ આપણાં પાછી રહી હતી દેશને કમનસિધે અસહ્યની મહાન છટક વખતે તે દેશને પદ્મને ન હતા એટલું જ નહિ પણ તેમને સરકારે ‘સર’ નો ખીલાળ આપે તો પણ તેમણે સ્વીકાર્યા ! તેમના નરમજનના (મોરેડ પસાના) આયેવાન, મહાન મુસદ્દી અને પ્રત્યક્ષા નિર્વાસપાત્ર હતા તેમના સ્વર્ગવાસથી દેશને જાણે વધ છે તેમના જેવા યુવકજાળી આત્માઓ તો તેમની કામગીરી જ સ્વર્ગ મુખ સ્વસ્થવાના આપણે જેવા તેમને માટે પ્રથુને શી પ્રાર્થના કરી રહ્યાના હતા ! પ્રથુ સારવમાં આવા નરમોરે પેદા કરે એ પ્રાર્થના !

મુખારી.—આવડે ૧૯૨૫ અઠવાળી “ભેદી પદ્મણ” વાળી વાર્તાના પાન ૪૩૧ ની લીટી ૪ થીમાં “આને હરિસી અને આવતો ભેદ તેણે જણાવ્યું ” નેમ છે તેને બદલે “આને તેને આવતો ભેદ હરિસીને જણાવ્યું ” એમ મુખારી કરીને અવગત કરી લેવી.

સાહિત્ય સત્કાર

સામાજિક દૃષ્ટી વાર્તાઓ-૩૫૧ લેખ-ભાગ ૧-૨-૩-૪ પૃષ્ઠ ૧૨ પત્રી ૪૬, પાકુ પુટ્ટ, ૫૭૭૫૫-કિમત રૂ. ૨). સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષિક કાર્યાલયની વિવિધ શ્રેણીમાં મારે જગ્યાએ દૃષ્ટી વાર્તાઓના બે ભાગો બહાર પડી ગયા હતા તેની આ બીજી આવૃત્તિ છે. એક ૬૧ ૬૧ વાર્તાઓ આ શ્રેણીમાં છે તે જગ્યાએ વર્તમાન આવૃત્તિ દિલ્લ સંસ્થાના અનેક અધ્યક્ષ મુખે આવૃત્તિ સમયે રજુ કરે છે એ મુખેનો પૃષ્ઠ તો હવે આવૃત્તિ નવનિર્મિતને અત્યારના સમાજની સ્થિતિને જોઈ રહી છે. સામે જગ્યાએ કીરે જ રહી છે. વાંચકો એ પરિવર્તનને જોઈને જગ્યાએ તેની સ્થિતિની ખાસ જાણ છે એ ત્યાં જ જગ્યાએ પુસ્તક પરથી દિલ્લ સમાજને જે રૂ. ૬૧ થાકુ પાકુ છે તે મધ્યક જગ્યાએ સમગ્ર સમય છે અને તેથી તે મધ્યક જગ્યાએ જગ્યાએ સમય પુસ્તક અત્યંત નિર્દોષ રીતે કુટુંબની સર્વ અસ્થિતિ તે નિર્દોષ વાંચકો સર્વ એમ છે એટલે તે જગ્યાએ કુટુંબના સર્વ સત્કારો એમ જાણ છે.

દિલ્લ જાનાયામક નરિયાલો વા ૧-૭-૨૩ થી ૩૧-૭-૨૪ સુધીનો વાર્ષિક રિપોર્ટ એવા જણાય છે કે આગળનાં વર્ષો કરતાં આ વર્ષે આ સંસ્થાએ વધારે સારી પ્રગતિ કરી છે. વર્ષે આગળે ૧૪૫ જાનાયોને સંસ્થા પાસે રહી છે તેની વર્ષે આગળની આવક રૂ. ૩૧૭૫૬-૧-૧૧ અને ખર્ચ રૂ. ૨૮૦૨૫-૪-૪ હતો. એટલે તેને ચાલુ વર્ષે કાચી કાચામાંથી રામ મહાની નવી પડે. પરંતુ મધ્યક કાચામાંથી આગળ વધારેથી રૂ. ૮૨૦૦ ની વધા એક વર્ષના ખર્ચના આસરે રૂ. ૩૦૦૦૦ મળી આસરે રૂ. ૪૦૦૦૦ ની રકમ સંસ્થાને ચાલુ સાથે એકઠી થશે. એટલે એટલે આ સંસ્થા એકંદરે છે તેટલે તેની મુદત અવધાન ને તેના ચાલકોના જીવને જાણના વજાલુ કરેલાં છે. આવી બેનમુન વૈશાખમાં સંસ્થાને ગુજરાતી ભાષા સાહિત્ય સંસ્થાની રૂ. ૪૦૦૦૦ પ્રમાણમાં અવધન મળી આવશે એમ જાણેલાં જાણ રાખીશું.

જાજાની વાણી તથા મનકરજક-મધ્યક સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષિક કાર્યાલય. કિમત રૂ. ૧-૮-૦ આ પુસ્તકમાં પાન ૧ થી ૪૨૨ સુધીના ગુજરાતી મંત્રિ જાજાની રચેલાં કાવ્યો પદો કાવ્યો સવારો વિશેષે આપ્યા છે. પાંચાના આત્માનું કથાનક કથાનાર દેવેક મધ્યક કથાનકને મારે આ મધ્યક એકે વચ્ચે મધ્યક ગુજરાતી ભાષામાં રચાયેલાં કાવ્યો જ મધ્યક પદો વાચી અને વિચાર સ્થાનની થઈ મધ્યક

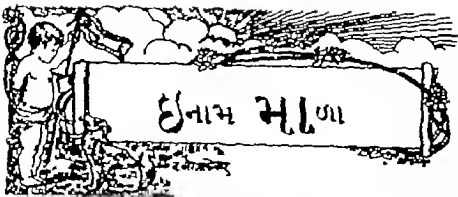
દેવામાં પ્રાવન્યર અનાઇની એકી આજના ઈવિએમાં કે ન તરી એવ રી પતો
આથી સકે પાન કરક થી જરૂર સુધીમાં અનાના વિચારોને બ મળતા મનદરાસ
તા રચેલાં મનદરપદ આપેલાં છે

The Jharkhand Mail (જરીયામેઇ) જાજના મહેસબા આવેલા જરીયાના
આજમા ઠાઠસાની મેદી ખાલે છે અને ત્યા ઠાઠસાના નેપાજ અર્થે ધણા સુજાતીએ
વરલા છે. જી જરૂરાજ બ ધડલા સુજાતી લાવાના એક પવિષ્ઠિત સંજ છે ને તેમનાં
વત્રીપદ નીચે જરીયાથી આ આવાદિક પ્રજા લાજ છે અમેઇ ને સુજાતી જાને
આપમાં તે નીચે છે. આસે દુરથી સુજાતી લાવામાં એક વર્તમાનપત્ર બહાર પડે
એ સુજાતને પૌરવજ છે અમે પડને દીર્ઘાકુખ ઇચ્છાએ બીએ.

રેશ્મુજ જાલસિસા-આમ કે અને જાલિકા સિસા આમ ૧ છેએક
શી. દિનકિર; પ્રકારક શી વસવાસ સામી, અમદાવાદ મૂલ, (અનુકર) જે
આના અને દોડનાને રેશ્મુજમર્ના સિંધાતો અને રદસે છે નાનાં જાલો પલ
સહેલાઈથી સમજ સકે એવી સજ ને લાવવાલી લાવામા રજાવલાં આ એ પુસ્તકો
એ પડનાં આલક આલિકાએને ધર્મપરાવજ બનાવવામા બહુ જ સારી લામ જાલવી
સકે એમ છે. આજના સમયમાં ધાર્મિક જાલતોમા પ્રમાર ધર્મ ધણે અમત્વનો
સામ જાલે છે અને તેનું રદરજ સમજ સ્વધર્મપર રેશ્મુજ જાલોની આરવા ૬૬
કરવાનો આ પ્રવાસ બહુ જ આવધારલાલ છે. પ્રનિ રેશ્મુજો તેની નકલોને બહોળો
ફેલાનો વચર મૂસે મા બહુ જ નજીબી કિમતે કરે એ ઈચ્છાએ છે એ પડમાં પ્રેમ
લક્ષ્મી કાલિ ને પવિતતા ને સારાઈ એ જ સર્વસ્વ છે, એ ધર્મમા પશુભજની,
પાજાની, અને રાંદવાની પૂજ નથી, એ પુષ્ટિમાર્ગમા જીવજનો. હોર કાંસ
રજનાં નથી થવત પ્રજુ થી રેશ્મુજાની જગથાદિની જસીને રેલુનાં એ જ
સર્વસ્વ છે એવા ઉમર પુખીમાર્ગે સ પ્રકારનો સારાજ જાલો થામો એમ અમે
ઈચ્છાએ બીએ.

સુજાત વિદ્યાપીઠનું વિસ્તરક (૨ ૧૮૮૦-૮૧) નીકા ૧૧૧ સુજા
વમાં જસદમાતની મહાજ લગને વજતે એ એક નમુનેદાર સજવા રજપાઈ તે
સુજાત વિદ્યાપીઠ. એનો ધણી મીઠા કરાનો કે, નિદા ને ઝીજવ એ, જ એને
વધિવત બહા છે એવા અલખ્યાલોએ બસે બમે તે જાવા કરે પલુ આ વિદ્યાપ
વાંચતાં એ સરવાળી અનેક ઉપમાક પ્રવૃત્તિઓની આવજુને સારી માલિતિ મળે કે
સુજાત વિદ્યાપીઠની પ્રવૃત્તિ ૧૧ જામાતમા પોતાના આથીવાંદ રેડો એવી અમારી
જાજા જાલ.રજની પ્રાર્થના છે

જરુક-(૧ સમય જાલજાલો) વાંદવ સાદિત્વ મ(દર, સુરત. ૧ ૦-૧-૦
હરે હરે ઠાલેથી એકી રજી કુલ ૩ વાતો આ પર પાનાંની મોપકમાં છે
જાજાના પૂકાનો રેખાવ, વથા જહરના માવલે ધણી સારી જવના છે. પુસ્તક
કાલક અમેઇ Do Loro જાલના સારાં પુસ્તકોની વાંદ આપે છે તેમા વિત્રો નથી
એ મેદી જામી કે આસા કે કે હવે પડીના સાનોમાં આ જામી દૂર થી.

ઇનામ મેળા

અવરણાપર.—શ્રી. રવુડોરજી હરિવંશજી સાહેબ, જી. એ.
જાણજીવન મર્ચાંદજી, જાનવાડા, શાળાઈ, વડોદરા
જીલ્લામાં આંતની હરિદાસજી પરિજામ.

જુલાઈ જાની હરિજામમાં જુદા જ યોગ્ય જાણજીને સાજી થીયો છે તે
શાળાઈ પણ યોગ્ય જાણજીને પેતાની જ મરજીથી નથી એટલે નિયમ મુજબ
તેમી ઇનામ મરિ હક જુમાને છે તીમના પદર નામી પેલી પહેલાં હસ જાણજીને
ઇનામ મરે છે તે તીમ મુજબ —

- (૧) જાણજીના હરિવંશ મરજીના જે વ. ૧૪, મુ. મોજી, રૂ. ૨-૦-૦
- (૨) તરુણીના હરિવંશના જે વ. ૧૨, મુ. મુજબ, રૂ. ૨-૦-૦
- નાં ૩ થી ૧ મુખીના હરેકને રૂ. ૦-૪-૦ મરે છે
- (૩) નરેન્દ્ર મરજીના જે વ. ૧૪, મુ. અમરેથી (૪) નથીનકાન્ત
જીવપરામ જે વ. ૧૪, મુ. મુજબ (૫) જીવેન્દ્રસર અમુજબનાઈ હીસોવ, જે વ.
૧૨, મુ. પેરલાઈ (૬) જીવેન્દ્ર જે વ. ૧૦, મુ. વડોદરા
- નાં ૭ થી ૧૦ મુખીના હરેકને રૂ. ૦-૩-૦ મરે છે
- (૭) માધવદાસ વધાનાઈ જે વ. ૧૨, મુ. જાંબી (૮) મહેસનન્દ્ર
મજીલાઈ, જે વ. ૧૫, મુ. વડોદરા (૯) નાનલ જેવામ મીઝી, જે વ. ૧૫,
મુ. અજરનાથ (૧૦) મુર્ચકાન્તા રુપનાયક જે વ. ૬, મુ. અમરજી (૧૧)
જીવેન્દ્ર દામજીના મુ. અમરજી (૧૨) મુર્ચકાન્તા જીવેન્દ્ર મુ. વિસનજી
(૧૩) જીવેન્દ્ર જેવામ જાંબી, મુ. અમરજી (૧૪) જીવેન્દ્ર રેવણાઈ, મુ. વડોદરા
(૧૫) મોરખનદાસ મનલ, મુ. વડોદરા.
- વ. ૨-૨ ને અમરજી અર્થે ઇનામ મીઝીથી જાણજીને ૦-૦-૧ તી
મીઝી તીઝી ઇનામ મીઝીથી મેળુ

નવો અવાસ

તમે જી નિશાનમાં હોજો છો ! તમારી નિશાનને નામ, કેમલ, જામ, વાહો
જાને જી, રૂપમાં સાચા અર્થે જી મીઝી. અસ, આરોહી જી સવાઈ ! તમામ
જાણજી જાણ જાણી એમ જાણા છે

કવિતા

કુસુમે બાગ	સ્વ બીરબલ	૪૬૦
	વાર્તા	
કબુસની કરળી	બ્લેન પીર્લા	૪૬૨
તાએ રોજગાર	કુમતર !	૫૧૧
બાહુગરના બાહુ	"	૫૧૨
ઈરાની સાદુગરો	મી. ર. ક. સાહ. બી.એ	૫૧૫

ઈતિહાસ

સોરાષ્ટ્ર અને રસ્તામ	મી. ક. પ્ર. ખખા,	૪૬૯
ગુરવીર આર્જુન	ભાઈ બાનુ	૫૨૧

સાહિત્ય

વરદાસ્તનાં વચનામૃતો		૪૬૩
વરદાસ્ત	મી. મો. જ. પાઠક	૫૨૭

પ્રવાસ

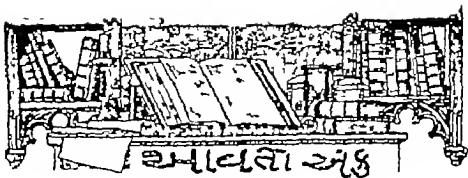
ધિનાન	રમણલાલ નાનાલાલ સાહ	૫૨૫
-------	--------------------	-----

પ્રકીર્ણ

નિવેદન		૫૨૬
સાહિત્ય સંકાર		૫૩૧

આ માસિક શા માણેલાલ બાબાદાસ ડાહ્યાદે પાવપુરા, વડોદરામાં, બી સવાઈવિલ્લ જામજાનમાં છાપ્યું અને રમણલાલ નાનાલાલ સાહે, બાલકાવન મર્ચાંબ, બાલકાવન, મિલીકુલ, વડોદરામાંથી પ્રાપ્ત થયું, તા ૧-૬-૧૯૨૫

અમે બહાદુર જાહ—(શ્રી મદાન મોહા) બાહોને બાબાવાજ એક સુદર મીઠ

શરદ પુનમની રાત—કન્યાઓને મરજામા બાબાવાજ એક રૂપાનો શણ
આજે ધમ્ ધમ્ ધમ્—મદાનમા ગાધીલગી અન્નતિથિપર બાહોને શર
મસમા બાવા જેવી એક સચિત શુરવીસ્તામરી કવિતા.

બહાણ ! કુહોને મારણ પારણે રે લોલ !—(શ્રી વલ્લભ દ. લ. શાહ)—બંદે
નોને બાવા જેવું એક તણ છતાં સરજ ને રહેલા રામચાણુ હાલરકુ

આમ તણુ—શ્રી અણુ ક રથીની એક મનોહર કવિતા.

વાલોઆ—ગીયાળીબીતા અબોણ, ગીયાંલની આલોશી, રૂપાની
કુશી, ઘોડું ઘોડું બધુ, નિમકલતાલ નોકર !, છુટાશની મરમત,
પ્રતાપી નર સહાણુબી વિપ્રેરેએક એણી અરે એવી તમીકરી ન સાંસમેથી
નવી નવી વાતો તમારે મારે આ અકામાં આપી છે.

વરસાદનું લાલ !—અમરોા તલિ ! સરજનહારની સુચિતા આ એક
અદ્ભુત અમતાસ્તી સચિત હમીકત આ અકામાં અરૂર લેએ

મરમર—શ્રી નાનાલાલ મ શાહ, બી એસ સી. આ અતિસર ઉપયોગી
કેમમા માલસ અતના આ દુધ રાતુ સજધી રસમરી વિચિત રહુ કરી લેમને
વાસ કેમ વાસ તેવી ઉપયોગી સુચનાઓ રે રે

મોતલ જમાનાના બાહકરો—અમરસિદ્ધ વાજનહાર અને અમદાવા
દનો શણી સીમોનો મસીદની બોળજ (સચિત)

હાલ—સાધુ લાલુનો આ ઉપયોગી નાનકડો કેજ તરે અરૂર વાંચો જ.

વાલજીવસા—આપણે લખામા કેમ નથી ઉડી શકતા ? વાહણાં
ધાય ત્યારે ધામ કેમ ધાય છે ? વાહણાં મૂળીયો વહે ને પાંદડાં જમીન
મા કેમ ન ઉગે ?—કાલ કેમ સુધાય ?—માથે વાલ કેમ ખડે છે ? વિપ્રે પ્રમો
ના રસમર મુલાસા અને એ ઉપરાત “ પાણી ” “ મોતીની આણા ” અને
બીજા ઉપયોગી કેજો ને વિચે.

હારમોનીયમ

શીખવા માટે આસ પુસ્તકો

૧ ભારત સંગીત બારાખડી-વાંચના શીખવા પહેલા જેમ કકો બારાખડી દરવી પડે છે, તેમ હારમોનીયમની શરૂઆતમાં સા-રી-મ-મ-પ-મ-ની-બારાખડી દરવી પડે છે આ બારાખડી પાકી કરી કે હારમોનીયમ મધ્યમાદ વાજવા માંડવું જ સમજી શકો. ૧-૮-૦ પેસ્ટેજ ૦-૪-૦ વધુ.

૨ ગાકડ ભાગ ૧ લેા-સાદા ને સરળ ગાયનોની તોરેશન આપી છે તેનાથી આદ્ય ગાયનો પાંગ જ મીનીટમાં વમાડતા શીખી જશો. કી. ૧-૪-૦ પેસ્ટેજ ૦-૫-૦ વધુ.

૩ ગાકડ ભાગ ૨ બે-ગુજરાતી તથા હિંદુ નાટકોના ઉસ્તારી ગાયનોની તોરેશન આપી છે કી. ૧-૮-૦, પેસ્ટેજ ૦-૫-૦ વધુ.

હાલમાં બહાર પડેલો નવો જ ભાગ

૪ ગાકડ ભાગ ૩ બે-જેમાં પ્રખ્યાત નાટકોના સમજાજ નવા જ ગીત અને પ્રચુર ગાયનોની તોરેશન આપી જાય છે કી. ૧-૧૨-૦ પેસ્ટેજ ૦-૫-૦ વધુ.

કાલ્પની પણ મદદ લીધાવિના વખર માસ્તરે હારમોનીયમ શિખવાનું માનના હો તે ઉપરના પુસ્તકો આજે જ મળાવી શકો. જોઈએ તે એક જ પુસ્તક મળાવી ખાત્રી કરશો.

ફક્ત બારાખડી મગાવનારે નવ ગાનાની રીકીટ ખીડવી વી પી નહિ થાય.

— આસ લાભ —

ઉપરના પુસ્તકોઆપી એકી સાથે બે

પુસ્તકો ખરીદનારને પેસ્ટેજ માત્ર

અમારે ત્યાં દરેક જાતના રાષ્ટ્રીય, ધાર્મિક, વાર્તા, નોવેલ આદિ અનેક જાતના પુસ્તકો, માસિકો વિગેરે ઉપર દશ ટકાથી લઈને પચાસ ટકા સુધી કમીશન મળે છે પ્રાઇઝ લિસ્ટ મંગાવે.

જીવર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની, ટ્રામ જ ક્રેશન, મુબાઈ ન. ૩

"આવકવન" હમેશાં વિશ્રામ પાત જા. ખ. મે છે

"સ્વર્ગ"નાં પુસ્તકના પ્રવૃત્તા-સાક્ષરવર્ધ
સ્વ. અમૃતલાલ મુદરણ પદીયાર

ગાળાવડ

વર્ષ ૪ { ફાગણ } ૨૨
અંક ૫ { ૧૨૮ } ૧૨૨

મેલાડ

ચારવાડ

[વેદ્ય]

ચારવાડ સમ જામ નહિ, અમૃત સમ નહિ નર
સ્વર્ગ સમ પુસ્તક નહિ, નહિ એમ કવચ ન-
પાત પપૈયા પાક્યા, પવન પવન દોર
પંખીના ક્ષણોએ બ્યાં, કુસ્તની એ એ-
સાગર કુખવે નિત્ય ત્યાં, કંઈ નવર વજ્ર
બાળક હીલે પ્રેમથી, પ્રજ્વલે એ જગત-
વહણી ઉભો ચોક્કમાં, રંગી પાને ન
ઢાલણી ત્યાં યદુક્તી, ગરે લીધે ન-
સુમન બામ ત્યાં શામલે મુક્ત કુવરે ન
લીલી લીલી વેણી, લક્ષી જ કો-
આવો મિત્રે ખેડે, કોણે ન
રમત રમીશ કુવળા, બાગીચા ન-

{ અપાપુર

{ કાનપુર

{ પવનગ

{ માયેરા

[મિત્રજીવાણી]

નિમિષકાલે નિમિષકાલે

૧ અમૃતવાસ પદ્મિનિ

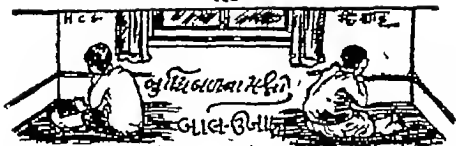
હી થી અને ઉંદર

[ગાથાઈ]

પ્રાણી પદ્મ સંગે મજરાજ, મદે ભયે નવ ભવું કાજ,
ઉંદર દોડે ભલે એક, પડાયે યદ્ય ભુલી વિવેક,
ઉંદર શીશી મારે ઘણાં, પણ મજ નવ વાગે તેવણા,
શુ ભવું ! તેથી મુજરાજ, છવતો નવ મૂકે મજરાજ,
દાધી ખામાં ભવું દરખાજ, ઉંદરનો પછકે છવ ભવ,
મજ મનમાં નવ શાયે ખરે ? મદે ભરી વાણી ઉચરે,
પડાયે છે ? ક્યાં ભયો દવે, એકા હુ ઓહ ના વને,
જરા જોડી ત્હારી કાજ, ક્યાં ઉંદર ને ક્યા મજરાજ,
તોપણ તે દીધા પ્રવલ, વીરાતું હજ ભાગી રત,
દવે બોધ બાળો છે દાવ, જગ્યા સાથે બીડી ભાવ,
હજમાં અરગુણની અરધી, તે દુનીયા ભણે છે મધી,
મીઠા શુ ત્હારા યુગ માકે, 'નમ્રતા હજને ખાઈ ભાકે',
ઉંદરને કુકિ સમજાજ, યદ્ય અટકો દીધા મજભાજ,
તીજા હાંવ પણા તે તરુ દાયા મન અઠગાવા પ્રણા,
દુઃખ તજી નીહોતો આઘાજ, મરી નાખ્યા ઓથરે ભાપ,
અગર ' કાને ધરણી દળે, મજનો મદ પદ્મમાદે રળે,
ત હુ હુ ને ઓથરે ભાપ, સીવ સીવ મનમાં કરતો ભાપ,
ક્યા વગરી મુજને આ કામ, અરર ! ભાપરે "આ યો ત્રાસ",
મદા કળે તે ઉમો વધો, દુખમાં દુનીયા ભુલી અધો;
વ્યાઘા એ વિનવી મન ધરી, જવ, જવ બોલો જન બીડરી,
હરર ભવે આવી છીક, દાકીને મન બાગુ' કીક;
ઉંદર હુરો વધ દુર મરો, દુખ થી મજ હુરો મરો *

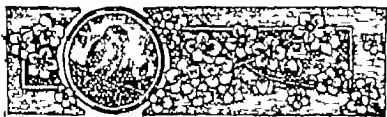
રામચંદ્ર વેકારભાઈ

* આજી ચર્ચના દીવાળી અઢના પાન ૭૧-૭૨ ઉપર આ કવિતાનો ૧ ચિત્રો બાળ્યા છે

- ૧ ઠાલસામાં જોઈએ, ને ઝાડોમાં મુખ્ય શું :
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } કાળાવડ
- ૨ મહિનાઓમાં જોઈએ, ને ખેતરમાં સોઈએ,
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } મેનાડ
- ૩ પુષ્પોમાં જોઈએ, ને ખાવામાં સોઈએ,
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } સંપાપુરી
- ૪ સંભળવામાં જોઈએ, ને નદીમાં સોઈએ,
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } કાનપુર
- ૫ આકાશમાં શું વસે : કિસ્તાનું શું નામ :
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } પવનગઢ
- ૬ કહો પાધડી ક્યાં વસે : જગતનું શું નામ :
બે મળીને એક નામ, કહો પડ્યાજી કયું ગામ : } માયેરાન

સમાધાન — સાચું સ્વીકાર્યું કુલ્યદ [મિત્રજીવાલા]

શબ્દોની રમત

૧ રાજનગરના રમણીલાલે ગધનપુરમાં રસોડાનો રાખ્યો.
૨ અંબાલાલે અદમદનગરમાં આંખોમાં આપધ અંબાળ્યું. ૩ આરા
વજીના અમલાલાલે એના આંખા અમલાવાદના અશારામને
આપવાને અદાલતમાં અરજી આપી. ૪ આઠના અમલે અમલ-
નેશી આવતી આગાડીમાં અમીતદ અહિયાં આને આંચે.
૫ આંધીએ ગુજરાતના ગોવને ગળગ્યું. ૬ જોમતીપુરના જાંઠા
ગાલ ગાટમાંથી ગળડો ગયા. ૭ મણીલાલે માનસીકને મનાવને
માટે મેયો મોકલ્યો. ૮ સોમનાથે સુમતીલાલને સ્વશસ્ત્રનો
સેવાક શીખવાડ્યો. ૯ કાબાઈએ કાળીદાસને કહ્યું કે કેશવલાલને
કહો કે કમળાને કાને કચુંબર કટોશમાં કહાડે. ૧૦ જેતલપુરના
જગજીવને જલલપુરના જલજીવને જલપુરની જલેબી જમાડી.

ગુલાબીદાસ દહીરજી

શ્રી રામ રાવણનું અભિમાન

[લખનાર — સાધુ દુષ્યન્ત વિ. મજમુદાર ઉ. વ. ૧૨]

રાવણ એ લોકાનો રાજા હતો. એ મહાન શિવ ભક્ત હતો. એણે ઘણા ઘણા રાજાઓને છતી તાલે કપાઈ દેવા આપ્યાં. તેને અભિમાન થયું કે હવે ત્રણે દોકમાં મારા જેટલું કોઈ ભળવાન નથી. બળી મને પ્રજાનું વશાન છે કે “તું મરીશ નહીં.” આથી તે જેને ભેટો તેને ત્રાસ આપતો.

એક દીવસ એ કોઈ લલનાર શોધતો હતો. એટલામાં નારદમુનિ ત્યાં આગળ ઘસંને જતા હતા. રાવણે એમને કહ્યું “મારી ભેટે લલનારો કોઈ બળીઓ મને દેખાડો.”

ત્યારે નારદે ઉત્તર આપ્યો કે “તું શ્વેત દ્વીપ બાંધી જઈશ તો તને તારી ભેટે લલનારો કોઈ બળીઓ મળી આવશે.” રાવણે એકદમ પોતાનું પુષ્પક વિમાન તેયાર કરાવ્યું તથા યોદ્ધા પહેરેગીરો સાથે લીધા.

એ લોકો હજી શ્વેતદ્વીપ સુધી આવી પહોંચ્યા નહોતા. એટલામાં એમને એટલી બધી ટાક વાઈ કે એમનું પુષ્પક વિમાન ઈસુજ ભરી ચક્રમ્બ નહીં.

આથી રાવણે પહેરેગીરોને વિમાન સાથે પાછા ફરવાનો હુકમ આપ્યો અને પોતે એકલો પડે બાંધીને શ્વેતદ્વીપ આવી પહોંચ્યો.

ત્યાં આગળ તે દ્વીપની સ્ત્રીઓ નદીએ પાણી ભરતી હતી. રાવણને ઘણા માથાનાળો ને વીંચ હાથનાળો ભેડંને બધી સ્ત્રીઓને જાણ થઈ. એણે ને એને એક હથવા લાગી.

રાવણે એમને કહ્યું, “હસો છો શું ? મારા જેટલો બળીયો ત્રણ દોકમાં કોઈ નથી, તો તમારા જેવાની શા—”

એ આગળ બેઠવા જતો હતો. એટલામાં એક સ્ત્રીએ એને બગલમાંથી ગાંધીને યુગ ફેર ફુટકી ખવડાવી. એટલામાં એના

હાથમાંથી છૂટાવી બીજી સીએ પાડેા ફેરકુંદરી ફેરવ્યો આમ
એક પછી એક દરેક સીએ કપ્યું. રાવણ તો બિચારો શરમાઈ
ગયો અને મનમાંથી ખુબ ગુસ્સે થઈ ગયો. પણ શું કરે ? તે
એક સીના હાથમાંથી છુટી નાસવાનું કરતો હતો.

તેવામાં એક ડોચી એને ટાટીયો બાહી આકાશમાં ઉઠી.
રાવણે ઉઠ્યા થઈ એને બચકાં ભરી લીધા એટલે એણે એને બહુ
ઉંચેથી સરોવરમાં નાંખી દીધા.

હવે રાવણનો ગર્વ ઉતરી ગયો હતો. પણ કાશ્માનું વરદાન
યાદ આવવાથી પાછો અભિમાનનો અશ આવી ગયો.

સરોવરમાંથી એ નાગલોકમાં ગયો ને નાગલોકને હરાવી
જીતી લીધા. ત્યાંથી પાતાળમાં વિદેશનના પુત્ર બળીશભાના
રાજ્યમાં આવી પહોંચ્યો.

બળીશભાએ એનો ગારો આદર સત્કાર કર્યો ને ત્યાં
આવવાનું કારણ પૂછ્યું.

રાવણે જવાબ આપ્યો કે, “મારે મારી જોડે લડનાર
બળીશભાને જીતી લીધો” ત્યારે બળીશભાએ કહ્યું “એ તમે
જામા રાજાએને જીત્યા હોય તો કદત વિષ્ણુજી જીતવાનો બાકી
રહેલો છે. પણ એ જીતવો બહુ મુશ્કેલ પડ્યો તથી મારા દાદા
દ્વિસ્વમકશીપુત્રા કવચ અને કુહળ છે તે પહેલેને જાઓ એટલે
તમને વિજય મળશે.”

રાવણ હોય જાયો કવચ અને કુહળ તેવા ગયો. પણ
એનાથી એકઠે વાનુ કેમે કયુ ઉચુજ થઈ શકયુ નહિ બળી-
શભાએ કહ્યું, “તમે આ જોર વિષ્ણુને હજીવવા ઇચ્છો છો કે ?
વાહ રાખજો કે દ્વિસ્વમકશીપુત્ર જેવા મન્દાન યોદ્ધાને પણ ધુળમાં
રગડોળી નાખ્યા હતા તેને મન તમે શું લીસાજમા ?”

રાવણ બિચારો અખવાળો પડી ગયો અને પાછો લડા
તરફ ગયો. ત્યાં પાછા નારદ મુનિ મળ્યા એમણે પૂછ્યું,
“કેમ રાવણ તારી જોડે લડવાને નારે લાયક કોઈ યોધ્ધો મળ્યા
કે નહિ ?”

રાવણ નીચું મોઢું ધાલો લડા તરફ નિરાશ થઈને વાળ્યો ગયો.

(વજનાર—ભાઈ નટવર ત્રિવેદી),

અ સ્ત્રિય જો છ'હમીનું' અણુમોહું' રત્ન છે. ચારિત્ર્ય વિનાનો મનુષ્ય કોલીનો ગણાય છે જેમ જોઈતા વગરના સો મીઠાં નકામા છે, તેમ ચારિત્ર્ય વગરનો માણસ, જોકે વસ્તુખલા જરોખર નથી

સાફ ચારિત્ર્ય જો જોકે સુખી છ'હમીની નીશાની છે માટે બાળકો ! ચારિત્ર્યને સાફ જનાવવામાજ તમો તનને મનને શાકો.

જોકે પેલાદાર પણ ચારિત્ર્ય હીન માણસ સમાજમાં તિરસ્કારને પાત્ર થયે. ભલે તેના અસુક પુશામતીઆ તેને બેલાવે. ને તેની હામા હા મેળવીને તેને ખુશ રાખે. પણ જોકે ખરો ચારિત્ર્ય વાળો શુદ્ધસ્થ તો તેની સાથે વાત પણ નહિ કરે, તો પુશામતનુ તો પૂછવુ જ શુ ? સાફ ચારિત્ર્ય જો જોકે માણસની મોટી સપત્તિ છે. રિપત્તિમાં ચારિત્ર્યજ માણસને સારા રસ્તા ઉપર લઈ જાયે. ચારિત્ર્ય છવનને સુખી જનાવયે, સતોષી જનાવયે, ખોટી આશાઓનો નાશ કરીને માણસને ખોટા લોભોં કે જેમા ચારિત્ર્ય બગડવાનો ભય છે, તેથી દૂર રાખયે.

ચારિત્ર્ય ઉપર માણસની વ્યવહારી પડતી નો આધાર છે. કોઈ પણ છ'હમીના ક્ષેત્રમાં ચારિત્ર્ય તમને ધણીજ મદદ કરયે. જમિયાં પણ સારા ચારિત્ર્ય વાળો માણસ પૂબાયે ને પદાયે. ચારિત્ર્ય જો માણસની મોટામાં મોટી ને સારામાં સારી વગ કે સીક્ષરથ છે. ચારિત્ર્યવાન ઉપર ઈશ્વર રાજ રહે છે.

માણસના સારા કે નરસા યાચિયનો આધાર તેની નાનપણની
કેળવણી ને તેના બાધ્યાવસ્યાના સરકાર ઉપર મુખ્યત્વે આધાર
રાખે છે, માટે બાળકો તમો થોતો, ને આરૂં યાચિય બનાવવામાં
જ તમો મઠપા રહો. પ્રભુ તમને જરૂર થય આપશે. સારૂં
યાચિય કરવા માટે તમો સદ્ગુણને રસ્તો ચાલો. સારા સારા
યાચિયવાળા માણસોનાં હવન વૃત્તાંતો વાંચી ને તે ઉપરથી
બોધ લો તેમના જેવા થવાનો સઠવ્ય કરો

સારૂં યાચિય એ મુખી છ હાગીની ચાવી છે. એમ માનતાં
શીખો, સારા યાચિયવાળાજ દેશસેવા, જનસેવા કે સમાજસેવા
કરી શકશે. યાચિય હીન મનુષ્ય તેમાંનું કાઈ નહિ કરી શકે;
કારણકે સારા યાચિયના બનાવે તેનામાં જનસમાજ વિશ્વાસ
મુકશે નહિ

માટે દે બાળકો ! તમારે સારા સમાજસેવક, દેશસેવક,
યુવુ દોષ, કુટુંબસેવા કરીને સંતોષ આપવો હોય તો' આરૂં
યાચિય ઘડવામાં અત્યારથીજ પ્રયત્ન કરો. પ્રભુ તમને જરૂર
થય આપશે.

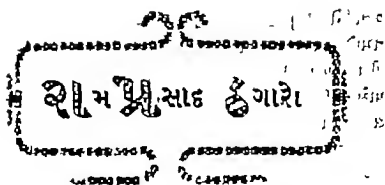

અતીલોભ તે પાપનું મુળ

(વજ્રવત્સ દેશાઈ પાઠક ડી. વ. ૧૪)

દિદુરલાગી એ-જાગ્રામા એક ધરણી હતો તેનું નામ જદેમુનગરો
તો તેને જતન રાખ્યોનો પછો માખ દતો તેને ત્યાં થજી જતક દતાં
તેમનું એક દારોજ સોનાનું ઇંડુ મારું દગુ રણી તેને પછો લોભ થયા
હાજો એટલે તે ઇતી સહને મજા થશે કાપ્યુ એટલે એજાગ્રામ કઈ નીચે
જતકને નામે રરી ખોડા એટલામા લાગ્યો જાખ્યો ને કહેવા લાગ્યો કે હરે
મજામ કઈ કઈ મઠો થઈ મોઝો કે મુ ઉવરે જન્યુ એમ કે યાચાએ
વડેમુ જતક મારું લેધી જાલેવને મુલે સપાટણો મારામારી થઈ તેમા
જદેમુ નામના ધર્ના પાયો ને નાખનું દીમક હુદાઈ ગયુ. મારે અવિ
ભોમનું રથ મારે પ્રીવ વચિનાર કામએ લોભ કાગો નહી.

અખબાર—શાંતિલાલ ચોમનલાલ

રામ પ્રસાદ સુરતનો રહેવાથી હતો તેના બાપા બુદ્ધી જવાથી પોતાના માથાપર બધા બાર આવી ગયો હતો. રામ પ્રસાદે નાનપણથી જ બહુવાપર લક્ષ નહોતું આપ્યું તેથી તે બહુ પસ્તાતો હતો તે જેમ તેમ કરી ભણ્યું રહેવા જાયો તેની પ્રાથમિકમાં વ્યવસ્થા કરીને મોટા શેડીયાનું મુકુળ જોડેતું હતું. વ્યવસ્થા કરી બાપર બહુ હયા બતાવતો તેથી તેણે રામ પ્રસાદને સારી જાણે નોકરી રાખાવે. પણ રામ પ્રસાદમાં બુદ્ધી જ નહોતી તેથી જોને તો જે કંઈપણ કામ સોંપવામાં આવે તેનું ઉધું કરતો હતો તેથી શેડી તેને રબળ આપી. રામ પ્રસાદને નોકરીનું કામ ગમ્યું નહિ તેથી હવે તેણે ચોરી કરવાનો વિચાર કર્યો. એક દિવસે રામ પ્રસાદ કંઠ્યાણી નામની ગરીબ બાઈના ઘરમાં પેઠા જોને હતું “ભુજો બાઈ, આ કેવી સુઠર સુઠર સોનાની બજારો છે? એક વિધવા બાઈએ જોને વેચવા કાઢી છે. મને એ બહુ જ ગમવાથી હું તમારી પાસે લાવ્યો છું. એ તમને પસંદ પડે તો હું ફક્ત તમને પાંચ રૂપીઆમાં વેચાવીશ”.

રામ પ્રસાદની આ વાત સાંભળી કંઠ્યાણી બહુ ખુશી થઈ અને તરત જ તેને પાંચ રૂપીઆ ગણી આપ્યા અને કહ્યું કે હવે પછી કોઈ સારી અને સસ્તી વીજ, મળે તો જરૂર લઈ આવજો. એ પછી રામ પ્રસાદ વારંવાર ઘણી ચોંટાણે આવતો અને કંઠ્યાણી ખરીદતી. એક દિવસ તેણે કંઠ્યાણીને સોનાની માળા

બતાવીને કહ્યું કે જુઓ, દેવી સરસ સોનાની માથાફાં ચારિ
તમારે દેવી હોય તો તમને હું માત્ર રૂપીયા સોમરૂપી કયથ
વીશ, પણ બીચારી કલ્યાણીએ કહ્યું કે સો રૂપીયાની માથા
પાસે નથી તમે કહેતા હો તો સાઠ રૂપીયા અથવા નેપાળી
લામાં જાણો તો જરૂર હું ખરીદી લઉં

રામપ્રસાદે કહ્યું “કોંઈ નહિ, તમે મારી પાસેથી જ
ખરીદો છો માટે લઈ લો. કલ્યાણી બોલી “તો તો બહુ સારું
લો જા સાઠ રૂપીયા.

રામપ્રસાદે રૂપીયા લઈ માળા આપી ચાલવા માંડ્યું અને
મનમાં બોલ્યો “ચાલો, ઉંદર બળમા ફરાયો બીજી બાજુ
કલ્યાણી ઘણી ખુશી થઈ ગઈ અને કાચલી ને પેટીમાં
ખૂંટી રીધી.

ઉપલી વાતને જો મહિના વોટી ગયા ત્યારે તેના પુત્ર
શીવશંકરને બહારગામ જવાનો પ્રસંગ પડ્યો પરમા પાઈ પડ
ન હોવાથી ઉદાસ થઈ ગયો.

અને તેની માતા કલ્યાણી પાસે પચા માન્યા કલ્યાણીને
કહ્યું પૈસા તો નથી પણ ઘરાણું છે તે વેચીને પૈસા લઈ જાવ
જાટલું કહી તેને માળા અને બળડીઓ આપી અને કેવી રીતે મેળા
તેનું સમજી નૂતનાત કહી સંભળાવ્યું શીવશંકર બહારમા સોની
ત્યા ગયો તો સોનીએ કહ્યું કે જાતો પિત્તળના છે ! જો
કિંમત તો જો આના પણ નથી. શીવશંકરે સરાફને બતાવ્યાં તે
તેણે પણ તેજ કહ્યું.

શીવશંકર અને તેની માતા કલ્યાણીએ ઘણાજ શે
કયો પણ કાલાક રામપ્રસાદનો તો પત્તોજ લાગ્યો નહિ.

રામપ્રસાદે કહ્યું “જુઓ જોઈએ ! હવે તો તમે સારી
સમજ્યા હશે કે કેવી રીતે ‘તે’ રામપ્રસાદ કલ્યાણીને
મોઠો આવા દોડાથી હથેલી ચેતતાં રાંધે !
જાણે ન જાણે એકબે.

હિંદુ તીર્થની મુસાફરી

[અનુવાદ:—શ્રી ૧૪૪૪/૧૧૧૧]

અમે અમારી ગરમીની રક્તમા હવા ફેર કરવા મદ્રાસ આવેલું નાનું ગામ તિરુપુર્મમાં ગયા હતા ત્યાં મદ્રાસ થી જવાનું હતું, તેથી મદ્રાસ લેવાની મને તક મળી નહોતી હ આઈ પી દેવેમાં બેઠું પડે છે બે આપણે મેઘમાં બેસીએ તો પરજારા મદ્રાસ જાય છે, અને બે, પેસે-જરમા બેસીએ તો રાયચુરમાં ગાડી બાંધવી પડે છે, કારણ કે ત્યાંની ધોં બેમ બેમ બેમ. દેવે ચડે ચાપ છે.

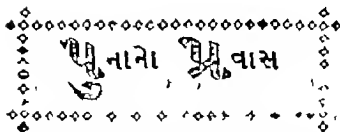
અમે બેસીજર સ્ટેશને લગભગ નવવાગે રાત્રે ગયા હતાં. દેન રાત્રે સવાઈય વાગે ઉપડવી હતી. અમે ઇન્ટરમા બેઠા હતા દેન ઉપડ્યા બાદ થોડા કલાકમા સદાદ્રી (પક્ષીમધાટ) પર્વત આવે છે તે પર ગાડીને બદાવવા બે એનજીન બેઠવામાં આવે છે ગાડીને જવા માટે તે પર્વતમા સોળ કે સત્તર ગુફાઓ કાતરી ગાડવામા આવી છે, અને તેની અંદર ઠંડીક મોટી છે. રાત્રે લગભગ બે વાગે પુના આવે છે ત્યાંની હવા ઘણી સરસ છે, સુગંધતા પેઆર લોઠા ચોમાસામા ત્યાં રહે છે બીજી મોટું સ્ટેશન સેલાપૂર લગભગ સવારના ઠગરાગે આવે છે ત્યાં ચાર મોટી મીલ છે, અને સુતર કાપડ અને રૂનો મોટો વેપાર છે. ત્યાંની ચીવડો પ્રખ્યાત છે, અને પલ્લ, લીધા હોવા ત્યાં ગાડી લગભગ પાંચાક કલે છે પછી મોટું સ્ટેશન બારમી આવે છે ત્યાંથી પદરપુરની બીજી ગાડી ઉપડે છે. પછી લગભગ બે વાગે બપોરના વાડી જ ઠગરાગે આવે છે ત્યાં ગાડી લગભગ અંધો કલાક ઉઠે છે પછી સાંજનાં લગભગ ચાર વાગે રાયચુર જ ઠગરાગે આવે છે. ત્યાંથી બેમ. બેમ. બેમ. દેવે ચડે ચાપ છે, મેઘમાં બેઠા હોવાથી અમને ગાડી બાંધવી પડી

માડી ખર્ચો કલાક લેશે છે. પછી સાવના લગભગ છ વાગે
 અંદોણી આવે છે. ત્યાં અમારા ઝોળખીતાને ત્યાંથી અમને ચા
 પુરી આપ્યાં, તે અમે ખાધાં. પછી ચુટકલ આવે છે. અહીંનાં
 ગાડી ખર્ચો કલાક લેશે છે. પછી સવારના લગભગ નવ વાગે
 મદ્રાસ આવે છે. (મેં આમ તાના સ્ટેશનોનો હેવાલ આપ્યો
 નથી) મદ્રાસ હીંદુસ્તાનમાં ત્રીજા નંબરનું શહેર છે. ત્યાંની
 ભાષા તામિલ તથા તેલુગુ છે. ત્યાં દામો ખાસ છે. ત્યાં મુલ
 ઇની માફક વિક્ટોરીયા નથી પણ ટાંગા ખટાસ ને રીક્ષા છે.
 રીક્ષામાં બે માણસો બેસે છે. ને એક માણસ બેસે છે. ને
 હાની ચાર પાંચ સીટવાળી મોટરો. (ઝોક્ષીનસ) ચાલે છે. તે
 અમુક સત્તાથી અમુક સુધી વલ છે, એમ કરાવેલું હોય છે. ને
 તેના કાલ નક્કી કરેલ હોય છે. મદ્રાસ ઇન્ડિયા ઇન્ડિયા
 સ. ૧૯૬૬માં ખરીદ્યું હતું. ત્યારે તે નાટું મળ્યોમારતું ખામડું
 હતું, ત્યાં અંગ્રેજોએ બંધિયો કાલો સેટઅપોનફોર્ટ બેવા
 લાયક છે તેમ ત્યાંનું મ્યુઝીઅમ તથા એકવેરીઅમ એટલે વળ-
 વાર પ્રાણીનો નમૂનો દર્શાવે છે. એકવેરીઅમમાં લીલી
 ખીળી વગેરે રમતી માછલીઓ તથા સરપો કાચના કળાટ
 જેવામાં પુરી રાખવામાં આવે છે. ત્યાં આપણા મુજરાવી ભાઈઓ
 પણ વસે છે. ને તેઓ વેપાર કરે છે. તેઓ બધા મળી ને
 લગભગ રહે છે. તેને ચાલુકર પેટ કહે છે. બીજું ગાડીનો
 વખત મળે જવાથી અમે બેઠું ચકમા નહિ. અમે સ્ટેશને
 લગભગ પાંચ વાગે મધ્યાહ્ન, ત્યાંથી સાઉથ ઇન્ડિયા રેલ્વે
 ચડી આવે છે. અમે સવારના છ વાગે તિરુપુર પહોંચી ગયા
 આ ગામ તાનુ છે તેમાં લગભગ બે હજાર માણસની વસ્તી
 છે. તેમાં રૂનો મોટો વેપાર છે. અમે અમારા મામાને ત્યાં
 ઉતર્યા હતા. આપણા પણ દેશીદોકા ત્યાં વેપાર કરે છે, રૂને
 કાપુસથી જુદું કરવું, રૂની ગાસડી બાંધવી વીજેરના વીસ
 બીસ વાળી વશગવત્રી બાંધે છે. ત્યાંની હવા ઘણી સરસ છે. અમે
 ત્યાં ઘોડા દહાડા રહી દેશીન ઉપરી ગયા.

અમે સવાના રવાના થયા. સોરતુરમા અમારે ગાડી બદલવી પડી ત્યાંથી નાની ગાડી શરૂ થાય છે અમે સાંજમા પહોંચી જમા અને કોલમથી નાની બોટમાં બિસવુ પડે છે. કશુ કે ત્યાં ખાડી છે. અડીઆ નાગીએર બહુ થાય છે, તેનું વરાળ ચંચળી તેજ કાઢવામા આવે છે તેની ધણી ઘણીએ છે. અમે પછી કોચીનની પાસે આવેલું નાનું ગામડું હલવઈ છે. ત્યાં બધા હતા તેમા એક નદી છે. તેમાં બધા લોકો માંખો દહાડો નાચા કરે છે તો પણ શરદી કે તાવ આવતો નથી. પણ ભૂખ બહુ લાગે છે. આ નદી થોડે જ ઠંડાણે-હાડી છે. ઉનાળામાં બહુ પાણી હોતુ નથી. તે કોચીનની ખાડીને મળે છે અડીઆ અમે થોડા દહાડા રહ્યા પછી વીરપુર પાછા આવ્યા અને ત્યાં થોડા જાડકા રહી અમે પાછા મુબઈ આવ્યા ત્યાં સુધીમા અમારી વેકેશન પુરી થઈ હતી ને સ્કુલ પણ ચાલુ થઈ હતી.

લખનાર—માર્ષ શાંતિલાલ ડોહાલાલ માલ.

અમે અમુવીસ ડોકશઓ જે ગુરુ સાથે વલસાઃથી પુના જવા નીકળ્યા. સોમવારે રાત્રે (૨૯ ૧૦-૨૩) વલસાઠથી એસી સવારે છ વાગે દાદરસ્ટેશને ઉતર્યા અને ત્યાં દાવણપાણી કરી નાસ્તો લીધો. લખભગ નવવાગે છ. આઈ. પી. આર્મીમાં એસી ઉપડયા.

સવાર હોવાથી ઠંડી ઘણીજ લાગતી હતી, પણ કુદરતના દેખાવ બેવાથી રમુજ આવતી હતી ત્યાં જતાં ઘણે રસ્તે: દુબરો ઠેરીને ક્યો છે, જન ઝાઝ તથા પહાડ શિવામ બીજી માંધ નજરે પડતું નથી પુને જતા રસ્તામાં ખાવીસ ચાત્રોસ લોધરાં (દનલા)માં ઘણ ગાંડી પચાર થાય છે આર્મીમાં એકા બેઠાં કોઈકોઈ વાર આર્મીમાં ફરતા હોયે નજરે પડે છે પહાડમાંથી પડતા પાણીના ધોધ આજને આનંદ આપે છે તથા મનને પ્રકુલ્લીત કરે છે આ પ્રમાણેના કુદરતી દેખાવ જોતા જોતા હમે બપોરે ખડકી સ્ટેશને ઉતર્યા ત્યાંથી બેચાર ગાઉ ચાલતા ગયા અને અમારા તબુમાં ગયા એકીવાર વિશ્રામ લઈ નદીએ સ્નાન કરવા ગયા ત્યાંમાં પરવારી જમ્યા અને અમારા શિક્ષકનું સુખગ્યા પ્રમાણે કામ કર્યો પછી વાળુ કરી સુઈ રહ્યા સવારે ઉઠી પર વાગીને 'સ્કાઉટ ટ્રીલ'માં ગયા ત્યાંની ખાસ વાજે ખાત્રી, સ્નાન કરી ખાણુ ત્રણ વાગ્યા પછી ગયા દિવસનોજ કાર્યક્રમ હતો. ત્રીજે દિવસે સાંજે દેશી તેમજ ઈંગ્લીશ ખમતો રમાઈ હતી સાથે દિવસે આ વેનાઈ ગયા હતા.

હમે સાથે દિવસે પુના ગયેજો જોવા નીકળ્યા. પહેલાં 'એમીકલથરલ ડોલેજ' બેઈ અને નહિ જોવા હોય તેવાં

કુદરતી કુલજાઠ જ્યેમાં ત્યાં જમી સ્નાન કરી જમ્યા અને પછી ત્યાંથી જઈ 'ફરબુસન કોલેજ' ભેઠ; ગામમાં ફર્યા અને સાંજે વિદ્યામાં જમી સ્ટેશન પર ગયા. દેનને યાદીક વાર હોવાથી વાતચીતમાં બંધતે-પ્રસાર-કર્યો અને 'ઝાડી જાવી તેમાં મેસી સાતમે દિવસે એટલે તારિખ ૫-૧૧-૨૩ ને સોમવારે પાછા વલ-સાઠ જાવી પહોંચ્યાં.

મથુરા અને ઝોઝુળ

(રેલ-આધાર યાત્રાના બોધનદાસ)

અમે સાંજના ૬ વાગે મથુરા સ્ટેશન ઉપર પહોંચ્યાં. મથુરાનું સ્ટેશન નાનું પણ સ્વચ્છ છે. ત્યાં સીમામ તથા જળાની માડીની સમવક છે. અમે સીમામમાં મેસી એક જાણીતી ધર્મશાળામાં મુકામ કીધા. પછી સામાન ચોરી અને મુમનામાં રત્નાન કરવા ઉતર્યા. મુમનામાં ઉપર જાર પાટા છે જેમાં મુખ્ય ૫૮ વિદ્યામ ધાર છે. ત્યાં સવારના તથા સંજના ૪ વાગે આરતી થાય છે. મથુરામાં મુખ્ય વસ્તી ચોળાઓની છે તે લોકો વાસ્તે વધારે એવું સામન્ય છે કે ધણે જાને એ લોકો પેસે ટકે મુખી લેાય છે; અને તેમની મેસીના દોળસ પણ છે. તે લોકો કાઠના ઢાચનું ચંપિલુ ખાતા નથી. મુમના પર જાધો રેલ્વે પ્રુક ધણેજ મનમોહક છે.

મુમનાનું પાણી ખીટું તથા સ્વચ્છ છે. મથુરામાં ધણું મદીરા છે તથા સામે દિનારે દુર્ગાશા મદીરો આમમ છે, ત્યાં હોળીમાં મેસી જવાય છે. મથુરામાં ચાનાના વાસણે અને જલપ વજણાય છે અને પ્રસાદી તરીકે સાકરીયા ચણા અને ચેંદા બદ્ધ ખાય છે. મોઝુગ રાંધામાં મેસીને જવાય છે. મોઝુગમાં ફૂલની જાળ લીલાની નીલનીમિ તથા પડી મેસીમાં મદીર ધણું છે. ત્યાં ૮૪ ચાંબલાના મહેલનું મદીર છે. તેને મુળ નદરાયનો મહેલ મણે છે ત્યાંથી હાલો (જળરેણ) નું 'મદીર' એક માઠ દૂર છે. ત્યાં ન્દરાય કીરસામર નામનું વળાય છે.

કેથનનું પરિણામ

[વખતાર - સાથે ચન્દ્રશેખર મ. મહેતા]

એક બસણ હિંદુ દેશપરદેશ કરીને પોતાનાં બામઠામાં
જાવીને વસ્યો. પોતે જો કે બસણુ જ હતો તોપણ દેશપરદેશ
કરવાથી બે સ્થાન જુદી જુદી ભાષાઓના શબ્દો તે બસણુ હતો,
અને તેથી કરીને પોતે બસે બહુ મોટા પંક્તિત દોષ એવી રીતે
પોતાના બામના ગરીબ માણસ તરફ બહુ ઇંદરાણી, વર્વતો
અને બાલવામાં બીજી ભાષાના બે સ્થાન શબ્દો બે જો સામા
માણસને શું બતાવતો. બામના માણસો બીજાનાં બેનાં બેનાં
શબ્દોમાં જાંબાઈ જતા. અને બેને બહુ વિદ્વાન સમજતા. એક
વખત એવો બતાવ બન્યો કે તે માણસ માટે પડ્યો. તે વખતે
તેનાં સજાજાઈનાં સારવાર કરવા લાગ્યા, અને તે ભાઈસાહેબને
કંઈ બેઠાં દોષ ને પુછે તો તે દોકને સમજણ ન પડે તેવી
ભાષામાં જવાબ આપતો. એમ કરતાં દોકને દોકને માફની
વધતી ગઈ અને ભાઈસાહેબનો મરણુશન નજીક આવ્યો, તે
વખતે તેનો માણ પાણીને માટે વ્યાકુળ થવા લાગ્યો. પાણી બે
કે ખાટલા નીચે હતું પણ તેઓથી તો વોટર, વોટર, કરીને
જુમ પાડવા લાગ્યા, અને મોટું બતાવવા લાગ્યા. પેલાં બીજાનાં
જાણનાં દોકો બહુ મુશ્કેલમાં પડવા લાગ્યા અને તેમની એવી જ
જાણનાં વચ્ચે પેલાં બે જીવ કહાડ્યો. તે માટે કહું કે-

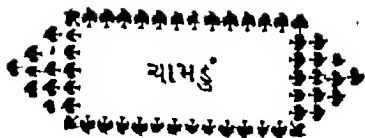
દેશ ગયો, વિદેશ ગયો,
સીંખી લાવ્યો નવી નાણી.
વોટર કરતાં જીવ ગયો ને,
ખાટલા નીચે પાણી.

હરિયા શિયાળ અને શૂર

[લખનાર—બેન પોદ્દાં ભા. મહાવી]

એક શિયાળ, હરિયાની સામે રહેલું હતું એક વેળા તેને વડ મળ્યું, જેણે હરિયા કહિ પણ જોયો નહોતો. એટલે તેણે શિયાળને સવાલ કયો કે હરિયા એટલે શું ? શિયાળે કહ્યું મારી નાશકમા તે એક પાણીનો મોટો ભાગ છે. ત્યારે વડ બોલ્યું તમે તેમજ કાઈ કાણુ મેળવ્યો ? શિયાળે કહ્યું, હા ત્યારે વડ બોલ્યો, મહેરબાની કરી મને જણાવો તે બતવશો ? મોટી ખુશીથી, શિયાળે જવાબ આપ્યો આ પછી શિયાળ વડને હરિયા તરફ દોરવી લઈ ગયું. હરિયા આવ્યો કે શિયાળે પાણીના મોર્ચને ફોકમ આપ્યો કે અહર બાવ અને તેઓ અહર ગયા. હવે ઉપર આવો. અને પાણીના મોર્ચોએ તેમ કહ્યું. આ પછી વડને કહ્યું, મોર્ચો આજે મારે મીત્ર વડ તમને જોવા આવ્યો છે, મોટે હું તમને કહું તેટલો વખત વરમાન તમે વ્યથિ ઉતર થયા કરજો નિચારા વડને પાણીના મોર્ચાને અહર બાવ આવે ચતાં અબયગ્રીથી જોમાજ કહ્યું. મોર્ચે વળને તેણે શિયાળને કહ્યું, હું હરિયામાં બહિ ? શિયાળ બોલ્યો તમારી ગરજ મારે હર બાવો, જરાની હરતા મા કાણુ હરિયાને હું જેમ કહી શ તેમ વર્તશે ને તમે તે અત્યાર આમમય જોઈ ચૂકયા છો ! વડને શિયાળના વિશ્વાસ પર હરિયામાં કુબંદી મારી. પણ બહુસોસ ! વડ નિચારું, પાણીના મોર્ચા સામે હરિયામાં પ્રસંહઈ ગયું આ પછી શિયાળે વડનો બહુ કયો. આ ઉપરથી નાના બાળકે એવો જોષ લેવાનો છે કે—

વડને વિશ્વાસુ ને હરે, પાણીથી પસ્તાય,
હેયો આ દુર્ગતથી, જાત ઘણીનો લાય.

[વચનાત્—મહીપત સ્વચાલિત મંત્રા]

મહેતાજી—ચીમન, જોડા ચેતા જનતા હશે ?

ચીમન—ચામડાના.

મહેતાજી—કેવા ચામડાના જનતા હશે ?

ચીમન—જોડા ચામડું કમાવેલું હોય છે, કમાવ્યા વિનાયું ચામડું રોજવાળું ને નરમ હોય છે. ચામડાને ન સુકવે તો કાઢિ બાય અને ઘસું સુકવે તો ખરબચડું થાય છે, તરડે છે અને ઘડી વાળીને ત્યારે તૂટી બાય છે. કમાવેલું ચામડું સુવાળું અને નરમ થાય છે ને તે તૂટતું નથી. વળી વજનમા હલકું તેમજ ટકાઉ થાય છે. તેમાં પાણી પણ ઉતરી ચકતું નથી.

મહેતાજી—પણ સારું પણ કાન્તિ, ચામડાને શી રીતે કમાવતા હશે ?

કાન્તિ—જનવરે. જ્યારે મરી જાય ત્યારે તેનું ચામડું ઉતાળી હથ મુનાના પાણીમાં બારથી પદર દીવસ સુધી પડાળી રાખે છે. તથા ઉપરના વાળ ખરી પડે છે, પછી એક વાસણમાં પાણી ભરી તેમાં બાવળની છાલ અને પેદાના ભૂકા નાળી એકરસ કરી ચામડા બોળી રાખે છે. પછી ચામડાને દય પદર દીવસ પછી કાઢે છે. તેના કાથળા કાથળી વીગેરે બનાવે છે. કરી તેને ઉપલા રસમા આવળાક દીવસ રાખે છે. ત્યાર પછી તેને ઘાલ તેલ ચાપડી સુકવે છે. સુકવ્યા પછી તેને રાખણી આકરે છે, એટલે ચામડું બરાબર આકર થાય છે.

મહેતાજી—પરુ, જલુ ચડકાન્ત, ચામડાની કપી કપી વસ્તુ જાને !

લક્ષ્મી—પાક ના જીન, ભેદ, ઘાપડીઓનાં પુઠા, હાથના મોજાં, મેસ, પાણીની પખાવ, વસ્ત, ડિઝેરે

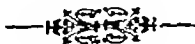
મહેતાજી—પ્રતાપ, જમી વસ્તુઓમાં ચામડું જોઈ જાતનું વપસતું હશે ?

પ્રતાપ—ના, હાથના મોજાનું ચામડું કુમળું, હોય છે; ને જીન તથા ભેદનું ભેદું હોય છે.

મહેતાજી—મહેન્દ્ર, કુમળું કે સખત ચામડું ચી રીતે કરવાં હશે ?

મહેન્દ્ર—જુદાં જુદાં પ્રાણીઓના ચામડાં કમળાવા પછી વધારે જોણા કુમળાં થાય છે. ડુહરની ચામડીનાં જીન થાય છે તે સખત હોય છે; જલ્લાના ચામડાના પૂઠાં થાય છે, જાકરીના જાચાના ચામડાનાં હાથના મોજાં થાય છે. મેસ તથા ભેદ જાળના ચામડાના થાય છે. ભેસ, પાણી અને ઉંટના ચામડાની પખાવો થાય છે.

મહેતાજી—(ઘડીબાજ સામું ભેળે) ચીમન, જા ઘંટ વગાડે, જાને ઠાઠે “શરિની ચામડી” વીણે પાક કરી લાવજો.

યથે. યોગ દીવસ વીત્યાબાદ શહેરમાં એવી અફવા ફેલાઈ જે રાજાની કુવરીને રાક્ષસ ઉઘાડી ગયો છે, ને જે કોઈ તેણીને લાવી આપશે, તેને અઘણુ રાજ મળશે તે ચારે બાઈએ તે ઇન્દ્રામ લવવાને તેચાર થયા નેગી ભાઈએ નેઈને ઠણુ જે હું એઈ શકુ છું કે તેણી દુરદશાએ એક મધક પર બેઠી છે, ને એક રાક્ષસ તેણીની પાસેજ સુતો છે. પછી તેઓ સભ પાસે ગયા ને ત્યાં જવા સાફ વહાણુ માગ્યું. સભએ તે આપ્યું. તેઓ ત્યાં જઈ પુત્ર્યા શીકારી ભાઈએ ઠણુ કે હું તીર ફેરીશ તો તેણીને લાગી જશે, ને તે મરી જશે, માટે તમે તમારી સીકૃતથી ઠામ લો. પછી મોટા ભાઈએ કુવરીને રાક્ષસની પાસેથી લઈ આણ્યો, જેવા તેઓ વહાણુમાં બેસવા ગયા કે તે રાક્ષસ નાગી ઉઠ્યો, ને તેઓની પાછળ દોડ્યો, મીઠાશી ભાઈએ જલદીથી તીર કેમાન ઠાલીને રાક્ષસ ટરફ ટાંકી, તરતજ એક ભયંકર ઘીસ સાથે વહાણુ પર તે પડ્યો તેના બારથી વહાણુ ઉપુ વળી ગયું. ને તેના બધા પાટીયા છુટી ગયા, ને ચારે ભાઈએ અને કુવરી દરિયામાં પડ્યાં. તરત જ દરજભાઈએ મોઢાક ટાંકાથી વહાણુ સાંધ્યું ને તેમાં બેસી સલામત શહેરમાં આવી રાજાને તેની કુવરી સુપરત ડીધી રાજાએ તે ચારે ભાઈ-ઓને ધણી માન ઇન્દ્રામ સાથે બર દરબારમાં તેઓની દુશીયાથી ઠહી સંભલાવી, ને તેમને પોતાનું અઘણું રાજ સોંપ્યું. તે ચારે ભાઈએ ત્યારબાદ પોતાના પિતા સાથે સુખેથી રહ્યા, ને પોતાના પીતાની આજ્ઞા માન્ય રાખવા માટે પોતાને ભાગ્યશાળી સમજવા લાગ્યા.

બાલજીવન પુસ્તક ૩

૫૦૦ ઉપરાત પાનાં-૪૦૦ ઉપરાત ચિત્રો-બાલકોને વર્ણ વચનાં વાચકો માટે આથી ઉપયોગી ગ્રંથ બીજો લાગ્યેજ છે. (કિન્નમત શ્રી ૫)

વ્યવસ્થાપક.—બાલજીવન, ગાયત્રાડી, મુંબઈ-૨

સોબતનું કુળ

(લખનાર—ભાઈ ઠાળીદાસ ત્રીકમજી શાવલ)

એક ગામમાં એક બ્રાહ્મણ પાસે એક ગાય હતી. તેજ ગામમાં એક કુંભાર પાસે ગરબું હતું તેની આજ્ઞાએ એવી કે દરરોજ રાતના વાઠામાંથી સટકીને ખાવા જાય. એક દિવસ ગાયને ગરબું એકઠા મળ્યા. ગરબું બેસ્યો શું તું જાણે દિવસ જાણીજ રહીશ ? મારી સાથે આવ. હું ત્યાં બેસું, સોડ ખઈ ખંડાવું. ગાયે ઘણી જાનાકાની કરી પણ પછી સાચું ગરબું એમ થોડો દિવસ બાંધ્યું પછી ખેતરવાળા ઘણીને વહેમ જવાથી ખેતરમાં સવાઈ રહ્યો, ત્યારે પેલી જોડી ખેતરમાં 'જાવી' ત્યારે ખેડુત તો ડાંગ લઈ બંને પાછળ દોડ્યો. ગરબુંને તો માનવાની આજ્ઞા હતી તે તો સટકી નાચી ગયું પણ ગાય તો બ્રાહ્મણની જોડેથી આવના પછુ જરૂર સાચાજ. પછી તે ખુણ માર મારીને સવારે આવને ખેડુને પેલા બ્રાહ્મણને ઘેર લઈ જઈ તેને હવાલે કરી તેને ચેલાવ્યો અને ગાળો પણ ભાંડી. બ્રાહ્મણે વિચાર કયો કે ગાય કદી જાય એવી નથી પણ ગામ ચાલી પરિવર્તન થયું હશે ? પછી તેને ખજર પડી કે ગરબુંની સોબતથીજ ગાય બચી. હવે તે દિવસથી ગાયની કોઠે બટકી તથા થોડો જાંઠેલો ચાણ ગાયને ગરબું લેવા થયા ત્યારે ગાયે કહ્યું કે જો તારી સોબતનાં ફળ !

સાર—સોબત તેવી અસર જરૂર થાય છે.

ખર જવાની સંગતે પડ્યો ગયને માર,
બળે થોડો, બંટી પછી ચતુર મોકોને સાર.

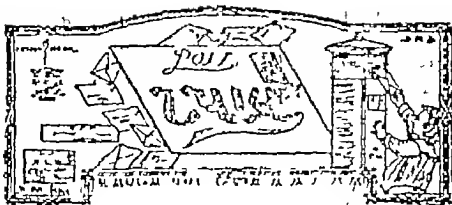

શ્રી મૂલ્ય કુતરો

[અનુવાદ—અક્ષયકુમાર મલિલાલ રેસાઈ]

એક સફળગૃહસ્થ કાંઈ એક શહેરથી સ્ટીમરમાં બેઠીને પોતાને ઘેર પાછો આવેલો હતો. સ્ટીમરમાં એક બાઈ સાથે તેને જોળખાવ મધ તેલી કાઢ એક પેચાદાર ગૃહસ્થની ધણિમાળી હતી, અને પોતાના એકના એક વહાલા બાળકની સાથે પોતાના બાપને ત્યાં જતી હતી. થોડા કલાક પછી સ્ટીમર એક બંદર આગળ ઉભી રહી. પેલી બાઈની એક આકરડી, શહેર ભેવાની ઇચ્છાથી, નાનાં બાળકને લઈને સ્ટીમરની બેલેરી આગળ ઉભી હતી. તેવામાં પેલું બાળક આકળીતા હાથમાથી એકદમ ઉછળ્યું અને પાણીમાં પડીને હરિશ્ચન્દ્રના મોતમાં દેશી બચુ, અને તેથી સ્ટીમરમાં ગરબા મધ રહી.

આ વખતે પેલો ગૃહસ્થ તુલક પર બેઠો બેઠો વાંચતો હતો, તે આ અજબજાબ ચાંમળી ત્યાં દેરી આવ્યો. અજબજાબ કારણ બાઈને તેણે તે બાળકના પહેરેલા કપડાંને એક ટુકડો માંગ્યો. બાળકની આકરડીએ તે તે ગૃહસ્થને આપ્યો. એ ગૃહસ્થની પાસે એક મોટો કુતરો હતો, તેને તેણે પેલો ટુકડો અને જે જગ્યાએ બાળક ડુબી ગયું હતું તે જગ્યા બતાવી કુતરો બાઈ બાળક સમજાવ્યો અને તપ્તાવ્યો. સ્ટીમરમાંથી હરિશ્ચન્દ્રમાં ટુકડો માંગ્યો, અને ડુબકી મારી અગ્નિ મધ બચો. આખરે લાંબી વખતે પેલો કુતરો સ્ટીમરથી ધણે દૂર બાળકને મોઢામાં રાખીને તરતા દેખાયા. તેણે બહુજ મહેનત કરીને બાળકને ચોધી કહ્યું હતું, અને યાકીને લોથ પોથ મધ બચો હતો, અને તેનાથી તરી પણ ચક્રવર્તી નહોતું. ઉવટે કુતરો અને બાળકને લોકો સ્ટીમરમાં લઈ આવ્યા. આમ આ અમૂલ્ય કુતરો એક બાળકને બચાવ રીતે અપાવ્યો.

‘બાલકવન’નો હીવાળીનો અંક—જાલકવનનો હીવાળીનો
અંક ૧૦૦ પૃષ્ઠના હતા જે, તેમાં નવજાનક રમીન તથા સાદા મિત્રો
જે તેમજ માસોપોનો જેઓ છે, નવજાનક અનવ પડે તેવા સેઓ તેમાં
વિશિષ્ટ છે. ૨૪૫ અંકનું મૂલ ૧૨ જાના છે

‘મનમોહન’

બાલકવનનો દિવસી અંક—જા અંક સહેમી અને મધુરી બાળપંથી
જાલકવનની મુખ્ય સેઓઓ અને ગુપ્તીય બાલકવનને પોષે એવી હકીકતોથી
જગ્ય છે. મિત્ર પા મા રૂન મધે એવા અગદર છે, જાલકવન વિવિધ
પ્રકારની રાત્રીઓ પીરતત મટે મનમોહન ચાલકોન અમિત દન મટે છે

માનક, ૧૯૬૦]

[“નવમસા”

“બાલકવન” આ માસિકનો દિવાળીનો અંક તત્કાલ અર્થે અને
મળે છે, તે જમીત સંમી રાજવા સત્ક અને લાગે છે. એ અંક જાળ
જમ્ય જોના હાલન મુખને તેમને તે સત્કથી ચોગ્ય તાલિમ આપવી
જોઈએ છે. જાળીના કવ મીં અરદર ફગમજ મનરારનું “પોઠે મારો
કનદેઓ” તાગુ ગીવ અરદર જોખી રાજવા ચોગ્ય છે, તથા એને સમગ્ર
મિત્ર પક્ષ પક્ષજ એવાજાગર છે. વધી રૂપલા માસિકમાં જાળકવનને મળે
એવી હકીકત તાત્કાલીની એમાં જે પાનાની વર્ગી આપો છે. એ સર્વત્ર
તેમાં મહાદેવો માંચીલનુ-રમીન ચિત્ર આપ્યું છે x x x x

મિથેનર ૧૯૬૩]

નવમસા

જાળછવન (દીપોત્સવી અંક) આ અંક નેતા કાઠ પશુ વંદન
નામકને માધમ પડશે કે જાળછને યાન સાથે અમનનો લાભ આપનાર
હતા જાળછવન જ જાળછ માટે નિકળતા માસિકોમાં પ્રથમ પકિત ભોમને
છે. આ ક સચિત્ર બનાવી રાચન નિશ્ચય અલ-૩ રૂપપૂર્ણ બનાવે છે.

દેવદીવાળી—૧૯૮૦

“સુમસ્ત લાઠ મિત્ર”

જાળછવન દીવાળી આ ક જાળછગણો માટે સતત પ્રયત્ન કરતા
આ માસિકનો દીવાળીનો આ ક ખાસ હવન ખેતનારો છે પાને પાને
તેમાં સુદર અને શાવવાદો ચિત્રો છે દેવનાથકોનો પુજોક મહાત્મજીનું
ચિત્ર અને શ્રી કૃષ્ણનું ચિત્ર આખને દાર છે. માટે વાચન પણ વિધવિધ
પ્રકારનું, જાળછને અમે એવું. તેમને જાનસિક પેસણ આપે એવું છે.

કાર્તિક ૧૯૮૦

માઠ ચ દ્રોહચં-પુર્ણિમા

જાળછવન (દિવળી અંક)—૪ x જીજ્ઞા પત્રોની સત્યામણીમાં
જાળછી આનિક આને સમ્પ આર્થિક દિવાળી આ ક આપે એ ધનવાદ
કહેવાળ. જણ રૂપથી જેવા લવાજમમાં આવો આ ક આપવાનું કાઠ પ્રચ્છ
જ કાર્ત કરી રહે. લેખો અને ચિત્રોની પસંદગી પછી ઉત્તમ પ્રકારની છે

પેસ.—૧૯૮૦

જાળછ

જાળછવનનો દીવાળી આ ક મ કૃષ્ણ અને માંધીછની સુદર રમીન
ઉર્જાવાળો સોએક પાનાનો દગદાર આ ક લેખ અને ચિત્રોથી જાનક
આપે તેવો છે.

પીસેમ્બર, ૧૯૮૦

જાળછમિત્ર

જાળછવનનો દિવાળીનો આ ક પ્રસંગોપિત મળેલ દનો. તે વખતે
લાવક છે અને સર્વ ઠેકાણેથી વખણાયો છે ખર્તા પશુ જમારા નમ
મવ પ્રમાણે અવા જઈના એજ આ ક આર્થિક આર્થિક અને સુદર હતો.

નવમ્બરી ૧૯૨૪

“વિલાસ”

સુહૃદિત્ય સ્મૃતકાર

નવસ પુષ્પ—ત્રી શ્રી. રાવજીભાઈ દેસાઈ-નરિઆદ આ ઉપરોગી ખસિાનું સવાજમ માત્ર રૂ. ૩) છે તેથી મુજરાતી પ્રજા તેને સારા મતકર કરી એમ આપણે ધમ્મીશુ.

નવપ્રભા—મજારક શ્રી. હસનજી મલિભાઈ દેસાઈ સુરત સવાજમ રૂ. બી. ૫૪ ૨૮ આ ખાસિના ત્રીના આ પ્રજાને અમે ઉત્તરિ ધમ્મીએ છીએ કેવેલ વિચેરે સારા છે.

પાટીદાર—ત્રી શ્રી. તર્યનદમાઈ કમ્પરમઠ પેરસ-જાણક, સવાજમ રૂ. ૨) એરોતરના પાટીદારો મારે આજ સુધી કોઈ પણ ખાસક નીજણત ન હતી એટલે આ પ્રજાને ધણેજ આવકારવાયક બેની સકાય પ્રથમ અર્કનાં દાનાર શ્રી ગોપાળદામનો એમ ધણો જ મનનીય છે.

વાણીઝામાં ૧૯૯૮ની સાલમાં ઉજવાયેલા વિધવાદાનનો અહેવાલ—શ્રી. દાદાદાજી વાણીઝામાં સામાજિક પ્રવૃત્તિ ધણ તારી રીતે કરે છે અને મહા ચિવરાયો પર તે મામના સિદ્ધા, આશ્રમના જાણકો વિચેરેએ મામમાં ફગે દાન ઉપગળ્યું તેનો આમાં હેવાસ છે. આવી શુભ પ્રવૃત્તિઓ મરિ અમારા અવરણનો અભિનંદન છે.

પાચેર પુણીમાથી પાદશાહી—હાં શ્રી ગોકુલદાસ રામચુડ-પ્રકાશક-પુત્રાન્તર કાગોલવ સુરત, જિમત એક આનેલ પ્રજાના જગાતને ઉપરોગી થઈ પડે અને આપણો જહેમોને દિવ્ય કલ્પનાઓથી ભરેલા વાર્તા દ્વારા રેંટીવામા રસ લેતી કરી સકાય એ ઉદ્દેશથી મુજરાતના આ સમર્થ લેખકે આ રસપ્રય વાર્તા લખી છે અને તે ખામ કરીને ઓઝોને વચાવવા એમ છે.

દિવ્ય ભયોતિ—હાં શ્રી. ધનચકર દોગદાકર ત્રીપાટી જિમત રૂ. દોઢ, અમદાવાદથી પ્રસિદ્ધ ગતાબ્દાપાટીકે જન મુજરાતી પત્રની ૧૬૨૭

ચાલો! આ
કેળાંની
છાલ
ફાટી ભાઈના
બારણામાં
મુકાઆવાયે

(૨)
કુલે ને ને ફાટી
ભાઈની ખમત
ધરરરરરરર
ધુલ્લલલલલ

(૩)
હું હું હું!
તું મરેરે પાછો
ભીરાતના હાથ
ભાઈ! બધા પ
લાળી માયી!
અરરરરરર!

કવિ રમેશભાઈ

(૧)
હાથી:-
અહ્યા
મારી
માસરી કે ?

(૨)
હીક બેટુણ!
હવે
ગમત

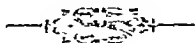
(૩)
કેમ? કોની
ગમત થઈ
હવે!
હા! હા! હા! હા!

થાય તેવા થઈએ તો ગામ વચ્ચે રહીએ.

“કુમાર” — ઉમતી પ્રજાનું માસિક ‘૪૪૮૦ રાવપુર, અમદાવાદ, ૬૬ ઠગલ કાઉન ૮ પત્રી પાન ૮૦ સ્વચ્છ દાખલ મી. રવિશંકર રાવળ ગુજરાતના ઇક સમર્થ ચિત્રમાળ અને વિદ્વાન છે બાલકોપર એમને અનન્દ પ્રેમ અને મમતા છે ૧૨ થી ૨૨ વર્ષની તરફ પ્રજા માટે એમણે આ સચિત્ર માસિક કાઢ્યું છે તે તેનું વાર્ષિક ક્યાગ્રમ રૂ ૧ છે આપણી બાલ્યમા ઉપરની વખતી પ્રજા માટે થોડુંક સાહિત્ય છેજ નહિ એ માનવાની જોડે અને ના પાડીએ છીએ (કારણ પશ્ચાત્ત માસિકો એવો પ્રવાસ થોડો વધતે અને કદી છે ન,) છતાં આ આનંદર દાખલ માસિક સાહિત્યથી ગુજરાતની હજારી પ્રજાને અવસ્થા લાગુ થશે એમ અને માનીએ છીએ, અને બાલ બધ “કુમાર”ની દિન પ્રતિ દિન ઉત્ખતિ ધમ્મીએ છીએ

સાંસ્કૃતિક અરેજા ગ્રાન્ટિનિક વાંચનાલય — ભાડામાલ (વડોદરા રાજ્ય) મામતી એક ઉત્પાદી બાલ ન્હોવાલ નાથજી શાહના ખતીલા પ્રવાસથી સરકારી શાલ નિરપ કુપથી નેચ સચે છે તે સમયી અને મજેલી હકીકત જોતાં એ યશાના ચાલના અને તેમના આતા પાર મહાકાલ દામ માટે અવ મરુપુર અમિતવન આપીએ છીએ

ગિરદુર પ્રકર — પ્રો ૧૬ ૧ પ્રજાની નિધવજી દામજી શાહ, બાલુ પી લી નેન લા મકા, મ ને ૬ ૬૬ દુસ્તકેપ ૧૬ પત્રી ૫૩ ૬૪ મુજ ૩૦ ૮-૧-૦૦ ચિત્રગતી ૧૩ ૧૧ મકાલ ૮૪ મજેલા એક સમર્થ નેન આચાર્ય ગી નોમપમમુનીના ૦ ૧૧ ૧૦૦ શ્રેણીનો સરળ અર્થ સહિત આ પુસ્તકનાં સમાવેશ કમા છે ને ઉપરી શાળાના અમેજી ૬ વર્ષ ૭ મા ધીરદુગી ૧ માલપ ગુજાલ લા ક વાપલવજી ઠરાવ્યું છે. પ્રયોજાને આ કાલ માટે અવિનવા આપીને છીએ તેમને પ્રવાસ પ્રસસનીવ છ તેમના તરફી રોપ મતિસેવાની આપણે આજ રાખી છીએ.

ઈનામ સંસ્કૃતિ.

દીસેબર અઠની હરિદાસ.

આ હરિદાસના એકરે ૧૨૨૫૭૦૦૦ ભાગ લીધા હોય હતાં
તેને સુબ્બા નહેર કરવામાં આવે છે—

૧ પ્રાણપ્રત્યક્ષ વસ્તુ ૬ શાક. ૨ સારાસરી મોરબી એમને ૩. ૨)નાં પુસ્તકો
નીચેના ૬૫ જણને ચાર આનાની કિંમતનાં પુસ્તકો મળે છે જે
તેમણે જાણી આનાની ટીકા બીડી મેળવી લેવા.

૨ જાણુભાઈ મજાસદ વણેદરા, ૩ શ્રીતિલાસ ચક્રવર્તી નાદોદ ૪
લામચ કર દાલાલ કર વાલજી ૫ હોટાલાલ જુરાભાઈ, ૬ કાન્તાબેન જનનાદાસ
વીસનમર, ૭ જસવંતી મદાપુજમજા વીસનમર, ૮ નરોત્તમ મુલમ ૬ વીસનમર,
૯ જુલાભાઈ બીખાભાઈ બીલીમોરા, ૧૦ ધર્મરાય નર્મદાસકર નાદોદ, ૧૧
મહેદી બહારખા.

નવા સવાલો (૧) આ અંગેમાં પાન ૨૪૮ ની સામે જે જાણુએ
ચિત્રો આપ્યા છે તેને જાણુના ચિત્રો દાખીની સાલામીને લખવાં છે.
ચિત્રો જરૂરી ૨ વાતોએ (૧) દેશ પાનાની ૧) લખી મોકલો. ૨) વાતો
વધારેમાં વધારે ૭૫ ચંદ્રોથી મોટી નજ દાખી લેખ્યે.

(૨) સીમમાં જઈ મે ભારાદેને પ્રત્યુ, —“બા, તારી પાસે જ્યાં
મળી કેટલાં મેંદા છે?” તે મોકલો કે. જો તેમની, જાણેની, વણ વણની,
આર ચારની, ખંચ પાંચની કે છ છની દાર કર તે દમેલ. બરાબર દારો
જ્યાં ૧ મેંદુ વધે છે, પણ જો જ્યાં મેંદુ નથી સા સાતની દારો કર તે
બરાબર લઈ રહે છે તે જાણુ મેંદુ વધારી નથી

જાણુનાં તમે ગણીને ખતે દેવો ૧વાડ પાસે મેંદુ કેટલાં દેવો?
ઈનામો—પહેલુ ૩૬ ૨)નું અને બીજા નાનાં મેંદુ દમેલ સુબ્બા

ન ગ દ સ ધ પટેલ

કુલ્લ કુટીર, કીસન રોડ, મલાડ

નિવેદન

“બાહ્યવન” સભ્યો અમત્યનો ફરફાર—માહકો અને વાચકોને મુચના—એપ્રિલ ૧૯૨૪થી “બાહ્યવન” માસિકનું કાર્યાલય હાલ જેઠા મિર્ઝાજી, સાંકળી રૂટી, બાબજી, મુબઇ નં ૮, એ ડેકાણે છે ત્યાંથી અસેડી નીચેને ડેકાણે હાથ જવામાં આવશે, એટલે કે હવેથી જેઓ મોક્ષવાણું, સમાલોચનાનાં પુસ્તકો વિગેરે મોક્ષવાણું તેમજ પત્ર વ્યવહાર કરવાનું કરનારુ હાલ મુબઇ નંદિ કરતાં

બાહ્યવન કાર્યાલય ઠે કમલાકાન્તની ફ

ગાયવાડી, મુબઇ, નં ૨

એ મુબઇ શીરનામુ કરવુ તેમજ રૂબરૂ મળવાને માટે તથા સર્વા જાન વિગેરે રૂબરૂ મળવાને માટે ઉપદેશ ડેકાણે મળવુ.

બાકીનો તમામ પત્રવ્યવહાર—જેમકે જાકો ન મળ્યાની શરિયાદ, મ. એ. થી લવાજમ મોક્ષવુ હોય તે તથા ઇનામમાળાને લગતો તમામ પત્રવ્યવહાર.

નગરદાસ ઇ પટેલ કૃષ્ણ કુટીર, કોસન રોડ,

મલાલ, મુબઇ નં ૮, બી. બી. સી. બાઇ,

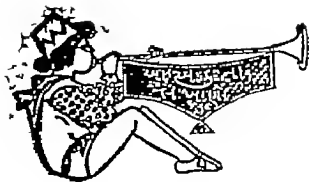
એ મુબઇના શીરનામે કરવો જેથી તામકાન શરિયાદ વિગેરેના નિમલ્લ થઈ શકશે.

“બાહ્યવન”ના તમામ લેખક મિત્રોને.—અત્યંત નમ્રતા પૂર્કે નિવેદન છે જે તમામ અને મહેરબાની અત્યાર મુખી જાણતી રાખી છે તેવીજ તેઓ હવે ૧૫ ૧૫ જાણતી રાખે એમ પ્રાર્થના છે, અને હવેથી તમામ

ચિત્રોની ઓળખાણ—ચાલુ શાકના પૂડાપર જે ચિત્ર આપ્યું છે તે ભાવનગરની એક બેનરુ છે તેની વય માત્ર ૧૦ વર્ષની છે. ૧૨મું જન્મવાસમાં તે એવી હોશિયાર છે કે ભાવનગરની હંચારી ઠંચાશાળા તરફથી ઇનામમાં તેણે મેળીની જમણીઓ મળી ૬ની ચિત્રમાં હાથે જે બંધકોએ દેખાવ છે તે જમણીઓ જ તેના કાનમાં મળી હતી. એના હાથમાં “અમલકુમાર” નામનું જે પુસ્તક છે તે તેના પિતાશ્રીએ પ્રકટ કરેલું છે.

અહીં શરૂઆતમાં ગોરવાડ નિામાં જન્મેલા સેબક અને વિદ્વાન રત્ન અમલસાલ સુદૃઢ પદ્ધતિવારનું ચિત્ર આપ્યું કે જ્યારે પાન રરજની સાથે આપેલું ચિત્ર ચિત્તલથી ગદાનું રોર ૦ ૧ પતાપત્તુ ૭ અને તેની પાછળની પાત્રુએ ભારતવૃદ્ધાનું પડિત ખાતરીવડન જીવનચરિત્ર બાલજીવનમાં દ્રવે પછી આપત્તુના આવનાર એટલે તે સારી જાત્રે અમે વધારે વિવેચન કરવા નથી પાછળની પાત્રુએ ચિત્રોને લગતાં જે રેખા ચિત્રો આપેલાં છે તેની પ્રમથુતી ચિત્રો સામે જ.

ચોરવાદ
દાસી અને ઉદર

બુદ્ધિભળના પ્રભો
જન્મદોની રમવ ...
અતિ સોભ પાવતુ મુગ
રૂઝનનું પરિણામ ...
સોભવતુ રૂગ

બુદ્ધની વાતા
રામપ્રસાદ કારો
જગુરા અને ઓકુગ
મુખાની બદલ
કારણે શિવાજ અને વર
ચોર બાઇઓ ...
અમુલ્ય કુવરો

રાગરાજનું અભિમાન .

ચારિત્ર
આમદ

મારી દક્ષિણની મુસાફરી
પુનર્નો પ્રવાસ ..

ટપાલ, સાદિત્વ સત્કાર
ધનામમાળા ...
નિવેદન ...

કવિતા
(જિલ્લાનુસાર) ૧૨૧૨ નોનો ૧૭ ૨૧
(ભાષા રામચંદ્ર ૫ દેવો ને બીજી મગધ
દાસ્ય—દમતગ, મુરોપીય વડામુના અવ
(૧૬ ૨લીમ, ૧૧ વારે કિમ્મતી ૬લા
(ભાષા મુલાખીદાસ
(ભાષા વચવત દે અને નેચ શુભદીઓએ
(ભાષા સદાશંક ૧૩ બેલાતી તમે પોતાનો
(ભાષા દાગીરસ ૧૧૭ ૧૪ સિદ્ધિતોનો
વાતા
(ભાષા દક્ષિણ ૧૧ કાદેગ મુખી બની
(ભાષા યાત્રિકા ૭ ૩૧ પાછા મથા મુમે-
(ભાષા માધવજી ૩૧ ૧૨૩)
(૭૬૧ વચવતી) ... ૨૩૧
(૭૬૧ પીલા ૧૧ ૨૩૧) ... ૨૩૧
(૭૬૧ હમાદા બા. રમણજી) ૭૪૦
(ભાષા પ્રમુદુનાર મણીલાલ દેસાઈ . ૨૪૪

કલિદાસ—ચારિત્ર.

(ભાષા કૃષ્ણ ત વી. મન્નુદાર)

વિજ્ઞાન

(ભાષા નરવર ત્રિપાઠી)

(ભાષા મદીપત સવામીના પડમા)

પ્રવાસ.

(ભાષા જગદામ,

(ભાષા શાનલાલ

મંડીજી

સાક)

(ભાષા નાનર

અમાલતા અંક

બાળ હાલરડું—મી. આર.ટી.નીનાં લોકપ્રીય ચમેલાં હાલરડાં હાર-
માળામાંનું નવું મીઠું.

શિશુઓ અને દેહકૃતિ—(શ્રી રમણાચાર્ય) કવિતામાં બાળવાતાં
મોંઘી માં ? આવી નાવની પ્રેમ દર્શાવતું એક લલિત કાવ્ય,
અ. રમણાચાર્ય દ્વારા પદ્ય કૃતિઓની શ્રેણીમાં આટલું એકરોજીને માટે તેમને ગમે એવું
નવું આપેલું મિત્ર મિત્રોને રજુ કરે છે.

પાઠ્યગ્રંથોનાં બાળકોને આરવડાં—(કલોચીકર, દેશાસ્તર, લંબરમાંવ) બાલ-
વનમા દ્વારા રજૂ કરેલાં આપણાં રસપ્રસન્ન પદ્યો.

વધારે વિવેચન કરતાં નવાં નો—(મી. અભિષાલ દેસાઈ) પુષ્કળ
ચિત્રો આપેલાં છે તેની વિચાર કરવાના સહેલા પ્રયોગો આ લેખમાં

૧૨ -

રાત્રી કયે થી ? કહેતા કહેતા કરે છે, ને
કહેતા જતી નાથ ત્યારે ખર્ચા રહે છે એ શું ?

વધતી હતી ? વિચેરે રસમય સવાલોના
સાથેય પલ્લ સરળ રસ... પુણ્યસા.

લુના જમાનાં ધડોલણો—પુષ્કળ ચિત્રો સહિતના આ લેખમાં
આપણા વડવાઓ પડિયાળાં વગર વખત રેખ નાસતા હતા ? તે રસમય
શીલે સમજાવ્યું છે.

મીઠી ચીજ !—મીઠું !—સમરસનો મહિમા દર્શાવતી એક
રસમયી વાર્તા.

દરિયા કિનારે !—મી. ડી. ચેદનદાસ જી. તાલક દરિયા કિનારે
આપણને મળી આવતાં જાતજાતનાં માછલાં, ને જ પ્રાચીની રસમય માહિતિ
પુષ્કળ ચિત્રો સાથે આપે છે.

લુ—(સચિત્ર) તમારા માથામાં વગર બાકે રહી અમનચમન કર-
નાર જાણીતાં જાણવા જેવી હકીકત.

રોષ કુરીદની શિખામણો—મી. હંધા આ વાર્તામાં ભક્તિ
આંકતી માર જેવી છે તે સાદાત્વ કરે છે.

ઓટો ઇટોનીઆ સેન્ટનું

મુગધી હાંડે મકત મળશે

થુભ દિવસોમાં જરૂર તમારા રૂમાલમાં ઓટો ઇટોનીઆ

સેન્ટના થોડાં રીપાં જાગી જાનહને પામશે

ઓટો ઇટોનીઆ સેન્ટ

હાઉ મીઠું ખુશખોશાર છે.

હીમત મોટી ગાલ્લી શા ૧૧૧ નાની શા ૧)

વીરીયક્ષ એજન્સી,

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુમ્બ

મુગધી હાંડે જાણેજ મનાવી ખાતરી કરેલ

સમુદ્ર કાઠે સ્મશાન વેરાગ્ય

મદાન જાગેજ હવે મેના જમર કામ્

ELEGY

તુ યુગરાતી કાલ્યણે જનુવાદકામ્ ઉત્તમ

ઉપાદ, આર્થિક રેખાવ સફળ હિત

લખેા

નાદુરામ પ્રેમજી પદ્મા, બી એ

માવવાડી, મુમ્બ, ન ૨

જયવા વ્યવસ્થાપક બાલજીવન

ભાવખતા, મુમ્બ, ન ૮

કિંમત માત્ર આના ૪

વર્ષ ૪	{	ચેત્ર	{	અગ્રીલ
અંક ૬		૧૬૮૦		૧૯૨૪

અમીન હાલકું

રાસડો

મારે લાલીલુ ફુલ,
મારે ઠોડાંકુ ઘૂલ,

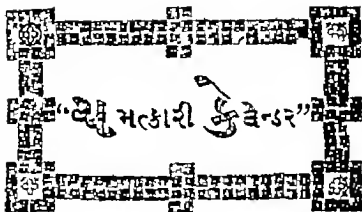
મારે બાળ બુલબુલ હુ જીવાવુ હુલે-ટેક
બાળકના નવજામા નવતખ નૂર છે,
નવજાની નોંઢમા નવાણુ સાખ કૂત્ર-મારે.
બાળક ત કળીના હાથે દુલાનજાં,
મલકાતુ ઉધમા અમીત્રી અમુલ-મારે.
કાલુડા બેસ મને રોવતા વધામજાં,
ઉધમાં અવ્યકાત હરો મજુલ-મારે.
પમરે છે અગરજ પુષ્પના પરાગ રી!
હુલે જીવાવતાં બહેકે બહુલ-મારે.
બાળ બાલુક વિથે સર્વ મારે જાગતુ
રાધાના સોડ, રવગે સમજાં પ્રજુલ-મારે.

વિ સ આનમથો

મુગલો !

સીતાની વાડીમાં ડમરો રે રસીયાં ।
 મુગલો ચરી ચરી જાય રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયાં—સીતાની૦
 સોના રૂપાતુ માટ ખેલકુ રે રસીયાં ।
 લાખ એકની મારી જોડણી રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયા !—સીતાની૦
 આપો સીતાજી ! મને બેડકુ રે રસીયા ।
 સરોવર પાણીમાં જાઉં રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયાં—સીતાની૦
 આપો મોતીની મારી જોડણી રે રસીયાં ।
 બેડકુ મૂંઝીને લાવુ રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયાં !—સીતાની૦
 આપો સીતાજી ! મને લાકડી રે રસીયા !
 મુગલો વળાવવાને જાઉં રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયાં ।
 સીતાની વાડીમાં ડમરો રે રસીયા ।
 મુગલો ચરી ચરી જાય રે—
 મારી ખેલતી ડમરી ધસી રે રસીયાં !—સીતાની૦

સખાલ — સૌં ૦ સરગ રેસાળ

[લિખક—મ ના. સદૃ, ઠાંગેશીકર]

છોકરો—બાપા ! મનુના બાપે મુંબઈથી નવા વરસનું એક સુદર રંગિત કેવેન્ડર મોકલ્યું, મારે માટે એવું એક કેવેન્ડર નહિ મળ્યું ? મને તે બહુ ગમે છે.

બાપ—ઠીક છે, પણ તારે કેવેન્ડર બનાવતા શીખવું છે ? તને તેમાં બહુ મજા પડશે

છોકરો—હા બાપા ! ઘણી ખુશીથી હું બનાવીશ, મને કહો.

બાપ—આ જાડા પુઠામાંથી ૬ ઇંચિને ચોરસ કાપી કમ્પાસવડે એકની પાછળ બીજી એમ અરધા અરધા ઇંચિને ઊંટે રહે એવાં ૬ વર્તુળ દોર અને બાર સરખા ભાગ માવ એવી રીતે એ વર્તુળોમાં ઘડને ચારપાંચ જગ્યાની છ લીટીઓ દોર

છોકરો—બાપા ! એ હરેક એકેક મહિનાના નામ બાવરો નહિ વાડ ? ?

બાપ—હા તારી ધારણા ખરી છે ત્રીથી જઠારનાં વર્તુળના બાર બાગોના બાર અંગેશ મહિનાના નામ લખી તે તે મહિનાની ખેલી તારીજે જે વાર આવેતો હોય તે વર્તુળ

માંથી ચોધી તેની નીચેના એટલે બીજા વર્તુળનાં બાર ખાનાં-
જોમા લખ કેમ બનશે કે ?

છોકરા—(તે પ્રમાણે કરીને) હા બાપા. પણ હવે બાકી
રહેલાં ખાનાંમાં શું લખવું ?

બાપ—સામજા, આ જો. જાન્યુઆરી મહિના નીચે મજબ-
વાર લખ્યો છે, એટલે મજબબી શરૂ કરીને જનુકમે જઠ-
વાડીયાના વાર એની નીચેના ખાનાઓમાં લખ. એ પ્રમાણે
બધાં પૂરાં કર

છોકરા—બસ. આ તો દરેક મહિનાના પહેલાં જઠવા-
ડીયાના વાર આવ્યા, પણ બાકીના ત્રિવિસોનું કેમ કરીશું ?

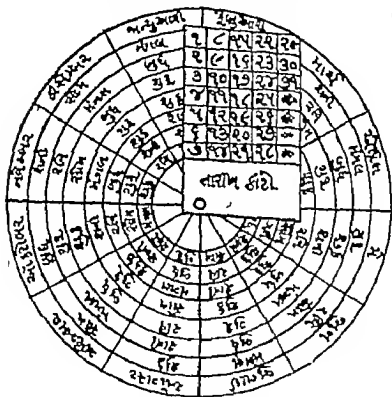
છીછી—(પાસે બેસી જોવાં કરતી હતી તે) અને તારીખો
લખવાની તો જગાજ ન રહી તેનું કેમ કરશો ?

બાપ—(હસતા હસતા) છીછીજીને ! હવે તેજ કરીએ
છીએ. આ લે પુઠાંમાથી ચાર ઇંચ લાંબો ને ૨ ઇંચ પહોળો
લખચારસ કાપી તેનો એક ખુલ્લો વર્તુળના મધ્યબિંદુપર રાખી
ટાંકણી ઘોચ, અને જ્યાં જ્યાં ઇંચને છેટે લખચારસ ઉપર
છ લીટી લખી, ને ૮ લીટી આડી એવીરીતે દોર કે દરેક
વારના ખાનાની ત્રીધી લીટીમાં એ ખાનાં આવે. એ ખાનામાં
ઉભી જનુકમે તારીખો લખ.

છીછી—(અશ્ચર્ય સાથે) જોહો ! આ તો બધી તારીખો
જને વાર આવી ગયાં !

છોકરા—(અશ્ચર્ય સાથે) અને તારીખવાળા પુઠાંને દેર-
વીને બમે તે મહીના આગળ લઈ જવાથી દરેક મહીનાની
તરીખ અને વાર બધી સકાય ! વાહ પણ સાહે કેલેન્ડર !
પઠિયાજા જેવું કેલેન્ડર ! શીક મજા પડી !

બસ હવે હું જોવાં બીજાં કેલેન્ડર બનાવીશ અને જોક
નિશાળમાં લઈ જઈશ. માસ્તર સાહેબ બહુ રાજી થયો! અને
મનુને બતાવીશ! બાપા મને હવે સુબધવાળુ કેલેન્ડર નથી
જોઈતું! મને આ બહુ ઝમે છે! હવે હું બા કેલેન્ડરનેજ
સુંદર ચિત્રવાળું શોભિતું બનાવીશ અને મારા બધા મિત્રોને
બતાવીશ અને શીખવીશ! બાબો તો બહુ મઝા પડી! ❀

* વચમાં પૂાને રચણીને બદલે પીવળની બોતી (bottle) ફેરોળા!
બદલે આવે છે એવી માણુ પાત્રીને એકરી હોય તો બાપુ કેન્ડર બહુ
મજાગુવ બની શકે—તરી બ લગજન.

સીધીભાઈના ઇકરાં

કાળા કાળા સીધી લોક (સીધી) તમે જોયા છે ? વગડામાં તેમનાં ઇકરાં એક નાના ધરમા રહેતાં હતાં. એક જહાઠો તેમની મા બહાર કાઢે ગયું. સાંજ પડી એટલે ઇકરાને બહાર રમવા જવાનું મન થયું પણ વગડામાં એક મોટો વાઘ રહેતો હતો અને તે બારણા બાગળ જ આવ્યા હતા રહ્યો હતો, હવે તેઓ બહાર શી રીતે જાય ? તેમણે એક ખુબી કરી ધરમાંથી એક કુદામાં ચોરાક દૂધપાક વેચીને એક ઇકરાએ એક મજબુત દોરડાનો બાજો કર્યો. દોરડું ધરની બીતે એક મોટા ખુંટા પર તેણે બેસ્યું ને ગાળો લટકતો રાખ્યો પછી એક ઇકરાએ દૂધપાકનું કુંડું બારીએથી બહાર પથું ને વાપને કહ્યું—“લો વાપજીભાઈ ! જમો ગરમ ગરમ દૂધપાક !” (જુઓ ચિત્ર ૧ છ) વાપજીભાઈ દૂધપાક ખાવા મળ્યા એટલે પેલા ઇકરાએ આસ્તે આસ્તે દોરડાનો બાજો ખુબ ખુબીથી ચાંકડો કરવા માંડ્યો (જુઓ ચિત્ર ૨) પણ દૂધપાક જમવા બહારમાં વાપને કહી કામ વ્હી નહિ પછી તો વાપજીભાઈને પેલા ઇકરાંઓએ નજાવતી એવો સખત દસો નાખ્યો કે દૂધપાકનું કુંડું જમીનપર પડીને ફૂટી ગયું અને વાપજીભાઈ અદ્દર લટકી ગયા ! ઇકરા વાપજીભાઈને ચીડવતા ચીડવતા રમવાને માન્યા ગયા (જુઓ ચિત્ર ૩) અ.ગ. સીધીભાઈના ઇકરાએ જીવતો વાપ પકડ્યો !

શ્રી જીવન કુસરતો

જનનાર—શ્રી જીવનકુસરતો સવશમભાઈ રેસાઈ—અલ્પાચાર્ય

મુખ્યસનાં શરીરમાં પેટ, ખાંતરમાં, જઠર વિગેરે જેને સ્વાચ્છો છે તે બધાંનું કેન્દ્ર એક સૂચક હોય છે એ બધી શક્તિ વધારવાથી શરીરમાંના સ્વચ્છો સ્વાચ્છો પોતપોતાનું કામ કાંઈપણ જઠરબલિના સારી રીતે કયો કરે છે, અને તેથી માણસ રોગવગરનો અને બળવાન બને છે. એ શક્તિ વધારવાને નીચે જણાવેલી કસતો કરવી બેઠાં.

કસરત પહેલી—નમસ્કાર આસન

બન્ને પગોને એક બીજા સાથે બેડીને ટટાર ઉભા રહેવું અને ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે હાથ જોડવા એમા ટટાર ઉભા રહેવું એ મુખ્ય બાજત છે.

કસરત બીજી—હાથ પગનું આસન

ધુટણમાંથી પગ વાકા ન બાજતા ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે તેને સરખા અને સીધા રાખવા નાક, અથવા માથું પગના ધુટણે અડકાડવું, અથવા બે ધુટણની વચ્ચે બાલવું. એ કસરત અથરી છે, તાન સહેલી નથી. તેથી પહેલાં ધુટણો સીધાં રાખતાં અને હાથ ઠેરવતા આવડે ત્યારે જમીન પર, પરંતુ પગની નજીક હાથ ઠેરવવાનો મદાવશ પાઠવો. એક બે મહિનામાં ધીમે ધીમે એ આવડી જશે. હાથ જમીન ઉપર મૂકતી વખતે પેટને જાકર રાખવું.

કસરત ત્રીજી—એક પગ લુંબાવવાનું આસન

એની આગળની કસરત એટલે એક પગ નેટલો પાછળ લઈ જવાય તેટલો લઈ જઈને બીજો પગ જમીન ઉપર મૂકેલા હાથ પાસે એટલે પહેલાંના ઠોણે જ મૂકવો.

કસરત ચોથી—એ પગ લુંબાવવાનું આસન

આ કસરત કરતી વખતે બંને પગો પાછળ સરખા રાખવા પડે છે. એમાં બંને પગ પાસે પાસે અને બંને હાથ આગળને ઠોણે જ ટકાર રાખવાના હોય છે.

કસરત પાંચમી—સાદાંગ નમસ્કાર—આસન

'સાદાંગ' એ શબ્દ ઉપરથીજ એમાં આઠ અંગો જમીનને આક્રાંઠવાનાં હોય છે એવો અર્થ ખુલ્લો જ છે. એ આઠ અંગો એટલે એ પગ, એ છુટલો, એ હાથ, એક છાતી અને એક નાક એટલાં હોય છે, એજ આઠ અંગો કહ્યે જમીનને આક્રાંઠવાં, એટલે આક્રાંઠવું નહીં.

કસરત છઠી—સર્પ આસન

સાદાંગ નમસ્કાર થયા પછી કહ્યે પગનાં અંગનાં દેરવાં અને હાથની ઉપર જ અંગને ટોળી વાળી જે પ્રમાણે નાગ-સાપ દેવ ઉંચી કરે છે તે પ્રમાણે ડાબું ઉચું કરી તે નેટલું પાછળ લઈ જવાય-નમાવાય, તેટલું પાછળ લઈ જવું, અને છાતી નેટલી આગળ હાથ તેટલી આગળ કાઢવી.

એ કસરત થયા પછી ફરીથી પહેલાંની પ્રમાણે એટલે ચોથી કસરત પ્રમાણે બંને પગ લાંબા કરવાનું આસન, ત્યાર પછી બીજી કસરત એટલે બંને હાથ પગનું આસન અને ઉચું પહેડું એટલે નમસ્કાર આસન એ પ્રમાણે અનુક્રમે બધી કસરતો કરવી પહેલી બાર કસરતો કરેજ બપોલે વખત અને

પાંચમી અને છઠી એ એક એક વર્ષતે મળીને દરરોજે દેશ કસરતો કરવી.

એ દેશ કસરતો કરવાને છ (૬) સેકન્ડ બસ છે. એટલે મિનિટમાં દેશ વખત એ દેશ કસરતો કરી શકાય છે એ કસરતો જલદીથી કરવાથી આપણા શરીરને સારા ફાયદો થયા સિવાય રહેતો નથી.

એ કસરતો ઠેટલી ઉમ્મરના માણસે ઠેટલી વખત કરવી તેને ઠાઠે નીચે આપવામાં આવે છે —

ઉંમર વરસ. અશક્ત માણસ સાધારણ માણસ. બળવાન માણસ

૮	૧૨ વર્ષ	૨૫ વર્ષ	૫૦ વર્ષ
૧૨	૨૫ „	૫૦ „	૧૦૦ „
૧૬	૫૦ „	૧૦૦ „	૫૦૦ „
૨૫	૧૦૦ „	૩૦૦ „	૧૨૦૦ „
૪૦	૧૦૦ „	૩૦૦ „	૧૦૦૦ „

એનાથી વધુ જેમ જેમ માણસની ઉમ્મર વધતી જાય છે તેમ તેમ તેની શક્તિ ઓછી થતી જાય છે, એટલે-જેમ જેમ શક્તિ ઓછી થતી જાય તેમ તેમ કસરતની સંખ્યા માણસે ઓછી કરતા જવી.

આ કસરતો કરતી વખતે માણસે શ્વાસોચ્છ્વાસની બતિ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સરખી રાખવી જોઈએ. શ્વાસ લેવાની અને મૂઠવાની ક્રિયા હસ્તેશ્વરના નાકે વાટે જ કરવી જોઈએ; મોઢું તાઈત બાધ રાખવું. અશક્ત માણસે જરૂર પડે ત્યાં શ્વાસ લેવો અને જરૂર પડે ત્યાં મૂકી દેવો.

સાધારણ શક્તિનો માણસે શરૂઆતમાં નેમસ્કાર આસનની કસરત કરવી વખતે શ્વાસ લેવો, અને સર્પ આસન વાળી કસ-

રત કરી રહ્યા પછી મૂકવો. કરીથી શ્વાસ લેવો. અને ઉઠ્યા પછી મૂકવો.

શ્વાસ લેવાની અને મૂકવાની રીત મહાવરાથી બરાબર આવડી જશે

આ કસરતોથી થતા ફાયદા

આ કસરતો કરવા માટેના પછી ૩-૪ દિવસમાં જ બૂખ વધવા માંડે છે. બૂખ વધવા માંડે ત્યારે જેને મળે તેણે આવનું ફૂધ અને બીજા પૈષ્ટિક ખોરાકો ખાવા. ગામનું ફૂધ નજર મળી શકતું હોય તો બકરીનું અથવા ભેંસનું ફૂધ પીવું. આશિર્વાદ અને ભુદ્ધિ વધારવાને ગામનું તાજું ફૂધ ધણુ ઉત્તમ છે જેને ન મળતું હોય તેણે પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખોરાકની સજ્જત વડ, કરી લેવી

આ કસરતો કરવાથી શરીરમાંના અનેક રોગો બે ત્રણ મહિનાની અંદર જ જતા રહે એવા ચિન્હો દેખાત છે. શરીર પુષ્ટ થાય છે, અને શરીરની કાતિ વધે છે, એવો અનુભવ સંકેતે માણસોને થયો છે

આ કસરતો કરવાનો સારામાં સારો વખત સવારનો છે. સૂઈ ઉઠ્યા પછી આઠ વાગ્યા બુધીમાં ૧૨૦૦ કસરતો કરી શકાય છે.

આ કસરતો સ્ત્રી અને પુરુષ, છોકરા અને છોકરી સર્વને કરવા જેવી છે. સારી ચીઠખી, રમણીય, સૂર્યના કિરણો આવતાં હોય, અને હવા આવડી હોય એવી જગ્યાએ આ કસરતો કરવી. શક્તિ ઉપરાંત આ કસરતો ઠંડી પણ કરવી નહીં

‘સાઠમારી’ એટલે શું ?

બ્રીટીશ શાસ્ત્રમાં તો નહિ પણ આપણા દેશી શાસ્ત્રોમાં ‘સાઠમારી’ ના ખેલો ઘાય છે. જુદા જુદા જનાવરોની વચ્ચે લડાઈ જગાવવી, તેમને એકબીજાની સાથે સખતમા સખત રીતે લડાવવા એ નીચ, ઘાતકી, અધમ, હેવાનીયત ભરેલા અને તદ્દન જ ગણી તમાસાને ‘સાઠમારી’ નું નામ આપવામાં આવે છે. હાખલા તરિકે જે કુકડાને ઘુજ ઉરકેરી તેમને એવા તો સખત રીતે લડાવવામાં આવે છે કે તેઓ એકબીજાનો નિર્દય રીતે કચ્ચરણાણ વાળે છે. ઘેટા, પાડ, હાથી, ચોડા, ચિત્તા, બકરા, કૂકડા, વિગેરે જનાવરોમાં જે જગણી અને હેવાનીયત ભરેલો જુસ્સો હોય છે તેને પુરેપુરે ઉરકેરી એ બિચારા જનાવરોને એકબીજાની સામે ભચકર ઘાતકી રીતે લડાવવામાં આવે છે આ નીચ તમાસો એવાને હજારો લોકો ભેગા ઘાય છે. એટલે સુધી કે આપા સાઠમારીના તમાશાની આગળની બેસવાની જગ્યાનો પોતાને હિંદુ કહેવણવતા કન્દાકટરો પંચરો લે છે અને નાટકથી પણ આકર્ષી હી લઈ બેનાગબોને તે જગ્યાએ બેસવા દે છે આમ છતાં બેવકુફ લોકોની પક્ષપક્ષી એટલી સખત હોય છે કે બેસવાની જગ્યા ભારે કિંમતની ટીકિટ લેવા છતાં પણ મળતી નથી. આટલાં બધાં આપણા દેશના લોકોનાં હૈયાં અધમ, નીચ ને નિર્દય યથ ગયાં છે ! જે સમજી બાલક આ

હોખ વાંધે એ કદી પણ આ જગદી હેવાની અવસરેલો તમારો
 એવા તો ન જ જઈ શકે પણ તેણે બની શકે તેટલા પ્રયત્ને
 બીજાઓને પણ અમલવી આવા તમારા એવા જતાં અટકાવવા
 એમણે અસખત એવના એખમે કામ કરતા હાગદાગેઓ, જના-
 વરોના રહેવાળો વિગેરેની કારીગરીના આપણે વખાણુ કર્યા
 વગર ન રહીએ પણ આવી નિર્દયતા ત્યાં જનાવરો પર થતી
 હોય ત્યાં એ હોશીયારીને પિંકાર પડતો ! મહેલકુસ્તીના અને
 મરદાનગીના જેલો આપણે એમણે અને તેને ઉત્તેજન આપીએ
 એ તરફ યોગ્ય છે ને તેવા મદદ હોકોના જેલો સામે આપ-
 વને કાંઈ પણ વાંધો ન હોઈ શકે, પણ 'આઠમારી'ને
 માટે તો સખતમાં સખત તીરંકાર સિવાય બીજું કાંઈ પણ
 અવસાના હિમાયતીઓ તરફથી હોઈ ન જ શકે

કુકેડો કુકેડે કુકે કરે છે અને મરદાદી કેમ નથી કરતી !

પશુઓ અને પખીઓની જાતમાં એક ખાસ નોંધવા જેવી
 જાતજ એ છે કે દેખાવ, રૂપ, રંગ અને અવાજમાં નરજાતી
 માદા કરતા વધારે ચઢીયાતી હોય છે પખીની જાતમાં માદા
 ના પીછા અને તેનો રંગ પણ બાંહે નરજાતી કરતાં ઓછો
 ખુબશુરત હોય છે મોર અને ડેવ જુવો મોરના પીછાં કેવા
 રૂપાળાં હોય છે ! રહેને એવું કશું હોતું નથી પશુઓની જાતમાં
 પણ તેમ જ છે નરજાતીમાં હાથીને જેવા મુદર હાથોડાવ હોય
 છે, અને તેનો જેવો ભવ્ય દેખાવ હોય છે તેવો હાથણીનો હોતો
 નથી સિંહ અને સિંહણ તરફ એમણું તો જણાયે કે સિંહને
 જેવી સરસ માળ હોય છે અને તેનું માં કેશવાળીયો જેવું
 ભરાવદાર હોય છે તેવું સિંહણનું હોતું નથી પોપટ અને
 મુઘમાં એમણું તો પોપટ રંગે રૂપાળો અને અવાજે પણ ખુબ
 હોય છે મુઘા તેવી નથી હોતી આપણા કબીઓએ કોયલોના બંદુ
 વખાણુ કર્યા છે પણ જરી વાત એ છે કે કોયલની જાતમાં
 નર કોયલ જ જાતીશય મુદર અને કાંને ગમે તેવો ટફકાર કરી
 ઉ. જામ આપણે એમણે છીયે કે પશુઓ અને પખી
 માં નર જાત માદા કરતાં રૂપરંગે અને અવાજે ચઢીયાતી
 હોય છે જાનુ એક અગત્યનું કારણ એ કે સ્વાર્થી માણસ
 જાત રૂઢીનાં બંધેનોથી, કામદાની કલમના આધારથી કે
 પેસાના ભેરથી જેમ સ્ત્રીઓ મેળવી શકે છે તેમ જનાવરોની

જાવતાં નથી હોતું' એમના કાવઠા, રૂઠી કે યાપણ બધું નર-
જાતના રૂપ, રંગ અને જવાબમાં આવેલું હોય છે માદાઓ
પોતાને માટે, વરતી પસંદગી કરે છે અને તેવી પસંદગી વખતે
પશુ અંગીઓમાં નરજાતિને મળેલી આ ઇશ્વરદત્ત બક્ષીઓ બહુ
ઉપયોગી નીવડે છે. ઉપરના જ નિયમને આધારે મરબડની
જાતમાં મરબડી કરતાં કુકડા વધારે રૂપાળા હોય છે અને તે
કુકડે કુકડ કરી શકે છે જાલબત કુકડાનો જવાબ આપણને બધે
તેવો નથી હોતો. પણ મરબડીના મનથી તો તે જવાબ બહુ જ
સારા જણાવે હોયો જોઈએ.

કોઈ મરી બંધ છે ત્યારે બધાં રહે છે કેમ ?—આ
સવાલનો જવાબ આપતી મરીબત નહે એમ છે કારણ જુદી
જુદી કેતોમાં જુદો જુદો શિવાજ હોય છે એક વાત સ્પષ્ટ
કહી શકાય, અને તે જોઈ કોઈ મરી બંધ ત્યારે તે હસવાનો
વિષય નથી અને તેથી આપણે હસતા નથી મરણથી દિલગીરી
યાય છે માટે આપણે રહીએ, બીજો પરતુ રહવામાં જે ટાંજ
અને દુઃખ હોય તે જોઈને કોઈને પણ કચવાટ
પેદા થયા વગર રહે નહિ. બેરાઓ શેરીને માખર બેવકુફની
જેમ બોળ કુકડા વગી ઉંચા ઉંચા અવાજે રહે, મજાવા ગાય
અને પડધમ વાગે તેમ છાતીપર ધગાધગ હોય મારીને કુટે
એનાથી વધારે લાજ વગરનો બીજો એક પણ શિવાજ નથી
નવરા, છુચ્ચા, અને હલકા હોઠા ઉમા ઉમા આ બેવકુફીનો—
બેરાઓની બેઠજીવીનો—તમાસો જુએ છે, અને આપસઆપસમાં
બેરાઓની મસ્કરી કરે છે આ બેવકુફીભરેલો શિવાજ જેમ બને તેમ
થટે જોનાં પગલાં સમાજસુધારકો દે છે પુરૂષો જો કે રહે છે અને
ત્યાં પણ દંડીપણ, બીજાણાં અને બેવકુફીનો પુરેપુરો
અમલ હોય છે, પણ તેમાં બેરાઓ જેટલી બેશરમી નથી હોતી.

મરણ થવાથી દુ ખ યાય માટે મરનારના સગા બહાણીઓને
શાંતિ ને શિવાસો દેવા આગળના વખતમાં તેના કુટુંબીઓ,
નાતીલા, અને પીછાપુવાળા એકડા મળતા, અને પુરવણાં કહેવો

શ્રીઓનું કલ્પવૃક્ષ.

—૩૩૦૬—

સત્તાનને માટે કપાળે હાથ ફેરવળા કે દોરા-ધોગા કરીને હેરાન શા માટે થવું જોઈએ ? જે જોઈએ તે મેળવવાની કળા શીખી લેવો—તમારો સંસાર જીવો રચો કે છુટગીશર મુખ, સંતોષ અને આખાદી જે સોગવી શકાય ન્યા કુશળ-નિરાંતી આશાત મુઠરી હોય, ત્યા શુ ખાતી રહે ?

મનમાની પ્રજાને જન્મ આપીને તેને ઉછેરવા અને બળજબરીથી રક્ષા કરીને ભવિષ્યની આદર્શ પ્રજા તૈયાર કરવાને જન્મ દરેક પાઠો શીખવા હોય તો—

દર વાંચી જાણે. દરેક પ્રમાણે તે હાથોહાથ વામવું જોઈએ. આ જ એક સંસારની મુશ્કેલીનો કીમતી ખજાનો છે જે કાપવૃક્ષનું નામ કરે છે. આ પ્રયત્ની ઉપયોગીતા માટે જોઈ પ્રમાણપત્ર છે કે દાન પત્ર. અહીં સુરક્ષરના દેણવણી ખાતાએ તેમજ વડોદરાના નાણાં મંત્રી પદે આજે આજે ખાતાએ મંતામ તથા તમા નીચેના વિષયો છે તે

પ્રથમ પરિચ્છેદ.

- ૧ બાળકનું.
- ૨ પુત્ર જન્મશય.
- ૩ સ્ત્રીવતીના ધર્મ.
- ૪ સ્ત્રીના પત્નીનો વિધિ.
- ૫ શમન ચિકિત્સા.
- ૬ પુત્ર કે પુત્ર પેદા કરવાની વિધિ.
- ૭ નક્ષત્ર વિચાર.
- ૮ આહાર નિહાર.
- ૯ સ્વપ્નવાની સતીતિ કળ.

- ૧૦ માતૃસક શાવનનો પ્રભાવ.
- ૧૧ જન્મ કેળવણી.
- ૧૨ પુત્ર અને પુત્રીના સમાનતા.
- ૧૩ જન્મ રહ્યો છે કે કેમ? તેની પરીક્ષા.
- ૧૪ જન્મમાં પુત્ર છે કે પુત્રી તે બાલવાની રીત.
- ૧૫ જન્મથી જો યાગવાના નિયમો.
- ૧૬ યોગ સંસ્કાર.
- ૧૭ જન્મધાન સંસ્કાર વિધિ.
- ૧૮ પુત્રવન સંસ્કાર વિધિ.
- ૧૯ પ્રસવિને યાગવાના નિયમો.
- ૨૦ જન્મવતીના રહી અને તેના ઉપાયો.
- ૨૧ પ્રસવ સમય બાલવાના ઉપાય.
- ૨૨ સુવાવણીના માટે કેવું યજ્ઞન.
- ૨૩ વેલું શાવનના ઉપાય.
- ૨૪ પ્રસવ સમયની...

૨૫ જ્યાર ન પડતી હોય તે તેના ઉપાય.

- ૨૬ જન્મ સંસ્કાર વિધિ.
- ૨૭ ગળથુથી.
- ૨૮ સુવાવણીનો યોગ.
- ૨૯ પ્રસવ સુગનો ઉપાય.
- ૩૦ દાબ્યાદિક કવાય.
- ૩૧ ચક્ર દર્શન વિધિ.
- ૩૨ નૃપણ વિધિ.
- ૩૩ શિશુન સંસ્કાર વિધિ.
- ૩૪ પછી પૂજન સંસ્કાર.

૩૫ નામધિકરણ વ.

- ૩૬ સુકપાક (ઠાટક).
- ૩૭ બાળકને શી રીતે ઉઠેલા?

દ્વિતીય પરિચ્છેદ.

- ૩૮ સંતત સંસ્કાર.
- ૩૯ સમગ્ર સંતતિ ઉત્પન્ન થવાનો સમય.
- ૪૦ ધાવણ પરિક્ષા.
- ૪૧ ભાડુવી ધાવ.
- ૪૨ આય કે બકરીના દુધનું એવન.
- ૪૩ વ્યેમ.
- ૪૪ સ્તનપાનનો સમય.
- ૪૫ ધાવણ ધવલવાનો ઉપાય.
- ૪૬ જન્મણનો ઉપાય.
- ૪૭ બાળકને બલિદ કેમ બનાવવું.
- ૪૮ જાતપ્રાચન સંસ્કાર વિધિ.
- ૪૯ યોગક શરૂ કરવાની આગાહી.

૫૦ બાળકનો શરૂઆતનો યોગ.

પહેલે પહેલી આવૃત્તિ ખલાસ થઈ જવાથી બીજી આવૃત્તિ કાઢી
હવી જે ભેત ભેતામાં ઉપડી જવાથી ત્રીજી આવૃત્તિ છપાઈને
ખદાર પાડી છે માટે આ પુસ્તક ખરીદવામાં આજસ નહિ રાખ
વી ભેદજે. પાકુ કપડાનું પુકું, ઉંચા કાગળ માને લગભગ બસો
પાનાનો, જુદા જુદા પ્રસૂ જને લગતા ચિત્રોથી ભરપૂર બધું છે છતાં
કોમલ ગા. બેજ રાખી છે, ટપાલ ખર્ચ જુદો, તાકીદે મંગાવી લ્યો

‘આનંદ’ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ } શ્રી સુખ દર્પણ માસીકની ઓફીસ.
અંગત રોડ-ભાવનગર } ભાવનગર.

મહિલા મહોદય માટે જુદા જુદા ન્યુસપેપરોના મળેલા
અનેક અભિપ્રાયોમાંથી જૂજ અભિપ્રાયોનું ટાંચન.

મહિલા મહોદય — દેખક મુનિશ્રી બાલવિજયજી મહારાજ,
પ્રકાશક — ત્રીજી શ્રી સુખ દર્પણ ઠેકા-ભાવનગર મુદ્રા બે રૂપીયા.

શ્રી વર્ગને માટે લખી જ રીતે ઉપયોગી થઈ પડે તેવું પુસ્તક
છે અને તે એક નેન મુનિ મહારાજે એક દેશી વૈદની મહત્ત
સાથે લખ્યું છે એટલે બાપામાં સ્પષ્ટ હોવા ઉપરાંત ધર્મ અને
નીતિની બાબતમાં જેટલું તે ઉપયોગી છે, તેટલું જ વૈદદીય સલાહ
વીરે પણ છે કવચિત્ લખાણને વધુ આકર્ષક બનાવવા ચીત્રો
પણ મુક્યા છે

આ પુસ્તક ‘સાત પ્રકરણ’માં વહેંચાયું છે તેમાં શ્રીજીને
માટે લખ સમ્રાટથી માંડીને પ્રમુલી સમય સુધી નીતિ અને વૈદ
કની દ્રષ્ટિથી કેમ વરતવું તે બતાવ્યું છે બીજામાં બાલકો ને કેવી
રીતે ઉછેરવા તે, ત્રીજામાં પુત્રીજીને ઉછેરવા માટે, ચોથામાં ૨૮
મહાસતીજીનાં છવન, પાંચમાં લખમીમાંસા અને પત્નીના
ધર્મ, છઠ્ઠામાં ‘૭ પતીવ્રતા શ્રીજીનાં ચરીત્ર અને સાતમાં
સામાન્ય બોધનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, જો કે કોઈ અને

છકા પ્રકરણમાં અપાયલાં ચરિત્રો એવડાયાં છે; છતાં પદ્ધતિ એવી
રાખી છે કે બન્ને સ્થળે એકજ સતીના ચીવની બે બાબુઓ બતા
વી છે, તુ કામા આ પુસ્તક સીઓને માટે નીતિ અને વૈદકની દ્રષ્ટિ
એ ઉપયોગી છે બાળકોને કેમ ઉછેરવા, તેમની તથા પોતાની તફ
રસ્તી બાળવવા શુ કશ્વ તેમજ તેમનામા ખાર્મીક સંસ્કાર કેમ
પ્રેરવા તે આમાથી માતાઓ સારી રીતે સમજી શકે તેમ છે અજ
રાતમા સીઓને માટે નવલકથાઓ કહેતા આવા પુસ્તકોની ઘણીજ
જરૂર છે પરંતુ આવા ઉપયોગી પુસ્તકો વધારે સસ્ત્ર વેચાય તે
મંચવાનેગ છે

સુખદ સમાચાર.

તા. ૬ ઠી ઓગસ્ટ ૧૯૨૨ રવીવાર.

ઉપલા પુસ્તકની પદોચ જમે ઉપકાર સહ સ્વીકારીએ છીએ
આ પુસ્તકના લેખક મુનિબાલવિજયજી મહારાજ છે, અને તેના
પ્રકાશક-“સી મુખ દર્પણ ” ના ત ત્રી ચેક દેવચંદ દામજી કુલ્લા
કર છે આ પુસ્તક સી જીવનના એક આધાર તરીકે અતી ઉપયોગી
છે સીઓના ધર્મ, બાળકોને કેવી રીતે ઉછેરવા, પોતાના પત્ની
પ્રત્યે સીઓએ કેવી રીતે વર્તવું, ગૃહ સંચાર કેવા પ્રકારે ચલાવવો,
અને એક હરે પ્રત્યેક સીએ પોતાનું જીવન કેવીરીતે નીર્માન કરવું,
તેના સન્માર્ગસુચક આ પુસ્તકનું ઉત્તમ શુભ્ય છે અને ન્યાયથી
હાલીએ છીએ કે, હાલના વખતમા સજ્જાસી જનવાને આ પુસ્તક એક
સુંદર મહાયક સમાન છે, અને તેથી હરેક કુટુંબની હરેકે હરેકે સી
ઓએ આવા પુસ્તકનો નિરંતર અભ્યાસ કરવો ઉચિત છે કેળવણી
ખાતાઓએ પણ આ પુસ્તકને ઇનામ તરીકે આપવાનું પસંદ કર્યું
છે સ્વદેશસેવા કરવા માટે પણ સીઓનો સજ્જત ધર્મ આ પુસ્તક
મા અચરકારક વર્ણવતા જણાવવામાં આવે છે કે “સીઓનેજ એ
સ્વદેશોદયનો સાચો રાગ લાગે તો બેચક હિંદના બધા કુખો બાગે
ને વિજયની નોબત વાગે ! ” આ ઉપરાંત સીઓના સર્વ ધર્મ
આ પુસ્તકમા બરપૂર છે. વળી પુસ્તકમાં સુંદર દોઢા પણ પ્રસંગ
નુસાર મુજામા આવ્યા છે એજ કાગળ પર સુંદર છપાઈ સાચે

કપડાના પાકા પુઠાનું આ પુસ્તક છતાં તેની બે રૂપીઆ કીંમત રાખી છે તે કંઈ વીશેષ તો નથીજ “ દેશી મિત્ર ” સુરત.

તા ૩-૮-૨૨

આ પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિ ભાવનગર “ સી સુખ હર્ષણ ” ના તત્ત્રી શેઠ દેવચંદ હામણ કુ ડહાકર તરફથી સુરત રીને છપાઈ બધાકે બહાર પડી છે, જેની એક નાલ અમને મળી છે આ પુસ્તકમાં સ્ત્રીઓને માટે ઉત્તમ શિક્ષણ ભરેલું છે, અને દરેક સ્ત્રીઓના હાથમાં આ પુસ્તક મુકાવુ જોઈએ સ્ત્રીઓ વાચવા-લખવાનું બાંધવા છતાં આવા પુસ્તકો વાંચે નહિ તો વાચવા લખવાનું શીખવા પાછળ આપેલો વળત વ્યર્થ ગુમાવ્યો છે એમજ કહી શકાય. આ બધાં પાત્રો સ્ત્રીત્વમાં આવવાના સમયથી માંડીને તે માત્રા ચલાના, તથા બાળકોને ઉછેરવાના સમય સુધીમાં સ્ત્રીઓએ બાળકોની તમામ બાબતો વિષે નીતિ તથા વૈદકનો દ્રષ્ટિથી ઉમદા શિક્ષણ આ પુસ્તકમાં સમાવવામાં આવ્યું છે પતિવૃત્ત સતિઓના દુઃક જીવન, તથા સંસારને લગતો બીજી કેટલીક માહિતી નિબંધ રૂપે આપી છે તે પણ વાંચવા લાયક છે કીંમત રૂ. ૨-૦-૦ મળવાનું ઠેકાણું ભાવનગર પ્રકાશક પાસેથી

“ હોતેચ્છુ ” કરાંચી.

તા ૬-૮-૨૨.

મહીલા મહોદય—લેખક ગુનિધી બાલવિજયજી મહારાજ પ્રકાશક—૨૮ દેવચંદ હામણ કુ ડહાકર—ભાવનગર મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦ સ્ત્રીઓને ઉપયોગી વિષયોથી ભરપુર આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના રા. છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યાએ લખેલી છે પુસ્તકમાંના વૈદકીય વિષયો આજ અમત્વના છે ઉપર ત હાલમાં ચર્ચાતા સ્ત્રીઉપયોગી વિષયો ઉપર પણ તેમાં વિદ્વતાભરેલા વિચારો દર્શાવેલા છે

“ગુજરાતી પથ.” અમદાવાદ

તા. ૧૭-૮-૨૨ રવીવાર.

બધકમશા શેઠના ચિરંજીવી

[વજનાર-રમણલાલ નાનાલાલ શાહ]

બધકમશા શેઠ સહકુટુંબ સહપરિવાર પાલીતાણા જાગી જવા લીકળ્યા. શેઠ ત્રીજા વર્ગના હબ્બાની બારી આમળ બેઠકે લીધેલી હતી અને જોળામાં તેમનો ચાર વધનો ચિરંજીવી ગમે રહેતો હતો. (શેઠ આમળાડીમાં ત્રીજા વર્ગમાં બેઠા તેતુ સાનો અમત્યનુ કારણ એ હતું કે આમળાડીવાળાઓએ હજુ ચોંધા નર્મ કાઢ્યો નથી.) શેઠના જમાને ગાડીની બહારનો દેખાર જોવાનો ભારી શોખ હતો એટલે તે વળી વળી બારીકંદી બહાર જુએ. હવે તેને શેઠ કસબથી ભરેલી મખમલની રૂ. ૧૫-૨૦ ની ટોપી માથે પહેરાવેલી અને તે પડી જવની શેઠને બહુ ખીક લાગતી હતી. આથી શેઠ વારંવાર ગગાને ધમકાવે પણ ગગો ન માને, એટલું જ નહિ પણ ગાગેરી જગો ટોપી પણ ન લઇ દેવા દે આખરે બધકમશાએ લા. બેઠક છાકરાને માથેથી ટોપી ઉઠાવી લીધી અને પોતાની પાગલ સલાહી કંઈ બોલ્યા, નો આ તારી ટોપી બારીએથી પડી ગઈ. હવે આ લાડુ !

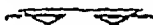
જમાએ લાડુ તો ન આપ્યા પણ જોરથી લોકડો મૂકવો શરૂ કર્યો. દર પળે તેમનું ગાયન (I) વધતું જ ચાલ્યું અને બધકમશા બહુ કટાબલ 'અલી' વરદ, આંખ ફેરવી ઇંચારો કરી જોયો કે જમાને છાનો રાખ, પણ ગમ્યાની મા જમાને છાના રાખી શકે જ નહિ એવો જગો હારડો હતો એ શેઠ બલતા હતા એટલે તેમણે પેલી ટોપી આસ્તેથી જગો ન જુએ એ બહાર કઢી અને બોલ્યા, આ લે, આ વખત તો મેં તને ટોપી મંતર ભારી આપી દીધી છે પણ હવે પછી આવું વરીગ

તો ટોપી આવવી શકવાની નથી. જો બોલ્યો, બાપા ! તમને મંત્ર ભારતાં આવડે છે ? શેઠે કુલામને હા પાડી.

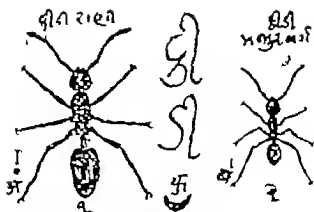
આ વાતને જાણી ઠલાક મઠ બયો. બજો બાપાના જોળામાં જ સ્મરતા હતા અને શેઠ જરાક જીવતા હતા. એટલામાં વિલાયતી જાણની ધાર જેવી બજાની ભુદિ ખીલી નીકળી અને તેણે જોરથી બાપાના માથે બાંધેલા કિમતી ફેટો ઉઘડી આલતી જાનમાલીની બહાર ફેંકી દીધો અને બોલ્યો, “બાપુ ! હવે તમારો ફેટો મંત્ર ભારી પાછો આવ્યો ! સુખ મઝા પડશે. હા ! હા ! હા ! હા !”

પણ બધામથા શેઠે તલાક લખીને તે તમાચા બજાના બાલપર લગાવી દીધા. બજો સુખ રહ્યો અને શેઠે તેને ઘોઘા નધારે માર પણ માર્યો છતાં બજાના પ્રસાદમયી શેઠે પંદર વીસ રૂપિયાનો ફેટો શુભાલ્યો જ ! શેઠે બે દહાડા સુધી ખાધું નહિ.

શબ્દોની રમત

ધોળકાના ધોળ ધોળાએ ધોળાઓમાં ધાનગી ધોળ ૧ નવસારીમાં તવાજાતએ નિરજતાને તોતરી ૨ જાલણપુરથી પોંચા પરોસે પાંચ પાંચ ખેંચા પાંચ પેચે પાળ્યા ૩ હીરાજપુરના ફાંચે ફેનીતરફ ફણસ ફેંચુ. ૪ જરાનપુરના જાણુમાતએ જાળવામાં જાણુની જાણુની જગાડી ૫ જીંઘાડના જમવાનજની બેસને જાવનમરતો જોળીલાલ જણીતપો. ૬ જાણુકાલે જોનને જાણુની જનનના જાણુની જોળીમાં જાણુ જાણુ. ૭ જાણુજાણુમાં જાણુને જાણુકરે જાણુ ૮ જાણુની જાણુકાલે જાણુને જાણુતરમાં જાણુ જીંધી. ૯ જોડાનાં વાણુકાલે વાણુતરની વાણુકાલે વાણુ. ૧૦ જાણુમાળની જાણુ જાણુમાં જાણુ જીંધી. ૧૧ જાણુની સાથે જાણુતરમાં જાણુ ૧૨ જોડીવારપુરના જાણુકાલે જાણુ જાણુ જાણુ જાણુ (હાં)

[વજનારા—કીડી નાનાકાદ મજનકાદ રાણ, બી કીડી.સો.]

કીડીઓ કેટલી નાની હોય છે. છતાં પણ તે વધારે નિર્ધારિત જીવ છે. દરેક ઘરમાં કીડીઓ હોય છે, અને ઉનાળા વારવાર નજરે પડે છે શિયાળામાં ઘણું કરીને તે દેખ નથી, કારણ કે શિયાળાની સખત ટાંક કીડીથી સહન થઈતી નથી. ત્યારે ટાંકના દિવસોમાં કીડીઓ ક્યાં જતી હોય તેઓ જાણે શિયાળો પાતાના ઘરમાં જ વિતાડે છે. તે દર જમીનમાં હોય છે તાપના દિવસોમાં અને શામાલ તેઓ ખોરાક લેશે કરે છે, અને દરમાં રાખે છે તે યો શિયાળામાં તેઓ નિર્ધારિત આવે છે કીડીને મળપણ વસ્તુઓ વધારે જાણે છે. ખાંડ, ગોળ, મધ વિગેરે વસ્તુઓ કીડી ચહેલી નારંવાર જામણે લેઈએ છીએ.

કોઈ ખાવાની વસ્તુ જોઈ કીડીને જડી જાય ત્યારે ખાવા મહી પડે છે, અને ધણધ રહે કે તરત જ બીજા કોઈને બોલાવી લાવે છે, અને તે જાણે ખાઈને ધણધ જોડે વધારાનો ખોરાક દરમાં લઈ જાય છે.

કીડીઓમાં ઘણું સર્પ છે કીડીઓ પાતાના ઘરમાં નિર્ધારિત રહે છે, રસ્તાઓ બનાવે છે, મહેલ બાંધે છે, વિગેરે નિર્ધારિત કામો કરે છે. તેઓને રાજા, રાણી, સેનિકો, સુબા

સમુદ્ર કિનારે ઊભા રહી તમે ઠોધ વખત ઘડી આવતાં મોઝાં ભેગા છે કે? ભરતીના વખતે તમે નો સમુદ્ર કિનારે ઉભા રહી ભેગો તો મોટી ઊંચો ઉરાડનાં મોઝાંભો તમારા તરફ ધસકાઈ આવતા તમે ભેગો આ સમુદ્રમાં અનેક મહાં દ્વીપો ડુબી ગયા છે તેમજ અનેક નવા ટાપુઓ નીકળી આવ્યા છે ભરતીનાં પાણી એકદમ ધસી જાય છે. ભરતી વખતેસર આવે છે અને વાલી જાય છે. ભરતીના પાણીથી સમુદ્ર કિનારો હમેશા ધોવાઈને સ્વચ્છ રહે છે; અને તેથીજ સમુદ્ર કિનારાની હવા નીરોગી અને આરોગ્યકારક હોય છે ત્યારે સમુદ્રમાં તોફાન માથે છે, ત્યારે ઢેખાવ ઘણો જ ભયંકર લાગે છે.

સમુદ્ર કિનારે રેતીમાં ફરવાનું બહુ જ આનંદકારક લાગે છે. ત્યાંની મઝાની ઠંપના હમેશા જનારાઓને જ હોઈ શકે. ધંધરની સુધિમાં ખેંચી બનાવેલી વસ્તુ સમુદ્ર છે, છતાં તે હજી પોતાની જગ્યાએ કાયમજ છે. સમુદ્રમાં ગણતરી ન થઈ શકે એટલી નાના પ્રકારની વસ્તુઓ છે. ભરતીના વખતે અનેક વસ્તુઓ

ବିଶ୍ୱାସୀ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପ୍ରତି

શ્રી કૃષ્ણનું તૃતીય જીવન

[અનંતર—શ્રી રામચંદ્ર દક્ષિણે જઈ, બી ઝે]

જાણકો, મયા દિવાળી બહાર શ્રી કૃષ્ણના જાણજીવનનાં દેહસાક આશુવ કામો આપણે જોયાં હતાં પછી તો શ્રી કૃષ્ણ મેઘા વર્ષા. તેમણે પોતાના દુષ્ટ મામા દેસને ખારીને સમજાવે ડેહણે ચાલિ દેવાવી; ત્યાર પછી શ્રી કૃષ્ણ અને જગદેવજી બધવા સાર સારીપણે નામના ગુરુને ત્યાં ગયા. ગુરુને ત્યાં તેમનો મુદ્દમા નામે એક આજ્ઞા મિત્ર પણ બધવો હતો. આ ત્રણે બધુ ગુરુની મયા બારથી સેવા કરતા અને વિદ્યા બધવા. શ્રી કૃષ્ણ અને જગદેવ તો ધર્મર ન હતા એટલે તેમને બધવણું શુ હોય ? પરંતુ શેઠેને જતાવવા માટે જ તેમણે પણ બધવણું માંડ્યું. મેઘા જ વખતમાં તેઓ જામી જાવની વિદ્યા બધી રહ્યા. જામી વખતે ગુરુને ક્ષિણ જાણ તેમનો મરેલો પુત્ર પાછો લાવી આપી, ગુરુનો આશ્ચર્ય લઈ પાછા મયુરો આપ્યા.

શ્રી કૃષ્ણ જ્યારથી ચોક્કસપણે મયુર પધાર્યા ત્યારથી મોઢીયા, નંદ અને મરોહાને મારે દુઃખ થયા સાચું કૃષ્ણ આ બધું જાણતા હતા તેથી તેમને ચાલિ આપવા માટે હૃદયજીને પેતાના જેવું સુદર રૂપ આપી ચોક્કસ જામી મોહકતા હૃદયજી ને જોઈ મોઢીયા તમા નંદ મરોહા, જાનંદ પામ્યા. હૃદયજીએ શ્રી કૃષ્ણનો સંદેશ બધાને જણાવ્યો. મોઢીયાને પ્રજ્ઞના સમાચાર આપ્યા અને વરવનો હૃદયજી દેખી આ બધાને આશાસન અને મુખ આપી હૃદયજી દેહસાક દિવસે પાછા કૃષ્ણને આવીને મળ્યા અને ચોક્કસના બધા સમાચાર જણાવ્યા.

શ્રી કૃષ્ણ જ્યારે કસને મારવા મયુરો પધાર્યા ત્યારે પેલી કુળજીએ તેમને મદન જોરે આપીને ખૂટ દર્શાવ્યા અને શ્રી કૃષ્ણે તેને ધેર જવાનું વચન આપ્યું હતું. જતારે શ્રી કૃષ્ણ અદુરજીને સાથે લઈ તે કુળજીને મદને ગયા. તેમ રૂપ તો પ્રજુએ પડેલાં જ સુધારી દીધું હતું પણ હવે તો તેને ધણી જ સમજાવવાળા પણ જતાવી દીધી તેને ત્યાં દેહસાક વિરહરસી શ્રી કૃષ્ણે કુળજીના મનનું સમાધાન કર્યું.

ત્યાર બાદ શ્રી કૃષ્ણને પોતાના બધા પાંડવો સંભળ્યા. તેમની વચસ મેગવણ અદુરને દક્ષિણાપુરમાં મોકલ્યા. અદુર ત્યાં જઈ બધાને મળ્યા,

જોડ્યા અને ધુળદુખના સમાચાર યુદ્ધમાં પાંડવોની માતા દ્રુપદી પોતાની નિરાધાર સ્થિતિનું વર્ણન કર્યું અને શ્રીકૃષ્ણ જળદેવને પોતાના જાળદોની સહાયતા રાખવા બહાનુ કરી, ત્યાર પછી અકુરજ વિદુરજને મળ્યા. તેમણે પણ પાંડવો માટે દાસ્યોજી જતાવી અને ધૃતરાષ્ટ્ર રાજાને મળી જરા સિંહામન આપવા કહ્યું. આ જરથી અકુરજ દોરવોના પિતા ધૃતરાષ્ટ્ર પાસે ગયા અને તેને જણાવ્યું કે તમારે પાંડવો ઉપર પ્રેમ રાખવો જોઈએ, તેમને દુઃખ દેવું એ બ્યાજબી નથી. ધૃતરાષ્ટ્ર રાજાએ પણ તેમની સિંહામન પ્રમાણે આલવા દેવાની. આજસુ ઘણા પછી અકુરજ પાછા મથુરા આવ્યા અને શ્રીકૃષ્ણને પાંડવોના સમાચાર કહ્યા.

* * * *

હવે આ જાણુ એવું જન્મ દે કસેના મરણથી તેની જોડો. તેમના પિયેર મહા મગધદેસનો રાજા જરાસંધ તેમનો જાપ થતો હતો, તેની પાસે બધા શ્રીકૃષ્ણ અને જળદેવે પોતાના ધણીને મારી નાખ્યો એ દહીકવ જણાવી.

જરાસંધ મદાનજવાન રાજા હતો તેના હસકરનો પાર ન હતો. તેણે મથુરા પર ચઢાઈ કરી આ જાળદોને મારવાની તૈયારી કરી. એક મોટું હસકર સાથે તે મથુરા પર ચડી આવ્યો. શ્રીકૃષ્ણ અને જળદેવજી પણ પોતાના પર આવેસુ આ સકટ જોઈ વિચારમાં પડ્યા. તેમણે નિશ્ચય કર્યો કે આપણે આ પુષ્કિનો માર ઉતારવા અવતાર લીધા છે માટે પ્રથમ એ જરાસંધ જોડસુ હસકર સાથે તેનો જ સદાર કરવો. જરાસંધને દાસમાં મારવાની જાણ નથી, તે જીવતો દશી તો વારવાર મોટા હસકરો સાથે આવે અને આપણે પુષ્કિનો માર ઉતારીશું. આમ વિચાર કરી તેઓ નમર મહાર આવ્યા. જરાસંધનું હસકર નગરને ઘેરી તેવારજ હતું. આમલમાંથી શ્રી કૃષ્ણ અને જળદેવજી મારે એ રથ અને દિવ્ય હથીઆરો ઉતર્યા. રથમાં બેસી તેઓ ગુઢ કરવા લાગ્યા. શ્રી કૃષ્ણે પોતાના દિવ્ય ચારખ ધનુષ્ય પર જાણી ચઢાવી છોડવા માંડ્યા અને જોત જોતામાં જન્મે કાણજોએ તેના મોટા હસકરનો નાશ કર્યો. શ્રી કૃષ્ણના કહેવાથી જલમદે જરાસંધને જીવતો છોડી દીધો અને વિજય પામીને તથા અપાર દોહલ સાથે પાછા મથુરામાં પધાર્યા આ સમયે આમલમાંથી ધુળવી ઘટિ ઘઈ અને દેવનાં જાણીઓ લાગ્યાં તથા સધલે આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો.

જરાસંધ તો યરનનો માર્યો જનકમાં જ ગયો હોત, પણ તેના

સંબોધીઓએ તેને રીલાસો આપી પાછો નગરમાં મોકલ્યો. અપમાનની
બદલો લેવાના ધરાદાયો આ પ્રમાણે સત્તરવાર જરાસંધે મોઢાં ઘસઘસ માથે
મથુરાને ઘેરા માલ્યો. પણ મધીએ વખત તેને એકલાને જ પાછું નાઠી જવું,
પડ્યું. આ રીતે તેનું અપાર ઘસઘસ નાથ પામ્યું.

જરાસંધી વખત જરાસંધ આવવાની તૈયારી કરતોજ હતો, વજી
તેવામાં કાળવધન નામે એક સ્નેહ રાજા પોતાની ત્રણ કરોડની સેના
સાથે મથુરા તરફ આવી રહ્યો હતો. નારદજીએ તેને શી કૃષ્ણની એળખાણ
આપી તેમની સાથે બહવા તેને મોકલ્યો. આ સમાચાર સાંભળતા મથુરામાં
બારે અમરાટ દેવાઓ અને શ્રી કૃષ્ણ અને બળદેવ પણ વિચારમાં પડ્યા.
જરાસંધનાં તો ખમણાં સંભાળ્યા જ છે અને તેવામાં આ સકદ વધારાનું
જાણ્યું. હવે તેમણે નિશ્ચય કર્યો કે મથુરામાં વસ્તિ રાખવી નહિ વિશ્વ-
કર્મને મોહાવી તેને સમજાવી અદર આઠાઠીસ ગાઉની એક નગરી બના
વવાનું કશું વિશ્વકર્મને સ્વર્ગને પણ લગલે એવી સુદર કારીખીરીવાળી
દારકા નગરી બીક જ રાવમાં તૈયાર કરી અને પ્રભુજી હવે માથાને મોહાવી
ગાળને આપ્યો કરી કે આ મધા મથુરાના ભોકોને તેમના સરસાગાન સાથે
નવી નગરીના મોઝા મકાનોમાં મુકી દે. પ્રભુની આગા પ્રમાણે બધું થઈ
મથુ. હવે શ્રી કૃષ્ણ અને બળદેવ નિશ્ચિત થઈ બહવા ઉભા. કાળવધનને
શી કૃષ્ણને જ્ઞેષ્ઠ અને તેમની સામે ધણે. શ્રી કૃષ્ણે કાષ્ઠ વિચાર કરી દોડવા
ગાંધ્યુ, કાળવધન તેમની પાછળ દોડ્યો. દોડતા દોડતા તેઓ ધણે દૂર
જતા રહ્યા. હવે પ્રભુએ બીક મુદામાં પ્રવેશ કર્યો. આ મુદામાં મુચકુદ
નામે એક રાજા મહુ શાહો ધણેદો દોવાથી દેવતાઓનું વરદાન લઈ ઉપતો
હતો. તેના સરીર ઉપર શ્રી કૃષ્ણે પોતાનું એકચાનું વસ્ત્ર ઢાંચી દીધું. અને
પોતે સત્તાઈ મથા. કાળવધન કોપથી પાછળ દોડ્યો. આવતો હતો. તેણે
આ કૃષ્ણ જ દેખ કરી, સ્પષ્ટ અમ્મ છે એમ ધારી તે રાજાને જ્ઞેરથી લાત મારી
રાજા આંધો જાણ્યો અને તેની આંખમાંથી કોપથી જવાળા નીકળતાંજ
કાળવધન બળદેવે બરમ યઈ ગયો. દેવોએ રાજાને એવું વરદાન
આપ્યું હતું કે તેને ઉપમાંથી જ જન્મદેશી તે બળદેવે બરમ વશ, તેથી
આ પ્રમાણે થયું ત્યાર પછી બમવાને રાજાને ઈર્ષન દીધાં અને રાજાએ
તેમને પ્રભુ જાણી તેમની સ્તુતિ કરી પ્રભુએ તેનાપર અનુમતિ કર્યો
અને તેને આક્રમ કરવાનું જાણવી પોત મથુરા તરફ પાછા આવ્યા.
અને સ્નેહાની સેનાને ચારી તેમનું ખન દારકામાં મોકલ્યું.

હવે આ તરફ જરાસંધ જરાદગી વાર બારે લશ્કર સાથે આવવા તૈયારી કરી રહ્યા હતા. તેણે આજણે પાસેથી સારો દિવસ બેવડાવી નીકળવાનું રાખ્યું. આજણે તેણે કેટલાં અને જણાવ્યું કે તમારા જતાવેલા મુકર્તે હું ભડકું છું, જીવને આવીશ તો તમને જવાને પુષ્કળ ધન આશીશ નહિ તો સમ્પત્તિ શિક્ષા કરીશ. આજણે આ કુટુંબ કુટુંબ આપણે એમ લાગવાથી આ વખતે તો મી કૃષ્ણે જરાસંધને જાણવાનો જ નિશ્ચય કર્યો.

મી કૃષ્ણે તે જાણેલો હતો હતા ત્યાં જરાસંધ જરાદગી વાર લશ્કર લઈ આવી પહોંચ્યો. તેને જોતાં જ જન્ને બાપજો નાસવા લાગ્યા. જરાસંધ લશ્કર સાથે તેમની પાછળ પડ્યો. જહુ દૂર મયા પહોં પ્રવર્ત્યું. પર્વતમાં જન્ને બાપજો સતાઈ ગયા. જરાસંધે પર્વતને ચારે તરફ લાકડાં સળગાવી જાળવા માર્યો. મી કૃષ્ણે જન્ને જલસદ્ર કોઈ ન બુલે તેમ તે પર્વતના ચીખર પર ચઢ્યા અને ત્યાંથી સમુદ્રમાં પડતું મુકો દારકામાં પડેલો જાણ્યો.

જરાસંધે જાણ્યું કે તે જન્ને જરૂર જણા ગયા હશે, આમ ધારી આત્મ રશી વિજયનાં અનેક વાણેજી વચાકાવતો તે પાછો ફર્યો. આજણે તેણે ખૂન માન આપ્યું અને સતોખ્યા. પ્રભુએ આ રીતે આજણે માન રાખ્યું. ત્યાર પછી દારકામાં જઈ મી કૃષ્ણે લાજ કરી મૃત્યુઆયમ થઈ ગયો.

મેના ! મીઠા ત્હારા બોલ.

મેના ! મીઠા ત્હારા બોલ, મેના મહોંધા ત્હારા બોલ.
 તુજ વચનેમા હોસ્ય બળકતુ, અમૃત બરે જતોલ,
 સર્વ સ્મરે શાન્તિ રેલાવી, કરવી છાગમ છાળ (૨) હેયુ.—મેના
 મીઠાં વચનોથી બે રહે, હથેં વણુ ઉર પૂર,
 સાંભળતાં હિલકાં ડાલે છે, ત્હારો મીઠો સૂર (૨) મેના !—મેના.
 પશ્ચિમજુમાં તું પકિત છે, પોપટની પટરાણી
 વિષ વિશ્વતુ સત્વર હણવી, વારી મીઠી બાણી (૨) શાણી !—મેના.

(લખનારા—ડૉ. મેહનલાલ બ. પાઠક)

‘જી’ ને તમે જાણ્યો છો કે? અસ્વચ્છ માળકો જીને સારી

રીતે પીંજીને છે. પણ જો તેવા માળકો ઠાળછ કરે તો ડુંક સમજાયા બા જી અને તેની દીકરીઓ ‘લીખો’ના નાચ થાય

આપણામાંના કેટલાક જિન સમજે છે કે માળકો જો લાગ્યો સમજ માંડુ રહે તો જી આપોઆપ માથામાં પાડે છે. આ સમજ ભૂલભરેલી છે કાંઈ પણ છત્તવણ જોતી મેજ ઉપર થતાં નથી. ‘જી’ લીખમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને લીખ એ જીના ઇલા છે જી દવામાં અગર માથામાં

મરાઈ મારીક સફેદ ઇલા (લીખ) મુકે છે. ઇલામાંથી ૭ દિવસે જી ઉત્પન્ન થાય છે અગર દિવસ નાંદ આ નવી જી પણ ઇલા મુકવાનો ધધી કરે છે. આ પ્રમાણે જી જીમાંથી અનેક જી પેદા થાય છે. જીવ આકૃષ્ટ લખમન વખતે, ચાર આવાડીયાનું ફોમ છે

જીટુ તો હવે તમારા પ્લાનમાં ચોક્કસ આજીવ દરી કે જેના સરીર પર અગર માથામાં જી નથી તેવા માળકના સરીર પર આપોઆપ જી ઉત્પન્ન થતી નથી. છતાં પણ જો ભૂલથી ખીજના સરીર પરથી જી લાગી જાય તો તેનો નાચ કરવા માટે પુષ્કળ ઠાળછ રાખવો પડે છે

જો કોઈ સમયે અસ્વચ્છ માળક પાસે મેસવાથી જી લાગવાનો સમજ ફોમ તો જનતા સુધી એવા માળકોથી દૂર રહેવું, અને તેવા માળકોને જી અને લીખનો નાચ કરવાની સમજણ આપવી. માથામાં નાખવાના તેલમાં કપૂર મેગનીને તેલ વાપરવાથી જીનો નાચ થાય છે. આટલું લીખનો રસ ચોખવાથી પણ જી અને લીખનો નાચ થાય છે.

શેખ ફરીદની શિખામણી

(લખનાર:—શ્રી. હસ્તાલ પ્રભાસ, બી. એ બેલબેલ. ખી.)

કોઈ એક ગામડીઆએ શેખ ફરીદ ને અરજ કરી, “સાંઈ મોલા ! બહેસ્તનુ’ સુખ ચી રીતે હાંસીલ થાય ?”

શેખ ફરીદે ઉત્તર લીધો, “હિલ કામમ રાખીને પાક પર-
નરિઆરની બાંદગી કરવાથી.”

ગામડીઓ—કેટલો વખત એમ કરજુ પડતું હશે ?

શેખ ફરીદ—એકસો વરસ !

ગામડીઓ—અપધધ બાપલીઆ ! એટલા બધાં વરસ
લગી મારૂં હિલ તો કામમ ન રહે !

શેખ ફરીદ—ત્યારે પચાસ વરસ હિલ કામમ રહી શકે
તો બાલશે.

ગામડીઓ—કેમ ખાતરી બાપી ચકાય !

શેખ ફરીદ—પચીસ વરસ હિલ ખુસ્ત રહે તો બસ છે.

ગામડીઓ—એટલી મુદત પણ મને મણી લાગે છે.

શેખ ફરીદ—ત્યારે દસ વરસ ?

ગામડીઓ—એ પણ યોગ નથી.

શેખ ફરીદ—એક વરસ સુધી હિલ કામમ રહેશે ?

ગામડીઓ—(વિચારમાં પડીને) ઠીક શકાય નહિ; રહે કે
ન રહે !

શેખ ફરીદ—ત્યારે કેટલી મુદત સુધી તારૂં હિલ ચોક્કસ
રહી શકે એમ તને લાગે છે ?

ગામડીઓ—માંદ અરધી ઘડી !

શેખ ફરીદ—જરૂર ?

ગામડીઓ—જરૂર, સાંઈ બાવા ! હયા કરીને મને ખુદાની
ખપાવો.

શેખ ફરીદ—તને મારો બરાસો છે ?

ગામઠીઓ—હાહ.

ચેખફરીદે તેને પિતાની પાછળ આવવા કહ્યું. થોડે દૂર આવેલા એક જુનાં શહેરની ગદની રાંચ ઉપર જાને જણ થઈયા. ચેખફરીદે જુદાની મહેરબાનીથી જાને તેમ સમતકારી સ્થના કરી શકતો હતો. તેણે ગામઠીઓને રાંચની પેલી તરફ શું છે તે બોવા કહ્યું.

ગામઠીઓ—સાંધબાવા ત્યાં તો સો સો મણુ ફની મશરૂની તળાઈઓ છે !

ચેખફરીદે—ફુફકો મારીને આગોટવા સાજ બોધ્યો ?

તરફ જ ફુફકો મારીને ગામઠીઓ મશરૂનાં ગાઢલાંઓમાં જુગ આગોટવા મડયે. કેટલીક વારે ચેખફરીદે તેને પાછો બોલાવી લીધો, અને જતવાર પછી ફરીને રાંચની પેલી તરફ નજર કરવા કહ્યું.

ગામઠીઓ—(બહીકથી ધન્યતો મુજતો) ત્યાં તો એક ઉંઠી આઈ છે; અને માંહે ઠીચક, કાંટા, ઝરડા, ઝાંખરાં સર્પ, વીંછી સહનયો વગેરે છે !

ચેખફરીદે—ઠીક છે, ફરીથી એકવાર ફુફકો મારીને આગોટવા સાજ.

ગામઠીઓ—(ત્રાસ પામીને) નારે માબાપ ! મરી જવું છે શું !

ચેખફરીદે—તને હરકત નહિ થાય; મારું વચન છે !

ગામઠીઓ—માફ કરો સાંધ બાવા ! મારા હાઠકાંજ ખખડી ભય !

ચેખફરીદે—અરબી ઘડી પછુ તોડે દિલ કાવમ રહ્યું નહિ ? તને બેહેસ્તનું સુખ નહિ મળે !

ગામઠીઓ—એવી રીતે મારે બેહેસ્તનું સુખ નથી બોધતું ! આપ જ મેળવો ! ! ! હું રબ માણુ છું !

“અસ્તિ ઈશાની ધાર” કહેવાય છે, તે આનું નામ.

સાહિત્ય સુતકાર

સાહિત્ય સુતકાર

સાહિત્ય સુતકાર

કચુકી સો વાતો-ભાગ ૧-આવૃત્તિ ૨૭, મુદ્રણ ૨૦૧૧) ૪૬ રૂબા
કાલેન ૧૬ પત્રી પાન ૧૮૦, કાર્ડનું મજબૂત પૃષ્ઠ, સોરા કામળ, સ્વચ્છ
છપાઈ, પુષ્કળ ચિત્રો સહિત, સાહિત્ય કાર્યક્રમ, કીમકાપિણ, વડોદરા
ઉપરના પુસ્તકની ૨૭ આવૃત્તિ આટલી બધી બદલ પડવા માટે અને
કર્તા શ. બ. કાલ્યાણાણે અભિનંદન આપીને છોએ વડોદરાના ના. મલ-
શાળા સાહેબે આ પુસ્તક વાંચ્યા અને તેથી એમને આનંદ થયો અને
દિવાનને પ્રમ્તા કરી, તે ઉપરથી દિવાને શ. ૧૦૦૦ જેટલી રકમ આ
ચોપડીઓને સરતી અને આર્થિક મનાવવા નુંદી કાઢી અને રોજની
પ્રાથમિક શાળાઓ વિશેષતઃ ઇનામે વિશેષ માટે આ ચોપડીઓ કુટલી વપ-
રોષ એમ જોડવણ કરી. ઉપરના કાલેબને અને આ ૧૯૦ શાળાની ૨૭
આવૃત્તિમાં ચિત્રો મેટા પ્રમાણમાં લખાયેલા છે અને સાથે મિશ્રિત
જણ વધારી છે

મુજરાતના સમર્થ વિદ્વાન શ્રી શ. બ. કાલ્યાણાણ, દલુ નીનું
આવા અનેક નાણાપયોગી પુસ્તકો બદલ પાડવા માણુખમાન અને
આરોગ્યવાન રહે એથી શ્રી પ્રજાચરણે અમારી અત્તરણી પ્રાર્થના છે

માઠ સચય ભાગ ૧૯૦-સચોજક નરેદરિ દારકાદાસ પરિખ,
પ્રકાશક મુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ ૪૬ રૂબા કાલેન ૧૬ પત્રી પૃષ્ઠ
૩૦૪ બહુ કાર્ડનું પૃષ્ઠ, કિંમત ૧૩ આના વિદ્યાપીઠના કુમારે મંદિરોના
કલા અને ૫ મા ધોરણમાં અને વિનય મંદિરોના ૧૯૦ ધોરણમાં વિદ્યાર્થી-
ઓને અનુકૂળ થાય એવા રાષ્ટ્રીય ભાવનાઓને પોતે એવા મલુ' સેઓનો
વિવેકપૂર્વક સચય આ પુસ્તકમાં કરવામાં આવેલો છે. જે કે નાલકોની
શક્તિના પ્રમાણમાં કેલકાક પાઠો બરાબ અપરો પડે એમ છે, પણ માઠ
આવી ચોપડી આખી છોકરોએ સંખ્યવવામાં નથી આવતી, એટલે એવા
પાઠો વાસ્તી થાય એમ છે

સાહિત્ય પરિષદ

‘આમ’ મદિનીના અંગ્રેજી ઉચ્ચરના સિદ્ધાંતોમાં કાલિદાસમાં ‘આપેલા’
 ભાવનમર ‘મુકોમે’ આપણા મુજરાતી ‘સાહિત્ય પરિષદની’ ‘સંવત્સર’ ‘મેંડક’
 મિત્રો દેશના ૨૦ વર્ષમાં આપણી આ પરિષદની એકરે ૭ એકમ ભરત
 એટલે કે આપે ‘૩ વર્ષ’ એકમર તેની એક મણા. ‘આ’ ‘દિવાને’ નેતા
 અને આ ‘પરિષદના’ મહત્વ તરફ નેતા ‘તેવું’ કામ પ્રાથમિકાવધી ‘પણ’
 પધારે ધીમું ‘એ’ એ સ્પષ્ટ ‘નોંધ’ ‘દેશ’ છે. ઉચ્ચ ૨૦ વર્ષમાં ‘તેવું’ ‘ચી’
 ‘સંજીવન પ્રગતિ’ કરી તે નો નોંધ ‘તો’ મોડું આપણા નેવું ‘ચી’ ①
 આપણે પ્રીતરવું નોંધી.

આમ થવાનું કારણ? કારણ એનું કે આપણા વિદ્વાનો અને ‘ધુરંધર’
 સમુદાયે ‘સાહિત્ય’ ‘પ્રાચીન’ કલામાં એટલા તો ‘મુ’ ‘મવા’ ‘મવા’ છે કે
 ‘આ’ ‘આ’ ‘સે’ ‘સે’ ૧૦ ‘ટકા’ ‘વિશેષ’ મુજરાતી પ્રજામાં ‘સાહિત્ય પરિષદની’
 કલાતીની કાંઈજ અસર થઈ શકી નથી. આમ વર્તે તે મહાત્મા માંધીજી,
 કિશુ અખંડાનંદ અને એવા સમર્થ વિદ્વાનો જ નમીવ કરી શકે એમ
 છે હજી પણ આપણે ઇચ્છીએ કે સાહિત્ય પરિષદના નક્કીવા અને
 અનુભવી સાકારવર્ત ૨૦ જ ‘કમળાચર’ પ્રાણીકર ત્રિવેદીના અખંડ-
 પણા નીચે બરાબારી આ એક કાંઈક સંજીવન કામ કરવાને સક્તિવાન થાય.

જે અખંડી દેશ પર પરદેશી સરકારનું શાસન હોય તે દેશની ‘જાણ’ પર
 શામ કરનારી પ્રજાની આજ્ઞાની હોવા થોડે કે વધતે જાય. ‘જાણ’ ‘જાણ’
 નથી રહતી પરિણામે આજ્ઞામાં વિરુદ્ધ થતાં સંસ્કારોમાં પણ વિરુદ્ધ ‘જાણ’
 છે અને ધીમે ધીમે અધિગતિ વરતે આપણે મહાકાવ્યે જોએ. એ કારણને
 લીધે આપણું મુખ્ય કર્તવ્ય આજ્ઞામાં કામ થાયેલી વર્તે કરવાને હર
 કરવી એ પણ હોય નોંધ એ અખને “સાહિત્ય પરિષદ” ના સચાલકો
 વરતે જોએ એક જગત સીરતામ છે તેમાં “સાહિત્ય પરિષદ એકાદીસ”
 માર્કેન સામગ્રી, -ભાવનમર એમ લખેલું છે. શુ સાહિત્ય પરિષદ કાર્યાલય
 એમ ન લખાયે? માર્કેન પુસ્તકાલય લખાયે તે, શુ નાનમ આવી
 જવાની હતી? આની જાનતા અલગત દેશમાં છે તો નજીવી, પરત
 તે ઉપર જાન આપ્યા વગર આપણને પસંદી શકે એમ નહીં. ‘કેમરી’,
 અસ્તાસ, સોરેન, આપણે ‘વિગેર’ પાસે પ્રજાની મુસરો તથા કમળાવી
 પ્રજાઓની રાષ્ટ્ર ભાવા પર અને તેમના રાષ્ટ્રીય સંસ્કારો પર પરભાવા
 અને પરદેશી સંસ્કારોની પડેલી હોવા તેમણે સ્વતંત્રતા મેળવી કે તેમ

પડીએ તેમણે તે દહાડી કાઢવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે એ આપણે જોઈએ છીએ. આપણે તેમ નહિ કરીએ ? દાસ તો આપણે પાંચેથી પ્રાણના તરેવામાં આ દહાડા એકા મળી પાંચેથી કર્યા પાંચેથી હોય પડેગી પાંચેથી (શેજ અને ખુચી મદ વર્તમાન) સેવીથી આપણા માદિત્વની અર્થા અધારી વાણી વિશ્વાસ પરીએ છીએ અને પરિણામનું પ્રદર્શન કરાગે છીએ. આવા આ દહાડાનું આદરણ પડી મુર્તિ સદિત્વની ધેર અધારી માત્ર જ રહેવાની છે નગાઈની વાત ને એ છે કે મદાત્મા માંધીલ પર પાંતની બાધા દિઘિના સદિત્વ સમેલનતા (આકંઠી બેઠકતા) પ્રમુખ તરિકે નિમાયા દતા, પરંતુ આપણા વિદ્વાનો અને સમ્પ્રદાયોને અકબરું કિટકું જમ્મ અકબરુ કમ્મ છે કે આવા સમર્થ અને સાધક પુરવને પ્રમુખ નીમવનું સુચું જ નથી ।

આપણી બાળામાં આગી વતનો દુષ્ટ કોષ નથી ઇતિદાસના વિષ્ઠ (Standard) અર્થ નથી. વિજ્ઞાનને લગતો એક આર્થ સ્પષ્ટો પણ નથી. દુનર દોષોત્તરી બીજા તરીકે આપણે એવું સમજાવું અનુમતી પુરવતની પણ બોલ છે મદાશાસ્ત્રીય માત્ર કોષ તરિકે જેમ 'માન કોષ' નામનો મદાન અથ પ્રદ્ય કરવા માંડ્યો છે તેવો કોષ (Ecology of Poets) આપણી બાળામાં નથી આમ સદિત્વનો ફેલાવો કરવાનું અને તે પ્રદ્ય કરવાનું માત્ર વચ્ચે ગમ વર્ધથી જ થવા સામ્ય છે અને તેમા પરિપર કલ પણ ઉપલ્બ્ય નથી વમાન પ્રવતો બીજાએએ કરેલા એ સદિત્વ પરિપર તો કમળ પડે કરાવો કરવાન જ સંકોષ માટેમા જ આમ પરિપર માત્ર દમ્મ વમાન પ કામ જાકી જા અ ૨ આ ના ગમવાદ વિલરો જમ્મ જોડ્યોમા તારા મારીમાં તુલ વિત્ત જોડેર કરા સખ વ્યકા એના સાધરો એકત્ર મળી મળીન કામ કરવા કે કમરી તરેજ સદિત્વ પરિપર ઉપલેખી કર્મ કરી શકશે બાકી તો સુધી તો એ તમારા પરિપર (!) ની રિષિત—

उच्छृङ्खलां गृहे लामः रासम क्षान्ति पाठक ।

। पक्षस्तन्त्रि मदी कामशेषवनि ॥

કેટલાક પાના સગરમાં મધિયા ધેર બનીને જલ ત્વારે એક રૂપ જાત જોવાના પખાણુ કરીને જ તેઓ પુરા પડે—એવો જ

નિવેદન

‘આલ્પજીવન’ પરોઢાની જેઠમાં !—દર મહિને જાલજીવન દર્શાવે જાલકો તથા મોટી ઉમરનાં પણ ઘણાં ઓછાં જાલજીવી વાંચે છે. રાજના રાજમહેસોબા અને મરિમોના હુપકાના, નજારો નિશાનિર્મા કે રાષ્ટ્રીય સરમોહોબા, સર્વ રક્ષે જાલજીવન ! ઉમરથી મરકાર માલ છે, પણ આમારા વચકો જાલજીવી ખૂબ ખુટી રશે કે જાલના આ જમાનાનાં એક સૌથી મહત્ત્વ પુરુષના વાંચનામાં પણ જાલજીવન દેશા ૧૧ વર્ષથી (ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ થી) આમે છે. એ સુપ્રસિદ્ધ પુરુષ તે જમાનાના પ્રાચીન રાજા કમરેસર મહારાજા મોહનરાસ કરમચંદ મહાલ ! પરોઢાની જેઠમાં તેઓ કેદખાનામાં હતા તે દરમિયાન સરકારે “વસત” કે “સમાસોચક” જેવાં ગુજરાતી માસિકોને પણ મંજૂર કરી વાંચવા ન દીધેલાં. “આલ્પજીવન” ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ થી મહત્ત્વમાં છુટવા ત્યાં સુધી નિર્ધારિત મહત્ત્વમાં જેઠાની દરમિયાન વાંચનામાં આપણી મારશત મોહનરાસનાં જાલજીવી હતાં અને સરકાર તરફથી તેને પ્રતિજ્ઞા નકોલો કરવામાં આવ્યો. આપણી જેઠાની એરડીમાં સાથે સ્થેનાર જાલજીવી મર્મ મીમત દેશમજા મો. સરમોહન મેન્ડર જ્વારે છુટવા ત્યારે આમે તેમને પણ જાલ મંજૂર કરી જેઠાનામાં જાલજીવન મળ્યું કે નહિ તે જાલજીવી અને તેમજ આમે મળ્યું હતું એમ પણ જાલ જાલજીવી હતું.

હમણાં થોડાક દિવસ પર આપણી મિરજી મો. દેવીદાસજીને પૂતાના સરમોહન દરમિયાનમાં આ સમયે પણ જાલજીવી પુજાનુ. દેશમજા મો. દેવીદાસે વરતજ આ સમયમાં - જાપુ સાથે વાલમીત કરી આમે જાલજીવી જાલજીવી કે મંજૂર કરી પરોઢાના કેદખાનામાં, જાલજીવન નિર્ધારિત મળ્યું હતું અને તેઓ તે આતુરતા પૂર્વક (૧) તેને વાંચતા હતા. આમ “આલ્પજીવન” આ મહત્ત્વ પુરુષને થોડે ઘણે જાલ

પણ માનસિક ખોરાક આપવા સજ્જ નીવડતું હોય તો તે ખરે જ આજ્ઞા સાળી મળ્યામ. હાલ આ માસિક સંબંધી વિશેષ વાતચીત મહાત્માજી સાથે તેમના આરોગ્યને મહત્ત્વ પહેચે એ કસ્ટોરે થઈ સહી નથી. પણ વેસાવામાં શ્રી દેવીદાસભાઈની સાથે વેધવલ્લુ કરી 'મહદ્ભાજી રત્ન' આપે; તો તેમને મળી મુજરાલી, આપાના નાલ સાહિત્ય ખાટેના તેમના વિચારો અને કદાચ 'નાલજીવન' ના વાચકો સમક્ષ મૂકવા આજ્ઞા સાળી વધુ.

ચિત્રોની એકાગ્રતા—આ અંગના મુખપૃષ્ઠ પર જે ચિત્ર આપેલું છે, તે મુંગછી એક મુજરાલી નાનકડી જાણકીવ છે, તે તેનું નામ 'ભુચી' છે. આર સજ્જાતમાં મુજરાત આવેલું જુદું, જણીતા ચિત્રકાંધી. જોગેશ્વરનું, તેના કરેલું ચિત્ર આપેલું છે. જુદું સચિત્ર જીવન ચિત્ર દીસેઆર (૧૯૨૩) અંગના આપેલું છે. તે ઉપરાંત રેખા ચિત્રોને લખવી, હકીકત ચિત્રો સાથે છે તથા 'જરાસંધ' ને જામતા ચાર મુજરાત ચિત્રો "મા, હુમ્મલ" તરફ જીવન" એ નામના લેખ સાથે આપવામાં આપેલાં છે.

૨. ગીત ચિત્રો—“નાલજીવન”માં ચાલુ વર્ષે ૬૩૦ જાવતા મુજરાત રમીન ચિત્રો ૮ પના જેટલાં આપવાનો અને કરાવ. કરેલો હતો અને તે 'મુજરાત આપાર અમારું "ગાંધીજી," "મુરલીધરજી," "વમ્મીધર," ને "ગોરોજી" જે મુજરાત ચિત્રો આવી મુકવા હોય. અમારા વાચકોને તે પછી જ પમદ પડ્યા છે એવી અમને ખબર મળી છે અને જણાવતાં, આનંદ વાચ છે કે જાણીતા ૪ પના જેટલા, ચિત્રો હાવવાનું કામ, ચાર; થઈ, મલુ છે અને, તે ચિત્રોની, પદ્મમીનપલુ અગાઉના જેટલી જ લોકપ્રિય નીચરે એમ વાચકોને ખાત્રિ આપીએ હોય. આમ નાલજીવન જેમ જેમ, પમમર થઈ જશે તેમ તેમ તે વધારે ને વધારે પ્રગતિ કરવા હમ્મી રાખે; છે એ, અમારા વાચકો ૨૫૫ જોઈ શકે.

ક્રિનામ સુસ્તુનામ.

ક્રિનામની અક્ષરી હરિદાસ

આ હરિદાસમાં એકલ ૧૪૦ નામકોમાં ભાગ—સીધા હોય નીચે મુજબ ધનામો જાહેર કરવામાં આવે છે—

૧ રતિલાલ ભગવાનજી જોશી-જોશીઆ-કાઠિવાણી ભગને ૧. ૨) નાં પુસ્તકે.

નીચેના વેર જાણુને ચોર આનાની કિંમતના પુસ્તકો મળે છે જે તેમણે અર્ધા આનાની દીક્ષીટ જીડી મમારી લેતાં છે. જેથી વધુ મદદની કાળજીને હોતોત દાખલ કરવાના ધનામ આજવાળાં આવ્યાં છે.

૨. મહેદી અધારખીયા-દારેસલામ ૩. પ્રાણજીવન વન્યેદ લક્ષ્મી મોરતી ૪ રતિલાલ કુલચંદ-મુનઇ ૫ ધર્મદાસ નર્મદાસજી-નરિદા ૬ જમમોદન ચો પારખ-મુનઇ ૭ ભાગ્યજીવ રિખનાથ નરિદા ૮ (સુવેદી ચીમતલાલ મધારા-મુનઇ) ૯. 'વરજીલાલ ચોવિદમાણ-ગુરુદીર્ધ' ૧૦. હેમચંદ આદ્ય સખરામ મંડા-વડોદરા ૧૧ વિરબાળા ચોવિદમાણ વડોદરા ૧૨ ભાગ્યાઈ નેજુલ-સખરા ૧૩ માકનાથ પારસી ૧૪ ચલામાલ દેવશી

નવા સુવાણી

(૧) 'શ' એ અક્ષરવર આપણાં દેવતાં જાણકોનાં (જીકરા અને કોઈકીઓનાં) કર્યાં આ નામો પાળી લકે જે લખે જોઈતાં આવડે એટલાં અખો, મોક્ષે.

(૨) હિંદુ સર્વોત્તમ અધીનાં નામો નીચલા અક્ષરોમાં એકબેક લખે અર્થ છે તમે તે છુટા પાળી એકમા નામો ખનાવી મોકલ.

સ+ર+મ+રા+ગ+કૃ+ત+સ+જ+ન+ત+મ+મા+સ+ગી+સ+હા+વ+
લ+શી+મા+ન+વ+કૃ+સ+મા+ર+વ+ધુ+ત+જી

ધનામ—પહેલું ધનામ રૂ. ૨-૦-૦ તુ અને બીજા ૧૦ ધનામો રૂ. ૧-૦-૪-૦ ની કિંમતના ચોખ્ખાં મુજબ આપવામાં આવશે.

કવ્ય-ભાસગીત.

નાથ દાસ-કુ	.. શ્રી વિ. ન. આવસરથી	... ૨૫૭
સિખળ અને દેહા	.. શ્રી કમલાનંત	.. ૨૫૮
મોખો જા. (સમિત્ર)	.. શ્રી કૃષ્ણદાસ બે. આસર	.. ૨૫૯
મૃગધો	.. શ્રી સરદા આ દેસઈ	... ૨૬૦
પાણી પેઢી મળિયે પળ	... કવિ રૂપવતરામ	... ૨૬૪
મેના' મોઢા ત્વારા મોલ	.. શ્રી પ્રવાસી	.. ૨૬૨

વાર્તા-દાસ્ત.

સોધી શાધનાં હોશી	(સમિત્ર)	... ૨૬૪
બધકમચા રેડના ચિરછી	રમણદાસ નાનાલાલ શ.ક	.. ૨૭૩

ધર્મ-નીતિ

શ્રી કૃષ્ણ તરુણ જીવન (સમિત્ર)	શ્રી રત્નજીવન શ.ક. શાહ, મ. જે	... ૨૮૬
શબ કરાવતી શિખામણી	.. શ્રી. લ. પ્ર. ડાયા.	... ૨૮૪

રમત-ગમત.

ચમત્કારો રહે-દર (સમિત્ર)	.. શ્રી. મ. ના. બુ. કહેલીદર	.. ૨૬૧
જીવંતોની રમત	.. શ્રી. છુમતર	... ૨૮૧
બાંધાતી રમતો	.. શ્રી. છુમતર	... ૨૮૮

વિજ્ઞાન આરોગ્ય.

શબ કરવાની કસરતો (સમિત્ર)	.. શ્રી. અભિલાસ શ. દેસઈ	... ૨૧૫
નાથ દેવતા	.. રમણદાસ ના. શાહ	.. ૨૧૬
કોમી (સમિત્ર)	.. શ્રી. નાનાલાલ મ. શાહ	.. ૨૮૩
ધરિયા કિનારે. (સમિત્ર)	.. ડૉ. મોહનલાલ જ. પાંડે	... ૨૮૫
જી (સમિત્ર)	.. ડૉ. મોહનલાલ જ. પાંડે	.. ૨૮૭

પ્રાસંગિક.

સાહિત્ય પરિષદ	...	.. ૨૬૭
નિવેદન... (૨૬૬) સાહિત્ય સભર... (૨૬૭) ધંનામ માળા	...	... ૩૦૧

અનુવ્રત અંક

માંદો શો સ્વગદે !—(મી. મેહિનજી) બાલકોને માવા નેપું
'રસમય' મધુર બાલમીન.

આરવવર્ષ—માલજીરનના પ્રામદ સેખક મી. હર્ષિની આ અતિથય
ઉર્ણમી કવિતા સૌથી વિશેષ કોઈપ્રય માય તો નવાઈ નહિ.

કોવલ—(સચિત) "નવપ્રમા"ના તંત્રી મી. કસનજી ગણિમણ
દેસાઈની એક સુંદર કવિતા.

છ પત્તાની રમત—પ્રુદિ ચાતુર્દની ખીલવણો કરનાર એક ઉપયોગી
સેખ (મી. કોલીકા)

નજીવ ધી !—જાનને જમમાં નાખે એવાં રમુછ ચિત્રોપયોગી
વિચરણ સહિત.

થરમાંતો હીચકો—માલકોને પેટ પકડી હમાવે એમાં રમુછ રેખા
ચિત્રો મહિતની રમુછ વાર્તા.

મદમદ ગીઝની ઘન કોરૂ—ગમીતો સેખક મી. આરમંતોની
મમકમરી બાણાચો આ સવાદ કન્વાસાગાઓમા બાજવાય એવો નિવડો.

બાગપણુ—જો નવનિજવનુ આવવાની માગ.

કોઈ ઘન બકરો—(સચિત) બ્હેન તોચાકરી પીણાંને લખેલી
મેલક બાણાચો વાર્તા.

કીરની કુચીઓ—(સચિત) મી. દરિયાવ પ્ર. જામા, મી. બી. એલ.
એલ. મી. ની વૈભવ કરેલો યાદગાર એતિકાસિક કશુકવદ.

મદમદા લેખીત—તેમ છરતની કુહી રપરેખા.

ગુસમકવલી—મી. ગુરુદેવ દ. સાદ મી. એ. ની લખેલી
સચિત સુંદર રસમરી વાર્તા એ ઉપરાંત મી. લ. લખાણો ને ચિત્રો
અનુક્રમ્ય મુજબ

આલેખન

વતીએ—રમણલાલ નાનાલાલ શાહ અને સુનીલાલ કુબેરદાસ શાહ

વ્યવસ્થાપક—ન ગવદાસ ઇ પટેલ—મસાહ

આત્યંત નિયમો—(૧) બાલકવનનું સલાહન વાર્ષિક ૧ ૩) છે
કુટુંબ નામ ૧ આતા, તે ૫ દેશ આર વાર્ષિક ૧ ૪) છે ૧૮ ખર્ચ સાથે)
(૨) બાલકવન નું મદિને ૧૫ ને તાગીમ સુધીમાં પ્રાપ્ત થાય છે (૩)
માદમોએ પત્રવ્યવહાર વખત પેતાનો માદક બક (ન જર) જરૂરજ સખવો
જોઈએ જેઓએ તેમ માદકો સર્વેએ પત્ર વ્યવહાર કરતી વખત જવાન
માટે ટપાલની ટીકોટ કે પત્ર (મદ) મોકલવું જોઈએ (૪) બાલકવન
માટે મોકલવામાં આવતા ફેરો ફેરો ને લેખો નિરૂપણેથી જણાય છે અને
જેની સાથે મોકલનારનું ધીંગનામું તથા ફેર પાછો મોકલવા પુરાતી ટપા
લની ટીકોટ નવા દેવી ને તરવજ નાથ કરવામાં આવે છે

પત્ર વ્યવહારનું શીરનામું—સાલગ્રમ મ એ યો મોકલવા માટે, નવા
માદક થવા માટે જાયવા તા અકે ન જગતી ફોરવાદ ૧૩૨૧ ૧૩૨૧ માટે
પત્ર વ્યવહાર બાલકવન દાસિય—મસાહ—શાખા વ્યવસ્થાપક.
નાગવદાસ ઇ પટેલ, કિમત રાઃ મસાહ બી બી રી આઈ એ
શીરનામે વખત ન મિ ૧૩૨૧ ત ૧૩ પત્રવ્યવહાર ૧૩૨૧—બાલકવન દાર્શ
સથ, દાસખાદેરી, ગાયવાડી, મુખ્ય, ન ૨, એ શીરનામે ફરવા

હનામ માળા—આત્યંત નિયમો—(૧) હનામ માળાનો 'ગવ'
પત્ર વ્યવહાર યો નાગવદાસ ઇ પટેલ, કુખ્મકુટીર, કસન ૧૨૨૧
મસાહ, બી બી રી આઈ એ શીનામે જ ફરવા (૨) ૧૬
વર્ષની ઉંમર સુધીના વખત જાલમ (ફેરો કે પ્રાપ્ત) મદક થાય ના
નહિ, તો ૧૫ હનામ માળાની દર્શિયા બામ સથ સદી અને એક જ
પાછોટમાં એક થના તમામ જળમ પોતાના જવાબો મોકલો સદી. (૩)
જ્યાં જ્યાં જવાબો ટપાલના દાર્શને સખાય તથા પાછોટમાં ન સખવા.

બાલકવનના એજન્ટો—મુખર્જીમાં (૧) ૪૦ વર્ષમાન અને
સન્ન, ન ૬, પાપધુની દામ જલન, (૨) ૫૦ આર. વનમાળેસની
કે. માધો દિલી પુત્રક બાર, ન ૧૮૩-૮૫, બુની બાટીયા મહાનન
વાડી સામે, દાસખાદેરી રસ્ત, (૩) યો એન. યમ. વિવાદી અને સન્ન,
પ્રીન્સેસ રમો, મુખ્ય ન ૨, અને દગચીમાં—ફરવો બુક રોડન, ને
પીચર રોડ, દામી જલ, ૨ એ રી બેવી કુટુંબ નાથો મ ૫ સદી તેમ
વાર્ષિક સલાહન ફોર માદક દાર્શિ નાન નામારી સદી.

નૈન વિનવ પ્રિ. પ્રિ. જણાવીમા આગા, સુતમાં મુખ્ય દિવનવાક
સપ્તીયાએ પ્રાપ્ત અને સુનીલાલ કુબેરદાસ શાહે, દાસખાદેરી ગાયવાડી
મુખર્જી ન ૨ માંથી પ્રાપ્ત થઈ

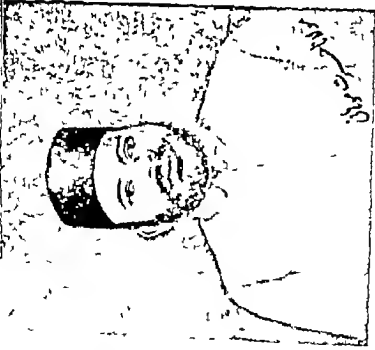

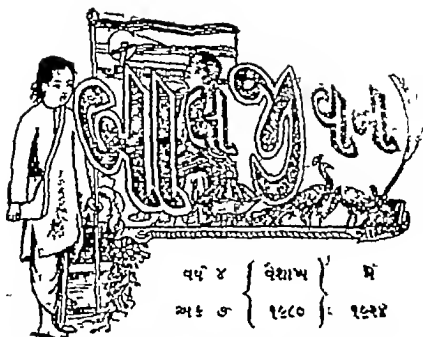
ਸ੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ (ਸ੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ)

— ਸ੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ —

ਸ੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ (ਸ੍ਰੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ)

વર્ષ ૪ { વેશાખ } મે
અંક ૭ { ૧૯૮૦ } : ૧૯૨૪

આંદો શો ચળકે !

ચાંદો શો ચળકે ! ચાંદો શો ચળકે !
હંથે આ આંદો ચાંદો શો ચળકે ! (૧)
ચાંદોનાં ધાળો. અંદર શો ચળકે !
માતા વાંતે ચાંદો શો ચળકે ! (૨)
તાંબાની માળા* કંઠે રી ચળકે !
હંથે આ આંદો-ચાંદો શો ચળકે ! (૩)
આંખોએ વિજળી. ચરણે ચળકે !
બાળકે આંદરે-ચાંદો શો ચળકે ! (૪)

—ઉજ્જતિ—

હતો અહા ! ભારત દેશ સ્વયં, કહો ધયો કેમ હવે નકારો ?
 અહ બધી જાજ પ્રજા લપાઈ; શું જા ધયો બાજ્ય પ્રકોપ બાઈ !
 ઉર બહુ વેગ વિવેક જાણો, ને દેશની જાવી સ્થિતિ પિછાણી,
 વણો સુછ ચાર મુયોજ્ય, જાતા ! 'મનુદેવ' તે જાજ નથી જણાતા.
 પિતા તણી ટેક ન લોપવાને, સસાન્માં સ્વર્ગ ઉતાસવાને,
 વસી રને કષ્ટ સદ્યા હજારો, તે જાજ ક્યાં રામ' અયા, વિચારો ?
 ધન સમ્પત્તિ સર્વ મૂકી પડેલી, નિજ કર્મમાં વૃત્તિ કરોજ યેલી,
 રજુ કુળના ધર્મ શુર અજાતા; 'વસિષ્ઠ' તે જાજ નથી જણાતા.
 જન્મા જહા લોક અપાર યેલાં, વિષે કીધાં કાવ્ય ગદ્યાથી મ્હેલાં,
 જે સુખિયાનુજ રહ્યા ગવઈ; તે ક્યાં કવિ 'વાલ્મિકિ' જાજ જાઈ !
 અમુર તણે જુજમ ધયો વધારે, રહ્યા નહિ ધર્મ જરાય જ્યારે,
 છતાં કહ્યું, 'ભક્તિ કરોજ જાવે 'પ્રહલાદ' નો સાદ હવે ન આવે.
 હીરા અહા ! જ ગણ જાણી રહી; છતાં નહિ ટેક જરા પગાડી,
 કીધાં હતાં વેશ તણે અતિશે, 'ક્રુવ' જાજ તે કેમ ન હોય ! હીસે.
 કોરવ અને પાંડવ બધુ જોજો, મુદે ચલ્યા ધર્મ પ્રમાણી તેજો,
 રહ્યા ધુગી ત્યાં વિષ્ણુ સુદમા જે; અયો ક્યાં 'અર્જુન' જોજ જાજે ?
 ધરા તણે ધર્મ કુળો જણાયો, અજાનનો અંધ-તિમિર છાયો,
 ત્યાં કમની જ સી મીઠી બજાવી, જો 'કૃષ્ણ' ક્યાં હાય ! ગયાજ, જાવી !

પિતાજીને કાજ ન લગ દીધાં, પણ આકાશ ધર્મ પ્રમાણી લીધા,
 ભેડી જડે જેની નહિજરાયે, તે 'વિષ્ણુ'ની વાત અંપારે ચાયે.
 જેણે નહિ જે કુ સગાર કીધુ, અન્યાયનું નામ નહિજ લોધુ,
 જેના ધકી શત્રુ હવાય ચાતા; તે આજ કયા 'વૈકુંઠ' ન્યાયદાતા !
 પાપ ઠીને પ્રાણથી દૂર પાડી, શત્રુ તણાં મૂળ દીધાં મટાડી,
 નિતિ શાસ્ત્રને મસ્તકથી વહું છે; 'આણ્ણાકય'નું નામજ હાં રહું છે !
 એ વાતને વધે મણા ગયા છે, પણ તે પછી વીર વળી યયા છે,
 વિદેશમાં જેની પ્રભા પ્રકાશી; તે આજ કયા 'પૌરુષ' હિંદનાસી.
 રાજ્ય છતાં સાધુ સમો રહ્યો છે, એવો ન હો વિશ્વ વિષયો છે.
 દીધી હતી દેહજ ધર્મ દારે; 'અરોહ'નો શોકજ હાવ ! ભારે
 બેઠુ મુખે તે ન જરા ઉચાપ્યું, શુજરાતનું રાજ્ય સ્વતંત્ર સ્થાપ્યું,
 બાળાપણે શત્રુ સમિપ ધાયો; વનરાજ' તે આજ કહા લપાયો ?
 શુજરાતને વિશ્વ વિષે મળવી, પ્રભા તણી ભક્તિ ઉરજ ભાંવી,
 ભેયું જગે રત્ન અમૂલ્ય આ છે; 'સિદ્ધરાજ' તે સિદ્ધ પુરુષ ક્યાં છે ?
 નિજ ટેકને કાજ બધું સુમાળ્યું, 'નમુ કું' એવું ન જરાય લાંબું,
 જે ધર્મને પાળી શક્યોજ સાચો; તે આવ તું બાપુ 'પ્રતાપ' પાછો.
 મહારાજનું માન વધુ વધારી, હેયે રહ્યો ધર્મ સદાય ધારી,
 નિજ મતથી રાજ્યપદે બિરાજી, આજે ગયો કયા વિરજે 'શિવાજી'
 ભર્તૃહરિ વ્યાસ, પરાયણદિ, કયા અગિરા, યૌતમ પ્રહરબંદી,
 જમદગ્નિને નારદ શોકહારી; છે આજ કયા ભાર્ગવ ભદ્રકારી.
 એ બાહુકા ! હું શુ કયું વધારે. પણ હજી કહેવું રહ્યું જ મારે,
 આકાશમાં દેખ અપાર તારા; તેથી વધુ પૂર્વજ વીર તારા.
 વિશ્વે મણા ખીર જનો યથા છે, જે કાળના ઝંખિ વિષે મથા છે,
 તે સર્વથી મેષ્ટ વળી મણેરા, પાડ્યા હતા પુત્રજ હિંદ કેશ.
 છે હિંદ આ જલક ! દેગ સાથે, તેને તમે પ્રાણ દઈ ઉજારા,
 'કર્ણિક'ની એકજ એ પિપાસા, છો દેશની જાલક ! આપ આશા !

આધવશય બા. કર્ણિક

કોયલ

[ગવન-કાવ્ય]

કાળી કુરુષ કોયલ શા રાગ ગાઈ રહી છે,
 પચમનો સ્વર મનોહર સહુને સુવાવી રહી છે
 જોની રસીલી વાણી કોને કહો ના ગમવી,
 કેવા મધુર સ્વરથી મનને હુલાવી રહી છે ।
 જા કાળ પર કદી તો તે કાળ પર કદી છે,
 એ ધુમી ધુમી વનમાં મોજે ઉડાવી રહી છે
 સહુ જોની ઘાહ મસ્તા સહુ જોને ખ્યાર કરતા,
 મીઠાં વચનથી સહુને સ્વચ્છનો બનાવી રહી છે
 છે કામ પ્રભુ હા ! કાળો કોયલથી જે વડો છે,
 પ્રભુ વાણી જોની કા-કા દિલને દુઝાવી રહી છે.
 શુભ પુણીય જમમાં છે સર્વદા, જો ગાઈ ।
 કોયલથી જો મુશિક્ષા સહુને સુવાવી રહી છે.

કમનજ મલિમાઈ રસાઈ

શ્રી કૃષ્ણ

[વખનાર—શ્રી સ્વયંભૂત હરિવંશના શાસ્ત્ર, ખો. એ.]

એક હતો રાજા અને એક હતી ગણી. ગણા જનાવરની બધી બોલી સમજી શકતો હતો. તેને દરેક બાતની બોલી સમજવાનું વરદાન હતું પણ એ પોતે સાંભળેલી વાત બીજા કોઈને કહે તો તસ્તજ તેનું મરણ થાય તેમ હતું આ ઉપરથી દરેક રાજા જનાવરની અનેક વાતો સાંભળે, કોઈ વખત ખુશ થતો, તો કોઈવાર દીલગીર થતો; છતાં તે બધું મનમાં રાખતો.

એકવાર રાજા અને રાણી મહેલમાં એકલાં બેઠા હતા. એવામાં બે કીડીઓ તેમની પાસે યઇને વાતો કરતી આવી જતી હતી એક કીડીએ બીજાને કહ્યું, અહીં કીડી, કાદેં તો મેં જ્યાં રાણીને બચ્ચી કરી હતી તને ખબર છે ? આ સાંભળી રાજાને તસ્તજ હસવું આવ્યું બહુ રોડી રાખવા છતાં પણ હમણું રાજા રોડી ચકચો નહિ. પાસે બેઠેલી રાણીએ રાજાને એકાએક હમણાં જ કારણ પૂછ્યું, પણ રાજાએ કંઈ નહિ એમ કહી વાત ઉઠાવા માંડી. રાણીએ તો એકની એકજ વાત પૂછવી આણ રાખી કે તમે કેમ હસ્યા રાજાએ અનેક બહાનાં બતાવ્યાં પણ રાણી શાંત ન થઈ ઉવટે રાજાએ કહ્યું કે આ તો એક કીડી બીજી કીડી સાથે વાત કરતી હતી તે સાંભળી મને હસવું આવ્યું હવે રાણીએ કહ્યું કે મને જરૂર તે વાત કહો. રાજાએ સમજાવ્યું કે તે વાત સાંભળવા જેવી નથી, કારણકે વાત કરતાં મારું મરણ થાય તેમ છે હઠાલી રાણીએ વગર વિચારે જણાવ્યું કે મને તેમ થાય પણ મને વાત તો કહેવીજ પડશે. રાજાએ બહુ બહુ રીતે સમજાવી પણ રાણી એકની બે ન થઈ. રાજાએ ઉવટે મરવાનો નિશ્ચય કરી દુષ્ટ રાણીની હઠ પુરી કરવા રાણી સાથે શહેર બહાર જંગલમાં આવવા માડ્યું આ જંગલમાં

એક બકરી અને બકરી તેમની નજરે પડ્યાં. રાજાને તે નિરોધ
જનાવશે ખરું પસંદ પડ્યા અને તેમની પાછળ પાછળ અને
ચાલવા લાગ્યાં એક કુવા પાસે આવ્યા પછી પેલી બકરીએ
બકરાને કહ્યું, મને આ કુવાના અંદરની લીલી ઘાસ લાવી
આપશે ? બકરાએ કહ્યું, ના તે નહિ અને; કારણ કે અંદરથી
ઘાસ લાવતા મારાથી પડી જવાય અને હું મરી જાઉં બકરીએ
પણ રાણીની માફકજ ગમે તે ઉપાયે ઘાસ ખાવા વિચાર કયો.
બકરાએ બોલ્યું કે આ હાલીલી બકરી માને તેમ નથી; આમ
વિચારી પોતાના શીંગડાથી બકરીબાઈની એવી તો પુલા કરી
કે બકરી ઘાસ ખાવાનું તો ક્યાંએ જૂલી ગઈ અને જો
કરતી નહીં બકરા અને બકરી બ્યારે કુવા પાસે વાનો કરતાં
હતાં ત્યારે રાજા અને રાણી આશ્ચર્યથી તેમના વશ બોધ રહ્યાં
હતાં. (છુત્તે. ચિત્ર ૧૬) રાજાએ ખીંચેથી બકરાની બધી વાત
સાંભળી અને તથે શું કયું ત પણ બોલુ રાજાને પોતાના પર
તિરસ્કાર આવ્યો; કારણ કે આટલા બકરા જેટલી પણ સ્ત્રી વશ
કરવાની મુશ્કિલ તેને ન જાતી બકરાપર રાજા ધણેજ ખુશ થઈ ગયો.
તે ઉપકારી બકરાના બળામાં પોતાનો હાર કાઢીને પહોંચ્યો.

રાણી આમાંનું કયું સમજી નહિ રાજાએ હવે જણાવ્યું

કે સાથે આપણે પાછા મહેલમાં જઈએ, ત્યાં હું તને પેલી
વાત કરીશ. બન્ને પાછાં આવ્યાં. જોશાનમાં જઈ રાત્રીએ
પણ બઠરાની મુદ્દિત અમલમાં મુકી રાણીને બરાબર યાદમાં
રત્નનો સ્વાદ અપાડયો કે રાણી તરતજ કહેવા લાગી કે માફ
કરો, મારે વાત સાંભળવી નથી

ત્યારપછી કોઈ દિવસ રાણીએ હઠ કરી નહિ. રાત્રી રાણી
આનંદથી પોતાના બાકીના દિવસો સુબરવા લાવ્યા.

આ વાત પરથી સમજવાતું છે કે શ્રીઓ પોતાની હઠ
પુરી પાડવા જતાં ગમે તેવું પ્રકશાન સહન કરવા પણ તૈયાર
માથ છે. વળી બઠરા જેવા પશુ તરફથી પણ કોઈવાર શિખામણ
મળી શકે છે

મુરુ મુરુ મા

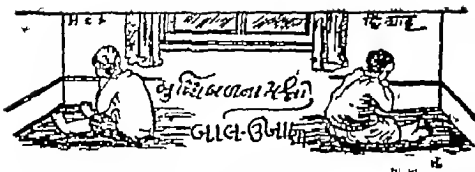

મારા છે મામા ને મામા તે માછ,
કોઈ દિન આવે છે લાતે નિહાળ,
માત્રો ને માત્રો ક્ષી અમને મોલાતે,
જેણ મેમાની ખારેકા ખરરાવે ૧

મામો તે આવે ને માને ને મામે,
'ને તારા મામા આવ્યા' ક્ષી મોનાતે,
હોંશ દુવાવે ને દોશ દુવાવે,
મામા આવે ત્યારે ગડવુ જૂવાતે ૨

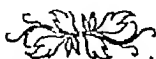
મામાને વાસી-દુ મામા વડાસા મને,
મામા મામા ક્ષી માત્રી પડુ
આવે ને મામા સદાએ ગમે મને
મામાનુ દેવ તેા સૌથી વડુ ૩

દુર્લભ જીવાનિશ્ચય એવો

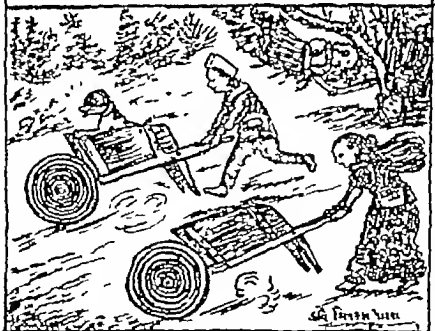
૧-આ સાથેના પાના પર ૨ ચિત્રો જાણ્યાં છે ઉપરનું ચિત્ર જુઓ. હનુ અને મેના મેજ પર પંખીનું પાંજરું હતું, તેમાં પંખીઓને ખાવાનું મૂકી જઠાર રમવા ગયાં. એટલામાં મેનાને ઘાટ આંધુ કે બુલંદી પાંજરાનું બાજુનું ખુલ્લું રહી ગયું હતું ! જન્ને જણાં ળેલા ળેલા વરમાં જાબ્યાં પાંજરામાં એક પણ પંખી ન મળે ! પંખીઓ ક્યાં ગયાં ? તમે ચિત્રમાં બરાબર જુઓ, બધા પંખીઓ તેજ જોરથીમાં છે. તમે અને તમારા મિત્રો મળી તે શોધી કાઢો જોઈએ.

૨-નીચેનું ચિત્ર હવે જુઓ. વાત એમ બની કે પોતા-પોતાની ઠેલા ગાડીઓ તક બાગમાં હનુ અને મેના ફોફવા લાગ્યા. પણ એટલામાં મેના જૂમ પાડી ઉઠી કે હવે વોય ! મારી બે ઢીંગલીઓ ગાડીમાંથી કેણ બાણે ક્યાં પડી ગઈ ! મેના તો રકવા લગી પણ ખગે વાત પૂછે તો ઢીંગલીઓ એટલામાં જ પડી હતી. તમે તે તમારા મિત્રોની મદદ વડે શોધી કાઢો. જન્ને ઢીંગલીઓ એને એ જ ચિત્રમાં છે

(૨) પખીઓ ક્યા ગયાં ?

(૧) ગુમ થયેલી ટીંગળીઓ

મહમદ ગીઝની અને ડોશી

[લેખક—શ્રી. ચિત્તલચલ ન આવજીથી]

ડોશી—જાદશાહ, તમારા રાત્ર્યમાં જાધેર કેટલું છે ? તેની કાંઈ ખબર પડે છે ?

મહમદ—ડોશી મા, શું જાધેર છે ? કહો

ડોશી—ધીળે દહાડે છટારા છુટી જાય છે

મહમદ—કેમ ? કયે ઠેકાણે ?

ડોશી—મારો દીકરો ઇરાનમાં વેપાર કરવા જતો હતો, તેને કાંઈ છટારાએ મારી નાખ્યો.

મહમદ—જને માલ પણ લઈ ગયા. કે કાંઈ પાછો આવ્યો ?

ડોશી—દીકરા જેવા દીકરાનો જાન ગયા પછી વળી તમને શું માલની વાત સુઝે છે ?

મહમદ—મારો ફરવી દુકાનીઓ માલ તો પકડી ચકી કે નહિ તે જાણવા પુછુ છું

ડોશી—માલ મત્તાના લોકોને એ વાત પહેલીજ સૂઝે પણ માલ ન આવ્યો તેની કાંઈ દીકરીની નથી. હું તો મારો જીવાન જોષ દીકરો શુમાવીને બધું જગત જોષ ભેઠા છું.

મહમદ—અજ્ઞાત ખેર કરે પણ ડોશી મા, એ જાન જોષી જાન્યધાનીથી બહુ દૂર છે તેથી ત્યાં જરાબર બદોબસ્ત શકતો નથી.

ડોશી—તો જેટલો મુલક તમરાથી જરાબર સાચવી શકાય તેટલો જ રાખો. વધુ માટેનો લોભ એજ જા પાપનું મૂળ છે.

મયરા મહારાજી જાન માલની ખુબારી કરવા રાજ્ય મામતો નહોતો, પણ તેના મુરસી અને તરીના માર્ગે જાધ કરી જૂનમરાથી યતુને લાભે કરવાની તેની ધારણા હતી. અને તેમજ વાચ તે પણ રાજ્ય દ્વિધિપ મારે આવી લાભે ત્યાં મુખી મચક ન આવવાની તે પોતાની દરજ સમજતો હતો. ખોરાકની વાલુ હોવાથી સહેરનાં અચકત ઓ પુરો તથા મરીન ગુરખાંઓને રાજ્ય આવવાની જરૂર પડી. રાજ્ય એકવડે તેઓને ખોરાક તથા આરામ આપી જાવણીમાંથી સહીસલામત જવા દીધા.

રાજ્ય એકવડે પોતાના વધુ પુત્ર સાથે દેશને ધેરા બાલીને પડ્યો હતો એ તરફને લાભ લઈને રજીસ્ટરેન્ડનો રાજ્ય દેવિડ ખીલો ઉઘડ ઉપર ચડી આવ્યો. ન્હાના કુબાર સાથેનલના નામથી રાણી દ્વિધિપા ઉઘડની સંભાળ રાખતી હતી તેણે સમજું કરકર એકડું કરી તેવિલ્લ કોસ આમળ રજાવમેતોને સમત હાર ખવરાવી. જોન કોપર્લેન્ડ નામના એક સરદારે રજીસ્ટરેન્ડના રાજ્યને કેદ પકડીને રાજ્ય એકવડે તરફથી નાખરને ખિલાન તથા પાંચસો પાઉન્ડ તુ વર્ષાસન મેગમ્ પોડી મુલતમ એક મેટા મુલત-નિત કારણે ખાડી ઝોળામતો રોવરના સ્ટ્રેન ખડકેપરથી દેખાયે. મરીન વધાર અમવાળી રણી દ્વિધિપા પોતાની મલમગીલા સાથે મ્હાજવા મળવા આવી પહોંચી હતી. રાજ્ય આસારો સાથે ડહા મુખી સભો મયે. જાવણીમાં નાખર મ ખિલતનીઓ ઉડવા લાગ્યાં.

તિથાળો એમને એમ પસાર થયો મ્હંટરના સનમે એકવડેની કુવરી ઈસામેલનુ રજીસ્ટરેન્ડના કાઉન્ડ સાથે સમપણ કરવામાં આવ્યું આ સંમય મુલાન વરરામને જરાએ અમતો નહોતે, તેપણ પોતાના દેશને ઉત્તો પેપર મ્હંટાક ઉપર નમતો હોતો તેના સિરનેર ખડીઆઓના આગે-દથી તેણે પરણ્યે હા પાડી હતી. પરિણામ એ આવ્યું કે લગ્ન બાહા બાહેક દિવસ નાંખી રજા એવામાં વિહરને મ્હંટાને કાઉન્ડ નવસી મયો અને પેરીસમ્ રાજ્ય દ્વિધિપને જાધ મળ્યો. આથી એકવડેને મલ્લો કાળ ચડ્યો અને કુંબે છતવા ને તેના નિધન વધારે સમત થયે. રિયા કિનારા તરફ લાકડીનો ટ્રેડ બાંધી એવો જાપનો રાખ્યો કે જુન સી ચીજ છે તેનું યેગવલાએને લેશે બાન થયુ તેપણ કાન્સનો રાજ્ય કાલ્ય મારે આવશે એવી આશાથી તેઓ રજા કરી રજા હતી.

અને દ્વિધિપ પોતાનું સમજું કરકર એકડું કરીને એક રાત્રે અગ્રેજ જાવણી ની પાછળ સેમેટની રેકરી પાંચે આવી પહોંચ્યો. રિજામાં ખેરક નહોતીવાના કેટલાક નિષ્ઠાળ પ્રવલો ક્યાં બાદ તેણે રાજ્ય એકવડેને મેલાનમાં આવવા કહેણ મેકલ્ડ.

જેઠવડે જવાન વાળ્યો કે “હું આટલે એક વર્ષ યવાળોયો ખર્ચે
 બોમ્બે દેહેને ધેરા ધાણી ને તેના સ્વખમ્મ માલિક જન્મે છું, આથી માત્ર
 આરા સમોવડીઆને સતેષ આપવા આતરજ લઠાધના મેદાનમાં હું
 હવરવા મામતો નથી”

પ્રજ્ઞુ દહાડા મુધી સવાઈ જવાન હતો બાદ, દહેરખાના બંદાદુર અને
 સંઘનદોઈ મનુષ્યોની વ્હાર કરવાની લેણ પછુ તર્જવોજ કયા વિના, પોતાની
 માણસો સાથે દિલિષ માણ્યો ગયો.

આજસુ મહિનો જરાને આવી લાગ્યો, અને હિસ્તાનાં લોભએ ને
 રાજાને મોટે આપુ વરસ સદન હતું તેણે અણીને વખતે તેઓને તુજી
 દોષા, તેઓમાંના કઠકમા કઠક જણ બુખમરાથી આવી રજા દવલ ગવર્નરે
 હિસ્તાના મુરબપર ચડીને વાતચિત કરવા માટે અવધી વરસ નિશાની કરી
 રાજાએ લેઈ લેણે તથા મર વાહર મોતીને સરતો નથી કરવા મોઠેલા
 ગવર્નરે હતું કે “આ આવી રજાએ પહેાઈયા હોએ કે રાજાએ દહેર
 અને હિસ્તો મળવાથી સતેષ પકડી અમેને નિરાતે માલમા જવા દેવા
 નોધ્યો.”

સર વાહર મોતી જવાન લાગ્યો કે રાજાનું મુકુ કોષમા છે અને કહે
 છે કે “હું બિન સરતે કમળે લેવા માગુ છું. આરે પકડો હિત્રાન સુકવ-
 વાનો હોઈને અમે તેને મારી નાખવાની, વઢ કરવાની કે કંદ પકડવાની મુત-
 સહી મારી રહેશે.”

ગવર્નરે દિખત કાંઈ જવાન વાળ્યો, “આ સરતો પ્રણી આકરી
 છે. નાઈટ અને રજાવરો મળીને અવારી સપ્પા બહુ જુજ છે જેની રીતે
 તમે તમારા અધિપતિન મારે વશાઈરીથી લો છો તેમ અમે પણ અમારા
 રાજાને મારે કૌણ છે અમારા તુ એક જમ્મુ ખંજુ અમારા સેઈના
 કૌણ પધારે દુખ પામે એ અમે કણુસ કરી છકીએ નહિ મારે દુખ
 કરી રાજાને ફરી તરડી આપો અને તે એવા દિલમ છે કે પોતાનો
 વિચાર દેખવા વિના રહેશે નહિ.”

પચ્છિરામ એનો બે ચતો નચેનો મહા મુરોલીથી સર વાહરમોતી
 વધા ઊમરતવરંજ એટલુ કરી સક્યુ કે “દહેરના છે સારા આત્રિ-
 પનો ઉપર પર્વે અને માથે, ગળામાં દેરમાં વીડીને, દહેની કુચીઆ
 સાથે રાજા પાસે હાજર ચઢે અને તેમની હાઈધાર્ મારે સિસા કર-
 વાની મુખત્યારી આપશે, તે માહીનાએને મારી આજવામાં આવશે.”

આ દરમિયાન સાંભળીને સર જીન વિએને લોકોનો મત મેળવતાં સુધી ધોમવા સર વોલ્ટર મોનીને ખસડાવી દીધો. ધોમવામાં જઈને તેણે મોટા પાંદડા વગાવવાનો દુકમ આપ્યો, તેનો જવાબ સાંભળતાં જ સપના ટાઈન-હોલમાં બેસા યવા. સરજી વગાવી કરતો નહિત કરતાં મર્વિન રડી પડ્યો. એવરે રક્ષણ લઈ રહી.

એવામાં એક આવામીનો સાદ સંભળાયો, તે સહેરના ધનવાનમાં ધનવાન સહેરી મુશ્કાલે સમાન પીઅરનો હતો. “તવખર અને મરીન બાઇબી બની શકે ત્યાં સુધી આટલા ગદા લોકોને જીમવી મરવા દેવા એ હવા જનક છે, અને એમ થઈ જાય તો એ પ્રુવન કામ છે. મારા સહેરીએને જ્યાવવાં હું નાચ પામુ તો પ્રુવની રહેમ નહીં મળવાનો મને પાકો વિશ્વાસ છે તેથી હું જીમવાં હું પહેલો કામ લે ‘વાઈ’ છું.”

સહેરી બોલતો ગદા થયો એટલે સપના રહેવાસીઓ મોટેથી રડવા લાગ્યા અને મહમદ કહે આભારની લાગણીથી ધણીક તેને ખરે પડવા. એક બીજો ધનાઢ્ય અને આગર્યર મુસ્લિમ ઉભો થઈને બોલ્યો, “હું” મારા મિત્ર મુશ્કાલની સાથે બીજો જોડાઈ છું” એવું નામ જીન દેખાર હતું. ત્યાર બાદ એક પછી એક આમગ આવતાં હું જીમવી પ્રતાપી મહાળા બની રહી.

સરજીન દ વિએન ધાવલ થયેલો લોકોને સમઠાવો હતો તેથી રહે ઉપર સવાર થઈને દરવાજા સુધી તેઓને વગાવવા ગયે. પાછળ સર્વે લોકો રડતા ચાલતા હતા તેઓ પોતાનાં તથા માલ જગ્યાઓનાં ઢિલ મારે તેઓને ભોમ અટકાવવાની દિગ્મત ધરતા નહોતા. દરવાજે બોલાવીને મર્વિન તથા હું મહા પુરોહો બદાર નીકળ્યા સહેરીઓ પોતાની મેળે કેવી રીતે મુશ્કાલે હતા તે સર વોલ્ટર મોનીને જણાવીને તેઓને જ્યાવવાની કોલિસ કરવા મર્વિનને જણાવવા કરી. સર વોલ્ટર મોનીએ જનતા કરવાની ખરા દિલથી કમુલાલ આપી દ વિએન મિત્ર તથા મિન્તાવર મને પાકો હશે, હું સહેરીઓને જ્યાં રાજ દરબાર મરીને મેઠો હતો ત્યાં સર વોલ્ટર મોની તેથી ગયો. હજી જીમુ મુશ્કાલીએ પડ્યા અને મોખરે રહેલો અમેવાન બોલ્યો, “મહા પ્રતાપી રાજ, કહેના હું રહેવામાંથી જોઓ નામીકત વેપારીઓમાંના મજાલ છે તેઓને દિશવાની તથા સહેરની ચાવીમાં સાથે આપ આપની સાથે સુધી છે. કુખી અને કમાલ બનેલી જમાનો બાહીની વસ્તીના જ્યાવને મારે અને આપ નામદારની મુશ્કાલ અને પ્રુવમિલનને બધી રીતે તાલે છોડે મારે આદા છે કે આપ મોટું મન રાખવીને અમેને રહેમ નજરવા જોઈ.”

તેમના દેહર જોઈને આસપાસના સપના અમીર ઉમરનો કમકમી લાગ્યા, પણ રાજા જીમ રહ્યો, અને બદાર લઈ જઈને તેઓનાં મસ્તક કાપી નાખવાનો દુકમ શરૂઆતે. આવેલા સર વોલ્ટર મોની બની શકે. એટલે બાર છતે તેઓના વતી દલિલ કરવા લાગ્યો અને આપુ અમીર

કમ રાજની કીર્તિને કોઈ સમજાઈ તથા ડાવણીમાં અસંવેપ દેવાય છે. એમ પણ કહ્યું સમજા અમીરોએ સહેરીઓને બચાવવા અરજ કરી તોય પણ ફાટ. નવસાને બોલાવવા તેડ મોકલ્યા, સુકડ, પણ એવામાં રાણી શિશિયા બાંસુ બરી બાંધે કદીઓ વચ્ચે છુટણીએ પડીને કહેવા લાગી, “જમ કૃપાળુ મહારાજ! જમ ભરેલો સમુદ્ર બિલા-મીને વુ અદાબાં બાવી ત્યારથી બાબ મુધીમાં મેં બાપની પાસે એક પિંચ મામણી કરેલી નથી; હવે હું પરવરશિયારની ખોતર, કંધા બાપવુ વચ્ચે ને રેલ છે તેની ખોતર, મારે મારે કૃપા ભરેલું વરદાન મળ્યું હું કે બાપ બા લોકોને હમા બાપદો!”

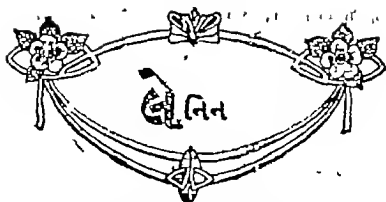

કેટલીક વાર લગી રાજાએ તેની વરદા એક ઢોસે નોખા કર્યું, અને બાપરે કહ્યું, “રાણી, રાણી, તમે અદા ને બાંધે મીણ કાપ બગાડે હોવ તો પણ સાથે દારૂ. તમે એની રીતે બાણી કરી છે કે મારાથી ના પાસતી નથી, મારે વમારી ઈચ્છામાં આવે એમ કરવા બા માનસો હું તમને સોંપી દઉં છું.”

ઈન્કોર રાણી શિશિયા હ એ સ-

સહેરીઓને પોતાના અવાસમાં તેડી ગઈ, અને તેઓને જમાદી નવો પિત્તાક પહેરાવી સ્થાના કર્યા. સર વોશ્ટર મોતને સહેરમાં રાખણ થઈને કમલો સમજાયો. સર જન હ વિજેન તથા બીજા બાળપણર મુદરથીને છુટકારાને દંડ ભરતાં મુધી રાણી રાખ્યા; અને કાનસમાં પહેલું પગલું મજબૂત કરેલી સાથે બાપુ સહેર અંગેનેથી વસાવવાનું દેખતે શુના ફેન્સ રહેવાથીઓને રાજ બાપચામાં બાવી.

કૂર અને નમોશી ભરેલાં મોતના મ્હોમાં જવા મારે કસેના હ મીરાએ ને વંદારતાં જતાંથી દની તેઓની નામના કોઈ કાલે પણ ધટવાની નથી.

દખનાર—અમ્મીલાલ સુવશ્યમભાઈ દેસાઈ

મહાત્મા ગાંધીજી અને લેનિન એ બે જાતના આયુજના મહાન પુરો મહાન વેર્માથી એક લેનિન જાતનાથી વિતાવ થયો છે. રૂસિયા દેશના બ્લેન્કો પ્રાન્તમાં એક ખેડૂતને ધેર ૧૮૭૦ ના એપ્રિલ માસની ૧૦ થી તારીખે લેનિનનો જન્મ થયો હતો.

લેનિનની જાત્યાવસ્થાના સેત્ર વર્ષો થીતી ત્રણ વર્ષો થીતી બાપ એકેકાંડરને રૂસિયાના ઝાર (રાજા) રાંસીએ લઈઓ દતો તે વખતે રૂસિયામાં પ્રુથળ જાત્યાયારો સળ તરથી થતો હતો એવા જાત્યાયારોને જરમવવાને રૂસિયાના ઝારને માઠી ઉપરથી ઠાઠો મૂકવાના મત્રામાં લેનિનનો બાપ એકેકાંડર સામેલ થયો હતો અને તર્થીજ તેને રાંસીની સળ કરવામાં જાવી હતી. એકેકાંડરને રાંસીએ લઈઓ તે વખતે ત્રાં તેની માતા અને લેનિન જન્મે ત્રણ દતો માતાએ એકેકાંડરને મારી મારી છૂટી જવાઈ કશું જલુ તેમ કરવાની તેણે ચોક્કી ના પાડી અને પોતાના નાના બાપ લેનિન મારે તેણે બલિખચણી કહી કે “માતા! મારો નાનો બાપ લેનિન તને દાનિત આપશે, અને એ દુનિયાનો મહાન નર થશે.” અને તેજ પ્રમાણે પાંત્રીવ વર્ષ પછી લેનિન જાતનો મહાન પુરુષ થયો જાતે તેને મહાન પુરુષ મર્યો.

પોતાના જાતને, રાંસી પર જરતો જોયો ત્યારથીજ સપ્ત વર્ષના લેનિને રૂસિયાની રાજ્યપદવિને મટાડવાના માર્ગો સ્થપવા માંડ્યા.

ત્યારપછી દરહીક મુશ્કેલીઓ વચ્ચે તે પેટ્રો ગ્રીકોર્ગોવ મેસિસર થયો, તે પલુ વહીલાવમાં તેણે મિત્ર મેટલ ન હોય. તે તો હમ્મેશાં રૂસિયાના

• • રૂસિયાની રાજ્યપદવિનાં મહેરુ નામ છે. લેખક.

મરીન મજૂરો માટેનું વિચાર કર્યું હતો હતો. તેણે મજૂરોને ખોટું એક
સંઘ સ્થાપ્યો અને તેમાંથી પોતાની સ્વતંત્રતાનું જ્ઞાન ફેલાવ્યું.

રૂશિયાની સેવાની સરકારે પુષ્પાત્મા લેનિનને રાજદ્રોહી મણ્યો અને
૧૮૯૦ માં તેને રેલવાર કપો. સળ પૂરી વધા બાદ તેણે એક પત્ર મોકલ્યું.
એ પત્ર મરીન મજૂરો પાસે એક એક પેટા ઉપરાતીને લેનિન ચલાવતો.
૧૯૦૫ની મીઠા જાતમાં બોલશીવિકોની મદાસભા મળી રૂશિયામાં આજે
જે સોશીયલ સરકાર છે તેનો તે વખતે પાથો રોપાયો.

ત્યાર પછી એના સાથીઓ સાથે મત ભેદ પડવાથી તે રૂશિયા છોડી
પરદેશ ચાલ્યો ગયો અને ઇંગ્લેન્ડ ગયો તેણે પરદેશમાં ઝાંઝા ૧૯૧૪માં
મદાન મુદ્દ સર મધુ એકમે ૧૯૧૭માં લેનિન પાડો રૂશિયામાં આવ્યો.
૧૯૧૭ના માર્ચ માસમાં રૂશિયાના કારને મારી ઉપરથી ઉઠાડી મુઠી-સામ્રા-
ન્યનો નાશ કરી-મજૂરોનું પ્રભુ સત્તાક ગાળ્યું લેનિને સ્વાધ્ય રૂશિયાનો
કાર અને તેનું કુટુંબ કુતરાને મોતે મર્યા

રૂશિયાની પ્રજાને એ ટાંચ વચરતો રાજ દત્તો છતાં શરદ્વિસના ૨૪
કલાકમાં ૨૦ કલાક તે કામ કરતો અને મરીન મજૂરની મારફત જીવન આગતો.
ત્યાં સાથે કપો પડેરતો, તે દૃષ્ટિનો આમીર હતો પણ આમીરના
અપકાષી ત્યાં દુર રહેતો અને કરતો કે 'મદુ' તો પ્રજાને સેવક, અને
મજૂરો મિત્ર મુ.

એક દિવસ એક ઉચ્ચરાયણુ ટોળું લેનિનને મારવા દેતી ક્યોતમાં
પેથી મર્યા લેનિન તે સમજી ગયો અને તે ટોળાના નાશક આમગ આતીને
બોલ્યો "હું લેનિન આ રહ્યો, તારી ગયો નથી" લેનિનનું કહેવું સાંભ-
ળીને તે ટોળું જીવન સ્વપ્ન મધુ મધુ, અને ઘેડીતરે તે બોલી ઉઠ્યું
'મિત્ર લેનિન, મિત્ર લેનિન'. આતીતિ લેનિન યુધ્ધિને વધ કરતો.

ક્રમશઃ લેનિનના યુધ્ધો મધુ દવા. તેઓએ અને તેથી રીતે લેનિ-
નને જાનામ કરવાનો અને તેણે સ્થાપિત રાજ્ય લેડી' પાસવાનો પત્રો
લીપારી પ્રજાને કપો, ૧૯૧૭ તેઓએ મીઠા વચ્ચે નહીં. ૧૯૧૭ થી એકમે
જ્યારથી રાજ્યની સ્થાપના કરી ત્યારથી અત્યાર મુધો અનેક યુધ્ધોનો
નશ કરી લેનિને સમસ્ત જામતમાં રૂશિયાનું નામ કાઢ્યું છે. તેને
રોવાનસ અમત સ્વાર્થ વિના રેલર્ડ ક્રમશઃ કરેલુ દોવાથી તેના યુધ્ધો
એમેરેક મો: તેણે લેનિનનું નાન સર્વિ ઉપર સાને ખાટ કામમ રહેશે.

એ મદનકાર ૨૨ મી જાન્યુઆરી અને ૧૯૨૪ ને દિવસે પોતાના
અસ્થિ સ્નેહિતે રાત્રી મરી મરણ પામ્યો છે રૂશિયાની રાજ્યવાની પેટા-
નું દેવો લેનિનમદુ: કરેતા, ૧૯ લેનિન ગયો તે સાને મારે ! !

આપણે કદી બીજા પ્રદેશ પર પહોંચી શકીશું ?

આ સવાલનો જવાબ એવો પડી રહે છે 'ના' માંજ આપી શકાય. આમ જનતા કદી સમજ નથી. આપણી પૃથ્વીથી અદ્ર એ જાણ ચાલીશ દળર માધ્યમ દ્વારા જે અને મનજનો પ્રદેશ તેથી પણ વધારે દૂર છે. અદ્ર પછી પૃથ્વીની નજીકના પ્રદેશ મનજનો છે પણ તે એવાજ ચાલીશ દળર માધ્યમથી જલુ વધારે દૂર છે. અદ્ર વડન કોડો પડી મળે એ અને તેમા કોઈપણ જાતના પ્રાણીની વસ્તી નથી પણ પાણી કે વસ્તી પણ ત્યાં નથી. આપણે ધારી છીએ કે વીમાનની મદદથી આપણે કંઈ જાણે પર તુ પૃથ્વીની આસપાસ ફરવાના જે પડ છે તેનાથી ઉપર આપણે જાણે કે વરવજ દવા વખર મરી જવાજ આપણે ધડીમર ધારી છીએ કે આપણી સાથે દવા ઉપર બાઈ જવાની શાલવ આપણે કરીએ, તોપણ વિમાનને જે દવા જોઈએ તે દવા મળી શકે નહીં એટલે વીમાન કદી ઉડી શકેજ નહીં. દવા વખરના સ્કેમર્મ (Vacuum) મળે કે જાજ પછી જેણે જોઈવર પછી ઉડી શકે કે રહી શકે નહિ. આજ રીતેમાં વડાજ ચાલી શકે, જલુ દવા વખરની જગ્યામાં કદીજલુ ઉડી શકેજ નહીં.

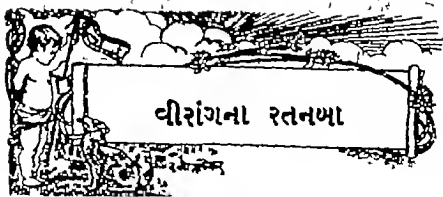
જતાં આપણે ધારી છીએ કે આ મુશીબત ન નડે તોપણ બીજા એક સીધી વધારે જાણકાર મુશીબત હમી રહે છે. પૃથ્વીની આજુબાજુ વિદ્યમજા દવાના પડ જોજાની ઉપર અદવાની સાથેજ જે પ્રાણપ્રદા મદદ કદી હોજ છે. એ કદીમાં પ્રાણપ્રદા મદદજ સનેમોમાં જોડેલા રહી શકેજ નહીં. અને એકીક જ જગ્યા તે રીતે મરીજાજ, ઉપરના કાર-

લેખે અને આ વાત નહીં છે કે અને તેણે સાધનો અને ઝમેતેલા યંત્રોની ભવિષ્યમાં ઠીક થાય તેપણ કોઈપણ સંભવોમાં બીજા કોઈપણ મહેલ પર આપણે પહોંચી શકીએ નહીં.

શુ આપણે બીજા કોઈપણ મહત્ત્વ સાથે વાતચીત કરી શકીશું ?

આ સવાલ અમારે પુછેલા સવાલ કરતાં જુની રીતનો છે અને એનો જવાબ આપણે 'હા' નાં આપી શકીએ. આ વાત અસંભવીત તો નહીંજ. આમજ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અહમાં કોઈ જાતની વસતી નથી એટલે તેની સાથે સંદેશા સલાવવાની આશા કોઈક છે તે પછી પૃથ્વીથી નજીકના મહા તે મનસતા મહા છે ખજોળવેલાઓએ જદુ તપાસને અંતે એમ સિદ્ધ થયું છે કે મનસતા મહા આપણી પૃથ્વી કરતાં પણ ધણી જુના છે અને તેથી તેમાં વસતાં પ્રાણીઓ આપણા કરતાં વધારે અનુભવી અને જુદીશાળી હોવા જોઈએ. જો આમ હોય તો ભવિષ્યમાં મનજના મહા સાથે સંદેશા સલાવવાનો સંભવ છે ખરો. અસંભવ તેથી શુ કહે છે તે સમજવું આપણને માટે અતીશય મુશ્કેલ નીવડવાનું અને આપણે શુ કહેવાનું છે તે તેઓને સમજવાનું કામ તેમજ બુદ્ધિશીલ નીવડવાનું એમ ધર્મી પણ તે અશક્ય તેમજ અસંભવીત તો નહીંજ. ફક્ત એક મોટું ઇનામ ને સૌથી પહેલો પૃથ્વી પરથી બીજા મહાસર સંદેશા સલાવી શકે, તેને આપવાનું જાહેર વધુ છે એ ઇનામ કયા ભાગ્યશાળી ઇસમને મળે છે ? તે ભવિષ્યમાં જાણવું રસમય વધ પડશે. દેવતાં વચરના (Wireless) તારના યંત્રોની સાથે થવા પછી ઘણા ધણીવાર એમ જાહેર થયું છે. વચરી અદર ધણીકવાર ન સમજી શકાય એવા મેડી ભાષામાંના સંદેશા વચરે અવ્યાય છે, અને તે કાંઈપી જાને છે ? અને શા દેવતાં જાને છે ? તે સમજી શકાતું નથી. કેટલાક વિદ્વાનો એમ અનુમાન કરે છે કે આ સંદેશાઓ મનજના મહા-પરથી જ જાને છે ભવિષ્યમાં આ વાતનો અધારે નિશ્ચય થશે, ત્યારે ખજોળવિલાસર વાત નવું અભિવ્યક્ત પડશે એમાં શક નથી. આ વાચ જમસના યંત્રોની વાત જાણુવર રાખીએ, તોપણ મનજના મહા વાગ્યાએની ખાસે આપણી જરૂર છે એવાં અમર સૌથી વધારે શક્તિવાળા દુરબોનો હોય તો સદરા કે સૈનીરાવાના સપાટ રજોમાં જોઈએ તેટલા મોટા અક્ષરથી આપણે જે કંઈ લખીએ તે તેઓ જોઈ શકે ખરા. આમ એકવાર સંદેશા ચાલુ થઈ શકે તો પછી એક બીજાને સમજવાની મુશ્કેલીનો પણ ભય જાણી શકે.

વીરાંગના રતનબા

[પ. સ. ૧૬૧૬ ના એપ્રિલ મહિનાની ૧૩ મી તારીખના તે જવા-
નક મેઝરા સ્વિસે હિંદી પંજાબ પ્રાંતના જલ્દીવાં જમ્મુવસર નમરના
જલ્દીવાંવાલા જામના મેલનમાં જાહેર સેનાની કાયદે ને અપકર રાજ
વાસ્તે અને જોડી જમત જાપ્તમા જવાનક કપારી કુટી રહી એ જાહેર
જનાવડ અંતિમ કશુ જ્વાન આ જરનામાં છે. જમ્મુવસરની એક વીર
રમકી રતનબાએ મરદોને પણ જાણીએ મેસાટે એવી દિમ્બ વાપરી તે
જગાઈની રાજપૂત રમજીએલી વીરવાને જેન આપે એવી છે મસ્તામાંથી
કેટલોક જામ જાલકો માટે જાસ જરનો ન ધારી કાઢી નાખ્યો છે.

—તત્રો બાલજીવન]

જાહેર રાજ તે જાણ્યું, જાણીને કાણ્યું—રતનબા !
જુલિયાં મુલક છતાં, ને સૈકા વીત્યા—રતનબા !
મરદોના હાથીયાર લીધાં, ને બાયલા કીધા—રતનબા !
પંચની પંચાત જાગી, ને કોરડો જાગી—રતનબા !
કોરડે કહ્યા જામ્યા, ને ઘરબાર વામ્યા—રતનબા !
જણાવી જાહેર કીધા, ને પોષ્ટ કીધા—રતનબા !

ત્યાં તે જોશમાં લાગી, ને 'તોપુ' કાઢી—રતનબા !
મહામારત મંદાજાં, તે વધમાં ટાણા—રતનબા !
જલ્દીથી જુવાનીયા લીધા, તે જાલ કીધા—રતનબા !

જેમ તેમ કરતાં છૂટ્યા, તે દિવસે વીત્યા—રતનબા !
 પાછો બુદ્ધિ બદલાણી, ને સોટી વાણી—રતનબા !
 કાચઘ ઠાણ ઠીધા, તે ઇનામ ફીધાં—રતનબા !

દેશ બળભળવા લાગ્યો, ને રણઠો વાગ્યો—રતનબા !
 જુનો ભોજી જોઈ લાગ્યો, ને દંડો વાગ્યો—રતનબા !
 વપસ્તીએ મત લીધાં, ને કાઠને ફીધાં—રતનબા !
 સરકારે મરબદ તોડી, ને ગોળીયુ છોડી—રતનબા !

બમ્બતસરની બલરે, ને સાદ ઠોક મારે—રતનબા !
 જલ્દીયાંવાલા બાગે, સો આવજો સાંજે—રતનબા !
 દેશના દુખની કહાણીની સૂણવા વાણી—રતનબા !
 સળા બાજી ઓ વાલ્યાં, રહ્યાં નવ વાલ્યાં—રતનબા !
 બાળ બુઢાં તો સજો, મળ્યાં ઉમઝે—રતનબા !
 જોવામા કાયર આવ્યો, ને ફોજ જોઈ લાગ્યો—રતનબા !
 બધ જળ્યામાં બેઠા, લોકોને દીઠા—રતનબા !
 ચાલવાની સાકડી ચોરી—ને લીધી પેરી—રતનબા !
 શાન્તિ જરાય નવ તૂટી, પણ ગોળીયુ છુટી—રતનબા !
 સદુ ગભરાવા લાગ્યા, ને જેમ તેમ ભાગ્યા—રતનબા !
 ભાગતા ગોળીયુ વાગી, ને છુટી ત્યાગી—રતનબા !
 કાચ દધીયાર વિજુ ખાલી, ને ખુનરેશ વાલી—રતનબા !
 બાળ બુઢાં નવ ચુક્યા, નિશાન નવ ચુક્યાં—રતનબા !
 કાયરે જે જે રીધ્યા, તે ગોળીએ વીધ્યા—રતનબા !
 લોહીના કીચઠ ભાગ્યા, ને દેવ ત્રાસ પામ્યા—રતનબા !
 બદ્દો ૧ટી ૧ટી, ને ગોળીયુ ખુટી—રતનબા !
 ત્યારે જો કાયર ખસ્યો, ને મનમા દસ્યો—રતનબા !
 બમ્બત નનરી આખી-માં ફોજ રાખી—રતનબા !
 ગતે જે રસ્તે ભટકા, તે ગોળીયુ ખાતાં—રતનબા !

સતિ પતિ, નવ જાણે, તો ધીર કેમ, પારે ?—સ્તનખા !
 પતિને 'જોઈવા' જાણી, 'તું' જોઈને જાણી—સ્તનખા !
 જાધારી જાંખ જામી, શી એકલી જામી—સ્તનખા !
 મુનકાર કાંઈ નહ મુઝે, ક્યારે તો મુજે—સ્તનખા !
 ફાજવાળો કોઈ એશે, એ જોળીએ રેશે—સ્તનખા !
 તે તો મરણને છાંડ્યું, ને વ્યથિવા માંડ્યું—સ્તનખા !
 જોઈ જોને પીનવ્યા પાટે, તે જાણવા સાધે—સ્તનખા !
 મરદો એ નીવડ્યા જાણી, 'તું' જોઈલી જાણી—સ્તનખા !
 જાણીયાંવાલે જાણી, 'તું' મરદોં જાણી—સ્તનખા !
 'પરમ' જોઈના જાણ, મેં 'મરદો' જાણ્યા—સ્તનખા !
 તારું વચનું રું રું, તે કેમ કરી થયું ?—સ્તનખા !
 જાણવાની જુગો જાણે, તે તુંને જાણાવે—સ્તનખા !
 જાણ ત્યાં તું જાણ જેવી, જાણની રેવી—સ્તનખા !
 કેટલા હાથ પગ સીધ, કરી તેં રીધા—સ્તનખા !
 કેને દિલાસ રીધા, ને સુખીયા કીધા—સ્તનખા !
 કોઈના જા પર પાટા, તે જાણ્યા માત—સ્તનખા !
 મરદોં જો જાણુ જાણી, પતિને પામી—સ્તનખા !
 પતિએ જીવન જોયું તેં નજરે જોયું—સ્તનખા !
 કીલે જાવાન જાણ્યો, તે કારણ જાણ્યો—સ્તનખા !
 રું રું રું તેં રીધું, ને જાણ તે જોયું—સ્તનખા !
 જાણામાં જોયું મુઝી, ને ઉપર જુકી—સ્તનખા !
 જાણે જાણારા જાંમુનું જાણ જાંમુનું—સ્તનખા !
 જેને જા જાણે ટાલે પીટી તે જાણે—સ્તનખા !
 વેરણું રું તેં જાણી, કરી જાણવાળી—સ્તનખા !
 જાણું જાણનાં સર્જા, સંવારે પુજ્યા—સ્તનખા !
 સાચી વીરાંતના સતી, થઈ તું છતી—સ્તનખા !
 જીવનના દિવસો જાણે, ને જાણિયા ધારે—સ્તનખા !
 સતીના શુભ જે જાણે, તે નિર્મળ ધારે—સ્તનખા !

મહાત્માજીની મહાકાવ્ય

[બાલચવન માટે ખાસ]

મહાત્માજીને સરકારે કેટલાંથી બેઠી મુખ્ય છે એમ પૂનાની સાસન ધરપીતાલમાં જાહેર કરેલું હતું. તે પછી તેઓ ત્યાંથી બરાબ સજિત આવતાં મુખ્ય નજીક અધીરી (૧૧ માઈલ દૂર) રહેવાની જાગરૂ ૩ માઈલ દૂર દરિયાકિનારે અવેલા બુદ્ધ (બુ-બુવેન-બુધ વિષે) ગામમાં થોડાં નરાતમ મોરતીના સુદર જમણાં દાસ રહેવા આવ્યા છે.

આ બધા જાદુ જ તોવાલાલ છે. મુખ્ય અને પરાંઓ વચ્ચે તે અગર ઘણાં બુના કાગળ આ ગામ છે. તેમાં રેલી ખેતી તથા માછી-મારોની સાધારણ રીતે વસતિ છે અને તે ઉપરાંત મુખ્યના ધનિક લોકોના જમણા છે. સામેન અરબી સમુદ્રનાં અનેત બજારોનાં મોળા પ્રચલ પુષ્પદ કરે છે રજિવામણા રેલીના કિનારા પર ધરતુ એ એક અનુષ્ઠા મોજ છે કિનારે કાંડોનાં જુદાં જુદાં રવાં છે. આ રજિવામણા રવળ પર દરિયાની બરાબર સામે રેલીના કિનારાની લગીઅમ પશ્ચિમ દિશામાં 'ઈંગ્લીશ રેનેસા' (English Renaissance) પદ તિનો બાધેલો એક સુદર જમણો છે હવા અજવાગાનાં પુષ્પ સાધનો વગા આ- સુદર એક મજલ્લી મહાનને પહેલે માત્રે મહાત્મા-જીનો મુખ્ય છે. ત્યાં બેઠાં બેઠાં સાચરની વડુરતો બરેલા જરતની મીઠી લેકીઓનો અનુષ્ઠા થઈ શકે છે વજગતા દરિયાનાં પારવરનાં મોળા, અદરનાં મહીમારોનાં નારો અને કુરતવું અધાર સ્વાર્થ મહાત્માજીના તનને અને મનને શાંતિ બરે આપે છે.

આ જમણાં નીચે જોતાં જ આવજીને રચગતા ને શાંતિનો બાસ લાગે છે રેલીનાં ૨-૩ મજીઓ મોળાથી રમ્યા કરે છે. મહાત્માજી પારીત્વ દુષ પીએ છે ને તે માટે આ જાગરૂમાં રાખેલી છે જમણાના નીચેના બામમાં મહીજીના પુષ્પ માં રેલીમાંજ બીજા કેટલાક મિત્રો સાથે રહે છે ને તે બામ કચેરી સરખો અત્યારે બની મરો છે જમણાના ઉંચાં બામગના બામપર દોપીલા તથા જુરતો મોળ વિષે પડવાં છે ને મુલાકાતે આવના-રાઓને મગરા અમાડ ત્વ મેસારવામાં આવે છે સલામદામનના મહીજીનાં અમત સજાઓ અને બીજાં યોદ્ધાં માજીએ જમણામાં રહે છે. પણ

સાચો ધ્યાન જેવનારી એક અક્ષિ મહામાઇ સાથે રહે છે તે તો પશ્ચા-
ત્તાની કળી દાહી અને અમીઝરવો અભિવલ્લા આદર્શ અક્ષિ દીનમય-
મયરતમકત સી. એક એન્ડ્રી છે. મહામાઇની સાથેલ તેમના જુદા-
તેમના વસવાટ રમ્યાન રહેનાર છે એમ સાગળું છે. મુશ્કાત વખતે
માધીજી લાહડાની એક સાંખી આસમ પુરસીપર એક માદી નાખીને પહેલા
દેખ છે. તે પુરસી પહેલે મજલે મારીતી આડાજ છે. મહામાઇ કેવળ
એક ડુઠો પચીપાસે જ રહે છે. ખીલું ક્યું વસ્ત્ર તેમના અંગ પર આવી
ફળદી અવસ્થામાં પણ નથી.

મહામાઇને દુરગ્વાસ અગ્રહ જેમણે જેવા ઠીક તેજાલું દેવું
અત્યારે તેમની ફળગી દેહ એકની રાઇ હો છે. તે ત્રીસ અંગની
પ્રતિમા ને મમ્મ તો અત્યારે પણ છે તેવો જ છે, પરંતુ 'મક્ષિ
દરિર સાથે અસદશર ક્યો છે, દરિરનાં લાડો લાડાં નથી'
દેખાઇ આવે છે. આખા દરિરની નયો પણ એક સકલ છે, ૫૫-૫૬
વર્ષની વય છતાં અત્યારે તેઓ કાંઈ ૨૬ અને લાંબી વયના પુરુષ 'હોય'
એમ જોનારને માલ થાય છે પરંતુ તેમના મુખ પર જોતાં જ માલક
સમે તેમનો નિર્દોષ દસરો મોરો આપણને અનદ આનંદ આપે છે. મોરો
આજના રાત્રી પછી મયા છે, માલમાં ખાયા છે ને આપો હાંડી મધ છે
પણ તેમના મોંની મીઠાઈ, વાલ્ફીની મધુરતા અને દિલને અનદ આનંદ
આપનાર દારુ દણુ જેવાં ને તેવા જ છે. માંદગી પડી માલક
જુદુ મીઠીયું થઈ ગય છે. અચક જાણમાં રમ્યા દસરક
જાય છે પણ મહામાઇ આમગ આ વાત ખોટી પડે છે પડા જેવી
મારે માંદગી દમણી પીતી મધ, નખ્ખે વરસ દુરગ્માં કપ્ત વેદનાં ને
અત્યારે દરિર આલુ મધુ ફળગુ છે જતાં હણુ પણ મોંપર એજ
મોહાલ અને વાતચીતમાં એજ જુદુ માધુર્મી કાચમ છે.

અરે મહિને "આસણવન" મહામાઇને સરકાર જેલમાં આવતી
હતી તે અમે જણાવી મયા હતા. આસણવન મારે અને સાધારણ રીતે
જાલ સપ્તદિવ મારે મહામાઇનો રીઝ અભિપ્રાય છે અને હવે આ દિવમાં
આમગ વધવા મારે શુ કચ્છું તે સજમો તેમની માર્મદર્શક મુશ્કાતો
હોય તે અણુવા ક્યો અમે તેમની મુશ્કાત સેવા ક્યાન કરેલે અને એ
અંગમાં મીઠી દેરીસને જમણી પૂજવતાં મહામાઇને તા. ૧૩-૪-૨૪ના
રાત્રી અંજના મળી જવા રજા આપેલી તે અવસરનો જમ મળતાં તેમની

મુસાફર માટે મારે જવાનું હતું અને તે દિવસે મુનઘડી સાંજના બેંધેરી બધા ત્રાંધી ટાંચામાં બેસી જઈ હું મધ્ય વીંધેપારેથી રોડનથી મથિય દિશા તરફ વાંચા અને થોડા બંદર રેલવાથી સડક (સંજમાર્ગ) જોળાવી ત્રાંધી મજુ જલદીથી પાંચે આસીને બધા યાત્રા છે પારલાના રોડનથી માડી મેગવગાં મુસાફર નહે છે વળી આખો રસ્તો રેલગાં ને આડા મુનઘડવાસે છે એટલે પાંચે આસીને ખુબ જલદી જઈ યાત્રા છે અને ટાંચામાં ડાપથી જવા છતાં પાંચી મજુ વધુ મિતીઠ ઘાસેથી હતી.

હું મથો તે વખતે હમણા જ પારાસમામાં નોકરચાલી? જમરનંસવ હારૂ જમરાવનાર પ્રધાનના પડિવણ અને ધારા સભામાંના સ્વરાજ પક્ષના સરદાર મોતીલાલ નેહરુ સદસ્ય ન આંધીછતે મગવા આરેલા હતા. પડિવણ મજુ હાસ આખો મદિને અમલની વાતચીત મદાતમાછ સાથે કરવાની હોવાથી ત્રાંજા જોડે જુલા મમલામાં રહેનાર છે એમ સાંભળ્યું હતું. નજીકના આમની રાફીવ સાગાનાં ૫૦ વેપારીત બાલકો અધીછનાં રૂપિતે આપ્યાં હતાં. તેઓને ખેતી વર્તા જોડે રૂપિતે જવા દેવામાં આખાં અને પછો મસી વારી આપી, મદાતમાછને તરવાળું કે પડિવણ સાથે વાવ કરીને હું પછો બોલાવ્યું છું, તમે થોડીકચાર બેસો. મેં ખુબીથી હા પાડી અને ત્રીસે જઈને સેડો.

પડિવણની વાતચીત ખુબ હજાજ તેઓ વિદાય થવા તારે અધારૂં રવા આપ્યું હતું. મેં વેપાર પૂજાળું એટલે મને બોલાવવામાં આવ્યો. પ્રજામ કરી હું તેમની પાસે જોડો જતાની સાથેજ તેમણે હસીને મને કહ્યું કે જતમે અને જોડામાં ઠીક રખત કરાવી. ખીજાં કોઈ મુજરાડી જાપાં મળતાં જ નહોતાં. વળી તેમણે અજાણ્યું કે ૧ અઠમાં કાંઈક હમાણ કંઈક પાંડું સવચગએતે હામુ હતો એટલે તે અઠ તેમને નહોતો આવ્યો અને છેલ્લા દિવસે અઠમાં તેમની પોતાની ઇમી આપેલી હતી એટલે તે હાડી છૂંદને અઠ આવ્યો હતો તે સિવાય બાલક-જનાં વચામ અઠા તેમને નિમમિત્ર મળ્યું હતું.

મારી સાથે મારી પત્ની હતી અને તેને જમુ તેમણે માવાથી નજીક પુસી ૫૨ બીજા જોડો હતો તેમની સાથે બેઠવાનું કહ્યું. માવણવન તેમ કોણ હતો છે, અને કેલ્લો નકશે નીકળે છે તે પૂછ્યું મેં. બાલકજનના કેલ્લા વિશે અજાણ્યું તેથી તેમને કંલેર થયો હતો. આપણું કુટુંબી કે પડિવણ જેમ સેડ ને મમલાજી મજુ પૂછે તેમ હું થું કરતો હતો, મંપ

રહેતો હતો વિમેર તેમણે કૃષ્ણ ને મેં જાણ્યું આપ્યા. તેમનો વખત થઈ
 ગયો હતો અને પડિતજી સાથેની લાંબી વાતચીતથી તેઓ માફી મેળવી
 રહિતા હતા. વળી અમારું પણ પુણ્ય થઈ ગયું હતું, આથી જ્યારે મેં
 જાણ્યું ત્યારે મારે તેમનો અભિપ્રાય માગ્યો અને જાણસાદિત્ય સજ્જનો
 સૂચના કરવા વિનંતિ કરી ત્યારે તેમણે કૃષ્ણ કે તેમ કરવાની તેમની
 ઇચ્છા છે પરંતુ હાલ પડિતજી સાથે તેમને દરેકજા સામના અમત્યની
 વાતચીત કરવાની દોવાથી નિગ્રંથે વાતચીત કરીશ આ મહિનાની આખર
 તારીખે તેમને આ સજ્જનોમાં ફરીથી મળવાનું થશે ત્યારે તેઓ શું કરે છે
 તે જાણકો સમજી જાવો તો આવના મહિને રજુ કરીશું.

વાતચીત ખતમ થવા માંડ મેં જોયું પ્રભુમ હશે રત્ન મામી ત્યારે
 મદદમાજીએ સામા દાશ જોડીને પ્રભુમ કર્મી !! આત્મ દેવ જેવા સવ
 પુણ્યને સરકારે કેદખાનામાં બે વર્ષ રાખી મૂક્યા એ જોઈ મને જ પેલી
 અમર કવિતાની બે લીટીઓ યાદ આવે છે કે

“Stone walls do not a prison make”

“Nor iron bars a cage”

અર્થાત્ પત્થરની જડ દિવાલો આત્મ સવ પુણ્યને કેદખાના નથી
 નથી નિવાતી અને લોખંડના સમીકાનાં પાળગ આત્મ મદદમાને મારે
 નકામું છે, કારણ તેમનો આત્મ તો સત્યે યુક્ત જ છે તે કદી કોઈપણ
 સજા આપી શકે એમ છે જ નહિ.

દરેક જાણક કહી મદદમાજીને ન મળી શકે કે કલ્પ સ્થિત ન કરી
 શકે અને એમના જાણકો મારે સદેશો મેળવવા પ્રયત્ન કરીશું ને તે
 જાણ કરીશું, પરંતુ તે દરમિયાન આપણને દરેકને તેમનો એક સદેશો તો
 જાણ છે કે—આપણે દરેકજા સુતર ઠાંગણુ લોઈએ, બની શકે
 તે વસ્તુમાં શીખણુ લોઈએ અને કોઈપણ સંજોગમાં આપણાથી
 વિશ્વાસની હાપમાં નહીં પડે. હાથે કાતેલી ને હાથે વણેલી
 ખાદીના કપડાં જ આપણે પહેરી શકીએ તેજ આપણા મદદ-
 માજી શાંત થાય અને તેજ આપણે આપણું ને દેશનું
 વધારાકિ કલ્યાણ કરી શકીએ.

—રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

સાહિત્ય સુત્રાર

બાળવિહાર—(સચિત્ર) રચનાર. શ્રી હાસરાણ વીમારાણ, મહિષ સાહિત્ય વારિશા-ચોથુ પુસ્તક સુરત-દિગ્ગત ૧૨ જાના, ૧૬ રીવલ ૧૧ પત્રી પના ૧૪૮-વિજ્ઞાનને સમગ્રી સચિત્રર અને ઉપરોચી સાહિત્ય બાલકો સરગદાથી સમજે એવી બધામાં આ પુસ્તકમાં વાળી રૂપે આપવામાં આવી છે.

આ ઉપરોચી પુસ્તક આપણી બાળાના અંત્ર બાલસાહિત્યની એક વલન નજીએકવધી રાખાતુ પ્રથમ રહિતવુ પ્રથમ (pioneer) પુસ્તક મળી રહ્યાં અને તે બદલ સદસિક વીમારાણ બાલકોને અભિનંદન આપીએ છીએ છ અવિચલ સુદર પ્રાથમિક શિક્ષા સદિવના આ પુસ્તકનુ મૂલ્ય માત્ર ૧૨ જાના છે તે વલન વ્યાખ્યા છે

સ્ત્રી ભોધનું ચાર વર્ષનું બાળક—શ્રી. જીવનલાલ અપરસી મહેતા, ખીરમલા ૧૧૬, અમલાયા, મલ્ ૧૬ ૨) ટેમી ૮ પત્રી ૬૬ ૨૨૨૭ હામ્ ૫૯ ૨૮૫.

સુપ્રસિદ્ધ ઓમોના માસિક "સ્ત્રી ભોધ"ના ઇ. સ. ૧૯૨૩ના વર્ષના અંકો કાપે "બાળા" વિભાગ માં ને ૨૪ પાનાં ૧૨ માસે આપવામાં આવતાં હતાં તેને આ વાર્ષિક કચડ છે. જેમ તારાની કાવેલ છાંવો દોષ છે તેમ કોઈ બધા દોષ ત્યાં નાહકો તે દોષનાં જ એટલે આ મહત્ત્વ કાપે "બાળા" વિભાગ સલાહવાનુ મન વખાણવા લાયક છે અને તેના વિદ્વાન વત્રીઓએ એ મારે અસ મજલ રાખી છે. અમારા વાચકોને આ પુસ્તક મારે અને મજલુલ બધામજ હરી સરોધિ કાલજુ તેમજે લલાલમ જુ પલ્લુ જ એટલું રાખેલુ છે

પુખ્તદાર (સચિત્ર વાળી માસિક) તત્રી. શ્રી. અપાલામ શ્રી બરીયાળ, રોવન રસો, સુરત. વાર્ષિક સલાલમ ૧૬ રૂા આ સચિત્ર સુદર માસિકને રીકી જીવુ ચરેલુ જોઈ અમને બહુ આનંદ થાય છે "પુખ્તદાર" મહત્ત્વે અમલ કારી પ્રતિપા મેગરેલી હલો અને આ જરૂર

જા અંગ્રેજો ને અનેક વિદ્વાન લેખકોની મદદથી માસિકના રૂપે અને સાદ-
સિદ્ધ તરીકે જમાવી છે તે પરથી અનુમાન થાય છે કે તેની પ્રતિષ્ઠા
અસંભવ વધશે અને માસિકને દિર્ઘાયુષ્ક અને યશ હમ્મીએ છે એ.

દિગ્વિજય સૈન—સંપાદક—શ્રી. મુગશંક કિમનદાસ ઠાપડીયા સુરત,
વાર્ષિક લગભગ રૂ. ૨૦ આ માસિકને ૧૭ મા વર્તિ. ફેબ્રુઆરી ૧૨૮
વાર્ષિકના ખાસ સચિત્ર આ ક મળ્યો છે સૈન કામને આ માર્ગે ઉપરથી
છે જ પરંતુ જેનેતર કામને પણ એમાંના વિવિધ વિવરણોમાંથી પણ લાભવતું
મળે એમ છે કિત્તે પણ એવી સંખ્યામાં આપ્યા છે. આ અંગ્રેજો સૈન
કામના ને મદદનુ શુભચિત્રોએ અસદ્દશરની મદદનુ મળવગમાં અદ્યતન
આપ્યા છે તેમજ સચિત્ર પરિચય આપણને આ કામની ઉચ્ચ સ્વરૂપે
પ્રાપ્તિના ખ્યાલ આપે છે માસિકની અને ઉજ્જવલ ને યશસ્વી કારણથી
હમ્મીએ છોડે.

ટાઈસ્ટોનની ત્રણ વાર્તાઓ (માંડીવ નારાયણ માલ્યા પુસ્તક ૧૪)
ગાંધીવ સાહિત્ય મહિર-૧૮૦, કેળાપી, સુરત) પૂર્ણ માત્ર આના ૪.
સ્વરૂપે કામગી, સુખ, સ્વચ્છ અવનવું મુદ્દલ એ વિવિધતા છે. મહર્ષિ
ટાઈસ્ટોનની ૩ રચીત વાર્તાઓ મદદમાં મળીછો કરેલો અનુવાદ-૧)
સિવાયાળની શોધ, (૨) પ્રેમા પરીક્ષા લેખ અને (૩) છવન ફોરી એ
આ ચોરડીમાં આપેલ છે તથા વાર્તાઓ અત્યંત નોંધક અને નાનાં મોટાં
સર્વેએ વાંચવા લાયક છે આવી પુસ્તકનાં પ્રકાશનોથી સુખરાવી જનમમાંજને
નફા ફાવેલો થાય છે એ દ્રવે સિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે ને તેથી અને આ
પુસ્તકને સર્વ આચાર આપીને છતાં કંઈ નયમ છે ?

મહાત્મા ગાંધીને પુસ્તકો—૬૫૪ કાદવ ૧૬ પત્રો કદના
૧૮ પાનાના આ પુસ્તકની કિંમત ૮ આના છે પ્રકાશક વર્ષમાત્ર અને
સન્સ પાલકુની દ્વારા જલ્દન, મુલક ન ૩ કી અનુદાન સતીર ઇલા-
હીમ નામના ૩૨૦ અનાની એક ભરસાથી આપેલ 'અવધાન' સેલીમાં
મદદમાંજના છુટકારાના પ્રમમ નિન્તે લખેલુ લખાણ આ પુસ્તકમાં છે.
તેમાં આવના પ્રાધાન્યના મોખે છે. પૂણ પર રેડીયો દેવતા મળીછી
છત્રી આવી છે

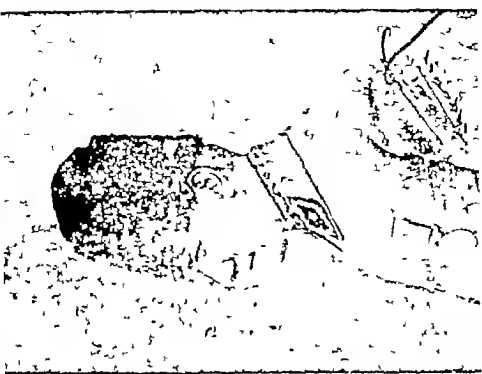
જગતના મહાન પુરુષ—સસ્તુ સાહિત્ય વર્ષિક કાર્યાલય, અ-
વાલી વિવિધ એવમાળના વર્ષ ૧૨ (સ ૧૯૭૮)નું પુસ્તક ૧૪૨ થી
૧૪૪ કદ રોપલ ૧૬ પત્રો પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૭૫, સ્વરૂપે કામગી, સ્વચ્છ
ઉપર, નાંક કાપડી પૃષ્ઠ મુલ્ય રૂ. ૧૧.

ગુજરાતી સાહિત્યમાં નવપુત્ર દેસાઈ સાહિત્યમાં અગ્રણ્યને પણ રસ હોતા હતા અને મદનના આંધીજી, હસનના મુલ્યકામ અને ચિત્રમય રસ સાહિત્યનો જનસમુદાયને સ્વાદ સમારે છે. આ દેસાઈ મદનના અ. કિવંદ, અને સસતામાં સરતી કિંમતે સૌથી વિશેષ ઉપયોગી મંથો ગુજરાતી પ્રજાને ચાહે ધરવા માટે ઉપયોગી સંસ્થાવળી સ્વામિ મિત્ર અખંડાદિ એમના રચન સર્વ પ્રેમ છે એ નિર્વિવાદ વાત છે.

સ્વામીજીએ પેતાના વર્તનથી સિદ્ધ કર્યું છે કે સંસ્થાને સમૃદ્ધિવાન બનાવવાને બાંહે મુજરાતી સાહિત્યને સમૃદ્ધિદાયી બનાવવું એજ એમનો મુદ્દતેજ છે. આ પ્રયત્નમાં આથી વધારે સારું પુસ્તક આપેલું પ્રકર કંઈ હશે. દિલ્લી ૩૦ કરોડ પ્રજાના હાથમાં અને જામવંશની હાથે સંસ્થાનોના માનવીના મદન નર મદનના આંધીજી વિશેષ આ પુસ્તક છે. તેમાં કુનિયાના શુભ શુભ વિદ્યાનો મદનમાં અને માટે શુ ધારે છે તેનો સંચય કર્યો છે પ્રત્યેક ગુજરાતીના ધર્મ આ પુસ્તક હોવું જ જોઈએ.

દ્વંદ્વી વાર્તાઓ સંગ્રહ ૩ મા—ઉપલી જ સંસ્થાની ઉપલી જ પ્રયત્નમાં વર્ષ ૧૩ (સ ૧૯૭૯) થી પુસ્તક ૧૪૫ થી ૧૫૭ થી ૪૬ જાણ વિશેષ ૧૨ મુજમ પછી સંસ્થા ૨૭૪૫૫૫ પાક પૂરું, કિંમત રૂ. ૧૧ આ ચોપડીનાં પહેલા ૨૦૮ પાનામાં ૧૨૮ પાના “કાળુ માતા અને સદ્ગુણી પુત્રી” નામની એ આખી વાર્તાઓ છે ને તે પછી નાગોના પાનામાં બીજી દ્વંદ્વી વાર્તા છે અને ૨૦૮ પાનાનાં પાનામાં મુદ્રિત રાસી કવિ શેખ સાદીના મર્તાતમ મુસ્તિસ્તાનનું અધ્યાન-ર આપ્યું છે ને આ આખા પુસ્તકની કિંમત આ અધ્યાન-રથી નવજ વધી જાય છે.

સ્વામિ વિવેકાનંદ-મિત્રના સદુપદેશ આમ ૧૦માં શાખોગ—ઉપલી જ પ્રયત્નમાં પુસ્તક ૧૫૪ થી ૧૫૬ થી ૧૫૭ થી ૪૬, પૂજા ૨૮૦ પાકુ કાળી પૂરું, કિંમત રૂ. ૧૧ આ ૧૦માં આમમાં સ્વામિ વિવેકાનંદ અમેરીકામાં અપેક્ષા ઉપયોગી જગ્યાએ, તથા પાતળ સંગ્રહ સ્વામિની દિગ્દર્શનનું આસ્વાદ્ય આપેલું છે. સ્વામિ વિવેકાનંદ આ જમાનાના એક સમર્થ કમંચોનો દના અને તેમના સદુપદેશ મનન કરતાં સાચક હોઈ સ. સા. જ દર્શાવેલ આવા પુસ્તકોના પ્રગટન માટે જોઈતું અભિનંદન હાથે કોરૂ આપું જ મનાવ.

ਪੰਨਾ ੨੨ ਅਤੇ ੨੩

મિશનના અધ્યક્ષ ડાહ્ય

શિયાળું હતા હિંદીમાં રાજકર્તાઓ

અધ્યક્ષાનીસ્થાનના અમીર અમીરજીજીજીજી

ચિત્રાનાં યોગબાણુ

આજી બંધના પૂઠાપર સુંગસના વાલકેમરપર રહેલીએ નાનકડી તદુરસ્ત મુજરાતી જાલિમનુ નાનકડું કાચામિત્ર આપેલું છે. સફળતામાં પોતે ૩૦૫ની સામે દેશબંધત મેલનાના હજારવ મેલકાની તથા “બોબે ફુનિક્સ” છાપાના સુપ્રસિદ્ધ માણ અધિષ્ટિત બેન્જમીન દાર્નિંગમનુ મિત્ર છે. હિન્દી વડી ધારાસભાએ તેમ જ મુંબઈ ઇલાકાની ધારાસભાએ મેલનાના હજારવ મેલકાની હાલ દેશમાં છે તેમને બેઠી મુકવાનો ફરિયાદ પ્રસાર કરેલો પણ સરકારે એ ફરિયાદો અમલ નથી કર્યો અસંખ્ય મુંબઈના અવનરિ થોડીક છુટકાટ મૂકી છે, પણ હજી મેલનાના દેશમાં જ છે ધારાસભાના ફરિયાદો ટૂંકી કિંમત નોકરશાહી કરે છે તેનો પગલા આ પરી બાતી રહે છે. બી. દાર્નિંગમનુ જાતે એક અંગ્રેજ છે પણ તેમને હિંદુઓની જલુ જ દાઢ છે. તેમને હિંદુસ્તાનમાંથી મુંબઈ સરકારે આજે પાંચપાંચ વર્ષે થયાં દેશપર કર્યો છે. પ્રજાના ઘોર વિરોધ છતાં હજી આ ફરિયાદો બેઠી સેવરો નથી વડી ધારાસભાએ ફરિયાદો કરી તેમને બેઠી મુકવા ભલામણ કરેલી પણ મુંબઈ ઇલાકાની ધારાસભાએ ખુબ અટકાવ કર્યો નાથી તે ફરિયાદો પાછી ફરતી અને તેથી આ આજે અને આજી અંગ્રેજ અંગ્રેજોને કર્યો હજી અંગ્રેજ અંગ્રેજ જ નોમવવાનો રહ્યો છે

પાન ૩૩૭ની સામે આ સાથે મિલારત પર આજીતને સમતાં બે ચિત્રો આપ્યાં છે. ટર્કીના સુલતાન નામદાર અમલદાર મજાહમાનને ટર્કીના ભાગ્ય વિધાતા નામદાર કમાલપાશાએ પદ્મપદ્મ કર્યો છે અને સુલતાન હાલ સિવદુલ્લાહમાં રહે છે તથા તેમના સાહેબાઓ પણ મુશાપમાં રખાઈ છે ટર્કીનો રાજસભાએ સુલતાનને નછવું સાલીમાણુ આપવાનું ફરિયાદો તેણે હવે બધું કર્યું છે આ સુલતાનના પદ્મપદ્મ થયા સાથે ફુનિક્સના એક મહાન રાજવરનો ફરિયાદના અત આપે છે ફુનિક્સ વરનો છેલ્લો બર્મન કમર હોલમાં ફરિયાદો આપે છે રોમનો વરના હાલ ને બેવકુલ રહિ-
 ૫૧ જાર નિકેસાસ બીજાને તેની પ્રજાને કુવરના મોતે મારી નાખ્યો હતો અને ઓસ્માન ટુમ્સર્મ વરનો છેલ્લો રાજા મહા ફાત્મ બેસર પણ પૈસાને મારે ટમવગતો માર્ગે સાબી મેલ મોસના રાજાને પણ સાત મારીને પ્રજાને મોડી મૂક્યો છે ટર્કીના ઉસ્માન વરના અધીશનો સૈમજોના અમલ આજે

પુરો વાવ છે. ટર્કીના નામદાર પામદર સુલતાન અને ટર્કીના પ્રજાસત્તાક
રાજ્યના હાલના પ્રમુખ નામદાર કમાલપાશાહનાં હાથચિત્રો અને આપેલાં
છે. તેની પાછળ અફઘાનીસ્તાનના અમીર નામદાર અમાનુસ્તાહ ખાનની
છબી છે. નામદાર અમીરના અમલ દરમ્યાન અફઘાનીસ્તાને બહુજ સરસ
પ્રગતિ કરી છે અમીરના રાજ્યમાં દિલ્હો પ્રત્યે સારૂ વર્તન રખાય છે.
હાલુકમાં દિલ્હો સરી આબાદી લોકોએ છે જેટલું જ નહિ પણ કાબુલી
શરકરમાં પણ ઉંચે હોદ્દે દિલ્હો બીસાને છે. ગૌલધની ઇસ્લામી અફઘાનીસ્તાન
નામાં સખ્ત મનાઇ છે અને સ્વદેશી ચળવળને અમીર ખલ્દુ દેવેજન આપે
છે. અમાનુસ્તાહખાનનું જીવન ચરિત્ર હવે પછી અને આપવાના હોય.

તે જિંદગી સાથે ધ્યાનના હાથ પા બાદ કપેલા ઇસ્લામી શાદનું ચિત્ર
છે શાદને વિદાયત બહુ મઠી મધું છે વારવાર તેજો ચારિત્ર જાય છે.
તેથી ધ્યાની પ્રજામાં બારે ખજમજાટ ક્ષેત્રો અને શાદનું પાંખડું પકડી
તેમને હાડી મુક્યા હાથ વેપન્ય એક નાના જાણક શાદનપાને માદી
આપેલી છે.

—પુણ્ય દિન આજ—

(કિદવાણ)

પુણ્ય દિન આજ હિન્દી મંત્રાં પ્રભાત !

હવે દારવા રસીધા,

આજ સુખસાજ ખીલા,

આજ ઉર રાજે રજિયાત ! પુણ્ય દિન.

અવેસર આજનો અમુકો,

ઉપરમે રાખ્યો પ્રિયો,

પીલી વધમી પેરી રાત ! પુણ્ય દિન.

સુમત્ર સેવવા સમાજ,

પરમ પામવા સ્વરાજ,

જૂનો વિદ્યુતજાળ ! અધિમાત ! પુણ્ય દિન.

જાન્યવાન મંત્રજાળ આજ.

નિવેદન

કનકમહાળા-નવા સવાલો—જગતની તમામ લીધે કનકમહાળાની હરિશ્ચંદ્ર પરિણામ આ અંકમાં આવી રહ્યું નથી તે આવતા અંકમાં આવશે. નવા સવાલો નીચે પ્રમાણે છે (૧) એક મેવાવાળાને એ ૧૨ આના આખા અને સત્તર વેળાવાં લીધાં. પણ તે નહીં નાનાં લેતાં એટલે તે એને કશું કે ૨ વધારે એ જ કિંમત (નાર આના) પેટે. આજ તેણે તે આખાં એ સંતરે અઠાઈ અને એટલી રકમે કપન (૧૨) લેમે પડ્યાં લેતાં તે કરતાં હવે તે ૧ આના કમલી કિંમતે કપન (૧૨) લેમે પડ્યાં ત્યારે કહો કે નાર આનામાં એ જ્યાં મળીને એટલાં સત્તરે ખરીદ્યાં ? જવાબો—પોશ્ટમાર્ક પર જ ને તે તો સમજાઈ જાય છે. ૨) અને બીજા હમેશ પ્રમાણ. જવાબો બી. નામદાસ ઇ પટેલ, કિસનરાઈ, મલાઈ, બી. બી. સી. આઈ., એ ધીરનામે મોકલવા.

સુધારો—મયા મહિના (એપ્રિલ ૧૯૨૪) અંકમાં પાન ૨૭૩ થી પાન ૨૮૦ એટલાં જુદાં જાણવાના રહી ગયા છે તે તેને નહીં લુપ્ત થઈ ગયેર ખબરતાં ૮ પાનાં આવી ગયા છે. એક ગભીર સરવસુકાંડ એ પરિણામ છે તે તેને માટે વાંચકોની કૃપા વાંચકોને છીએ. અને કહી આવી રીતે ગહેરખગરો સમાવૃત્તિ બહાર હોવા નથી તે તેની પ્રતિ સંજ્ઞા મળવા નથી. હવે પછી તેમ ન થાય તેની મજાજ રાખવામાં આવશે. તેજ પ્રમાણ—પણ અંકમાં પાન ૩૧૬ ઉપર જે કોઈ અને મંડરાતુ ચિત્ર છે તે લુપ્ત થઈ ગયું છે તે ખરી રીતે કશું નોંધવું. આ કૃષ્ણ માટે અને ખરેખર દિશ્મીર છેએ. અત્રાસ પ્રુ વાંચનારના જુલથી આ જાણના પાન ૩૩૩ ઉપર એટલી મળતાં પાંચમી લીટીમાં "મયા" લીધે છપાયો છે ત્યાં "મયા" શબ્દ વાંચરો.

જાણવતા અંક

જાણવતા હો! મુદરતા વરલો સદા—સ્વર્ગસ્થ નસિની
કંતવનું એક અપ્રકટ કાવ્ય.

દાથીના ઉખાણા—સિમીત—મી જમન્ત મોરબી નીચાસી, કેટલાક
નર્વા ઉખાણા રજુ કરે છે

એક નિર્ણય—સહનેલ આપનારી એક જલ્દન સરસ રસમરી વાર્તા
શબ્દમાર અને વાપ—ક મિત્રો સાથેની જાળો પુર ઉત્તમથી
વાંચે એવી મુદર વાર્તા.

બાલ શ્રીમાતા—સરસાદતુ પાણી પીવાથી આપણે માંદા કેમ પડીએ
છીએ? આશ્વાસના વારા કેટલા છે? વોંછી કરો ત્યારે શું કરવું? વિગેરે
રસમય સવાલોના સાચાં સરળ અને રસમય જવાબો.

જે.એ.—મો પર સીમક વાળા આ વિચિત્ર જનાર સમયે જાણવતા
જોગ હોઈએ. (સચાત)

“બેરનકી વાત કેંદુ”—પેટ પાડીને દસાને એવી નવાજ અદ્ભુત
જાજખાની નવી વાર્તા.

આમાની મુસાફરી—દસ મીત્રો સાથેની પ્રવાસની જાણવતા જેવી
હોઈએત મી, માધવજી મોરખનદાસ રજુ કરે છે.

સાબરનો પડછાણો—નાના જાળો મારે એક મુદર સચિત્ર વાર્તા.

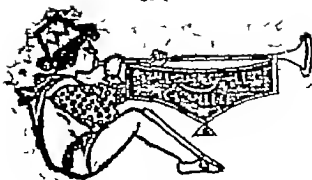
સિમેરો—રામતા આ જમખસિદ મદ્રાસ વંદાની જાણવતા જેવી
સચિત્ર વાર્તા મી. જમન્ત વરલનિવાસી રજુ કરે છે

નેપોલીયન બોનાપાર્ટ—નેપોલીયનનું મવિતામાં જીવન રજુ કરવું
એ નાનારૂ સચિત્ર કાવ્ય, રચનાર થો. વિ. ધ. આલસાધી

મુનદા—પ્રાચીન પુરાણોની એક જાણવતાને જાણવતા વાર્તા
છાપે સા આલ બલવંતા—મી. ચંદ્રકાન્ત જોશી ઉત્તમ આવ-

નાઓથી ભરપૂર એક જાણવતા સચિત્ર કાવ્ય
એ ઉપરાંત બીજા કાવ્યો અને નેપો સગવડ મુજબ અપાશે.

કુપ્ય.

મહિ શા મળકે	.. શ્રી મોહિનીચંદ	... ૩૦૫
મારત વર્ષ	.. શ્રી માધવરાવ બા. કર્ણીક	.. ૩૦૬
ઠાવજ (સચિત્ર)	.. શ્રી હસનજી મ. દેસાઈ	... ૩૦૭
મારા મામા	.. શ્રી દુર્વજી બા. બેવી	.. ૩૧૧
જાગણી	.. શ્રી. જય વિજય	... ૩૧૫
ભોળાં શુભકાં	.. શ્રી ચંદ્રકાન્ત મ. જોશી	... ૩૧૭
વીરમના રતનજી	.. શ્રી ત્રિભુવન મો. જાસ	.. ૩૨૭
પુણ્યલિ જાળ	.. શ્રી ચંદ્રકાન્ત મ. જોશી	... ૩૩૮

વાર્તા-સંતિહાસ-વિનોદ

સી હઠ (સચિત્ર)	.. શ્રી રત્નમેજી ર. લાડ, શ્રી એ.	૩૦૪
મરખનો હીચકો (સચિત્ર)	..	.. ૩૧૭
મદમદ મીઠની અને દેસી	.. શ્રી. વિ. મ. આવશ્યતી	.. ૩૧૪
સી હ અને જાગેરા	.. મહેન નોસાહી પીલાં (સચિત્ર)	... ૩૧૬
કેરેની કુચીઓ	.. શ્રી હ. પ્ર. જાગ. શ્રી એ.	.. ૩૧૮
જુદિ જળતા પ્રસો (સચિત્ર)	.. એલ એલ. શ્રી (સચિત્ર)	૩૧૮
		... ૩૧૨

વિજ્ઞાન

ખાલ જ્યાસા	.. રત્નલક્ષ્મી નાનાલાલ લાડ	... ૩૨૫
	.. ચારિત્ર્ય.	
કેનિન	.. શ્રી જાગેલાલ સ. દેસાઈ	... ૩૨૬
	.. પ્રાસંગિક	
મદાત્માજીની મુલાકાત	.. રત્નલક્ષ્મી નાનાલાલ લાડ	.. ૩૩૦
સાહિત્ય સત્કાર	..	... ૩૩૪
ચિત્રોની ઝોળખાલુ	..	... ૩૩૫
નિબંધ	..	... ૩૩૬

ખાસજીવન

તનોએ—રમણલાલ નાનાલાલ શાહ અને યુનીલાલ કુબેરદાસ શાહ

અવસ્થાપક—નાગરદાસ ધ. પટેલ

અગત્યના નિયમો—(૧) ખાસજીવનનું લવાજમ વાર્ષિક રૂ. ૭ છે છુટક નકલના ૬ આના, તે પરદેશ માટે વાર્ષિક રૂ. ૪ છે (૨. ખર્ચ સાથે) (૨) ખાસજીવન દર માટેને ૧૫ મી તારીખ સુધીમાં પ્રકટ થાય છે. (૩) આદેશોએ પત્રવ્યવહાર વખતે પોતાનો આદેશ બંધ (નંબર) બહુજન લખવો જોઈએ. લેખકોએ તેમ આદેશો સર્વેએ પત્ર વ્યવહાર કરતી વખતે જવાબ માટે દયાલની દીકરી કે પત્નિ (દાદી) મોકલવું જ જોઈએ. (૪) ખાસજીવન માટે મોકલવામાં આવતા લખો પૈકી જે લેખો નિષ્પ્રયોગી જણાય છે અને જેની સાથે મોકલનાર શીરનામું તથા લેખ પાછો મોકલવા પુરતી દયાલની દીકરી નથી લેતી તેનો તરત જ નાશ કરવામાં આવે છે

પત્ર વ્યવહારનું શીરનામું—લવાજમ મ. એ. ધી મોકલવા માટે નવા આદેશ થવા અથવા અથવા તે બંને ન જવાની ફરીયાદ વિગેરે કરવા માટે પત્ર વ્યવહારે ખાસજીવન કાર્યાલય—મહાદ. શા.ખા.—અવસ્થાપક નાગરદાસ ધ. પટેલ, કિલનરોડ મહાદ. બી. બી. સી. બાઈ. એ શીરનામે કરવો તે સિવાયનો તમામ પત્રવ્યવહાર વિગેરે—ખાસજીવન કાર્યાલય, કાલ્યાણદેવી, ગાયવાડી મુળાઈ ન. ૨ એ શીરનામે કરવો.

ધનામ માળા—અગત્યના નિયમો—(૧) ધનામ માળાનો સર્વ પત્ર વ્યવહાર મો નાગરદાસ ધ પટેલ, કૃષ્ણ કુદીર, કિલન રસ્તો, મહાદ. બી. બી. સી. બાઈ એ શીરનામે જ કરવો (૨) ૧૯ વર્ષની ઉંમર સુધીના તમામ બાલકો (લોકલ કે બહારીબો) આદેશ દોષ મા નહિ, તે પછી ધનામ માળાની દારદાઈમાં મામ લઈ શકે છે અને એક જ પાકીટમાં બેક ધરના તમામ બાળકો પોતાના જવાબો મોકલી શકે. (૩) જ્યાં જ્યાં જવાબો દયાલના કાર્ડ પર લખાય ત્યાં પાકીટમાં ન લખવા

ખાસજીવનના એજન્ડો—મુખ્યધર્મો (૧) મી. વર્ધમાન અને સન્ધ, ન. ૧, પાશુપતી ગ્રામ જલ્દન, (૨) જી. આર. વનમાળીપતની કે, માંધી દિંદી પુસ્તક બહાર, ન. ૧૮૩-૮૫, જૂની બાકીયા મદન વાડી સામે, કાલ્યાણદેવી રસ્તો, (૩) મી. બેન. એમ. ત્રિપાઠી અને સન્ધ, પ્રીત્વેશ રસ્તો મુળાઈ ન. ૨, અને કરાચીમાં—કરાચી જૂન રોડ સ નેપીયર રોડ, રાજા બહર, છે. બે ટોળેથી છુટક નામે મળી શકે તેમજ, વાર્ષિક લવાજમ મરી આદેશ તરીકે નામ નોંધાવી શકાય.

દેન વિચાર મિ. મેસ જવાડીયા પક્ષા, મુસ્તમા મુળાઈ કિલનરોડ કાર્યાલયે બાંધુ. અને યુનીલાલ કુબેરદાસ શાહે, કાલ્યાણદેવી, ગાયવાડી મુળાઈ ન. ૨માંથી પ્રકટ થઈ

જરમન હરીફાઈ

આજકાલ જર-
મની જેમ સરતામાં
સરતી મીનો બના-
વી આપી દુનીયા
સાથે હરીફાઈ કરવા
જહાઝ પામુ છે તે
અમાલો અને આરી
જરત કામ દોડી
એને સરત અને
સાર કેમ મળે તે
માટે ઉપરાઉપરી પ્ર-
યાસો કરતા હાથમા
ખસી શીલ હરી છે
અને જાવો એકદમ
ખટાડી નાંખ્યા છે

સોનેરી તોલા ૧ના રૂ. ૨-૪-૦

રૂપેરી તોલા ૧ના રૂ. ૧-૧૪-૦

આગી ભરતના પાથેનીયર

પારી. નાનાલાલ ગોવરધનદાસ

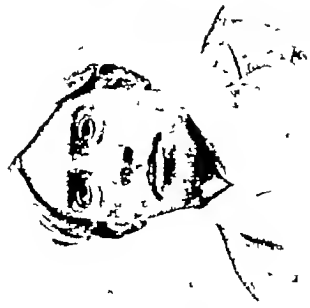
કબુતરખાના પાસે, બુલેયર, મુંબઈ, ન. રં

“માન્યવન” હોમમાં નિર્દોષ તે વિશ્વાસપાત્ર ના. ખ. થર છે

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ

વર્ષ ૪	{	માવજી	અંગારક
અંક ૧૦		૧૯૮૦	૧૯૨૪

પ્રભુની મુર્તિઓ

(૫૫૨)

ખરે ! વ્હાલાં પિતા માતા, લગિનિ ને શુભી શ્રાતા,
 અને મિત્રો હૃદય શાતા, પ્રભુની મુર્તિઓ સૌ છે-૧
 હળીમળીને સદા રહીએ, કહો કદ વેણ ના વડીએ,
 સદા હૃદયોદ્ધ ૭ ! કરીએ, પ્રભુની મુર્તિઓ સૌ છે-૨
 ખરી વાતો સદા કરીએ, કુપુ મનમા ન કંઈ કરીએ;
 હૃદય ખુલ્લું સદા કરીએ, પ્રભુની મુર્તિઓ સૌ છે-૩
 સદા મુખ સંપન્ન રહીએ, મોટી વાતો અમે કરીએ,
 સદા આનંદ રેલવોએ, પ્રભુની મુર્તિઓ સૌ છે-૪
 પી લો વ્હાલા ! તમે પી લો, અમારા પ્રેમનો પ્યાલો,
 પ્રભુના બાળ બાપાનો, ખરે ! વ્હાલા, તમે સૌ છે-૫

વલ્લભાલ જી પરીખ, બા.એ.

મેહુલાને

(સંસ્કૃત)

આવી જશે હોને ! મેહુલા !

આવી જશે હોને !

નિર્મળ તવ કંચન વૃદ્ધિ
વરસાવી જશે હોને;

અધિકાધિક ચળકન્ત દીપા
ટપકાવી જશે હોને.

મેહુલા ! આવી જશે હોને !

બરમીથી ઉકળાટ વધ્યો,
નવરાવી જશે હોને,

નાનકડા ખોળા અમ કંઠ
ભરાવી જશે હોને

મેહુલા ! આવી જશે હોને !

નાગલક્ષ્મી ન્દાશુ સૌ સગ,
ગોલાવી જશે હોને,

અતર અમ ઉલ્લાસ અધિક
ઉભરાવી જશે હોને.

મેહુલા ! આવી જશે હોને !

વૃક્ષતણા લીલાહમ પાન
બનાવી જશે હોને,

નાચુકડી વાદી રહે
ચિત્તલાવી જશે હોને

મેહુલા ! આવી જશે હોને !

પ્રજ્વળિત મોવિદ્ય આસર

પાલખડી

મારે બારણે સાગને. સોગા સાગરે,
 સામરે વહેરાવું રે સોનખાઈ બેનના.
 હું તો સામને વહેરાવું રે સોનખાઈ બેનના.
 ચાર બોલાવું ચાર સુધારીના બેટાને,
 પાલખડી ઘડાવું રે સોનખાઈ બેનની;
 હું તો પાલખડી ઘડાવું રે સોનખાઈ બેનની.
 ચાર બોલાવું ચાર રંગારાના બેટાને,
 પાલખડી રંગાવું રે સોનખાઈ બેનની;
 હું તો પાલખડી રંગાવું રે સોનખાઈ બેનની.
 ચાર બોલવું ચાર ચીતારાના બેટાને,
 પાલખડી ચીતરાવું રે સોનખાઈ બેનની;
 હું તો પાલખડી ચીતરાવું રે સોનખાઈ બેનની,
 ચાર બોલાવું ચાર બોધ કરા બેટાને,
 પાલખડી ઉચકાવું રે સોનખાઈ બેનની;
 હું તો પાલખડી ઉચકાવું રે સોનખાઈ બેનની.
 ચાર બોલવું ચાર ખીતારીની બેટાને,
 ખીતલડાં ખવડાવું રે સોનખાઈ બેનનાં;
 હું તો ખીતલડાં ખવડાવું રે સોનખાઈ બેનનાં.

મહાત્મા

માતા મ્હારી નમ્રમતા
શું હું વિસરું કે !

બીના કોરાં કરી ઉછેરો
શું હું વિસરું કે !

આખો દેહોતો સ્નેહ શેતા
શું હું વિસરું કે !

હાલરો હા ' મીઠાં બાતો
શું હું વિસરું કે !

બહાર ભઉ તો વાટ ન ભેટો
શું હું વિસરું કે !

એટા યાતો ચોક ન કરતાં
શું હું વિસરું કે !

' માની વસ્તુ લાવી દેતાં
શું હું વિસરું કે !

કહું વડ પલ્લુ તે હજી માતા
શું હું વિસરું કે !

મુજ જ્ઞાન કે જ્ઞાન કે હેતા
શું હું વિસરું કે !

ઉત્કર્ષતામાં જ્ઞાન કે હેતા
શું હું વિસરું કે !

શુભો ત્વારા ન મળ્યાય માતા
શું હું વિસરું કે !

નિઃશ્વાસ દેવા જાણો તેને
શું હું વિસરું કે !

નિઃશ્વાસ દેવી તું માતા
શું હું વિસરું કે !

માતાજી પરીજનમદાસ સાહેબ

હાથીના પગે હોરા બાંધી આપો—

હાથી રૂમઝૂમ ચાલે, પાતાળ પાણી કાઢે,
પાતાળ પાણી પાના, હાથીના પગે હોરા

હાથીને ખીસુ જમાડી આપો—

હાથી રૂમઝૂમ ચાલે, પાતાળ પાણી કાઢે,
પાતાળ પાણી સીસુ, તે હાથી જમે ખીસુ.

હાથીને સાટા જમાડી આપો—

હાથી રૂમઝૂમ ચાલે, પાતાળ પાણી કાઢે,
પાતાળ પાણી રાંતા, હાથી જમશે સાટા.

હાથીને લાડુ જમાડી આપો—

હા, મરચાં ખાંડ, તે હાથી જમે લાડુ

જયન્ત

સુંદ્રમાં સુસહુ કુંમ દેખાય છે ?

સસલાના સ્વાત્માર્પણની એક વાર્તા

[વખતાર—શમજુલાલ નાનાલાલ સાલ]

મુઝીન કાળમાં એક સસહુ, શિયાળ, વાદરો અને બગલો એ ચાર પ્રાણીઓ એક જગ્યાએ રહેતાં હતાં. તેઓ બહુ જ સફરુષી અને પવિત્ર હવન ગુજારતાં હતાં અને તેમની આ ઉંચી હાડગીની વાત ચોતરફ ફેલાઈ રહેલી હતી. કાશીન-જરીમાં પવિત્ર ગંગા નદીને કિનારે એક આશ્રમ બાધી તેઓ ત્યાં રહેતા હતા, અને ગરિબોને દાન દેતા, સાધુસતોને સદાવ્રતથી સતોષના તથા પોતે પણ અપવાસ વિગેરે ધર્મ ક્રિયા કરી ઉત્તમ હવન હવતા હતાં.

એક દિવસે સાંજને સમયે એક ગરિબ બિખારી અતિથિ વરિકે ત્યાં આવી અહર્યો, અને તેણે શિયાળની પાસે જઈ બિલાંની માગણી કરી. શિયાળે કહ્યું,—પધારો મહારાજ ! મને આનો આદર શિકાર મળેલો છે અને આપને હું હમણાંજ આ માંસ ચોરીને આપુ છું, અતિથિએ કહ્યું,—હું માંસ ખાતો નથી, અને એમ કહીને એ ત્યાંથી ચાલતો ગયો.

આગળ જતા મગલો શ્વાન ધરીને બેઠો હતો ત્યાં અતિથિ ગયો અને બહુની માગણી કરી બગલાએ માહલા આપવા જણાવ્યું પણ અતિથિએ કહ્યું,—મારે માહલા ભેજતાં નથી. એમ કહી તે ત્યાંથી પણ ચાલતો ગયો.

આગળ જતાં વાદરાની પાસે અતિથિ ગયો. વાદરાએ તેને કૃણ આપવા માગણી કરી. પણ અતિથિએ કહ્યું—મને કૃણ ભેજતા નથી. એમ કહી તે ત્યાંથી પણ ચાલી ગયો અને ત્યાં

સસહુ' બેઠું હવે ત્યાં તે બાવી પહોંચ્યો અને તેની પાસે શોજનની માગણી કરી.

સસહાણે 'હહુ'—તમે અગ્નિ પ્રકટાવો. હું હમણા તમને શોજનની ભેગવાઈ કરી દઉં છું

અતિથિએ અગ્નિ પ્રકટાવ્યો. બહાર એક મોટો પત્થર હતો અને તેવતાના તાપથી તે લાલચોળ થઈ ગયો. એટલે સસહુ' ઠંઠેરા મારીને તે પત્થર પર પડ્યો અને બીલકુ,—તમે હવે મને ખાઈ જાઓ, હું હમણા જ ચોકાઈ જઈશ અને માફ કરી મોકલ તમને જરૂર જ સ્વાદિષ્ટ લાગ્યા વગર નહિ રહે

પણ અગ્નિમા ચોકાઈ જવાને બદલે બધું ગુલાબના અત્તરની ઠંઠક અનુભવતું હોય એમ સસહાને મગ્ગની ટાંકક વળવા લાગી અને નવાઈ પામીને તેણે પૂછ્યું—આમ કેમ થાય છે? અગ્નિ ભેરથી પ્રકટાવો.

ઘેલીક વારમાં અતિથિની જગ્યાએ એક મહાત્મ પવિત્ર તેજસ્વી પુરુષ દેખાયો અને તે બીજા ઠોઠ જ નહિ પણ સાક્ષાત્ ઇન્દ્રદેવ હતા તેમણે સસહાને આશીર્વાદ આપી બહાર કાઢ્યું અને હહુ,—હે ઉત્તમ પ્રાણી! તારા અનુપમ સ્વાત્માર્પણથી હું બહુ જ સંતોષ થયો છું. તારો જન્મમરણનો ફેરો આજથી ટળી જશે અને તું સદાકાળને માટે ચંદ્રલોકમાં વાસો કરીશ. એમ કરી ઇન્દ્રદેવે સસહાને ચંદ્રલોકમાં વિદાય કર્યું અને આજપણ ચંદ્રમા શતના તમને જે સસહાનો આકાર દેખાય છે તે આ સ્વાત્માર્પણ કરનાર સસહાનો જ છે એમ નક્કી માનવું

પોતાની બહાલમાં બહાલી બીજને જતી કરનાર વીરલાઓને માટે સદાકાળ સ્વર્ગ મુખ નિર્માણ થઈ સુઠેલું જ છે અને આપણે બધાએ બને એટલો સ્વાયં ત્યાગ કરવો એ જ ખરું મુખ મેળવવાની ગાવી છે.

તોફાની બહાર

સકરો ! નામે એક એક બકરો હતો તે બહુ તોફાની હતો. જેને તેને શીંગડાં મારે અને નામાં છોકરાને તો વળી બહુ જ પડે. ગામની પાદરે નિશાળ હતી અને તેના વાઘમાં એક હીચકો બાંધેલો હતો. મનુ એક દિવસ હીચકા ખાતો હતો અને હતુ તેને હીચકા નાખતો હતો, એટલામાં પેલો સકરો બહાર ત્યા ખાલી લાવ્યો. (જુઓ ચિત્ર અ). મનુ અને હતુ તો બહુ જ બજારવા. એટલામાં તો બકરાએ ખાલીને પોતાના શીંગડા વડી હીચકાના પાટીયાને જેવી ટક્કર મારી કે હતુ અને મનુ બંને દૂર લઈને પડ્યા. (જુઓ ચિત્ર બ)

પણ હવે એક ગમત થઈ એ હીચકાના પાટીયામાં વચ્ચે જે જોળ બાકોરા હતાં અને બકરા બાઈએ ભરથી બ્યારે પાટીયાને ટક્કર મારી ત્યારે પેલાં જે બાકોરામાં તેમનાં જે શીંગડાં બરાઈ ગયાં. (જુઓ ચિત્ર ૩) મનુ અને હતુને હવે તો ખુબ ગમત પડી બાબુના ખેતરમાં તેઓ દોડ્યા ખેતરમાં આ બકરો વારંવાર તેના પાક ખાઈ જઈ નુકશાન કરતો હતો એટલે ખેતરના માલિકે શમા પટેલને મનુ હતુએ બકરાની વાત કરી કે તરત જ મોટું ડંખોડું લઈને તે હીચકા બાજળ બાવળો અને બકરાને મેથીપાક જમાડ્યો. (જુઓ ચિત્ર ૪) આથી રીતે તેની ત્રી કયા પછી ખેડુતે તેને કાઢી મૂક્યો અને બકરો પણ ફરીથી તે જગ્યાએ આવવાની જોઈ બૂલી ગયો.

વાંદરાની સેવા

કાર્વેંકરના સરકસનો એક વાંદરા હતો. તેણે એક વખત સરકસના ખેલમાં બહુ સારું કામ કર્યું એટલે તેના રખવાળે ખુશ થઈ તેને માટે સેવા અને ધીની મીઠાણાની તૈયાર કરી. પણ રખવાળ હતાવળમાં યાળી અધવચ મૂકીને જતો રહ્યો. એટલે સરકસનો એક કુતરો અને કાકાકોવો તે યાળી આગળ જમવા બેસી ગયાં. (ન્યુઓ ચિત્ર ૧)

પણ સેવા ગરમ ગરમ હતી એટલે થોડીક વાર રહીને ખાઇમુ એમ વિચારી કુતરો અને કાકાકોવો વાતો કરવા બેઠા. વાંદરાભાઈ તો હનુમાનજીના વચનાં તેમની આસાડી કાઢી આછી ઢાંચ ૧ ધીમે રહીને પોતાની પુછડી ઢાંચી કરી તેની આંટી ભેરવી સેવાની યાળી તેણે પોતાના તરફ ખેંચી લીધી, (ન્યુઓ ચિત્ર ૨) અને પછી પેલા કુતરો અને કાકાકોવો તરફ ફેંટીયા કરતા કરતાં તેણે દ્વેરથી અમચાવતી બધી સેવા ખાઈ નાખી. (ન્યુઓ ચિત્ર ૩.) આમ વાંદરાભાઈ પોતાની આસાડીથી સેવા જમી ગયા ને કુતરો ને કાકાકોવો રહી ગયા.

અને નરસિંહનામા

છે તેઓ એક જગાથી મુક્ત થઈ એમણે
ચાનમાં પાતાની અપૂર્વ શૌધિથી અને એ શૌધિ
બનાવેલા નારિક પત્રોથી બિરહો જાણી વધારો ઇધી
એક જાણી જાતના સ્થિતિ પુરુષો સ્થિતિ થઈ ગયા છે -

દીપ્ત સાહેબને માન પર માન આપવા મંજૂર છે. વર્તનાં દેવ
એક દેહાલેથી બીજા દેહાલે સદેહો પદોચ્ચાલ્યો ચોંટીને નોંટ
તે પદોચ્ચાલ્યો જાણુએ તે શૌધી કદમ્બ દત્ત. એક સ. ૧૮૫૨
કલકત્તામાં એક બાહર આખ્યાન વખતે તેમણે તે શૌધી લખાવેલી કરી
જવાબે દત્તે. પણ તેઓ દ્રવ્યના દેહો નહોતા તેથી તેણે પોતાની એ
શૌધિ પ્રતિષ્ઠા ન કરી. મહોનીએ એ શૌધીને જાણી પ્રચાર
કીધી અને તે અમર નામના મેજથી સંબોધી જાણી જાણુએ એ શૌધિ
પણી નાની મોટી શૌધિ કીધી છે એક જ વર્ષ એક સ્થિતિમાં કાય
જેવો પાસર્થક થાય અને તેજ અમુક સ્થિતિમાં મુકાલા દેખે પાસર જેવો
અપારસર્થક થાય છે એ શૌધિ આપે એમણે જાણીના સમયે આમજ
મુકી ત્યારે તેઓના અજાણતા પર ન રહે. વિજયના વર્ષે એમની
શૌધિની માલિકી શ્રી મિલિટન જેવા વિદ્વાન જર્મન સાયન્સનેચાર સાચી
ધારા વખતમાં એમણે એક મહાન શૌધિ કીધી અને આખો નિવામાં
અમર નામ એજણુ માણુએની જેમ વનસ્પતિને પણ મુખ દુનુ ગાન
દેવ ૬, - ને ગરબી, ચાલી અને વિજયીય દ્રવ્યોથી માણસના શરીર જેમ
વનસ્પતિને પણ અમર થાય છે માણુએ જેમ થાય છે તે પાસર,
માણુના વાસના જેવે જેને આપણે નિર્જીવ માનીએ છીએ તે વસ્તુમાં
પણ થાય છે. એવું દો કે નિર્જીવ માણુ જ વસ્તુઓમાં મેળવે છે.
એમને પણ જેવાં વિષમાં કદ નિર્જીવ નથી. આ પ્રમાણે એમણે મો-
ઝાઈ સામંત કરી જવાબુ ૧૧ અને આ નવીન શૌધિથી એમણે મુકાલા
જાણે દેખાડી આપુ કે દરજે ૧૧ રહેલા પૂર્વજ તાપિઓએ જે લખુ
છે તેને આપણે જાણનાથી વસવા દેવા, દેવે એજ જાણુ પર દે છે. એક
મે. ૮માં વનસ્પતિ દેહો વધે છે એ દેખાડવા એમણે એક સમસર્થક વસ્તુ
તેજા ૧૧ છે આ મનથી જેનીચાડીને યજ્ઞો સામ થાય એમ છે. ફો
જાતના આતરથી દેહો દેવો મે એ આ મનથી તરવ સ્વાર્માં આવી જાય છે
જાણી જાણુએ પોતાનું જાણુ અમુક સમયે શૌધિને પાછા માણના
નિવાસ રહે છે. એ જાણનો પ્રચાર કરે એ પણ એમનો સદેહ છે

નવિન શૌધ હરી 'ભાવદાર' મનાવી રૂપના પશુ તેમણે હરી કીધી નથી. ઉચ્છ્રુ સરકારી નોકરી હરી કમાવણા સાખ દોઢ સાખ રૂપિયા ખર્ચે તેમણે કલકત્તામાં ઈક વિદ્યાનલાળા બધારી છે જેમાં તેઓ યાત્રીય શૌધ-મોળેલુ વિદ્યાર્થીજિને શિક્ષણ આપે છે.

જમદીયની પ્રાદેશવાની અને વિદ્યાર્થીની વાતો કરતા તેમના બાળપણની વાતો બાળકોને અને તે સ્વાભાવિક છે. એવી એક બે વાતો અને કહરી મેં આ છે.

જમદીયની અવસેકન સક્તિ જમપણમાં ધણી લીન હતી. કદાચી જીવનુ મેં તે તે કહેલું જનાવી-આરે જનાવી-મેમ જનાવી-આં જનાવી વગેરે પ્રશ્નો મૂકી તે પિતાને ગુસ્સાવી નાંખતા. આગીજા કીડાના સરીરમાં રાતે પ્રસન્ન આપવાની જે સક્તિ પ્રભુએ આપી છે તે વિષે તેમણે પિતાને પ્રુછ્યું તારે તેઓ સંતોષકારક ઉત્તર કદાચ ન કહ્યા. બાળ જમદીય મોઝ્યા 'આ સક્તિ આ છત્રકીને પ્રભુએ કેમ આપી એ જો કે આજે ન કહી શકેએ તે પણ તેમાં સોન્દર્ય જોષ આપણને આનંદ થાય છે એ કદાચ મેં કહ્યું નથી.' સદિ સોન્દર્યને જારીકણથી જોષ તેની મોટાઈ 'સમગ્રવળી' તેમનો સ્વભાવ આ પરથી જણાય છે.

જમદીય જમપણમાં જડુ સાહસિક હતા. મેંડા પર મેંસવાનુ એમને જડુ મમત્ત રિક્ષાખીમાં પમ મેંડાયા. વગર તેઓ મેંડાને ધણીવાર જારી મેંસતા. મેંડાની સરતોમાં પણ તેમણે ધણીવાર મેંડા દોડાવ્યો હતો.

જમપણમાં બાળકો મેંડા ધણી અટકાવતો તે હોય જ છે. જમદીય પણ તેવા જ હતા. એમના હાંડોમાં રોજ પશિંવ પૂળ કરતા. આ પૂળમાં માટીના મહારેવ જનાવી હથેલીમાં રાખવા તથા તેમની પૂળ કરી પછી તે મૂર્તિ નીચે મૂકી એમ કમ હતો. એક હાંડો પૂળ ચાલુ હતી અને હાંડોમાં હથેલીમાં મૂર્તિ રાખી આંખો વીંચી ખાન ધરતા હતા. 'બાળ જમદીય એ મુર્તિ કાપથી લઈ લીધી અને પલાખન કરી 'અપે' આવી કંઠથી એડોધી ચીડાઈ તેમની જા તેમને વહી આપી તેમને માફુ લાગ્યું' અને તે શેરડીના ખેતરમાં મેંડા આ ખેતરમાં મેંડા દિવસ પર એક વધી ત્યાંના રમવાળને મારી નાખ્યો હતો. એ જમદીય જાણતા હતા તે પણ જ્યારે અમરાના વગર તે ખેતરના મધ્ય ભાગમાં મવા પણ ત્યાં વાંધુ પુષ્પવુ સાંભળી તે અમરાના અને પાછા ફર્યા તેમની માએ તેમના આવતાં મુઠી આગળ ખણી નહોતુ અને ટીકરને પાએ આવેલ જોષ માવાનો હરમ માંધે નહી, અને જમદીય તે દિવસથી માવાનો પ્રેમ સમજ્યા.

આનો અનાડી છેકરો, આમગ જતાં મહાનુ યાત્રાવેલ વધી અને આખા જમમો પોતાનુ તથા પોતાના દેહનું નામ કાઢ્યું એમ કહેવુ ધારુ હતું ? ખરેખર પ્રભુની લીલા અમાધ છે !

હોદ્દરમાં આપણે નવી ટાંક-નીચ-મોઢામાં ખોલતાં પહેલાં તેને પાણીમાં ફેંક બોળીએ છીએ ?—મજા બોડા હોદ્દરમાં નવી ટાંક નાખતાં પહેલાં તેને મોઢામાં નાખે છે જલવા પાણીમાં ઘેડીક વાર બોળા રાખે છે આમ કરવું ફેડીક રીતે જરૂર છે. નવી ટાંક વાને હાથમાં લઈને જોશો તો જણાશે કે તે જમડી ન જામ માટે તે પર ચગ-કવ પોલીસ કરેલું છે. એ પોલીસ ચીકણુ તેલીયુ હોય છે હવે આપણે જણીએ છીએ કે તેલ અને પાણીને જાપે માર્કુ વેર છે. સાચી રીતેમાં પાણીમાં નાખીને બનાવેલી હોય છે એટલે ટાંકની ધાતુખતુ ચીકણુ પોલિસ બટું રહે અને સાચી જરાળર ટાંકમાં આવે માટે આપણે ટાંકને પાણીમાં પલાળીએ છીએ જલવા મોઢામાં રાખીએ છીએ આપણે ઉપર યુજન ન કરીએ તો પણ ટાંકથી લખાશે તો ખર જ પણ તે જરાળર નહિ લખાવ. સાચીના પાણીથી ઘેડીક વારમાં પોલીસની ચીકણુ સાથે થશે ત્યારે જ જરાળર લખાશે.

આકાશના મોઢા આપણાથી કેટલા દૂર છે ?—પુખાં મેઘ-નમાં કે પાની જમડી જગર અમાસી ઉપર હમા રહીને આકાશમાં આપણે નજર કરીયુ તો જણાશે કે મદ, સર્ક, તારાઓ વિશેષ આપ-ણને જણ દૂર નથી જણાતા અને જણે બીજા કરતાં કે આપણે તેમને પાડી તપાસે એટલા નજીક તે લાગે છે. પરંતુ ખરી વાત એ છે કે

જનત આશામાં આ મહાન મહેા એવા તો મોટા છે કે આપણી આખી પૃથ્વી તો તેની આમળ બુધરે રમવું જમ્યું ગણાય આપણી પૃથ્વીથી આવકા મોટા કદના એ મહેા દેવતા છતાં આપણને તેમનાનકડી ટીપ્પી કે શળી જેવા જ માત્ર લાગે છે તેવું કારણ એ છે કે એ મહેા કમનામાં પણ ન આવી ચડે એટલા દુર છે. તમે કદાચ પૃથ્વી કે તે કેટલા માઇલ દુરે છે ? તો તે સગરમાં પણ મોડેમો જ્યાં ન આપી શકાય એટલા નધા તે દુર છે એટલું જ જામે કહી શકીશું. નીચેના કાખલા પરથી તેઓ કેટલા દુર છે તે તમે સમજી શકશો—

જામેએ આમળ ઉપર જણાવ્યું છે કે પૃથ્વીપરથી ખીજા મહેાપર જવાને માલુમ જાત પાસે કોઈ પણ સાધન નથી. છતાં આપણે ધડી ભર ધારી લઈએ કે એક એવી મોટર તૈયાર થાય કે જે ૧ મીનીટમાં ૬ માઇલ અર્થાત્ કલાકના ૩૬૦ માઇલની ઝડપથી ચાલી શકે તેમાં બેસીને આપણે આપણી પૃથ્વીપરથી આશાદના ખીજા મહેામાં જવા નીકળીએ તો ઉપરની પ્રગટ ઝડપે જવા છતાં આપણને જુદા જુદા મહેાપર પહોંચતાં નીચે મુજબ વખત લાગે—

પૃથ્વી પરથી	અંદા	ઉપર જતા	પદ દિવસ લાગે
"	મગળ	" "	૭૬ વર્ષ
"	બુધ	" "	૧૧૦ " "
"	શુક્ર	" "	૧૮૭ " "
"	શુક્ર	" "	૫૦ " "
"	બ્રહ્મરૂપિત	" "	૪૭૦ " "
"	શનિ	" "	૭૪૦ " "
"	કુરેનસ	" "	૩૧૬૦ " "
"	નેપ્ચ્યુન	" "	૫૦૫૫ " "

પણ આ તે, મુખ્ય મહેાની વાત થઈ, આપણે આશાદના જે વારા જેમને બીજે તે પૈકી નજીકમાં નજીકના વારો કેટલે દુર છે તે તમે જાણો છો ? તમે જાણો નવાઈ પામશે કે આપણી આપણી નજીક રહેવાવા વારા પૈકીના નજીકમાં નજીક વારો ઉપલી ઝડપે જવા છતાં ૪૦,૦૦૦,૦૦૦ વાર કરોડ વર્ષ લાગે એટલે ગમે દુર છે

લજનાર—શ્રી અભિલાષ સવસમભાઈ દેસાઈ

આપણે અનેક તરેહનાં રંગીન કાપડો વાપરીએ છીએ કોઈ કાપડનો રંગ દાઢો, કેટલો લાલ, કોઈનો લીલો અને કોઈનો પીત્તો હોય છે એ રંગ કાપડનું સ્વરૂપ બનાવીને તેના ઉપર ચડાવે છે, અથવા સુવરૂપ સર્જે કાપડ વહીને તેના ઉપર પણ રંગ ચડાવવામાં આવે છે એ રંગીન કાપડ વાપરવા માટેના પછી કેટલેક રીતે કોઈક રંગો જતા રહે છે ને રંગ કાપડ ઉપરથી જતો રહે છે તેને કાચો રંગ કહે છે, અને ને રંગ ટકે છે તેને પાકો રંગ કહે છે કેટલીક બેળાએ પાકો રંગ જાણીને કાપડ આપણે વેચાણ બધાં જાણે છીએ, પરંતુ વાપરનાં પછી તેનો રંગ જતો રહે છે અને બનમા-પણ બરાબ લાગે છે એવી રીતે કાપડ વેચાણ બેચા પહેલાં જ તેનો રંગ પાકો છે કે કાચો છે તેની આપણે યોતે ખાતર કરીએ જરૂરની પાલ છે, એ ઉપરાંત એ રંગની પરીક્ષા કરવાની રીત પણ સહેલી છે

પ્રથમ તો લા પેઈન્ટ મેસો (શુદ્ધ કરેલો પાપડ ખાર) એક લોટની કડાઈમાં નાખવો. તેમાં ૧૦-૧૨ થણ પાણી રેડવું. તેને લોખંડની કડાઈ વડે દસાવી એક ગાળુએ મુકી દેવું બીજી એક કડાઈમાં તાલે બરી તોલા ૩૦૦ ગ્રામો વજન કરીને લેવો. તેમાં ૨૫ તોલા પાણી નાખી તેના પર દાઢણું, દાઢણું.

ત્યાર બાદ લોખંડની કડાઈને ચૂંધા ઉપર મુકવી. તેમાં લોખંડની આવવા માટે એટલે ચૂંધો પાણી મધ્યે સારી થીતે દલાવીને પેસો દલાઈમાં નાખી દેવો. કડાઈમાં ચૂંધો વગરનો રહે તો તેમાં ઘોડુંક પાણી

નાખી તેને વીછળી તે સર્વ તેમાં રેડી દેવું અને કાઠીથી સારી રીતે દલાવવું. ચૂનો અને ઉપર ન લેડે તેની ખાસ કાળજી રાખવી. ૪-૫ મિનિટ સારી રીતે ઉકાળ્યા બાદ કાઠી નીચે હિટારી પાડવી અને તેના ઉપર ઢાંચું ઢાંકી દેવું. પૂણું સ્વચ્છ એટલે તેના ઉપર આવેશ્વ નિર્મળ પાણી એક બાટલીમાં ભરી મધ તેને જૂથ મારવો. ત્યારે હારી અવેશો ચૂનો એ દ્રવ સાથે બાટલીમાં આવવા દેવો. નહીં બાટલીનું મોં બંદર અને બહાર સારી રીતે લૂછીને બાટલીને જૂથ મારવેલ બાટલી પર "રંજની પરીક્ષા કરવાનો શદ્ધક સિંધુનો દ્રવ" એમ વારીખ સદ્ધ લખીને ચિટ્ટી મારવી. ત્યાર પછી રજિલ્લા સુવરની અને કાપકની નીચે પ્રમાણે પરીક્ષા કરવી.

હોખરની કાઠી સારી રીતે ધસીને લેવી. એ કાખતે માટે એક બુઝીજ કાઠી રાખી મૂકવી. કાઠી બંદર અને બહાર સારી રીતે ધસીને ચોઠખી જનાવવી.

એક કાઠીમાં પરીક્ષા કરવાના કાગડોને દુકડો બાંધવા દોરા પાણીમાં સારી રીતે બોળવીને પકોળો કરીને મૂકવો. એ દુકડો કિંવા સુવર હૂંપી જાય એટલા શદ્ધક સિંધુના દ્રવથી ભેવડો. દ્રવ તેમાં રેડવેલ એથી વધુ પડે તો હરકત નહીં ત્યારબાદ તેને એક મિનિટ સુધી ઉકાળવો. ત્યારબાદ કાઠીમાંથી નમૂનો પડી ન જાય એવી રીતે સર્વ દ્રવ બહાર દેખા દેવો. નમૂના પર પીવાનું ઘીનું પાણી રેડી તેને હારી ઉકાળવો. ઉકાળ્યા બાદ તે પાણી ઢાંગી દેવું એક એ વાર એવ ક્યાં બાદ દાઘબા લમ પાણી વડે સ્વચ્છ ધોઈ નાખવો અને તડકામાં સૂતો મૂકી દેવો. સૂકાયા પછી રંગ કાલમ રહે તો તે પાકો સમજવો. નમૂનો તડકામાં મલો જખત રહેતા દેવો. રંગ કાલો દેશે તો કાલો સિંધુના દ્રવમાં ઉકાળ્યા પછી ઉવરી જશે, અથવા તડકામાં લડી જશે રંગ પાકો દેશે તો શદ્ધક સિંધુના દ્રવમાં ઉવરશે નહીં. તે દ્રવ સ્વચ્છ પાણી નોવોજ દેખાશે અને નમૂનાનો રંગ તડકામાં લડી જશે નહીં.

શદ્ધક સિંધુનો દ્રવ એક વાર તૈયાર કર્યો એટલે રંજની પરીક્ષા કરવી બહુ સહેલી છે. તેજ પ્રમાણે એક જખત દ્રવ તૈયાર કર્યા પછી બાટલીમાં જાય જરાબર બેસાડવાની કાળજી રાખી તો પુષ્કળ દિવસ તેનાથી રાખે ત્યારે રંજની પરીક્ષા કરી શકાશે.

પ્રતિદાર ! લઈ જાઓ એમને.

(પ્રતિદાર લઈ જાય છે.)

હિરણ્યકશ્યપ :—(પ્રહ્લાદને) પ્રહ્લાદ ! તું મારા પુત્ર થઈને મારી આજ્ઞાને ઉપાયે છે અને મારા શત્રુને આદર આપે છે. તારી આવી વર્તણૂકથી મારી પ્રભુતા કમી થાય છે અને પ્રજા મારી સામે ઉશ્કેરાય છે. કુમાર ! આવી રીતજાતથી શું તું પણ તારા અન્ય મિત્રો પ્રમાણે શિક્ષાને પાત્ર નથી ?

પ્રહ્લાદ :—ચિતાઈ !

આ સદ્ધિના સવળા જીવો સત્કર્મ કરવા અવતર્યા, છે ધન્ય તેના જીવનને કિરતારને કાળે મળી, નેના વડે આ વિશ્વનો વ્યવહાર ચાલ્યો જાય છે, એ દેવને સજાવા તેમાં શું હોય શું થાય છે ?

હિરણ્યકશ્યપ :—જળવાન એવો ઠોણ છે આખા જગતને પાળશે ? મારા વિના સંસારને નહિ ઠોઈ પણ સજાઈશે. હું પૃથ્વીપાલક ભૂપતિ છું, તું કા સમરે કિરતારને, પ્રભુ શબ્દ ખાલી દઈ છે, દુનિયા પુણે છે એ મને આજ્ઞા દઈ પણ દેવનો પ્રહ્લાદ ન્યા ન્યા થાય છે, સત્તા પ્રભુની બેઠવા ત્યા સૈન્ય મારું જાય છે; હું બેઠું છું સુખને પછી કિરતારથી શું થાય છે, બ્રહ્માકર્મા મારી હવે વાર હાક લે વરતાય છે.

પ્રહ્લાદ :—જાણી તમે અભિમાનથી અન્યાય જેને આદર, નિહોળતા દેશ ચોરી દુષ્ટત્વની અવધિ કરો, કઈ પૂરના સત્કર્મથી એ પાપ લાક્ષ્ય જાય છે, તમ ધર્મનો તપતો રત્ન અન્યાયથી દસાય છે. સત્કર્મ તમ પુરા થતાં શિક્ષા પ્રભુજી આપશે, ત્યારે કરેલાં કર્મનો સત્તાપ દિલમા વ્યાપશે, કિરતા સવળા પાપના શણે દિલમા ચોપડે, દુષ્ટર્મો પ્રાણી પૃથ્વીના નિર્લે નરકમાં જઈ પડે, અન્યાય દુર્ન્યાયામાં બને પ્રભુ તે કદી સાંજે નહિ, સાચી અહાતત ન્યાયની એ ઠોઈનું શણે નહિ.

માટે પિતાલ ! આપ પણ આ ગર્વ છોડો સર્વથા,
પ્રભુતા પ્રભુની હોપવા યત્નો કરો છો તે વૃથા,
માર્ગે ક્ષમા કિરવારની કુશર્મ કરવા પરકરો,
દિન ચારની કાયા પિતાલ ! પાપથી ચાને બરો !

હિરણ્ય — નાશન પ્રહ્લાદ !

બેઠી જઘવીય, હાથમા નાખીશ હું કારાગૃહે,
ઓ મુખ ! જો દુષ્ણ આકરો કાં વેઠવાન તુ ચહે ?
તુ પુત્ર યદ્ય મારો પછી મમ ચતુરને રમતો કર,
હું જોઈ છું શી રીતથી તારી પ્રભુ રક્ષા કરે ?

પ્રહ્લાદ — બેઠી જઘવો હાથમા આપો ભલે મરતીમહિ
કિરવારવિષુ ! ખાલી જગ્યા સસારમા જઠરે નહિ;
આપો હળાહળ તો ભલે પણ ટેક હું તોડું નહિ,
ખાઈ ભજન કિરવારનું ક્ષય જોઈ પણ છોડું નહિ !

હિરણ્ય — જો દુષ્ણ પ્રહ્લાદ ! આ તારી હઠનું અને મારી
આજ્ઞાનો દ્રોહ ક્યાંતું પરિણામ તારો દેહાત છે આ ન્યાયમંદિર
તને પણ જો જ શિક્ષા આપે છે

પ્રહ્લાદ — ભલે પિતાલ, આપ આજે ક્રોધ અને
અભિમાનને વશ થઈ મને દેહાંત દઈ આપો છો, પરંતુ પ્રભુની
ન્યાય મંદિરમા મારો તમારો અને જમતનો, ન્યાય થવાનો
છે પ્રભુના ભક્તનો સાચો ઈન્સાફ તો ત્યાં જ માથ છે. ધન્ય ભાગ્ય
મારું કે મૃત્યુથી નહિ પણ ધર્મને અર્થે મારા આયુષ્યનો
અંત આવશે.

હિરણ્ય — પ્રહ્લાદ ! જો તારો નિશ્ચય ?

પ્રહ્લાદ — હા પિતાલ ! જો મારો અંતિમ નિશ્ચય છે

હિરણ્ય — અરે દુષ્ણ ! સ્વેચ્છ ત્યારે તારાં કર્મનાં ફળ
પ્રતિહાર ! પ્રહ્લાદને પણ અત્યારે કારાગૃહમાં પુરી શંખે અને
મહારાણીને આજ્ઞા કરો કે તે હળાહળ વિષ આપી પ્રહ્લાદનો
વિનાશ કરે પ્રતિહાર ! સભી વિસર્જન કરો.

પ્રતિહાર — (માટેથી) સભા વિસર્જન. (બધા બેંચે છે.)

(આ નાટકનો બાકીનો ભાગ આંકડોબર અઠર્મા આવશે.)

પૌરખંડરથી દુરસલામ

દારસલામ (આફ્રિકાના) મારે મારા પિતા સાથે આવવાનું
ચલાયો પૌરખંડરથી અડીઆ મુઠી જે મેં જોયું, તેનું વર્ણન હું મારા
માના મિત્રોને આપું છું

અમે કાઠીઆવાડના રહેવાથી ઢોવાથી મુજબ કરતા પૌરખંડરથી આખો-
ટમાં આવવાનું સહેલું થાય, તે મારે અમે પૌરખંડરથી રીમરમા આવ્યું હતું.

પૌરખંડર શહેર કાઠિયાવાડ અંદરનું એક પ્રથમ નંબરનું નદર
અખામ છે. અહિંના ગળને રાણા દહેવાય છે. પૌરખંડર શહેર નદર અને
રેલ્વે સ્ટેશન ઢોવાથી વેગર તથા દરે મળા અડીઆનું છે.

પૌરખંડરમાં રિફાઈ બેચને મારે તથા પાસપોર્ટ મારે ઝાઝી આવ્યું
પડતી નથી. પાન્ટુ ભેગની ટીફ્ટ મેળવવા પછી જ મુસકોની નહે છે
અને તે પણ થોડા જ પેસેન્જરોને મળે છે. માફીનાં માણસોને વદાણમા
મેસવું પડે છે. પૌરખંડરનું ખાસ સારું ન ઢોવાથી, એટલે કે તોફાની
ઢોવાથી રીમર પછી છે. સમી રહે છે વદાણમા મોડા, ત્યારે તોફાન
પણ ન હતું, વદાણમા એકા પેસેન્જરોને ઉઘડી પછી જ પતી હતી,
રીમર "કોઆ" હતી, જે ૭૦૦૦ ટનની મજામ છે. નદરથી રીમર
નીચડુમ દેખાતી ન હતી, પરંતુ ખારાખાંથી નીચળા જાડ રીમરને કામો
આખા દેખાતો હતો. રીમર આજળ પહોંચ્યા ત્યારે તોફાન પણ જ હતું.
મોળને કાંધે સીડી અને મજા એકેક વાર જેટલા ઉઘડતા આવ્યા વખ-
તની અંદર જો કાંઈ પણ માણસ મરણ કરે તો ખચ્ચીત તેને ઇલા
કવા વગર રહે નહિ.

રીમર ઉપર આવ્યા ત્યારે પૌરખંડરના જગસાઓને મળ્યા જ અંબો
જાણ સુદર દેખાતો હતો.

મુજબથી પણ પેસેન્જરો એકા ઢોવાથી, પૌરખંડરથી એકા પેસે-
ન્જરોને પણ સપુર્ણ રીતે અગા મળી ન હતી. રીમર મુજબથી તા.
૧૯-૪-૨૩ ના સંચરના આવી, અને સંજના હકારી, તે વખતે દરીઆ
હાંત હતો. આ રીમર થોડીક ઊંડા રીમર નેમિયેવન કંપનીની માથી
કાઠી છે તેઓની લમમમ ચારથી ૭ રીમરો આ વચ્ચે આવ્યા કરે

છે તેમાં કરાજા, ખડાલા, કારાપાર, ને કરાજોલા મુખ્યત્વે ધણી સારી છે સ્ટીમરનો ખ્યાલ ઉપર જઈને જોયા સિવાય આને તેમ નથી. પરંતુ તેમાં સામાન્ય રીતે રહેને કરતાં ધણી સારી સમગ્ર દોષ છે પણ પેસેન્જરો ધણા જ હોવાથી તે સમગ્રો ક્ષતિ અગવડો દેખાય છે એકંદ્ર અને ફર્ટી ક્ષણને સરસ સમગ્ર બને છે, ઈન્ટર ક્લસ વાળાને પણ સમગ્ર દીક દોષ છે, ખાલી થઈ (ડેક) વાળાની જેમ હિન્દુસ્તાનમાં રહેવામાં હર-સગ નથી, તેમ જ સ્ટીમરમાં પણ દહી જ સકાય ખાવી ફરક રીમર ૭૦૦ થી ૯૦૦ પેસેન્જરો થઈ જાય છે. ડેક ઉપર દમેશ ધણી જ મહત્તી મરાથી દમેશમાં દરીઆના આગ પાણીથી ને કાચો ધોવામાં આવતા હતા, પરંતુ જો રરોજ ડેક ઉપરના પાટીઆને ધોવામાં ન આવે તો રરવામાં જ કાચો, કીચ, કે પેસેન્જરો જોય થઈ પણ જરના ભાગમાં મોટા દિવાનખાના જેવા મોટા દોષ દેખ છે. તેમાં મધ્યેમાં જાણે મીઠાસકમાં મેંચા થયા હાય, તેમ થીમેથીયે મેંચે છે નીચેના ભાગ કે જેને ગાલો કહે છે, તેમાં તો જરની આવળતા પુરતી કાચો નહિ હોવાથી ડાકાથી નીચે ઉતરીએ કે, વરનજ મરમ ઉચો બહુકે આપણા મોટા ઉપર અથકાય છે. તે મરમ હવાની અંતર મેંચનારાને તો નહી જાણતી હાય પણ ઉપરથી વાછ હવામાંથી આવનારને ધણી જ કટાગરપ લાગે છે એ જાણુતા હોના વચ્ચેના ભાગ ઉપર એકંદ્ર અને ફર્ટીના કમીનો આવેલા દોષ છે. વેંચેને દરીઆની ઉપર દવાનો પુરો લાભ મળે છે ત્યા જ કેપ્ટનની ઓરડી દોષ છે, અને વાપરવેસની ઓરડી પણ ત્યા જ દોષ છે. સ્ટીમરમાં મીઠા ધણીની પુરતી સરકો દોષ છે. તે રાહીની વિચારવાનો ખ્યાલ આજસુને જાણે જ આવે છે, પણ દબર (૧૦૦૦) માણસોને નવ વિષય મોખામાં મુખી પહેલે ત્યાં મુખી કંઈ પણ અટકાવ વમર જોઈએ વેટુ મીડુ પાણી વાપરવાની છુક દોષ છે તે સિવાય જાનર વિમરેને માટે પણ સી, પુરોને માટે જુદી જુદી સમગ્ર દોષ છે

આ સિવાય માત્ર બક્ષણ કરનારા હિંદુ મુસદ્દાના ફર્ટી અને એકંદ્રતા પેસેન્જરો વધા ખલાસીઆને માટે ત્રણ ચાર ક્ષતિ થઈ, જહાં પણ ડેક ઉપર મોંધો રાખવામાં આવે છે તેઓને પુરતો ખોરાક જાણે જ આપવામાં આવે છે. તેઓને ખુશી રીતે મારતા હોવાથી ધણા હિંદુ મુસદ્દાઓનાં મન ફાંખાય છે આ માટે તેઓ કંઈ પણ ખીજ સમગ્ર કરવા દોષ તો વધારે સાર.

માણસો કહેવા હતા કે, એકાવરો (એકાવરો) આવશે ત્યારે વેળાન પણ જ થશે, પરંતુ મોખામાં મુખી કંઈ પણ તોશન હવ જ નહિ. દરિઓ

વિનોદની વાતો

(૧) સોળે બિચારો !

એક માણસ રોજના પોરોમાં ઉપર પહોંચ્યો કે માડી લખડી તેમાં બેસી જવા માટે તેણે દોડ તો મૂકી પણ પાસે બે ગ્રુપ્પોટલાં ભારે દોવાળી પાટીઆ ઉપર ચઢી ઘસ્યો નહિ, તેથી માડી સામું મુઠકાનો પાછો વળ્યો. પાસે ઉભેલા રોજના માસ્તરે કહ્યું, “કેવી ખરાબ રેવ ! ચડવા જતાં ચપલામ જાત !” પેલા માણસે જવાબ દીધો, “અરે નારે સાહેબ, એ તે મારો એક ગિન આ પોતાનો સામાન જાજ બે વરસ થયાં મારે મેં મૂકી ગયો છે, પણ હવે તે તેના રેવ તરફ જાય છે, તેથી મારે તેને આ તેનો સામાન આપી દેવો હવે, માહેન”

+ + + +

(૨) કેકડું

એક શિશુકે નાના વિદ્યાર્થીએને દેડકા વિષે નિમંષ લખી લાવવા કહ્યું એક ઊંઠારે પોતાનો નિમંષ નીચે પ્રમાણે લખ્યો હતો—

“દેડકા એ કેવું નવામ જેવું પક્ષી છે ! જ્યારે તે જ્યો દોડ ત્યારે બેઠો દોડ એવો દેખાય જ્યારે તે કુરે ત્યારે હડ એવો દેખાય લગભગ તેનામાં અઘ્ય તો જરાય નહિ. આખેજ કામ નહિ જ્યારે તે બેસે ત્યારે કેમ જાણે કના જેવું લાગે !

આ નિમંષ વચી શિશુકે પણ મુગ્ધવાચા કે હવે આ મુધાવો કેમ ?

+ + + +

(૩) ઠાકી દિકરી

મા—(પોતાની આઠ વરસના દીકરીને) બહેન આ ઠાકીને તે શું કહે છે ?

દીકરી—મા, એ તો મેં રોજ પાણી નાખ્યું હ

મા—બહેન, જીજ ઠાકી નાખવી હતી પણ આમ પાણી નાખી ઠાકી જગાડવી નહિ

દીકરી—એ તો મૂં જાણુ છું જ માલ પણ મારે તો મારા જાણુને થોડા કપડાં ધીમેથી ઢેંગાના દવા. ઠાકી જાડી દોડ તો કામમાં છાની-મળી વાવ કેમ દેવામ ? તેથીજ મેં પાણી નાખ્યું

કમલામન્ત—એડીઆવાળા

੨੫੦ ਮਲਕੀ ਸ਼ਿਕਮਾਨੁ ਆਲਾਮ ਗਾਜ਼ੀ ਨਿਵਾਸ

ਮਾ ੨ ੮ ੧ ੨ ੮

ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰਾਨੀ ਪੋਸਟਮਾਨੀ ਨਿਵਾਸੀ ਅਰਜਿਤ ਪਾਸ